

**T.C.
NEVŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TUHFE-İ VEHBÎ MANZUM SÖZLÜK
(TRANSKRİPSİYONLU METİN, İNCELEME, SÖZLÜK)**

**Hazırlayan
İlker DEMİRCİ**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ethem ÖZKAN**

**Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Haziran 2012
NEVŞEHİR**

T.C.
NEVŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TUHFE-İ VEHBÎ MANZUM SÖZLÜK
(TRANSKRİPSİYONLU METİN, İNCELEME, SÖZLÜK)

Hazırlayan
İlker DEMİRCİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ethem ÖZKAN

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Haziran 2012
NEVŞEHİR

KABUL VE ONAY

Yrd. Doç Dr. İbrahim Ethem ÖZKAN, Danışmanlığında **İlker DEMİRCİ** tarafından hazırlanan “**Tuhfe-i Vehbi Manzum Sözlük (Transkripsiyonlu Metin, İnceleme, Sözlük**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

28/06/2012

JÜRİ:

Danışman :Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ethem ÖZKAN

Üye :Prof. Dr. Çetin PEKACAR

Üye :Yrd. Doç Dr. Kürşat KOÇAK

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun **02.07.2012** tarih ve **2012/104...** sayılı kararı ile onaylanmıştır.

... **02 / 07 / 2012**

ÖN SÖZ

Bir dili öğrenebilmenin ilk şartı; o dilin kelimelerini öğrenmektir. Kelimelere ulaşabilmenin en kolay yolu ise; sözlüklerdir. Dolayısı ile sözlükler dilin en canlı ve önemli unsurlarıdır. Bu sebepten dolayı sözlük ve sözlükçülük geleneği, Dünya'nın bütün dillerinde son derece önemli bir yere sahiptir.

Klasik Türk Edebiyatı'nda, özellikle dil öğrenimi açısından sözlüklerin yeri, diğer bütün dillerde de olduğu gibi çok büyüktür. Oluşturulan sözlükler sayesinde, insanlar açısından diğer dilleri öğrenmek oldukça kolaylaşmış ve bu husus neticesinde, sözlükçülük ve sözlük yazma geleneği, kendi kendine bir takım gelişmelere sahne olmuştur. Edebiyatımızda mensur sözlüklerin yanı sıra manzum sözlükler de hayli önemli bir yere sahiptir. Hatta yabancı dilin daha kolay ve çabuk öğrenilmesi hususu münasebetiyle manzum sözlüklere olan rağbet, mensur sözlüklere nazaran daha fazladır. Osmanlı coğrafyasında mensur sözlüklerden çok manzum sözlük nüshalarına rastlarız.

Manzum metinlerin anlaşılması ve ezberlenilmesi mensur eserlere göre daha kolay olduğundan, edebiyatımızda manzum eser yazma geleneği çok büyük bir yer tutar. Her konuyu manzum olarak anlatma geleneği neticesinde birçok şair, manzum metinler kaleme almışlar ve bu alanda daha çok seslerini duyurabilme şansını yakalamışlardır. Bütün bunların neticesi olarak manzum sözlük yazma fikri oluşmuş ve bu alanla ilgili yazılan sözlükler, edebiyatımızda dikkate değer alanlardan birini teşkil etmişlerdir.

Manzum sözlükler, ilmî olmalarından ziyade, özellikle sıbyan mekteplerinde, çocuklara hem aruz ölçüsünü öğretmek, hem de dilimizde yoğun olarak kullanılan Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçe karşılıklarını ezberletmek görevleri bulunması sebebiyle oluşturulan, genellikle küçük hacimli olmalarına rağmen ezberlenmesi kolay eserlerdir. Ayrıca bu eserlerin, bünyelerinde barındırdıkları kelimelerle birlikte, halk kültürü ve edebiyatı alanlarında da okuyucuyu bilgilendirme gibi birçok görevleri bulunmaktadır.

Manzum sözlükler daha çok Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Muhammed'in sözleri olan hadislerde "garîb" olarak tabir edilen kelimelerin toplum tarafından daha kolay anlaşılmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuşlardır. Ayrıca Türk edebiyatının her devrinde çok büyük bir öneme sahip olan Hz. Mevlana'nın "Mesnevî" adlı eserinde

geçen ve anlaşılması zor kelimelerin Türkçe, Arapça ve Farsça karşılıklarını verme düşüncesi de bu sözlüklerinin oluşturulmasında başlıca etkenlerden biridir.

Manzum sözlük geleneği açısından Sünbülzâde Vehbî'nin kaleme aldığı Tuhfe-i Vehbî adlı eser, Türk Sözlükçülüğü açısından hayli önemli bir yere sahiptir. Biz de buradan hareketle eserin elimizde bulunan taş baskı bir nüshası üzerinde çalışma yapma düşüncesi üzerine, bu tezi hazırlamaya karar verdik.

Bu eser üzerine Prof. Dr. Çetin Pekacar tarafından yapılan lisans tezi, Prof. Dr. Atabey Kılıç tarafından “Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbî (Metin)” başlıklı çeviri yazı çalışması ve Numan Külekçi ile Turgut Karabey'in birlikte yaptıkları “Sünbülzâde Vehbî-Tuhfe” isimli çalışmalar bulunmaktadır. Ayrıca, Mustafa Alkan tarafından “Mecmû'a Millî Kütüphane 2727 [Sübha-i Sıbyân, Tuhfe-i Şâhidî, Tuhfe-i Vehbî, Aruz Risalesi vs.] (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)” isimli yüksek lisans tezi de bulunmaktadır.

Hazırladığımız bu tezde H.1197/M.1783 yılında Sünbülzâde Vehbî tarafından kaleme alınan Tuhfe-i Vehbî adlı manzum sözlük incelenmiştir. Çalışmamızda elimizde bulunan, H.1219/M.1803 yılında El-Fakîr Abdurrahman tarafından istinsah edilen ve taş baskı nüsha esas alınmıştır.

Bu tez, ana hatları ile giriş, metnin çeviri yazısı, dizin, sözlük ve tıpkıbasımdan oluşmaktadır.

Hazırladığımız tezin birinci kısmında; genel manada manzum sözlükler, bu sözlüklerin ortaya çıkış sebepleri, içerikleri, Arap ve Fars edebiyatları ile edebiyatımızda manzum sözlük yazma geleneği, kaleme alınan manzum sözlüklerden kısa örnekler ve tanıtımlar verilmeye çalışılmıştır. İkinci kısımda ise Sünbülzâde Vehbî'nin hayatı ve eserleri hususunda bilgiler sunulmuş, ayrıca Tuhfe-i Vehbî hakkında ayrıntılı olarak açıklamalara yer verilmiştir. Çalışmamızın ana kısmını meydana getiren üçüncü bölümde ise; eserin çeviri yazılı tam metni verilmiştir. Daha sonra sözlükte yer alan bütün Türkçe kelimelerin metindeki yazılışları, tarihî gelişimleri; alfabetik sıraya göre dizilen kelimelerin, kök halleri ana madde olmak üzere metinde aldıkları eklerin alt maddeler olarak ve ayrı ayrı tahlilleri çalışmasına yer verilmiştir. Çalışmamızda oldukça ayrıntılı şekilde meydana getirdiğimiz dizin kısmı; metinde geçen bütün kelime ve kelime gruplarını vermekle beraber, kelime kökleri ve bu köklere getirilen ekleri göstermemiz bakımından önemlidir. Yani dizin kısmında, kelimeler üzerinde ek-kök

çalışmaları da verilmeye çalışılmıştır. Yine dizin kısmında metinde geçen ve Arapça ve Farsça kurallara göre yazılmış olan isim ve fill tamlamaları da ayrı birer madde olarak verilmiştir.

Dizin çalışması yapılırken Ceval Kaya'nın hazırlamış olduğu "Cibakaya 2.3 Dizin Yazılımı" adlı programdan faydalanılmıştır.

Bu çalışmada, metinde geçen bütün Arapça ve Farsça kelimelerin ayrıntılı olarak anlamlarını vermeye çalıştığımız sözlük bölümünde; metindeki kelime veya kelime guruplarının, hem metinde verilen anlamları hem de bu anlamlara yakın olan diğer karşılıkları verilmeye çalışılmıştır. Çalışmamız, yararlanılan diğer çalışmalar ve metnin tıpkıbasımı ile sona erdirilmiştir.

Çalışmamızda, Arap harfli metnin Latin alfabesine çevirisi esnasında kullanılan çeviri yazı alfabesi, TDK tarafından kendi resmî sitesinde önerilen alfbedir. Bu aşamada ilmî usullere riayet ederek yapmaya gayret ettiğimiz çeviri yazı çalışmasında, bazı küçük zorluklar çektiğimiz halde, çeviri yazılı bir şekilde verilen metnin elimizde bulunan matbû nüshası, genel anlamda oldukça açıktır. 882 beyitten meydana gelen metnin. küçük zorluklar dışında. hemen hiçbir yerinde okuma güçlüğü çektirecek durumlar mevcut değildir.

Metnin yer aldığı varak numaraları, okunan varağın ilk mısrasının en solunda verilmiştir. Ayrıca beyitler 5 ve 5'in katları esası ile numaralandırılmıştır.

58 kıt'adan müteşekkil olan eserde, her kıt'adan önce o kıt'ada kullanılan aruz kalıbı verilmiş ve bu sayede okumadaki zorluk azaltılmaya çalışılmıştır.

Metnin dizin kısmı, 882 beyitte kullanılan bütün kelimeleri kapsayacak şekilde oluşturulmuştur. Burada, okuyucunun istediği kelimenin hangi beyitte bulunduğu bilinmesi hususu çok önemlidir. Ayrıca bazı kelimelerin birden çok beyitte geçmesi durumunda, kelimenin geçtiği bütün beyitler verilmiştir. Şekilsel olarak vermek gerekirse:

ağır

a. 553

[=1]

Ağır kelimesi bütün metinde sadece bir defa geçmiştir. Ek almadan 553. beyitte geçen kelime, altına köşeli parantez içinde [=1] yazılarak verilmiştir.

al

a. 495, 617

[=2]

Kırmızı anlamındaki **al** kelimesi, 2 defa geçmesi sebebi ile, altına köşeli parantez içinde [=2] yazılarak verilmiştir.

Yine dizinde, ek alan yabancı veya Türkçe kelimeler, ekleri belirtmek sureti ile ayrı ayrı verilmeye çalışılmıştır.

Burada isim köküne gelen ekler nokta(.), fiil köküne gelen ekler ise eksi (-) ile ayrılarak verilmiştir. Örneğin:

mihnet

m. 222

m. de 43

[=2]

Mihnet kelimesi isim kökü olduğundan, kelimeye eklenen (**-de**) **bulunma hali eki** nokta (.) ile ayrılmıştır.

uç-

u.-ıcı 101

u.-mağ 347

u.-(u)- kı 173

[=3]

Uç- kelime kökü bir fiil kökü olduğundan, kelimeye eklenen (**-ıcı**) **zarf-fiil eki** eksi (-) ile ayrılmıştır.

Bunlardan başka, metinde geçen tamlamalar da dizinde verilmiştir. Tamlamaların dizinde yazılış hususu ise şöyledir:

Tamlanan unsur madde başı olarak yazılmış, tamlayan ise tamlanana alt madde olarak eklenmiştir. Bu durumda iki unsurun arasına **artı (+)** işareti konulmuştur.

Örneğin:

lafz

l +1 dil-ārā 86

l +1 kesir 81

[=2]

Arapça tamlama yapısı ise, müstakil bir madde olarak yazılmıştır. Örneğin:

Mantıku't-tayr

m. 4

[=1]

Ayrıca, dizinde özel isimler ise, büyük harf ile verilmiştir. Örneğin:

Behrām

b. 574

[=1]

Sözlük bölümünde ise metinde geçen bütün Arapça ve Farsça kelimelerin anlamları verilmeye çalışılmıştır. Kelimelerin, metindeki anlamlarının yanı sıra, metinde kullanıldıkları anlamlara yakın anlamlar da verilmeye gayret edilmiştir. Ayrıca burada, Farsça çekimli fiillerin de anlamları metine paralel olarak verilmiştir. Ayrıca sözlükte Türkçe asıllı kelimeler yer almamıştır.

Çalışmamız sırasında her an yardımlarını gördüğüm değerli hocam Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ethem Özkan'a, Farsça kelimeler ve gramer konusunda değerli görüşlerine ve engin bilgisine her an için başvurduğum değerli hocam Prof. Dr. Ümit Tokatlı'ya, hem ders döneminde hem de tez çalışmalarım sırasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Çetin PEKACAR'a, sevgili dostum Çağrı Aydın'a, çalışmamız sırasında özellikle yazı işlerinde yardımlarına başvurduğum Murat Gür'e, Enstitümüzün kıymetli müdürü Doç. Dr. Alper ARSLAN'a, Enstitü Sekreterimiz Habib İDİZ'e ve bir an olsun desteklerini esirgemeyen, hayatın her anında yanımda olan ve her zaman varlıkları ile gurur duyduğum aileme çok teşekkür ederim.

Arap harfli metinlerin Latin alfabesine çevrilmesi hususu, bu konuda engin birikimlere ve tecrübelerine sahip olan bilim adamlarının ve kalem oynatmış her kim varsa bütün çalışanların bildiği üzere, oldukça zor bir iştir. Özellikle metnin çeviri yazısı esnasında, yaptığım hataların mazur görülmesi dilekleriyle...

İlker DEMİRCİ

Nevşehir 2012

ÖZET**TUHFE-İ VEHBÎ****(ÇEVİRİ YAZILI METİN, İNCELEME, SÖZLÜK, TIPKIBASIM)**

Türk sözlükçülük geleneğinde oldukça önemli bir yer teşkil eden manzum sözlükler; öğrenim çağına gelmiş çocukların, Türkçe kelimelerin Arapça ve Farsça karşılıklarını, temel dilbilgisi kurallarını, vezinleri kolayca öğrenebilmelerini veya ezberleyebilmelerini sağlamak amacıyla kaleme alınmış, edebî değerlerinden ziyade öğretici özellikleriyle ön plana çıkan eserlerdir. Klasik anlamda dil öğretiminde bir ders kitabı görevi gören manzum sözlükler, nazmın cazip olması, vezinler sayesinde kolayca okunmaları ve tekrar yoluyla kolayca ezberlenmeleri hususiyetiyle oldukça fazla ilgi görmüşlerdir.

Manzum sözlükler, didaktik yönü ağır basan eserler olmakla beraber, sıbyan mekteplerinde ders kitabı olarak okutulmuş ve sonraları bu tarz sözlüklerin birçoğuna şerhler yapılmıştır.

Klasik edebiyatımızda oldukça önemli bir yer teşkil eden manzum sözlüklerden biri de Sünbülzâde Vehbî'nin Tuhfe-i Vehbî adlı eseridir. Bu eser müellifin adını duyuran en önemli eseri olarak telakki edilmiştir.

Tuhfe-i Vehbî, sahip olduğu içeriği ve yazıldığı dönem itibarı ile yarattığı etki bakımından, Klasik edebiyatımızda manzum sözlükler açısından ilk sıralarda yer almaktadır.

Bizim açımızdan Tuhfe-i Vehbî'nin elimizde bulunan ve H.1219/M.1803 yılına ait olan taş baskı nüshasının dil özellikleri ve yazılış biçimi, çalışmamızın temelini teşkil etmektedir.

Kısaca biz bu çalışmamızda, eserde bulunan kelimelerin bir nevi tahlilini yapmaya gayret ettik. Bu tahlil çalışmasında kelimelere getirilen ekler ayrı ayrı gösterilmiş ve çalışmamızın 'Dizin' kısmında yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Manzum Sözlük, Tuhfe-i Vehbî, Dil İncelemesi

ABSTRACT**TUHFE-İ VEHBİ****(TRANSCRIBED TEXT, ANALYSIS, DICTIONARY, FACSIMILE)**

Dictionaries written in verse, which have an important place in the tradition of lexicography of Turkish dictionaries, are pieces of work that aim to teach students of learning age the equivalent words of Turkish words in Arabic and Persian, grammar rules, literary meters. They are considered as a means of teaching rather than those enjoyed for literary values. Being a means of language teaching in classical terms, they have been show interest because of the fact that verse style is more appealing, they are easier to read and to memorize due to its rhythmic nature.

Aside from being a work of didactic nature, they were taught as coursebooks in Ottoman primary schools and annotations were later added to many of these books.

One of the most important dictionaries in verse in the Ottoman Classical Literature was written by Sünbülzāde Vehbî titled “Tuhfe-i Vehbî”, which made a name for himself.

Tuhfe-i Vehbî ranks among the top dictionaries in the Ottoman Classical Literature because of its content and the impact it had considering the age it was written.

This study deals with the language characteristics and writing style of the copy of the abovementioned dictionary published in H.1219/M.1803.

To sum up, we endeavoured to do an analysis on the words in the dictionary in this study. The affixes are shown separately and placed in the “index” of this study.

Key Words: Verse Dictionary, Tuhfe-i Vehbî, Language Analysis

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
KISALTMALAR	xiv
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ.....	xv

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.MANZUM SÖZLÜKLER	2
1.1. Manzum Sözlük Tanımı ve Ortaya Çıkışı.....	2
1.2. Manzum Sözlüklerin İçeriği ve Yazılış Sebepleri.....	2
1.3. Manzum Sözlüklerin Şekil, Tertip ve Muhteva Özellikleri.....	6
1.4. Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği	8
1.5. Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Çeşitleri.....	9
1.5.1. Farsça-Türkçe	9
1.5.1.1 Tuhfe-i Hüsâmî.....	9
1.5.1.2. Bahrü'l-garâyb.....	10
1.5.1.3. Şâdiyye.....	10
1.5.1.4. Tuhfe-i Şâhidî.....	10
1.5.1.5. Lügat-i Manzûme(Tuhfe-i Lâmi)	10
1.5.1.6. İlm-i Lügat	11
1.5.1.7. Manzûme.....	11
1.5.1.8. Nazmü'l-esâmî	11
1.5.1.9. Fethu'l-fettâh	11
1.5.1.10. Tuhfetü'l-Mülûk	11

1.5.1.11. Kân-i Maânî.....	12
1.5.1.13. Tuhfe-i Vehbî	12
1.5.1.14. Nazm-ı Bedî'	12
1.5.1.15 Güher-rîz	12
1.5.1.16. Tuhfetü'l-manâ	12
1.5.1.17. Tuhfe-i Remzî.....	13
1.5.2. Arapça-Türkçe	13
1.5.2.1. Lügat-i Ferišteoğlu.....	13
1.5.2.2. Sübha-i Sıbyân.....	13
1.5.2.3. Lügat-ı Mahmüdiye	13
1.5.2.4. Tuhfe-i Fedâî	14
1.5.2.5. Nazmü'l Leâl.....	14
1.5.2.6. Cevâhirü'l- Kelimât	14
1.5.2.7. Nazmü'l- Ferâid.....	14
1.5.2.8. Tuhfe-i Āsım	15
1.5.2.9. Nuhbe-i Vehbî	15
1.5.3. Farsça-Arapça-Türkçe.....	15
1.5.3.1. U'cūbetü'l-garāyib fi Nazmi'l-Cevāhiri'l-Acāyib.....	15
1.5.3.2. Lügat-i Abdülkerim	15
1.5.3.3. Genc-i Leāl.....	15
1.5.3.4. Menâzimü'l-Cevahir	15
1.5.3.5. Tevfiye	16
1.5.3.6. Se Zebân.....	16
1.5.3.7. Lügat-i Feyzî	16
1.5.3.8. Nazm-ı Giridî	16
1.5.3.9. Manzûme-i Keskîn.....	17
1.5.3.10. Tuhfetü'l-İhvân ve Hediyyetü's-Sıbyân	17
1.5.3.11. Müselles-nâme-i Şâkir	17

1.5.3.12. Tuhfe-i Zîbâ.....	17
1.5.3.13. Nazmü'l Cevâhir.....	18
1.5.3.14. Tuhfe-i Nushî.....	18
1.5.3.15. Hayrû'l-lugat	18
1.5.4. Türkçe-Fransızca.....	18
1.5.4.1. Miftâh-ı Lisân.....	18
1.5.5. Ermenice-Türkçe.....	19
1.5.5.1. Refî' Kalâyi	19
1.5.5.2. Manzûm Lugat-ı Ermeniye	19
1.5.6. Rumca-Türkçe	19
1.5.6.1. Tuhfetü'l-Uşşak	19
1.5.7. Boşnakça-Türkçe	19
1.5.7.1. Makbul-i Arif.....	19
1.5.8. Bulgarca-Türkçe	20
1.5.8.1. Tuhfe-i Sabrî An Lisan-ı Bulgarî	20
1.5.9. Türkçe-Arapça-Farsça-Afganca-Hintçe	20
1.5.9.1. Nisab-ı Şeş Zeban.....	20
1.5.10. Arapça-Farsça	20
1.5.10.1 Zühretü'l-Edeb	20
1.5.10.2. Ukûdü'l-Cevâhir.....	20
1.5.10.3. Mirkatü'l-Edeb	20
1.5.10.4. Silkü'l-Cevâhir	20
1.5.10.5. Nasîbü'l-Fityân.....	21

İKİNCİ BÖLÜM

SÜNBUZÂDE VEHBÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ.....	22
2.1. HAYATI	23
2.2. ESERLERİ.....	26

2.2.1. Dîvân	26
2.2.2. Nuhbe-i Vehbî.....	26
2.2.3. Lûtfiyye-i Vehbî.....	26
2.2.4. Şevk-engiz	27
2.2.5. Münşeat	28
2.2.6. Kasîde-i Tannâne	28
2.2.7. Kasîde-i Tayyâre.....	28
2.2.8. Tuhfe-i Vehbî.....	29
2.3. EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TUHFE-İ VEHBÎ	33
3.1. Tuḥfe-i Vehbî'nin Şekil Özellikleri.....	34
3.2. Tuḥfe-i Vehbî'nin Dil Özellikleri.....	37
3.2.1. Yazıldığı Dönem Ve Dönemin Dil Yapısı	37
3.2.2. Tuḥfe-i Vehbî'nin Dil Yapısı.....	39
3.3. Tuḥfe-i Vehbî Çeviri Yazılı Metin	40

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. GRAMATİKAL İNDEKS	99
SÖZLÜK	319
TIPKIBASIM	403
KAYNAKÇA	466
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR

- a.** : Arapça
At : Ana Türkçe
b. : Birleşik
bkz. : Bakınız
ç. : Çoğulu
DLT : Divanu Lügati't-Türk
e. : Edat
ET : Eski Türkçe
f. : Farsça
fi. : Fil
gr. : Gramer
h.i. : Has İsim
H.z. : Hazret-i
i. : İsim
KG : Kutadgu Bilig
mas. : Masdar
n. : Nida
o. : Osmanlıca
Orh. : OrhunTürkçesi
OT : Orta Türkçe
ö. : Ölüm
s. : Sıfat
S. : Sayı
t. : Türkçe
Uyg. : Uygurca
zf. : Zarf
zam. : Zamir

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ا (إ)	a, ā	ص	ş
ا (أ)	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	c
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	h	ك	k, g, (ñ)
ح	h	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ĩ
		ء	’

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.MANZUM SÖZLÜKLER

1.1. Manzum Sözlük Tarifi ve Ortaya Çıkışı

Manzum sözlük; herhangi bir dildeki kelime veya kelime grubunun başka bir dildeki karşılığını manzum değerler çerçevesinde gösteren ve kendine has bir takım özellikleri bünyesinde barındıran sözlük olarak değerlendirilir.

Manzum sözlükler öğrenim çağına gelmiş çocukların Türkçe kelimelerin Arapça ve Farsça karşılıklarını, temel dilbilgisi kurallarını, sayıları, vezinleri kolayca ezberleyebilmelerini sağlamak için kaleme alınmış, edebî değerlerinden çok öğretici özellikleriyle ön plana çıkan eserlerdir. Klasik tarz dil öğretiminde bir ders kitabı olarak okutulan sözlükler nazmın hoş ve cazip olması, vezin üzere kolayca okunması, tekrar yoluyla kısa sürede ezberlenmeleri bakımından büyük alâka görmüşlerdir. (Öz 1999, 6)

Manzum sözlükler, “Herhangi bir dildeki kelimelerin başka bir dildeki karşılıklarıyla manzum olarak verildiği” sözlüklerdir. İlk manzum sözlük yazarının İranlı şair “Reşidüddin Vatvat (Ölm.1182)” olduğu bilinmektedir. Bizde de Arap ve özellikle İran kültürünün etkisiyle kaleme alınan manzum sözlükler, özellikle XVI. yy.dan sonra daha sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.(İnce 2002, 177)

Bilindiği kadarıyla manzum sözlükler ilk olarak Arap edebiyatında başlamış, ardından Fars edebiyatında gelişmiş ve nihayet en geniş ve belki de en güzel örneklerini Türk edebiyatında vermiştir. (Kılıç 2006/1, 67)

1.2. Manzum Sözlüklerin İçeriği ve Yazılış Sebepleri

Vezinli ve kafiyeli, nazım şeklinde yazılmış, şiir olarak ifade edilmiş, nizama konmuş gibi anlamlarda kullanılan manzum kavramı daha çok şiir için söz konusu edilmiştir. Bununla birlikte İslâm medeniyetine dahil olan Araplar ve Farslar gibi Türkler de şiir dışındaki bazı eserleri de manzum olarak telif etmeye önem vermişlerdir. Türk edebiyatında tefsir, fıkıh, akaid, hadis, tezkire, gramer, tarih, astronomi, musiki, tıp konusundaki birtakım eserlerin yanı sıra bazı lügatler de manzum olarak telif edilmiştir. Bunun da esas sebebi, manzum olarak yazılan eserin vezin ve kâfiye gibi bir takım ahenk unsurlarını taşımış olma özelliği ile okumayı zevkli bir faaliyet hâline getirmesi ve okunan metnin hafızada daha kolayca kalmasını sağlamasıdır. Manzum sözlük yazmanın yabancı dil eğitime katkı sağlayacağı hususu, dikkate alınmış ve bu yolda hizmet kabilinden birçok eser vücuda getirilmiştir. (Kırbyık 2002, 182)

Manzum sözlükler, klâsik tarz dil öğretiminde bir ders kitabı olarak okunmuştur. Telifi "fenni hatır" olarak görülen bu sözlükler, "hacmi küçük, faydası çok ve ezberi kolay eserler olarak nitelenmiştir. "Sıbyan" ve "mübtedi" tabir edilen çocuklara ve tahsile yeni başlayanlara ezber yoluyla önemli miktarda kelime ve bazı gramer kaidelerinin öğretilmesini temin eden. bunun yanında kültür, edebiyat ve aruz bilgileri de sunan manzum sözlükler, nazmın talebeye hoş ve cazip gelmesi, vezin üzere kolayca okunması ve tekrar yoluyla kısa sürede ezberlenmeleri bakımından büyük alâka görmüştür. Bu sözlüklerde bazı edebî sanatların, bahir ve vezinlerin öğretilmesinin yanı sıra şiire ve şairliğe meyilli olanların kabiliyetlerinin geliştirilmesi de arzu edilmiştir. (Öz 1999, 5)

İslam kültüründe çoğu çalışma gibi sözlük çalışmalarının da Kuran-ı Kerim ve hadisleri doğru anlama gayretleriyle ortaya çıktığını biliyoruz. Manzum sözlüklerin de mühim bir kısmında daha çok Kuran-ı Kerim’de yer alan kelimelere ağırlık verilmiştir. (Kılıç 2006/1, 67)

Manzum sözlüklerin esas yazılma amacı Kuran-ı Kerim’de bulunan ve manası tam olarak anlaşılamayan garîb kelimelerin karşılıklarını vermek veya ezberlenmesini sağlamaktır. Daha sonra bunlar arasına Hz. Peygamber’in hadislerinde bulunan ve yine manası tam olarak anlaşılamayan kelimelerin karşılıklarını vermek dahil olmuştur. Fars ve Türk edebiyatlarında ise bu amaçlar arasına Mevlâna’nın Mesnevî’sinde geçen bazı müşkül kelimelerin Farsça, Türkçe ya da Arapça karşılıklarını vermek de katılmıştır. Buraya kadar verdiğimiz bilgilerden de anlaşılacağı üzere manzum sözlüklerin hazırlanmasının temelinde İslâm kültürü yatmaktadır. Temelde Kuran-ı Kerim, hadisler ve Mesnevî bulunmakla beraber Türk edebiyatında karsımıza çıkan manzum sözlüklerin sadece Arapça, Farsça ve Türkçe için hazırlanmadığını, Fransızca, Ermenice gibi diller için de manzum lügatler tertip edildiğini ifade etmeliyiz. Belirtilmesi gereken bir diğer önemli husus da manzum sözlüklerin önemli bir kısmının küçük çocuklar için hazırlanmış olduğudur. (Kılıç 2007, 341)

Yabancı dil öğrenmenin önemi bugün çok daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. İşte manzum sözlüklerin kaleme alınış sebeplerinden birisi de yabancı dil öğrenmeyi kolaylaştırmaktır. Çünkü manzum yazıları öğrenmek ve ezberlemek düz yazılardan daha kolaydır. Bu durumu “Tuhfe-i Remzi” adlı Farsça-Türkçe manzum sözlüğün yazarı Ahmet Remzi AKYÜREK (1872-1944) eserinin ön sözünde şöyle açıklıyor: “Birçok törelerimizin değiştiği; bilgi yurtlarımızın öğrenmek ve öğretmek biçimlerinin yenilendiği şu sırada vezinli lügat yazmayı geriye dönmek sananlar, boş bir düşünce sayanlar bulunacaktır. Ben ise başka düşünüyorum : “Ecdâd-ı izâm, eslâf-ı kirâm” dediğimiz büyük dedelerimiz, ulularımız, insanları pek güzel anlamışlar, bir çocuğu bilgili, uslu bir adam etmek için ne gerekliyse ona

göre davranmışlardır. Gençlik ve kocalık çağlarında vezinli, makamlı herhangi bir ses işiten Ademoğulları kulak veriyorlar, istekle dinliyorlar. Çocuk beşikte ninni istiyor. O uygun sesi dinleye dinleye mışıl mışıl uyuyor. Ninniden uzaklaşacak bir çocuğa öğretilcek şeyleri kolaylıkla okutmak ve unutturmamak için ninniye benzeyen sözlerle öğretmeyi bulmuşlar ve pek faydasını görmüşlerdir.” (İnce 2002, 177)

Manzum sözlükleri daha çok sanat yapma endişesinden uzak alimler hazırlamaktadırlar. Bu sebeple sözlüklerde çok fazla sanat ve estetiğe ait unsurlar bulunmaz. Çoğu zaman kelimenin anlamını açıklamak için vezin zorlanır, çoğu yerde vezin tutmaz. Bu arada bu sözlükler edebiyat teorisi niteliği de taşır. Öğrenciler edebiyata ait ilk bilgileri bu sözlükler aracılığıyla öğrenir. Aruz kalıpları ve bahirleri, bu kalıpların taktîleri de manzum sözlüklerde yer alır. Bazen kelimelerin anlamları atasözü, deyim gibi kalıp ifadelerle karşılanmaya çalışılır. Aslında manzum sözlükler semantik olarak ayrı bir öneme sahiptir. Bazen alimler sözlüğü yazarken belki vezini tutturmak kaygısından dolayı veya başka bir sebeple mısraya kelimenin tam karşılığı yerine yakın, eş veya o kelimenin semantik çerçevesinde kalan anlamını yazarak çağrışım alanını sonuna kadar kullanırlar. Bu açıdan mensur sözlüklere nazaran manzum sözlüklerde daha çok malzeme vardır. Manzum sözlüklerin eksik tarafı ise, bir kelimenin birçok anlamından ancak birini verebilmesidir. Bu anlam öğrencinin öğrenmesi gereken anlamı veya vezine en uygun anlamıdır. (Erdem 2005, 198-199)

Kaynaklar, orta asırlarda izahlı, kafiyeli, manzum sözlüklerin yazarlarının bir kuralmışçasına genelde şairler olduğunu ortaya koymaktadır. Mesela; Getran Tebrizi, Esed-i Tusî, Hübeyş Tıblisi, Ebu Nesr Ferahî, Hüsâm HOyj, Hinduşah Nahcıvanı sözlükçü olmalarından önce şair idiler. Çünkü böyle sözlüklerin bir kısmı edebi eserlerde zor anlaşılan kelimeleri açıklama ihtiyacından, diğer bir kısmı ise şairlere kafiye seçmelerinde yardımcı olma, dil öğretme ihtiyacından dolayı vücuda getirilmiştir.

Manzum sözlük yazma işi çok zor ve sorumluluk isteyen bir iştir. Zira manzum sözlük yazacak kişinin her iki dili de iyi bilen, her iki dilin ifade vasıtalarından ustaca yararlanan ve inceliklerine vakıf olan bir şair olması gerekir. (Alyılmaz ?, 178)

Manzum sözlüklerin önemli bir kısmı sıbyan mekteplerinde okutulmakla kalmamış, tekke, dergâh, medrese gibi insanların belli bir amaç etrafında toplandığı çeşitli müesseselerde de rağbet görmüştür. Bilindiği gibi medreselerde okunan kitaplardan birçoğu da ezberleniyordu. İslâmî bilimler çoğunlukla nakle dayalı olduğundan bilginin olduğu gibi korunması ve daha sonraki kuşaklara bozulmadan aktarılması son derece önemli idi. Tabi bunun en sağlam yollarından biri de eserlerin âlimlerce yazıldığı gibi aynen ezberlenmesi idi. Bir kitabı

ezberlemenin en kolay yolu ise, oradaki bilgileri manzum hâle getirmektir. Bu sebeple, sadece belli konular üzerindeki ders kitapları değil, bu kalemden olmak üzere Arapça ve Farsça sözlükler de manzum olarak yazılmıştır. Fatih devrinden Kanunî devrine, oradan yakın zamana kadar nazmedilmiş Tuhfe-i Sâhidî, Tuhfe-i Vehbî, Nuhbe-i Vehbî ve Sübha-i Sıbyân gibi eserlerin eğitim tarihimizdeki önemi inkâr edilemez. (Kılıç 2006/1, 69)

Genellikle, “tuhfe”, “nazm”, “manzume” veya “lugat” gibi kelimelerle isimlendirilen manzum sözlükler, Osmanlı döneminde daha çok sıbyan okullarında ders kitabı olarak okutulmuştur. Arapça “sabi” kelimesinden türeyen sıbyan, 5-6 yaşındaki çocukların ilköğrenime başladıkları mahalle mekteplerini ifade etmek için kullanılmıştır. Ortalama 5 yıllık bir eğitim sürecini kapsayan bu okullar, Osmanlı eğitim sisteminin yapı taşı niteliğindedir. Bu okullarda okutulan dersler zamanla değişiklik gösterse de genellikle Elifbâ (okuma yazma), Kur’an-ı Kerim okuma, Kur’an ezberleme, Birgivi’nin Akâid Risalesi, Kur’an Kıraatı, Arapça ve Farsça Temel Kavramlar gibi dersler müfredatın temelini oluşturmaktaydı. Bu derslerden Arapça ve Farsça Temel Kavramlar dersinde Arapça için Ferištehoğlu Lugatı, Farsça dersinde ise Tuhfe-i Vehbî ve daha ziyade Tuhfe-i Şâhidî adlı manzum sözlükler okutulmaktaydı. Bu açıdan bakıldığında manzum sözlüklerin her şeyden önce pratik bir fayda üzerine konumlandırıldığı görülecektir. Çünkü ilk öğrenimine başlayan ve henüz çocuk yaştaki bir öğrencinin muhatap olduğu dersler, yukarıda da görüleceği üzere, din temeline dayanan bir müfredata sahipti. Bu yönüyle eğitimin sorunsuz devamı -en azından başlangıç düzeyindeki- Arapça ve Farsça bilgisini gerekli kılıyordu. Zaten bu gereksinim dolayısıyla -Ferištehoğlu Lugatı’nda olduğu gibi- birçok manzum sözlük müellifi, eserini, çocuğu veya torununun Arapça ve Farsça öğrenmesi için yazdığını belirtmiştir. (Akçay 2010, 46-47)

Manzum sözlüklerin içeriğini oluşturan en belirleyici unsur, onların Osmanlı eğitim müfredatında yer almış olmasıdır. Bu müfredat, dinî bir temeli referans aldığı için metinlerin içerdiği sözcükler de büyük oranda bu yapı ile paralellik göstermektedir. Hatta bu durum söz konusu sözlüklerin manzum olarak yazılmasının da temel gerekçesiydi. Çünkü Osmanlı, kendi düşünce sistemini şekillendiren en temel öge olarak, İslam vahyi’ni kabul etmişti. Bu yüzden hem doğrudan doğruya vahyin hem de bu vahyi temel alan teolojik bilginin aslına uygun olarak korunması öncelikli amaç olarak kabul edilmiştir. Osmanlıya göre bunun en kolay yolu söz konusu bilginin ezberlenmesi, ezberin en kolay yolu ise bilginin manzum olarak yazılmasıydı. Zaten hafızlık müessesesi de bu gereksinimin somut bir göstergesidir. Osmanlı düşünce sisteminin ortaya çıkardığı bu algılama, gerek medrese sisteminin takip ettiği metodoloji açısından, gerekse yadsınamayacak sayıdaki manzum telif ve tercüme eserler

bakımından ezberlemeyi esas alan ve bunu çok zaman teşvik eden bir sonucu zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluk, kendi tabiatı gereği kademe kademe farklılaştığı için manzum sözlüklerin içeriğinde de yer yer niteliksel bir farklılaşmayı doğurmuştur. Böylece manzum sözlükler bir yandan sıbyan mekteplerinde ders kitabı olarak, diğer yandan başta medrese olmak üzere değişik kurumlarda farklı nedenlerle ezberlenen sözlükler haline gelmiştir. Bundan dolayı birden fazla manzum sözlüğün bir mecmuada toplanması suretiyle bu ihtiyacın giderilmesine çalışılmıştır. (Akçay 2009, 37)

Eski eğitim anlayışına bakıldığında manzum sözlüklerin eğitimde çok önemli işlevleri olduğunu görmekteyiz. Öğrencilere ilk dil öğretimi bu sözlüklerle yapılmaktadır. Yani manzum sözlükler, mensur sözlüklerden farklı olarak dil öğretimi kitabı olarak da kullanılırlar. Bu sözlükler incelendiğinde aslında anlaşılmasının çok güç olduğu da görülmektedir. Dönemin eğitim anlayışı içinde öğrenci bu sözlüğü anlamasa bile ezberlemekte, daha sonra şerh etmek yoluyla sözlüğü hocasından öğrenmektedir. İşlevleri açısından baktığımızda manzum sözlükler,

- a. Dil öğretiminde
- b. Edebiyat teorisi öğretiminde
- c. Belagat ve Fesahat öğretiminde
- ç. Anlaşılmaz kelimelerin öğretiminde

olmak üzere başlıca dört ana işlevde kullanılmaktadır.

Yine bu sözlüklerin içerisindeki atasözü, deyim, kalıp ifadeler gibi birçok yapı da çocuklara ezberletilmeye çalışılır. Bu sözlüklerin çokluğu ve nüshalarının çeşitliliğine bakıldığında, Osmanlı eğitim sisteminde manzum sözlüklerin çok işlek olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. (Erdem 2005, 199)

1.3. Manzum Sözlüklerin Şekil, Tertip ve Muhteva Özellikleri

Manzum sözlüklere verilen isimlerin önemli bir kısmında armağan anlamına gelen tuhfe kelimesi kullanılmıştır. Hüsam Bin Hasan El-Konevî tarafından Anadolu sahasında yazılmış ilk Farsça-Türkçe manzum lügat olan Tuhfe-i Hüsâmî’de biz bu ismin kullanıldığını görmekteyiz. Yine Tuhfe-i Sâhidî, Tuhfe-i Vehbî, Tuhfe-i Semsî gibi manzum sözlüklerimizde de bu isimlendirmenin yaygın olarak kullanıldığını görmek mümkündür. Manzum sözlüklerin isimlendirilmesinde tuhfe kelimesi haricinde nazm, manzûme veya lügat kelimeleri de kullanılmıştır. (Kılıç 2007, 341)

Manzum sözlükler, genellikle mesnevî tarzında yazılmış bir dîbâce, sözlük kısmı ve yine mesnevi tarzında yazılmış bir hatime olmak üzere üç kısımdan oluşur. Manzum sözlüklerde dinî, lâ-dinî, edebî ve ilmî eserlerde olduğu gibi, "hamdele" ve "salvele" ile başlama geleneğine uyulmuş; mukaddimelerde "hamd", "salat ve selam"dan sonra, müellife dair kısa bilgiler yerilmiş; telif sebebi, tertip özellikleri, tesmiyesi ve telif tarihi gibi özellikleriyle eser tanıtılmış ve dil öğrenmenin faydaları hususunda öğütler verilmiştir. (Öz 1999, 9)

Manzum sözlükler çoğunlukla mesnevî nazım şekliyle yazılmış bir giriş, yani mukaddime ile başlar. Asıl kısım olan sözlük bölümü ve nihayet yine mesnevî tarzında yazılmış olan bir son, yani hâtîme ile sona ererler. Bu tür sözlüklerin giriş kısımlarında klasik bir divan tertibini andıran hamdele ve salveleden sonra, eserin telif sebebinin anlatıldığı bir küçük bölüm de yer alır. Sebeb-i telif kısmında eserin hangi sebep ve amaçla yazıldığı da ayrıca belirtilir, eserin ismi verilir, ayrıca dil öğrenmenin faydaları hususunda müellifin görüşleri ile de bu bölümde karşılaşılır. (Kılıç 2007, 342)

Bu eserlerin sözlük kısımları, parça, bölüm anlamında "kıt'a" başlığını taşıyan, beyit sayıları birbirinden farklı manzum parçalardan oluşur. Bu parçalar genellikle nazm, mesnevî, müstezâd ve terkiib-bend nazım şekilleriyle yazılır. Kıt'a başlıkları, ya kıt'anın sırasını gösteren Arapça veya Farsça bir cümle şeklinde ya da kıt'anın sırası ile birlikte o kıt'anın bahir ve veznini bildiren Arapça yahut Farsça bir mısra halinde yazılır. Bazı sözlüklerde ise bu başlıklar, kıt'ayı takdim eden, kıt'anın vezin ve kafiyesini belirten ya da bir konuya ait kelimelerin nazmedildiği kıt'alarda kelimelerin ağırlıklı özelliklerine işaret eden, kıt'a ile aynı vezinde yazılmış bir mısra ya da bir beyit şeklinde olduğu görülür. (Öz 1999, 10)

Sözlüklerin hatimelerinde genellikle ebcet hesabına dair bilgiler nazmedilerek ebcet harflerinin sayısal karşılıkları gösterilmiştir. Sözlüklerin telif tarihleri de bu bölümde ebcet hesabıyla söylenmiştir. (Öz 1999, 10)

Manzum sözlüklerin toplam beyit sayıları büyük oranda farklılık göstermektedir. 100 beyitten başlayıp 1300 beyite kadar ulaşan hacimdeki manzum sözlüklere rastlamak mümkündür. (Kılıç 2007, 342)

Bu tür sözlüklerde genellikle isim ve sıfat türünden kelimelere yer verilmiş, bunların yanında Arapça-Farsça fiillerin mazi ve muzari kökleri, çekimli fiiller ve fiillerin mastar halleri gösterilmiştir. Mastar halinde verilen fiiller genellikle ayrı kıt'alarda toplanmıştır. Bilhassa uzun manzum sözlüklerde dinî terimler, tasavvufî ıstılahlar ve edebî mazmunlar da

nazmedilerek bu kelimeler yoluyla bazı bilgiler öğretilmek istenmiştir. Bazı müellifler kıt'aların son beyitlerinde edebi sanatları örnekleriyle göstermişlerdir. (Öz 1999, 70)

Manzum sözlüklerde yabancı dilden nazmedilen kelime sayısı 500 ile 3000 arasında değişmektedir. Bazı sözlüklerde nazmedilen kelime sayısı rakamlarla ifade edilmiştir. (Öz 1999, 71)

1.4. Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği

Türkler manzum sözlük geleneğini ilk defa Araplardan öğrenmişlerdir. Manzum sözlükler Arap dilcileri tarafından kaside nazım şekliyle yazılmıştır. Bu anlamda Bedrüddîn Ebû Nasr Mes'ûd b. Ebî Bekr el-Ferâhî'nin Nisâbü's-Sıbyân adlı 200 beyitlik Arapça-Farsça lügati manzum sözlük yazma geleneğinin ilk örneğidir. (Erdem 2005, 197)

Manzum sözlük geleneğinin Anadolu sahasındaki ilk örnekleri, Arapça-Farsçadır. Bunlar, Şükrüllâh b. Şemsüddîn Ahmed b. Seyfüddîn Zekeriyâ'nın H. 640/ M.1242-3'te telif ettiği Zühretü'l-Edeb'i, Hüsameddin Hasan b. Abdülmü'min el-Hoyî'nin Nasîbü'l-Fityân ve Nesîbü't-Tıbyân'ı, Abdülhamîd el-Engürî'nin H. 757/ M. 1356 yılında hazırladığı Silkü'l-Cevâhir'i, Germiyanlı Ahmedî'nin H. 761-779/ M. 1360-1377 yılları arasında nazmettiği Mirkatü'l-Edeb'i ve Ahmed-i Dâî (ö. H. 824/ M.1421'den sonra)'nin Ukûdu'l-Cevâhir'idir. (Kırbıyık 2002, 182-183)

İlk Arapça-Türkçe manzum sözlük Abdüllatîf İbn-i Melek'in H. 795/ M. 1392 yılında nazmettiği Lügat-i Ferišteoğlu'dur. Buna daha sonra meydana getirilen Şemsî'nin Cevâhirü'l Kelimât'ı, Şeyh Ahmed'in 1051/1635 yılında yazdığı Nazmu'l-Leâl'i, Âsım (d. 1755/ö. 1819)'ın H. 1213/ M. 1798'de tamamladığı Tuhfe-i Âsım'ı, Vehbî'nin H. 1214/ M. 1799'da meydana getirdiği Nuhbe-i Vehbî'si ve Mehmed Fevzî (ö. 1903)'nin Tuhfe-i Fevzî'sini de ekleyebiliriz. (Kırbıyık 2002, 183)

Bilinen Türkçe-Farsça manzum sözlüklerin ilki 1400 yılında kaleme alınmış olan Konyalı Hüsâm b. Hasan'ın Tuhfe-i Hüsâm adlı eseridir. Bu tür sözlüklerin içerisinde en meşhur olanı ise, Mevlevî şeyhlerinden Şâhidî mahlasıyla tanınan Muğlalı İbrahim Dede'nin Tuhfe-i Şâhidî'sidir. Tuhfe-i Hüsâm'a nazire olarak yazıldığı bilinen eser, Mevlânâ Mesnevisinden alınan kelimelere karşılıklar vermesiyle tanınır. Sadece Ankara Milli Kütüphanede 40'tan fazla yazma nüshası bulunan ve 1848–1867 yılları arasında 5 kez basılan Şâhidî'nin Tuhfesi, Klâsik Türk edebiyatında en fazla nüshaya sahip manzum sözlükler arasında başlarda gelmektedir. Yine Tuhfe-i Şâhidî'nin 40'a yakın şerhi ile de manzum sözlükler arasında çok özel bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu gurubun en meşhur temsilcilerinden olan

Tuhfe-i Vehbî de bir hayli fazla yazma ve 60 civarında matbu nüshası ile dikkat çekmektedir. 15 civarında Türkçe-Farsça örneğinin bulunduğunu söyleyebileceğimiz bu guruptan Bahrü'l-Garâyib, Tuhfe-i Şemsî ve Tuhfe-i Remzî gibi eserlerin isimlerini zikredebiliriz. (Kılıç 2006, 67-68)

U'cubetü'l-Garâyib fî Nazmü'l-Cevâhirü'l-Acâyib isimli sözlük, Türk edebiyatının bilinen ilk Arapça-Farsça-Türkçe manzum sözlüğüdür. Genc-i Leâl, Se Zebân, Tuhfetü'l-İhvân ve Hediyetü's-Sıbyân, Nazm-ı Giridî, Hayrû'l-Lugat ve Manzume-i Keskin bu gruptaki diğer sözlüklerdir. Toplam 16 adettir. 13 tanesi yazma, 3 tanesi ise matbûdur. (Akçay 2010, 46)

1.5. Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Çeşitleri

1.5.1. Farsça-Türkçe

1.5.1.1 Tuhfe-i Hüsâmî

Tam adı Tuhfe-i Hüsâmî ez-Müeltekât-ı Sami olan bu eser Tuhfe-i Hüsâm kısa adıyla meşhurdur. Hüsâm-i Hoyî tarafından 802/1399–1400 tarihinde Sultan Orhan Bey adına Hüsameddin Hasan Bin Abdülmümin'in Nasîbü'l-Fıtyân ve Nesîbü't-Tıbyân adlı Arapça–Farsça sözlüğü örnek alınarak ve ona nazire olarak yazılmıştır. Anadolu'da yazılan ilk manzum Farsça-Türkçe sözlük olan Tuhfe-i Hüsâm Farsça manzum mensur bir mukaddime ile 20 kıta bir hatimeden oluşmaktadır. Sözlük kısmı 300 beyit hatimesi de 5 beyit olmak üzere 305 beyittir. (Kartal 2003, 25)

Tuhfe-i Hüsâm 1311'i Farsça, 1304'ü Türkçe olmak üzere 2615 kelimeden ve aruzun en çok kullanılan remel, hezec bahirlerinde yazılmış 20 kıt'a toplam 296 beyitten ibarettir. (Alyılmaz ?, 119)

Hüsâm'ın Armağanı kendinden sonra yazılan pek çok manzum sözlüğe örnek teşkil etmiştir. Zira XVI. yüzyılda yaşamış olan büyük Türk alimi, şairi İbrahim İbn Hodaydad Şahidî, Tuhfe-i Şahidî adlı sözlüğünü, Hüsâm'ın Tuhfe-i Hüsâm'ından ilham alarak 920/ 1514 yılında yazar.

Ogudum evvela Tuhfe-i Hüsâm'ı

Müetter oldu onunla can-ı meşamî

Diledim ki, yazam bir hoşçe name

Nezire ola ol, Tuhfe-i Hüsâm'e (Alyılmaz ?, 122)

1.5.1.2. Bahrü'l-garāyib

Bugünkü bilgilere göre Anadolu sahasında yazılmış manzum Farsça-Türkçe sözlüklerin ikincisidir. Bu sözlük Halimî adıyla meşhur Lütfullah Halimî b. Ebî Yûsuf tarafından 850/1446 yılında nazmedilmiştir. Eser üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm manzum Farsça-Türkçe sözlük, ikinci bölüm muhtelif konulara, nazım türleri ve edebî sanatlarla dair tanımlar ve temel bilgiler, üçüncü bölüm ise aruz ve Farsçanın gramerine dairdir. Üçüncü bölümde sadece Farsça fiillerin muzârî kökleri ve fiil çekimleriyle ilgili kısımlar mensurdur. Eserin sözlük kısmı 756 beyit olup 19 kıt'aya taksim edilmiştir. Eserin sadece isim ve isim türünden kabul edilen kelimeleri ihtiva eden sözlük kısmında 2930 civarında Farsça kelime nazmedilmiştir. (Kartal 2003, 26)

1.5.1.3. Şâdiyye

Şâdiyye, Nisâbü's-sıbyân örnek alınarak Mehmed b. Yahyâ-yı Konevî tarafından 889/1484 tarihinde yazılmış manzum Farsça-Türkçe bir sözlüktür. (Kartal 2003, 27)

1.5.1.4. Tuhfe-i Şâhidî

Bu türün en meşhur sözlüğü Muğlalı İbrahim Dede'nin Tuhfe-i Şâhidî isimli sözlüğüdür. Şâhidî mahlasıyla tanınan İbrahim Dede, aslen bir Mevlevî şeyhidir. Tuhfe-i Hüsâm 'a nazîre olarak yazılan eser, İbrahim Dede'nin Mevlevî şeyhi olması sebebiyle de daha çok Mevlana'nın Mesnevi adlı eserinden seçilen kelimelerin açıklanması maksadıyla yazılmıştır. 1848-1867 yılları arasında beş defa basılan bu eserin, Ankara Milli Kütüphanede 40'tan fazla yazma nüshası bulunmaktadır. Ayrıca bu sözlüğün çok sayıda şerhinin yapılması manzum sözlükler arasında çok özel bir yere sahip olduğunu göstermektedir. (Akçay 2010, 55)

Tuhfe-i Şâhidî, Mevlevî şeyhlerinden Şâhidî İbrahim Dede tarafından Yavuz Sultan Selim Han devrinde 921/1515 yılında nazmedilmiştir. Hüsâm Bin Hüseyin El- Konevî'nin Tuhfe-i Hüsâm adlı sözlüğüne nazîre olarak yazılan Tuhfe-i Şâhidî bir mukaddime, beyit sayıları 5 ile 20 arasında değişen toplam 27 kıta ve bir hatimeden meydana gelmektedir. Eser toplam 455 beyittir. Şâhidî, Tuhfe-i Hüsâm'da nazmedilen Farsça kelimelerin önemli bir bölümünü eserine almış nadir olarak kullanılan kelimeleri ise eserine dahil etmemiştir. Tuhfe-i Şâhidî yazıldıktan sonra büyük bir şöhret kazanmıştır. Bunda Farsça kelimelerin vezne uygun bir şekilde nazmedilmiş olması büyük rol oynamıştır. Eser bu özelliğinden dolayı gerek medreselerde gerek diğer eğitim kurumlarında hem aruz hem dil öğretiminde uygulamalı ders kitabı olarak okunmuş ve ezberletilmiştir. (Kartal 2003, 27-28)

1.5.1.5. Lügat-i Manzûme(Tuhfe-i Lâmi)

Bursalı Lâmî Çelebi tarafından manzum olarak yazılan eser, 169 beyitten müteşekkildir. 933/1527 tarihinden önce telif edilmiştir. 15 beyitlik bir mukaddime ile 10 kıt'adan oluşmaktadır. Eserde yaygın olarak kullanılan ve öncelikle öğrenilmesi uygun görülen 500 civarında Farsça kelime mevcuttur. Kıt'a sayısının azlığından bu sözlüğün daha çok, küçük yaştaki çocuklar için yazıldığı söylenebilir. (Kartal 2003, 28-29)

1.5.1.6. İlm-i Lügat

İmâd-zâde Velî b. Yûsuf-ı İmâdî tarafından yazılan eser, telif tarihi belli olmamakla beraber kafiye ve rediflerine göre tertip edilen 71 kıtadan oluşmaktadır.(Kartal 2003, 29)

1.5.1.7. Manzûme

Osman Bin Hüseyin-i Bosnevî tarafından 991/ 1583 tarihinde yazılmıştır. Kolay ezberlenmesi için basit vezinlerle ve hacim olarak küçük yazılmıştır. Eser mesnevi nazım sekliyle yazılmış 42 beyitlik bir mukaddime ile 19 kıtaya taksim edilmiş 168 beyitlik sözlük kısmından oluşur. Eserde 805 Farsça kelime Türkçe karşılıklarıyla nazmedilmiştir. Müellif gramer özelliği olan Farsça kelimeleri haşiyelerde ilgili kaide hakkında kısa açıklamalar yaparak izah etmiştir. Müellif bu haşiyelerde bazen beyitlerde kullandığı edebi sanatlara da işaret etmiştir. (Kartal 2003, 29-30)

1.5.1.8. Nazmü'l-esâmî

Müellifi bilinmeyen bu manzum sözlük XVI. asrın ikinci yarısında yazılmıştır. Eser, mesnevî tarzında bir mukaddime ve 15 kıt'aya taksim edilmiş olup toplam 208 beyittir. Eserde 950 civarında Farsça kelime nazmedilmiştir. İkinci kıt'ada yer alan birkaç çekimli fiil dışında, Farsça fiil ve mastarlara yer verilmemiştir. (Kartal 2003, 30)

1.5.1.9. Fethu'l-fettâh

Bir şahsın ricasıyla Malatya'da 1008/1599 tarihinde Sun'î-i Malatyavî tarafından yazılmıştır. Eser, bir mukaddime ve 25 kıt'adan müteşekkil olup toplam 400 beyittir. (Kartal 2003, 31)

1.5.1.10. Tuhfetü'l-Mülûk

Kuddusî tarafından yazılan Farsça-Türkçe manzum sözlüktür. Hicri 1063'te telif edilmiştir. Tuhfe-i Şahidi'ye nazîre olarak yazılmıştır. (Akçay 2010, 54)

1.5.1.11. Kân-i Maânî

Seyyid Hasan Rızâî tarafından 1671 yılında telif edilmiştir. Sözlük 54 varaktan oluşmaktadır. 2319 beyitten oluşan eserin kelimeleri alfabetik sırayla açıklanmıştır. Eser alfabe sırasına göre yazılan ilk manzum sözlüktür. (Akçay 2010, 48)

1.5.1.12. Tuhfetü'l-hâfız

Eser, Hafız Abdullah Bin Halil Bin Ali tarafından 1174/1761 tarihinde Selanik'te nazmedilmiştir. Sözlük, mensur bir mukaddime ile 36 kıtaya taksim edilmiş toplam 273 beyitten oluşmaktadır. Eserde nazmedilen Farsça kelimeler Tuhfe-i Şâhidî'den derlenmiştir. Eserin ilk yedi kıtasında Farsça mastarlar, sonraki kıtalarda da mazi muzârî zamanlarda ve emir kipinde çekimli fiiller ve bu fiillerin edilgen halleri verilmiş, bunlar Türkçe karşılıklarıyla birlikte nazmedilmiştir. Bu sözlüğün dikkat çeken yönlerinden birisi de 17. kıtadan sonra her kıtanın bir meslek grubuna ayrılıp kıtalarda bu mesleklerle ilgili kelimelerin nazmedilmesidir. (Kartal 2003, 35-36)

1.5.1.13. Tuhfe-i Vehbî

Çalışmamız bu eser üzerine olduğu için, burada söz etmeye gerek görmüyoruz.

1.5.1.14. Nazm-ı Bedî'

Nazm-ı Bedî', Osmanlı Müellifleri'nde verilen bilgilere göre, İlmî Alî Efendi tarafından 1224/1809 yılında Tuhfe-i Vehbî tarzında yazılmış Farsça-Türkçe bir sözlüktür. Kütüphanelerde eserin nüshası yoktur. (Kartal 2003, 39)

1.5.1.15 Güher-rîz

Güher-rîz Süleymân Dürrî tarafından 1263/1847 tarihinde nazmedilmiştir. Eser kolayca ezberlenebilecek bir tarzda hazırlanmış ve bu maksatla her kıta altışar beyit olarak tanzim edilmiştir. Eser, bir mukaddime 35 kıt'a ve bir hatimeden ibaret olup toplam 141 beyittir. (Kartal 2003, 40)

1.5.1.16. Tuhfetü'l-manâ

Tuhfetü'l-manâ, 1268/1852'de Macaristan'ın Şıklovis kasabasından olan Osmân adlı bir müellif tarafından nazmedilmiştir. 221 beyit olan eser, 24 beyitlik mesnevî tarzında yazılmış bir mukaddime ve beyit sayısı 2 ile 22 arasında değişen 17 kıt'adan meydana gelmektedir.

Küçük yastaki çocuklar için yazılmış eserde, bazen bazı kıt'alarda faydalı bilgiler de verilmiştir. (Kartal 2003, 41)

1.5.1.17. Tuhfe-i Remzî

Ahmet Remzi Akyürek tarafından telif edilmiştir. Eser, 1343/1924 yılında basılmıştır. Eser, Anadolu sahasında manzum sözlük yazma geleneğinin son halkası olması bakımından önemlidir.

1.5.2. Arapça-Türkçe

1.5.2.1. Lugat-i Ferišteoğlu

İlk Arapça-Türkçe manzum sözlük Abdüllatif bin Melek tarafından 1392 yılında kaleme alınan Lugat-ı Ferišteoğlu'dur. Müellif önsöz kısmında eseri, torunu Abdurrahman için yazdığını belirtmektedir. Bu sözlük Arapça-Türkçe ilk manzum sözlük olmasının yanı sıra, bu sahada yazılmış en bilinen eserdir. 60'tan fazla yazma nüshası olan eser, 1852-1879 yılları arasında da yedi defa basılmıştır. (Akçay 2010, 48)

1.5.2.2. Sübha-i Sıbyân

Sübha-i Sıbyân adlı Türkçe-Arapça manzum sözlüğün, ne telif edildiği zamana ne de müellifinin kimliğine dair elimizde yeterli bilgi bulunmaktadır. Müellifinin ismi yazma nüshalarda belli değildir; matbu nüshalarda ise Mehmed b. Ahmed Er-Rumî, Ebu'l-Fazl Muhammed b. Ahmed Er-Rumî ve Er-Rumî Bosnavî Ebu'l-Fazl Muhammed Ahmed gibi farklı şekillerde verilmektedir. Bazı manzum sözlüklerde gördüğümüzün aksine Sübha-i Sıbyân'ın metin kısmında müellif kendisi hakkında herhangi bir bilgi vermemektedir. Müellif mesnevi nazım sekliyle yazılmış 16 beyitlik giriş manzumesi ile klâsik kitap tertibine uygun olarak hamdele ve salvele vecibesini yerine getirmekte, ardından yine aynı nazım sekliyle sebeb-i telifi izah etmekte, 5 beyitlik bir münacattan sonra ise asıl esere yani sözlük kısmına geçmektedir. (Kılıç 2006/1, 70)

460 beyit civarında bir hacme sahip olan eser, Sıbyân mekteplerinde de ders kitabı olarak okutulmuştur.

1.5.2.3. Lugat-ı Mahmüdiye

26 varaktan oluşan eser Arapça-Türkçe manzum bir sözlüktür. 1553 yılında telif edilen ve 572 beyiti ihtiva eden eser, Hasan b. Ali tarafından istinsah edilmiştir. Eser, Ferišteoğlu lugatından istifade edilerek hazırlanmıştır. (Akçay 2010, 48)

1.5.2.4. Tuhfe-i Fedâî

Fedâî'nin H.1044/M.1634'te kaleme aldığı ve Şahidî'nin tuhfesine nazire olarak yazılan Tuhfe-i Fedâî adlı eseri Türkçe-Arapça manzum sözlüklerimiz arasında yer almaktadır. Şu an için elimizde aralarında pek nüsha farkı bulunmayan iki yazma nüshası mevcuttur. Bayezid Devlet Ktp. Bayezid 6821 kayıtlı olan nüsha, nesih karakterli ve 26 varaktır. Her sayfada 11 satır bulunmaktadır. Süleymaniye Ktp. Halis (Esad) Efendi 3190 kayıtlı nüsha ise rika harfleriyle yazılmış ve 16 varaktır. Her sayfada 21 satır bulunmaktadır.

Tuhfe-i Fedâî, mesnevî nazım şeklinde yazılmış 39 beyitlik bir mukaddime ile beyit sayıları 9 ile 36 beyit arasında değişen toplam 355 beyitlik 15 kıt'a ve "Hisâb-ı Ebced" başlığı altındaki ebced hesabıyla ilgili 7 beyitlik ayrı bir kıt'a olmak üzere toplam 401 beyittir. Arapça 1211 kelimenin Türkçe karşılıkları gösterilmiştir. (Yakar 2007, 1019)

1.5.2.5. Nazmü'l Leâl

Antepli Şeyh Ahmed tarafından 1641 yılında, Tuhfe-i Şahidî'ye nazîre olarak yazılmıştır.

Nazmü'l-Leâl, 5 rubai yanında, sekiz bendlik 1 sade müstezad ile beraber, 6 mesnevi; hacimleri 5-29 beyt arasında değişen, 45 nazm, 3 kıt'a olmak üzere, toplam 57 farklı bölüm ve 664 beyitlik bir hacimden oluşmakta; yaklaşık 3000'den fazla Arapça kelimeye Türkçe karşılıklar verilmektedir. (Gülhan 2010, 209-210)

1.5.2.6. Cevâhirü'l- Kelimât

Şemsî tarafından XVII: yüzyılda kaleme alınmıştır.

Bu manzum sözlük Arapça kelimelere Türkçe karşılıklar verilerek tertip edilmiş altı yüz kırk üç (643) beyitlik bir eserdir.

Sözlük, üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk otuz beş beyit "Mukaddime" bölümü, 36. beyitten 94. beyite kadar olan kısmı ise "Sebeb-i Te'lif-i Kitâb" bölümüdür. Bu bölümlerden sonra da eserin asıl kısmı olan "sözlük" kısmı gelmektedir. Sözlük kısmı altmış bir (61) kıt'adan oluşmakta ve her kıt'ada dokuz (9) beyitten toplam 549 beyit bulunmaktadır. Eserin Mukaddime ve Sebeb-i Te'lif-i Kitâb bölümlerinden anlaşıldığına göre şair, bu eserini özellikle çocuklara Arapça öğretmek gayesiyle yazmıştır. (İnce 2002, 178-179)

1.5.2.7. Nazmü'l- Ferâid

Nazmü'l Ferâid, Mezid-zâde Ayıntabî tarafından kaleme alınan Arapça-Türkçe manzum sözlüklerimizden biridir. Eser Tuhfe-i Şahidî'ye nazire olarak yazılmıştır. Eserin 766.

beytinden ebced hesabıyla anladığımız kadarıyla sözlük hicrî takvime göre 1109/1697 yılında kaleme alınmıştır. Eser 31 bölüm ve 838 beyitten oluşmakta, ayrıca her sayfada 13 satır yer almaktadır. (Çelik 2008, 22)

1.5.2.8. Tuhfe-i Āsım

Eser, Mütercim Āsım tarafından 1798 yılında yazılmıştır. Türkçe-Arapça manzum olarak kaleme alınan eser, 1838’de 70 sayfa olarak Bulak Matbaasında basılmıştır. Eser, XIX. yüzyıl şairlerinden Esad Muhammed Efendi tarafından şerh edilmiştir.

1.5.2.9. Nuhbe-i Vehbî

Sünbülzâde Vehbî tarafından 1799 yılında tamamlanıp Padişah 3.Selim’e sunulmuştur. Tamamı 1948 beyit olan Nuhbe 83 kıtadan oluşmaktadır. Eserde 3800 Arapça kelimenin Türkçe karşılığı verilmiştir. (Yurtseven 2003, 25)

1.5.3. Farsça-Arapça-Türkçe

1.5.3.1. U’cūbetü’l-garāyib fi Nazmi’l-Cevāhiri’l-Acāyib

Eser Abdurrahman-ı Malkaravî tarafından 827/1427 tarihinde oğulları Mehmed ve Ahmed’in ezber yoluyla Arapça ve Farsça öğrenmeleri amacıyla manzum olarak yazılmıştır. Kısa ve meşhur adı Ucubetü’l-Garāib’tir. Eser bir mukaddime ve 36 kıtaya taksim edilmiş 436 beyitten oluşmaktadır.(Kartal 2003, 25)

Bu eser, Türk edebiyatının bilinen ilk Arapça-Farsça-Türkçe manzum sözlüğüdür.

1.5.3.2. Lügat-i Abdülkerim

Eser 1002/1594 yılında ya da bu tarihe yakın bir zamanda Kerimî mahlasını kullanan Şeyhülharamzâde Seyh Abdülkerîm-zâde tarafından yazılmıştır. Küçük yastaki çocuklar için kaleme alınan sözlük, 16 kıtadan müteşekkil olup 107 beyittir. Sekizinci ve on üçüncü kıtalar mesnevi nazım sekliyle yazılmıştır. Eserin ilk yedi kıtası ile son dört kıtasında çocukların öğrenmesinde faydalı olan konulara yer verilmiştir. (Kartal 2003, 30)

1.5.3.3. Genc-i Leāl

Eser, Gencî Pir Mehmed Efendi tarafından yazılmıştır. 1631 tarihli eser iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü Arapçadan Türkçeye, ikinci bölümü Farsçadan Türkçeye göre düzenlenmiştir. (Akçay 2010, 47)

1.5.3.4. Menâzimü’l-Cevahir

Tireli Mustafa Haki tarafından yazılmıştır. 1632’de kaleme alınmıştır. Türkçe-Arapça-Farsça manzum sözlüktür. Bayezid Kütüphanesi 6901 numaralı nüshası taranmıştır. (Akçay 2010, 50)

Eser, bir mukaddime 29 kıta ve bir hatime olmak üzere toplam 402 beyitten oluşmaktadır. (Kartal 2003, 31)

1.5.3.5. Tefkiye

Abdurrahman Zahidi-i Konevî tarafından 1133/1721 yılında yazılmıştır. Eser mesnevi şeklinde bir mukaddime, değişik bahirlerle nazmedilmiş 27 kıta ile hepsi recez bahriyle yine mesnevi tarzında yazılmış 16 kıta ve bir hatime olmak üzere toplam 635 beyittir. (Kartal 2003, 33)

1.5.3.6. Se Zebân

Antakyalı Şeyh Ahmed tarafından 1135/1721 tarihinde yazılan eser Arapça-Farsça- Türkçe manzum bir sözlük ve gramer kitabıdır. Eserin yazılmasıyla Türk asıllı çocukların Arapça ve Farsça, Arap asıllı olanların Farsça ve Türkçe, sadece Farsça bilenlerin de Arapça ve Türkçe öğrenmeleri amaçlanmıştır. Eserdeki Farsça ve Arapça kelimeler Tuhfe-i Şâhidî ve Lugat-ı İbn-i Ferište’den derlenmiştir. Müellif bu iki sözlükte yer alan ve kendisinin müstehcen saydığı bazı kelimelere yer vermemiştir. Manzum bir mukaddime, 30 kıta ve bir hatimeden oluşmaktadır. Asıl sözlük kısmında yer alan her kıtaya bahr adı verilmiştir. Bahirlerde nazmedilen kelimeler konulara göre tasnif edilmiş ve her üç dilde birbirinin karşılığı olan kelimeler nazmedilmiş, bazı bahirler de gramere ait konulara ayrılmıştır. (Kartal 2003, 33-34)

1.5.3.7. Lügat-i Feyzî

Kütüphane kayıtlarında Lügat-i Feyzî ismiyle kayıtlı olan eserin gerçek ismi Hoş-edâ’dır. 1149/1736 yılında Eşref Feyzî tarafından telif edilen eser, 11 kıt’aya taksim edilmiş olup 337 beyittir. Tuhfe-i Şâhidî’ye nazire olarak kaleme alınmıştır. Eserde nazmedilen Farsça kelimeler ‘f’, Arapça kelimeler de ‘ayn’ harfiyle belirtilmiştir. (Kartal 2003, 34)

1.5.3.8. Nazm-ı Giridî

Ahmed Resmî b. İbrâhîm-i Giridî tarafında 1153/1740 tarihinde yazılıp muhtemelen kayınpederi Reisülküttâb Mustafa Efendi’ye takdim edilmiştir. Manzum bir mukaddime ve 14 kıtadan müteşekkil olup toplam 198 beyittir. (Kartal 2003, 34-35)

1.5.3.9. Manzûme-i Keskîn

Mustafa b. Osman tarafından XVIII. yüzyılın ikinci yarısında yazılan Manzume-i Keskîn, mesnevî nazım şeklinde yazılmış 85 beyitlik bir mukaddime ile toplam 330 beyitlik 27 kıta ve Der Beyân-ı Aded başlığı altında bulunan sayılara dair 9 beyitlik müstakil bir kıta ile Der Beyân-ı Hisâb-ı Ebced başlığı altındaki ebced hesabıyla ilgili 7 beyitlik ayrı bir kıta olmak üzere toplam 431 beyitlik bir eserdir. Arapça-Farsça-Türkçe üç dilli bir manzum sözlük olan Manzûme-i Keskîn'de bu üç dilden toplam 2363 kelime birbirine karşılık olarak gösterilmiştir. Özellikle Türkçe kelimeler açısından dikkati çeken nokta, bugünkü yazı dilinde kullanılmayan, unutulmuş bir kısım kelimelerin sözlükte bir hayli yer almasıdır. (Kılıç 2007, 346)

1.5.3.10. Tuhfetü'l-İhvân ve Hediye-tü's-Sıbyân

Tuhfetü'l-İhvân ve Hediye-tü's-Sıbyân, sıbyan mekteplerinde Arapça öğrenen öğrencilerin Farsçayı öğrenmelerine de katkı bulunmak amacıyla Mustafa İlmî Bin İbrahim tarafından 1186/1772 tarihinde yazılmıştır. Eserde nazmedilen Arapça kelimeler Lugat-ı Feriştioğlu'ndan derlenmiştir. Bu sözlük müellifin ifadesiyle Lugat-ı Feriştioğlu'nun Farsça ve Türkçeye tercümesidir. Eser mensur önsöz dışında mesnevi tarzında yazılmış 11 beyitlik bir münacat, 33 kıta ve iki beyitlik bir tarih kıtası olmak üzere toplam 854 beyittir. (Kartal 2003, 36)

1.5.3.11. Müselles-nâme-i Şâkir

Osman Şâkir b. Mustafâ-yı Bozokî tarafından 1210/1795-6 tarihinde yazılmıştır. Eser, mesnevi şeklinde yazılmış bir mukaddime, asıl sözlük kısmı ve yine mesnevi tarzında yazılmış bir hatimeden oluşmaktadır. Sözlük kısmı 42 kıtadan ibaret olan eserde 1250 Arapça, 1121 Farsça, 1019 Türkçe kelime nazmedilmiştir. (Kartal 2003, 38)

1.5.3.12. Tuhfe-i Zîbâ

Hayret Mehmet Efendi tarafından Mısırda 1234/1819 tarihinde yazılmış ve Mehmet Ali Paşa'nın torunu Abbas Paşaya takdim edilmiştir. Mesnevi tarzında yazılmış 35 beyitlik bir mukaddime 74 kıtaya taksim edilmiş 821 beyitlik sözlük kısmı ve 13 beyitlik bir hatimeden oluşan eser toplam 869 beyittir. Eserde 1450 civarında Arapça, bir o kadar da Farsça kelime nazmedilmiştir. (Kartal 2003, 39)

1.5.3.13. Nazmü'l Cevâhir

Hasan Aynî 1226/1811 yılında nazmettiği ve Dürrü'n-nizâm adını verdiği bu manzum eserini, on yıl sonra gözden geçirerek yeniden kaleme almış ve bu kez eserine Nazmü'l cevâhir adını vermiştir. Eser, mesnevî şeklinde yazılmış 117 beyitlik bir ön söz ve her kıt'ası 13 beyit olan 100 kıt'adan oluşan sözlük kısmından oluşmaktadır. Eserde 500 Arapça, 5000 Farsça kelime Türkçe karşılıklarıyla birlikte nazmedilmiştir. (Kartal 2003, 39)

1.5.3.14. Tuhfe-i Nushî

Çemişkezekli Nasuh Efendi tarafından eser bir mukaddime 52 manzume ve 3 kıtadan oluşmaktadır. Tuhfe-i Nushî toplam 610 beyittir. Eser, 1297/1880 tarihinde Arif Hikmet tarafından İstanbul'da neşredilmiştir. (Kartal 2003, 40)

1.5.3.15. Hayrî'l-lugat

İbnülemin Mahmut Kemal İnal'ın verdiği bilgiye göre, şair ve müellif Süleyman Hayri(1844-1891) tarafından yazılmış, 3000 beyitlik bir sözlüktür. (Kartal 2003, 41)

1.5.4. Türkçe-Fransızca

1.5.4.1. Miftâh-ı Lisân

Yusuf Halis Efendi, Fransızca-Türkçe sözlüğü Miftâh-ı Lisân'ı H. 1266/ M. 1850 yılında tamamlamıştır. Bugünkü bilgilerimize göre manzum Fransızca-Türkçe sözlük olarak ilk ve tek örnek olan eser, 52+4 sayfadır. Cerîde-i Havâdis matbaasında basılmıştır. Yayımlanma tarihi verilmemiştir. Miftâh-ı Lisân bir mensur mukaddime, bir manzum dîbâce, sözlük kısmı ve bir manzum hâtimeden oluşmaktadır. (Kırbıyık ?, 185-186)

Yaklaşık olarak 2500 Fransızca kelimenin nazmedildiği sözlük, 495 beyittir. 4'ü mesnevî 18'i nazm olan 2-45 beyitlik 22 manzumeden oluşmaktadır. Elifbâ sırasına göre tertip edilen eserde Fransızcada bulunmayan 13 harf kâfiye olarak kullanılmamıştır. Aruzun 5 bahrinin 7 kalıbıyla yazılan lügatte, Türk şairlerinin sıkça kullandığı kalıplar çoğunlukla tercih edilmiştir. Aruzu Fransızca kelimelere uygulamanın zorluğunu dile getiren müellif, hem Türkçe hem de Fransızca kelimelerde imâle ve med yapmış; bazen vezin zaruretinden dolayı Fransızca kelimelerin okunuşunda değişiklikte de bulunmuştur. Eserinin hâtime kısmında Türk edebiyatında daha önceden bir örneğini tespit edemediğimiz aruz kalıbı kullanmıştır. (Kırbıyık ?, 200)

1.5.5. Ermenice-Türkçe

1.5.5.1. Refi' Kalâyi

Refi' Kalâyi tarafından 1815 yılında kaleme alınan Ermenice-Türkçe manzum sözlüktür.

Kalayi'nin bu sözlüğü ilim dünyasına ilk defa 1941 yılında Agah Sırrı Levend tarafından tanıtılmıştır. Sözlüğün Üniversite kitaplığında iki adet, Atatürk Kitaplığı ve Süleymaniye Kütüphanesinde de birer adet nüshası bulunmaktadır. Kalayi'nin sözlüğü Robert Dankof tarafından edisyon kritik edilmiştir. Sözlük, "Tanrıya aşvas, kiristos dediler peygambere / şaha derler takavor hem muteber bir eksere" ifadeleriyle başlamaktadır. (Akçay 2010, 52)

1.5.5.2. Manzûm Lugat-ı Ermeniyeye

Milli Kütüphane'de Yz. FB 165'de kayıtlı eser bu alandaki tek örnektir. (İmamoğlu 1993, 12)

1.5.6. Rumca-Türkçe

1.5.6.1. Tuhfetü'l-Uşşak

Fevzi Kisederzâde tarafından yazılan Rumca-Türkçe / Türkçe-Rumca manzum bir sözlüktür. Arap harfleriyle kaleme alınmıştır. TDK Kütüphanesinde 2708 arşiv numarası ile kayıtlı olan eser, 24 sayfadan oluşmaktadır. Eserde 13 kıta vardır. Geleneğin aksine hamdele ve salve bölümü olmadan sebab-i telif bölümüne geçilmiştir. (Akçay 2010, 54)

1.5.7. Boşnakça-Türkçe

1.5.7.1. Makbul-i Arif

Asıl adı, Mehmet Bosnevi olan müellif, 1610 yılında Zvornik sancağının Donya Tuzla yakınlarındaki Dobırnya köyünde doğar. "Hevayi", takma adı; "Uskufi" ise mahlasıdır. 1651 yılında, hayata veda eder. Hevayi'nin en önemli eseri, 1631 yılında yazdığı, Makbul-i Arif adındaki, ilk Boşnakça-Türkçe manzum sözlüktür. Eserin bir beyti Boşnakça, tercümesi ise Türkçe olarak kaleme alınmıştır. Ancak, daha sonraları, eser başka biri tarafından yeniden yazılır ve adı Potur Şahidi (Köylü Şahidi) olarak değiştirilir. Hevayi, "Makbul-i Arif"i Boşnak köylüsü için hazırladığından eseri daha sonra yeniden yazan kişi, Şahidi'nin şöhretinin tesiriyle olsa gerek, esere "Köylü Şahidi" adını vermiştir.

Makbul-i Arif, Alhamiyado (Arap harflerle Boşnakça yazılan edebi eserler) edebiyatının ilk örneğidir. Lugat, IV. Murat'a adanmıştır. Hevayi, öncelikle esere, 50 beyitten oluşan Türkçe bir giriş yazar. Hevayi'ye göre, mademki Tanrı İsa'ya İncil'i Latin dilinde göndermişti; o halde Boşnak dili de Latin dilinin bir kolu olduğuna göre, Boşnakça bir sözlük hazırlanabilirdi.

Evliya Çelebi, Seyahatname'sinde Saraybosna'dan söz edilirken Boşnak ve Hırvat ulusunun dillerinin, Latin diline yakın olduğuna değinilir ve Makbul-i Arif'ten örnek verilir. Eserden daha sonra söz eden kişi, 1857'de Saraybosna'ya atanan, Rus elçisi Aleksandr Gilferding olmuştur. Gilferding, 1858'de yazdığı bir eserinde, Makbul-i Arif'ten bahseder. 1862'de ise Antun Kaznacic, eserinde bu sözlüğü eleştirir. 1868'de Saraybosna Prusya konsolosu Otto Blau, yazdığı eserinde Makbul-i Arif'i över. (Akçay 2010, 49)

1.5.8. Bulgarca-Türkçe

1.5.8.1. Tuhfe-i Sabrî An Lisan-ı Bulgarî

Bulgarca-Türkçe manzum bir sözlüktür ve alanında tektir.

1.5.9. Türkçe-Arapça-Farsça-Afganca-Hintçe

1.5.9.1. Nisab-ı Şeş Zeban

Yusuf adlı biri tarafından 1832 yılında yazılmıştır. Çok dilli manzum bir sözlüktür. Türkçe-Arapça-Farsça-Afganca-Hintçe kelimeleri içerir. (Akçay 2010, 51)

1.5.10. Arapça-Farsça

1.5.10.1 Zühretü'l-Edeb

Şükrüllâh b. Şemsüddîn Ahmed b. Seyfüddîn Zekeriyâ tarafından 1242/1243 yılında telif edilen eser 48 kıta ve 418 beyitten ibarettir. Mensur bir önsözle başlayan eserde kıtalar Arap harfleri sayısı ve sırasına göre tanzim ve tertip edilmiştir. Her kıta bir harfe ayrılmış ve her kıtada o kıtanın sırasını oluşturan harfle başlayan Arapça kelimeler Farsça karşılıklarıyla birlikte nazmedilmiştir. Bu şekilde tertip edilmiş ilk 28 kıta 360 beyitten ibarettir. 29. ve diğer kıtalarda ise konuyla ilgili kelimeler nazmedilmiş, iki kıta da Arapça edatlara ayrılmıştır. (Öz 1999, 54)

1.5.10.2. Ukûdü'l-Cevâhir

Ahmed-i Dâî tarafından II. Murat'ın şehzadelğinde istifadesi için yazılmış, 51 kıtada 650 beyitten ibaret manzum Arapça-Farsça bir sözlüktür.

1.5.10.3. Mirkatü'l-Edeb

Ahmedî tarafından Aydınoğullarından Hamza Bey adına yazılmıştır.

1.5.10.4. Silkü'l-Cevâhir

Abdülhamîd Engürî tarafından yazılmıştır. (Çelik 2008, 19)

1.5.10.5. Nasibü'l-Fityân

Abdülmü'min Hoyî'nin kaleme aldığı bir eserdir. (Çelik 2008, 19)

İKİNCİ BÖLÜM
SÜNBLZÂDE VEHBİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

2.1. HAYATI

18. yüzyıl mesnevi şâirlerinin en tanınmış simalarından biri olan Sünbülzâde Vehbî, ‘‘Sünbülzâdeler’’ lakabıyla tanınan meşhur bir aileye mensup olarak 1134/1721 yılında Maraş’ta doğmuştur¹. Asıl adı Mehmed olan şâir, III. Ahmed’in yakın ilgisine ve övgüsüne mazhar olan, Halep’te kadı vekilliği görevini sürdüren ve Vehbî-i evvel namı ile tanınan Seyyid Vehbî’nin yanında görev yapan Râşid Efendi’nin oğludur.² Sünbülzâde Vehbî’nin adı, Seyyid Vehbî dolayısıyla babası tarafından verilmiş, bu ad ile meşhur olmuş ve asıl adı olan Mehmet’i, hemen hemen hiç kullanmamıştır. (Akün 1993, 238)

Şâir, ilköğrenimine Maraş’ta başlamış, babasından ve devrin önemli âlimlerinden dinî ilimler tahsil etmiş, daha sonra ise tarihi belli olmamakla beraber öğrenimini ilerletmek maksadı ile İstanbul’a gitmiştir.

İstanbul’da öğrenim hayatını başarıyla tamamlayan Vehbî, çeşitli vasıflarla, ömrü boyunca birçok görevlerde bulunmuştur. Sünbülzâde Vehbî’nin meslek hayatını kısa ve öz şekilde ünlü sözlükçülerimizden Şemseddin Sâmî Bey şu sözlerle dile getirmektedir: "Tarîk-i tadrîse sülûk ederek Rumeli ve Anadolu’da kadılık etmiş, hâcegânlık silkine girerek İran’a sefir olmuş, daha sonra tekrar kadılığa dönmüştür. "

1787’de Şahin Giray³ meselesi sırasında Rodos’ta kadılık görevini ifâ ediyordu. Şahin Giray meselesi sırasında gösterdiği başarıdan dolayı ‘‘merâtib-i sitte’’den Silistre niyâbetine tayîn oldu. 1788-89 yıllarında Eski Zağra kadılığını yürüttüğü sırada, dönemin şâirlerinden ve Sünbülzâde Vehbî’nin yakın arkadaşı olan Surûrî, şâirin kethüdâsı⁴ idi. 1790 yılında Eski Zağra kadılığında azledilen Vehbî, sırasıyla Manisa, Siroz, Manastır ve Bolu’da kadı olarak görevine devam etti ve daha sonra ise Rumeli’de görev yapmak üzere Yaş ve Bükreş’e gönderildi. Yaklaşık 17 sene buralarda kadılık görevlerinde bulunan şâir, daha sonra Eflak ve Boğdan’da da aynı görevine devam etmiştir. Bir süre sonra İstanbul’a dönen şâir, Sadrazam Koca Râgıp Paşa’nın övgüsüne mazhar olmuş ve O’nun himayesi altında olan şâirler arasında yer almıştır.

¹Sünbülzâde Vehbî’nin eserlerinde doğum tarihi açık olarak yazmıyorsa da Nuhbe adlı eserinden hareketle doğum tarihini çıkarabiliyoruz.(1085. beyitte 1214/1799 da eserini yazdığını belirten şâir; 1276. beyitte de eserini yazdığında 80 yaşında olduğunu söylüyor ve bunların neticesinde Vehbî’nin doğum tarihi: 1134/1721 olarak karşımıza çıkıyor.)

² Şâir, Arapça-Türkçe manzum lügati olan Nuhbe’de, ailesinden bahsetmektedir.

³ Şahin Giray en son Kırım Hanı’dır.(1745-1787) Şahin Giray, Ruslarla birlikte olup Osmanlı’ya isyan etmiş, ancak Ruslar kendisini terk edince yine Osmanlı Devleti’ne sığınmıştır. Padişah ihânetine çok kızdığı için onu Rodos’a sürgün etmiştir. Sürgünde hâşimânen kaçarak Fransız konsolosluğuna sığınan Şahin Giray’ı, Rodos kadısı Sünbülzâde Vehbî yakalatmış, daha sonra idâm edilmiştir.

⁴ Kâhya.

III. Mustafa zamanında ‘‘Hâcegânlık’’⁵ ünvanı ile onurlandırılan Vehbî, 1. Abdülhamîd zamanında, Farsça’ya olan hâkimiyeti ve engin tecrübesi sebebiyle 1775 yılında Bağdat vâlîsi Ömer Paşa meselesini görüşmek üzere Kerîm Hân Zend nezdine, İran’a elçi olarak gönderildi. Ömer Paşa’nın uygunsuz hareketlerde bulunduğu ve Türk-İran olaylarında birçok hatalarının olduğu düşüncesi neticesiyle Ömer Paşa ile araları açılmış ve bundan dolayı Ömer Paşa Vehbî’yi İstanbul’a şikâyet etmiştir. Padişah tarafından hakkında idam cezası verilse de, tanıdıkları ve dostları aracılığıyla ve padişaha sunduğu’’Tennâne’’ adlı kasidesiyle bu cezâdan kurtulmuştur. Bu kaside de İran seferi hatıraları ve orada edindiği bilgiler önemli bir yer tutar. Hatta şâirin en önemli eseri olarak telakki edilen Tuhfe-i Vehbî eserinin İran seferinin şahane bir mahsulü olarak düşünülmesi kayda değer bir unsurdur.⁶

Son zamanlarda cinnet getirdiğine dâir rivâyetler varsa da Hatîce Sultân için söylediği târih bu iddiâyı yalanlamaktadır. Şâir ömrünün son zamanlarında oldukça büyük sıkıntılar çekmiş ve nikris(gut) hastalığına yakalanarak uzun süre yatağa mahkûm bir şekilde yaşamıştır. Ayrıca gözleri görmez olmuş ve şuurunu kaybetmiştir. (Akün 1993, 238)

Şâir, ‘‘ Gülşen-i cennet ola mesken-i Sünbül-zâde’’, ‘‘ Gülşen-i cenneti melvâ kıla Sünbül-zâde’’ ve ‘‘ Cennet olsun rûhuna Vehbî efendinin mekân’’ dizelerinin gösterdiği 1224 (1809) yılında İstanbul’da vefat etmiştir. Mezarı, Edirnekapı dışında ise de yeri belli değildir.

Sünbüzâde Vehbî’nin ölümü üzerine hayattaki en yakın dostlarından biri olan Sürûrî yazdığı dizelerde şu tarihi düşmüştür: (Naci 1995, 90)

Gitdi şeyhu’ş-şu’arâ Vehbî-i sâhib-âsâr

Bü'l-heves pîr-i cevân-tâb' idi fevka'l-âde

Lâle vaktinde vefât itdi didüm târihin

Gülşen-i Cenneti me'vâ kıla Sünbülzâde (1224)

Şeyh ü şâb-ı büleğâ defn idüp oldu mahzûn

Ki cevân-tâb idi pâkîze edâ Vehbî-i pîr

⁵ Hâcegân, Devlet dâirelerindeki yazı işlerinin başında ve defterdarlık, nişancılık gibi vazîfelerde bulunanlar hakkında kullanılan bir tâbirdir.

⁶ Tuhfe-i Vehbi, şâirin İran hatıratı olarak da düşünülebilir. Çünkü, eserin birçok yerinde İran ile ilgili genel bilgiler verilmektedir.

Seri üzre dikülüp serv didüm târîhin

Oldu nâbûd re'îsü'ş-şu'arâ Vehbî-i pîr (1224)

Meşhûr edebiyat târihçisi Tâhirü'l-Mevlevî, '*Manzûm Bir Muhtârâ*' isimli eserinde Vehbî'nin hayâtı, şâirliği ve eserleri hakkındaki görüşlerini mesnevî şeklinde yazdığı 23 beyitlik bir şiirde özetlemiştir. (Yurtseven 2003, 13)

Bu asrın en meşhûr şahs-ı edîbi

(Sünbülzâde) denen Mer'aşlı Vehbî

Yetiştî Mer'aşta başladı söze

Tefeyyüz fikriyle geldi merkeze

Müderislik etti kadılık etti

Meslek değiştirdi İran'a gitti

Bitince sefâret hizmeti döndü

Kalbinde memurluk hevesi söndü

Eski meslekine eyledi avdet

Bir çok kazâlarda eyledi niyâbet

Bin iki yüz yirmi dört senesinde

Doksanı epeyce geçkin bir sinde

Kapandı gözleri ölüme baktı

Yerine iki üç eser bıraktı

2.2. ESERLERİ

2.2.1. Dîvân

Klasik edebiyâtın hacimli dîvânlarından biri sayılan bu eseri, Sünbülzâde Vehbî III. Selim'e ithâf eder. Vehbî, 1205/1791 yılında tamamlandığı düşünülen bu eserin adını, ünlü İran şâiri Sadî'nin Gulistân adlı eserine nazîre olarak Sünbülîstân koyar. Eserinin bir beyitinde Vehbî, Sâdî'yi anarak, kendisinininkine de Sünbülîstân denilmesini belirtmiştir:

“Eğer yazmış ise Sa'di Gulistân

Bu âsâra disünler Sünbülîstân”

Toplam 5732 beyit tutan Dîvân'da, Arapça 3 Na't, 5 Kasîde, 2 Gazel, 7 Müfred ve Farsça divançesi yer almaktadır. Farsça divançesinde ise 3 Kaside, 1 Mesnevî, 1 Tahmis, 56 Gazel, 34 kıt'a, 3 Müfred bulunmaktadır.

Türkçe Dîvân'ının 5732 beytinin, 402 beyti, Mûnâcat, Na't ve Mesnevi, 2821 beyti Tarih, 415 beyti Kıt'a, Tahmis, Muhammes, 1820 beyti ise Gazel, Rûbai, Lugaz ve Müfred'dir. (Beyzadeoğlu 2000, 52)

Dîvân, 1253 (1837)'te Bulak'ta basılmıştır.

2.2.2. Nuhbe-i Vehbî

Nuhbe, dîvân düzeniyle yazılmıştır. Tuhfe'nin gördüğü raġbeti göz önüne alarak, Vehbî'nin 1214/1799 yılında Selim III'e ithâfen Arapça-Türkçe olarak yazdığı manzum lûgattir. (Beyzadeoğlu 2000, 60) Tuhfe'nin iki katı ve daha geniş bir çalışma ürünü olan yapıt 123 sayfadır. Vehbî'nin ifadesiyle, Nuhbe, 120 yapıtın incelenmesi ve onların özetlenmesi ile ortaya çıkmıştır. (Akün 1993, 241)

Vehbî, 1214 (1799)'te yazdığı bu yapıtını III. Selim'e ithâf etmiştir. Bu yapıt da defalarca basılmış ve Yarköylü Râşid Efendi tarafından şerh edilmiştir. (Banarlı 1998, 752)

Vehbî, Nuhbe'nin bizzat içerisinde, Tuhfe'nin ikiz kardeşi olduğunu söylemektedir. Ayrıca bu eser şekil ve muhtevâ yönünden de Tuhfe'ye yakın bir görüntü çizmektedir.

Şâirin sağlığında basılan (1220/1805) bu eser, Tuhfe'nin gördüğü raġbeti görmemiştir.

2.2.3. Lûtfiyye-i Vehbî⁷

⁷ Sürayya Beyzâdeoğlu, Lûtfiyye, MEB Yay., İstanbul 2004.

Sünbülzâde'nin mesnevîlerinden olan Lütfiyye, Nâbî'nin Hayriyye'sine nazire olarak yazılmıştır. Fakat didaktik ve ahlâkî mahiyetteki bu eser Nâbî'ninkine nazaran zayıftır (Timurtaş 200, 320).1205/1791 yılında kaleme alınan eser, ancak 1253/1837 yılında Mısır'da basılma imkânına kavuşmuştur.

Vehbî, eserde hiçbir şekilde sanat kaygısı gütmemiş, akıcı ve sade bir üslupla eserini meydana getirmiştir. Eser ahlakî/didaktik bir yapıdadır. Ayrıca mesnevi türünde olup oğluna; güzel huylara sahip olarak yetişmesi, ahlakî değerlere önem vermesi, büyük ünvanlara sahip olması ve yüksek rütbelere erişmesi gibi bir takım öğütlerde ve nasihatlerde bulunmaktadır.

Şâir bu yapıtında, günlük hayatta nasıl davranılacağı, gelire göre harcamaların nasıl yapılacağı, evlilik, hocalık, hizmetçilerin seçimi, özgür yaşaması gereken kuşları hapsetmemek gibi birçok konuda oğluna öğütler vermektedir. Vehbî, mukaddime kısmında bu eseri bir hafta içerisinde ve hiç de iyi olmadığı bir zamanda yazdığını, bunun neticesi olarak şiiriyetten ya da olması gereken intizam ve insicamdan yoksun olduğunu söyler. (Gibb 1996, 438)

2.2.4. Şevk-engiz

1798 yılında Manisa'da 779 beyit olarak yazılan bu mesnevî, 1253/1837'de ve 1286/1869'da İstanbul'da iki kez basılmıştır. Sevk-engiz, aruzun Arap şiiri dışında kullanılan, hem recez hem de seri olarak adlandırılan " müfteilün müfteilün feilün" kalıbıyla yazılmıştır.

Birçok müstehcen beyitin bulunduğu eserin konusunu, şehvet duygusu, kadın ve erkek güzelliği teşkil etmektedir. Kadın düşkünü (zanpara) ve oğlan düşkünü (gulampara) iki kişi birbirlerine mâcerâlarını anlatırlar. Daha sonra bunlar doğru yolu bulmak için bir şeyhe giderler. Şeyh yaptıklarının yanlışlığını anlattıktan sonra, önemli olanın ilâhî aşk olduğunu vurgular. Her ikisi de tövbe ederler ve ahlaklı ve nâmuslu olurlar. (Yurtseven 2003, 22)

Tâhirü'l-Mevlevî, bu eserden dolayı Vehbî'yi çok ağır şekilde eleştirmiş, eserin ahlâk bakımından çok düşük olduğunu belirtmiş ve çapkın bir hayat sürmesi dolayısı ile O'na "Şeyh-i Sabî" diyerek, yakın arkadaşı Surûrî'nin Vehbî'ye yaptığı eleştirileri dile getirmiştir: (Yurtseven 2003, 22)

Şevk-engîz isimli kitâbı fakat

Ahlâk noktasından sakat mı sakat

Hafiflik göstermek istemiş gibi

Yazmış açık saçık bu Şeyh-i Sabî
Kendisi kocamış gönlü genç kalmış
Hevâ vü hevese boyuna dalmış

Surûrî dolamış diline bunu

Bu da karalamış hicviyle onu

Çok sayıda yazma nüshaları olup çoğunda da anlaşılması güç istilâh ve telmihleri açıklayan hâşiyeler vardır. (Akün 1993, 241)

2.2.5. Münşeât

Bazı parçalarına, yazma mecmualarda, Letâif-i İnşâ ve Münşeât-ı Azîziyye’de rastlanan bu eserin bütünü, Şâirin şu beytiyle de belirttiği gibi bir yangında kül olmuştur:

“Husûsâ Münşeât-ı bî-bahane

Müsellem dürr-i mensûr-ı yegâne”

“Ki icâd eylemişdüm çok zamânda

Yanup bir anda kalmadı cihânda” (Beyzadeoğlu 200, 61)

Elde bulunan 7 parça inşâsı da Üniversite Kütüphanesi T.Y. 433 numarada kayıtlı yazma divanın sonuna eklenmiştir. (Akün 1993, 242)

2.2.6. Kasîde-i Tannâne

1775 yılında Bağdat Vâlîsi Ömer Paşa meselesini görüşmek üzere devrin Osmanlı padişahı I. Abdülhamid tarafından İran’a gönderilen Vehbî, olan olaylarla, ilgili Ömer Paşa’yı suçlu bulmuş, bunun üzerine Ömer Paşa İstanbul’a bir yazı göndererek Vehbî’yi padişaha şikayet etmiştir. I. Abdülhamid Vehbî hakkında idam cezası vermişse de yakın dostları aracılığıyla padişaha gönderdiği Tennâne kasidesi ile ölüm cezasından kurtulmuştur.

Bu eseri Nihâd Sâmi Banarlı,-diğer kaynaklardan farklı olarak- bir Sefâretnâme olarak kabul etmekte ve Türk Edebiyatında Evliyâ Çelebi’nin seyahatnâmesinden sonraki ilk örneklerden saymaktadır. (Banarlı 1998, 790-91)

2.2.7. Kasîde-i Tayyâre

Kasîde-i Teyyâre, Kırım Han'ı Şahin Giray ve idam edilmesi sırasındaki olayları anlatmaktadır.

2.2.8. Tuhfe-i Vehbî

İnceleme kısmında etraflıca bahsetmekteyiz.

2.3. EDEBİ KİŞİLİĞİ

III. Ahmed ve II. Mahmud'un saltanatları arasında yaklaşık olarak bir yüzyıla yakın ömür süren Vehbî, yaşadığı dönemin doğal olarak getirdiği avantajları sayesinde, adından oldukça fazla söz ettirmiştir. Bu avantajlarının en büyük sebebi ise; I. Mahmud ve III. Selim'in saltanatları arasında dîvân şiirinde göze batan ve başarılı olabilen şâirlerin çıkmamasıdır. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin gerileme dönemine girmesi, bütün her alanda olduğu gibi, şiir ve edebiyâta da kendisini göstermiş ve "üstâd" olarak isimlendirilen şâirler kaybolmaya başlamıştır. Bu durum neticesinde Vehbî, özellikle olgunluk çağlarında göze batan ve övülen bir şâir olarak bilinir. Özellikle I. Abdülhamid ve III. Selim devirlerinde, dîvân edebiyâtının en önde gelen şâirlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Öyle ki devrinde 'Reisü'sh-Şâirân' veya "Sultânü'sh-Şuarâ" ünvanları verilen Vehbî, nazım alanındaki üstün kabiliyetine ve şiir söyleme gücüne rağmen, duygu ve hayal mefhumları itibarı ile başarılı olamamış ve bu manâda eleştirilere mâruz kalmıştır.

Klâsik Türk Edebiyatımızda müstesna bir kişiliğe sahip olan Sünbülzâde Vehbî, şâirliği açısından yaşadığı dönemin ve daha sonrasının edebiyâtçıları ve edebiyât eleştirmenleri tarafından pek de başarılı olarak değerlendirilmemiştir. Bu hususta Muallim Nâcî'nin görüşleri önemlidir: "Merhûmun Tuhfe'si, Nuhbe'si, Lutfiyye'si hakîkten faydalı eserlerden ise de, şiirinde hakîkî zevk erbâbının arayacağı halâvet bulunamaz. Ziyâ Paşa'nın: 'Benzer kokusuz güle cebelde'⁸ teşbihi yerindedir fakat: "Söyler sözü ilim kuvvetiyle' hükmü biraz söz götürür. Bazı araştırmacıların zannına göre Vehbî, şiir söylemekte son tabaka ricâli meyânında görünmüş ise de, mevzûn söz söylemekte birincilerden sayılmağa hak kazanmıştır." (Naci 2000, 82)

Yine Muallim Naci'nin bir başka görüşü de dikkate değerdir: "Elbette hissiyat başka, malumat yine başka! İkisi birleşirse bir kâmil şâir teşkil eder. Vehbî yaratılışında olan kişiler, her sözü mevzun söyleme kuvvetine sahip olsalar dahi hissiyatın ve malumatın birleştiği beyitleri söyleme gücüne sahip değillerdir." (Naci 2000, 91-92)

⁸ Dağdaki kokusuz güle benzer.

Ünlü ‘‘Osmanlı Şâirleri’’ adlı eserinde Nâcî, Vehbî’yi, Nef’î ile de karşılaştırmıştır: ‘‘Nef’î’nin fahriyeleri lezzetle okunur. Tab’a heyecan verir. Vehbî’nin fahriyeleri okunacak olsa soğukluktan başka şey his olunmaz. İnsanın bazen güleceği de gelebilir.’’ (Naci 2000, 92)

Klâsik Türk Edebiyatı hususunda oldukça derin ve önemli çalışmalara imza atmış olan Wilkinson Gibb’in, Vehbî hakkında görüşleri ise şu şekildedir:’’ Bir şâir olarak Vehbî’nin gücü, gayretiyle orantılı değildir. Kasîdelerinin bazıları gerçekten çok fazla uzundur ve dikkatli sözlük çalışmasıyla üretkenliğinin âbideleridir. Ne var ki bütünüyle ilhâmdan yoksun, sıkıcı olduğu kadar da bayağı ve soluksuzdur. Beyitleri birbirinden bağımsız olarak nazmedilen gazelleri, kasîdelerine nazaran daha başarılıdır... Gazellerini ‘kokusuz yaban güllerine’ benzeten Ziyâ Paşa’nın görüşüne iştirâk etmekte biraz zorlanırız. Yine Ziyâ Paşa, Vehbî’yi bir mesnevî şâiri olarak Nâbî’nin ardından ikinci sırada yer alan bir şâir olarak anar; gerçekten bu şâir büyük ölçüde hangi konuyu seçerse seçsin bunları fevkalâde büyük bir kolaylıkla nazma geçmekte, fakat eserlerini istilâ eden şâirlik gücünden yoksun olması dolayısıyla üçüncü İnan ekolünün meşhûr kurucusunu hatırlatır. Ziyâ Paşa, onun mesnevîlerinin, gazellerinden daha iyi olduğunu düşünmektedir... Vehbî iyi bir bilim adamı ve kültürlü bir kişidir ve bu özelliği de gazellerinden ziyâde mesnevîlerinde görülmektedir. Mesnevîlerin bilgi yüklü olması iyi bir şiir ya da şâir olması anlamına gelmemektedir.’’ (Gibb 1996, 435)

Tâhirü'l-Mevlevî ise Nâbî ve Nedîm'den etkilenmesinin yanı sıra, Nef’î’yi de taklîd ettiğini belirtmektedir:⁹

Yazılan sözlerden bilinmiştir ki

Vehbî’nin edebî mesleki iki

Bâzı sözlerinde Nâbî’ye uygun

Bâzısında ise Nedîm'den coşkun

Hicivde Nef’î’nin mukallididir

Üç türlü söz söyler Mer’aşlı şâir

⁹ Tâhirü'l-Mevlevî, Manzûm Bir Muhtârâ, İst 1931, s.140.

Bursalı Mehmed Tâhir'e göre:"... şiiri ilim kuvvetiyle söylemiş olduğundan o kadar güzel olmamakla beraber, mevzûn söz söyleme husûsunda Osmanlı şâirlerinin birincilerinden sayılır..."¹⁰

Tâhirü'l-Mevlevî, Vehbî'nin şâirliği hususunda da şöyle demektedir:

Hakkıyla nâzım idi bu koca âlim

Üslûbu görünür hatâdan sâlim

Bununla berâber şâir değildi

O şi'ri nazımdan ibâret bildi

Bir asır evvelki adaşı¹¹ gerçek

Şâirlikte elbet kendinden yüksek¹²

Keçecizâde İzzet Molla'nın onu kültürlü bir dîvân şâiri olarak gördüğü ve asrının "reîsu's-şuarâsı" ünvanını aldığı nakledilmektedir.

Vehbî, şiirlerinde aruz ölçüsünü hatasızca yakın şekilde kullanmış, zaman zaman imale ve zihafa başvurmuş olmasına rağmen, bu kusurlar her dîvân şâirinde görülebilecek seviyede kalmıştır. Bu sebepten 'mevzûn söz söylemek' hususunda bütün dîvân edebiyâtında ilk sıralarda gelmektedir.

Vehbî, kendisinden önceki şâirlerin duydukarını duyamamış, şiire bakış açısı ilmîliyen öteye geçememiştir. Arapça ve Farsça'ya, o dillerde sözlük yazacak kadar vâkıf olan şâir, bu üstünlüğünü ve becerisini nazma dökmüş ve doğal olarak 'öğretici' vasıfları ön planda gözükmüştür. Zaten bu durumda ve halde olan bir şâirden, duygusallık ve sanatsal öğeler beklemek biraz hayal olur. Tarihte O'nun görevi öğreticilik olmuştur. Öğretmenlik vasfını nazım ile dışa vuran müstesna bir kişilik olarak tarihteki yerini almıştır.

Vehbî'nin bir başka özelliği de Nedîm hayrânı olmasıdır. Mahallîleşme hareketinin edebiyâtımızda en büyük öncüsü ve üstâdı olarak değerlendirilen Nedîm, Vehbî'nin şâirler arasında en çok etkilendiği isimdir. Nedîm'in şiirlerinde nasıl İstanbul güzelleri, güzellikleri

¹⁰ Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, İst 1336, II/236.

¹¹ Sünbülzâde'nin isim babası olan Seyyid Vehbî.

¹² Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e. s.140.

semt semt dile getirilmişse, Vehbî’de de fazlasıyla bu güzellikler görülmektedir. Bu yönüyle ona bir ikinci İstanbul Şâiri dememiz hiç de yanlış sayılmaz. (Beyzadeoğlu 2000, 29)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TUHFE-İ VEHBİ

3.1. Tuḥfe-i Vehbî'nin Şekil Özellikleri

Tuḥfe; Arapça bir kelime olup sözlükte ‘hediye, armağan’ olarak yer almaktadır. (Devellioğlu 2000, 1112) Ayrıca tuḥfe; bir dilin sözlüğü ya da dilbilgisi ile ilgili bir terimdir. Tuḥfe ismi ile oluşturulan metinler, genellikle devlet büyüklerine veya yaşadıkları çağlarda üne kavuşmuş insanlara ithâfen, şâirler tarafından kaleme alınan eserlerin ortak adıdır. Tuḥfe; muhâtabın bir soru veya ricâsı üzerine, ya da müellifin bizâtihi şahsından kaynaklanan bir sebeple muhâtab olduğu kimselere hediye olarak kaleme aldığı eserlerdir. (Öztürk 1999, 8) Türk Edebiyatında bu ismi taşıyan birçok eser mevcuttur. Yapılan taramalara ve araştırmalara göre, Türk-Fars-Arap edebiyatlarında, tuḥfe ismini taşıyan beş binin üzerinde eser yer almaktadır. Bu sonuçtan yola çıkarak, edebiyatımızda tuḥfe kelimesinin ne denli önemli bir yer teşkil ettiğini kolaylıkla anlamaktayız. Farsçada tuḥfe kelimesine karşılık, bergüzâr kelimesi kullanılmıştır fakat hiçbir zaman tuḥfenin, edebiyat ve dilbilimsel açıdan ihtiva ettiği anlamı karşılayamamıştır.

Tuḥfe kelimesi, üzerinde çalıştığımız eserde 5 kere kullanılmıştır:

Tuḥfe

t +i Vehbî 877, 882

t +i Vehbî-i Sünbülzâde 91

t. m 61

[=4]

Ayrıca 70. beyitte Kıadr-i Tuḥfem şeklinde tamlama olarak kullanılmıştır.

‘Vehbî'nin hediyesi, armağanı’ olarak anlamlandırılan eser, Klâsik Türk Edebiyatı alanında yer alan birçok edebiyatçı, edebiyat tenkitçisi ve şâir tarafından Sünbülzâde Vehbî'nin en kıymetli ve şöhretli eseri olarak telakki edilir. Vehbî'nin adını yaşatan en büyük eseri bu olmuştur. (Beyzadeoğlu 2004, 58)

Vehbî'nin 1775 yılında Sultan I: Abdülhamid tarafından, Farsça'ya hâkimiyeti sebebiyle İran'a elçi olarak gönderilmesi ve orada bulunduğu süre içerisinde, Farsça'nın anavatanında, bu dili ayrıntılı bir şekilde inceleme fırsatı bulmuş olması, bu eserin hayata geçirilmesindeki en önemli etkidir. Nitekim İran'dan döner dönmez 1197/1782 yılında, bu eserini kaleme almış ve İran'daki gözlemlerini ayrıntılı bir şekilde, hazırladığı manzum sözlüğüne aktarmıştır.

Müellif, bu eserini kaleme alma sebebini de 34 ve 36. beyitlerde şöyle dile getirmektedir:

34 ‘Abeş olmaya diyü bu seferüm
 Qalmaq ümmidi ile bir eşerüm

36 Yâdgârum ola her maĥdûma
 Yazayım bir luġat-ı manzûme

Vehbî, “İran seferim boşa gitmesin diye bir eser kaleme aldım. Hem iki öġrencime yadigâr olur, hem de oġlum Lûtfullah okur ve faydalanır” sözleri ile eserini kaleme almasının bir başka sebebini daha belirtmektedir. Nihat Sami Banarlı da bu hususta şöyle demektedir: “Sünbülzâde Vehbî, bu eserini de oġlu Lutfullah için, özellikle de Sadrazam Halil Hamid Paşa’nın oġulları Arif ve Nuri Beyler okusunlar diye yazmıştır.” (Banarlı 1999, 782)

Bazı kaynaklarda Tuĥfe-i Ŗâhidî örnek alınarak ve taklit edilerek yazıldığı belirtilen eseri Ahmed Remzî, Tuĥfe-i Ŗâhidî’deki Farsça kelimelere çaġa uygun Türkçe karşılıklar yazılarak nazmedilmiş bir nazire olduğunu belirtir. (Kartal 2003, 37)

Farsça’dan Türkçe’ye deġişik vezinli manzum bir luġat olan Tuĥfe-i Vehbî, asıl metin olarak 58 kıt’adan mürekkep olup, 882 beyitten meydana gelmektedir.

Uzun tasavvufî manzûmeler ile didaktik ve ahlâkî şiirlerde; kâfiye seçiminde sınırsız serbestiyet imkânı olduğu için genellikle mesnevî nazım türü terciĥ edilmiştir. (Gibb 1996, 66) Bu eserde de müellif, genel yapıya paralel olarak, mesnevî nazım türü ile eserini kaleme almıştır.

Eserin mukaddime olarak deġerlendirilen kısmı ilk 93 beyittir. Burada mukaddime, dinî edebiyatımızın geleneklerine uygun olarak tevhîd-münâcât, na’t-salavât ve sahâbeye övgü içermektedir.

Eser, besmelenin ardından, mesnevî tarzında kaleme alınan 93 beyitlik hamdele, salvele ve sebeb-i telifle başlar. Burada şâir, önce Allah’a ŝükreder(tevhîd-münâca’at), daha sonra bazı peygamberleri, onların üstün yönlerini ve isimlerini hatırlatır.(Hz. Adem, Hz. Süleyman, Hz. Musa, Hz. İsa)

2 Qıldı ez-cümle o Ĥallâq-ı Kerîm
 Ĥazret-i Âdeme esmâ ta’lîm

- 3 Şān-ı Mūsāya idüp hem tekrīm
Kıldı zātına izāfetle kelīm
- 4 Hem Süleymānı o ‘Allām-ı Laṭīf
Mantıku’ṭ-tayr ile kıldı taltīf
- 5 Hıkmət ü kudreti ile İsā
Tıfl iken oldu beşikde gūyā

En sonda sözü, (na’t) Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed(SAV.)’e getirir:

- 11 ‘Ālemine sebab-i rahmetdür
İns ü cinne ne büyük ni‘metdür
- 12 Nāzil oldu aña Kur’ān-ı Celīl
Ki ider şānına ‘ālem tebcīl

Vehbî, eserin 93 beyitlik bu ilk kısmında, daha sonra, gidip gördüğü bazı yerleri isimleri ile birlikte belirterek, adeta konuya ve o bölgelere olan hakimiyetini gözler önüne serer:

- 24 Eyleyüp devr-i Revān u Şıfahān
Çok maḳāmātını kıldum seyrān
- 25 Tā Nihāvend ü ‘Irāḳa gıtdüm
Hep uşūl ile temāşā itdüm
- 26 ‘Azm idüp tā-be-diyār-ı Şīrāz
Hı‘ace Hāfız ile oldum hem-rāz
- 31 Fārs iklīmine düşmiş Şīrāz
Aña mensüb o zebān-ı mümtāz

32 İřfahānīlerüñ elfāzı Derī

Pehlevīnūñ dahı Őīrāz yeri

Asıl metin olan sözlük kısmı; her birinin başında, o kıt'ada kullanılan vezinle beraber olmak üzere 58 kıt'adan meydana gelmektedir. 94. beyitten itibaren Farsça kelimelerin Türkçe anlamları verilmek sûretiyle, 789 beyit yine mesnevî nazım türü ile kaleme alınmıştır. Eserin sonunda 206 beyitten oluşan(677-882) ve 'İstilahât-ı Acem' (Acem ilinin sözleri, terimleri, tabirleri) olarak adlandırılan mesnevî de yer almaktadır. Bu kısımda özellikle Farsça'nın terimleri anlatılmaktadır. Burada dikkat çeken en önemli noktalardan biri; Vehbî'nin, bizzat İran'da öğrendiği kelimelerin manalarını vermesidir. Bu kelimelerin birçoğunun manası diğer sözlüklerde yer almamaktadır. Verilen bu kelimelerin bazıları tabiri caizse, Farsça'nın arkaik kelimeleridir. Bu hususta Yusuf Öz'ün verdiği bilgiler önemlidir. (Öz 1997, 220) Ayrıca eserin sonunda 5 beyitlik(878-882) telif tarihi ve ithâfın olduğu yer bulunmaktadır. Bu son bölüm, hâtıme' bölümü olmakla beraber diğer bölümler gibi mesnevî şeklindedir.

Vehbî'nin bu eseri, daha kendisi hayattayken, Ahmet Hayâtî tarafından şerh edilmiştir. Bu tarih 1213/ 1798 olarak bilinmektedir.

Vehbî konusunda çalışma yapan bilim adamlarından biri olan Seyfettin Özege'ye göre, Tuħfe-i Vehbî 1798-1909 yılları arasında 59 defa basılmıştır. (Özege 1977, 1877-78)

Eser ayrıca,1990 tarihinde Erzurum'da Numan Külekçi ve Turgut Karabey tarafından yayımlanmıştır.

3.2. Tuħfe-i Vehbî'nin Dil Özellikleri

3.2.1. Yazıldığı Dönem Ve Dönemin Dil Yapısı

18. yüzyıl, Türk edebiyatı bakımından fazla bir gelişme göstermemektedir. Asrın başında Nedim, asrın sonunda Şeyh Galip, bu yüzyılın en önemli divan şâirleri olarak bilinmektedir. Onlardan başka bir takım şâirler de bulunmasına rağmen hiçbiri, adlarından çok fazla söz ettirememişlerdir. Bunun kendine has bir takım sebepleri bulunmaktadır. Örneğin; Osmanlının içinde bulunduğu dar boğaz, kaybedilen savaşlar, çıkan isyanlar, teknolojiye Avrupa'ya ayak uydurulamaması, padişahların beceriksizliği ve zevk ü sefâya düşmeleri, her bakımdan olduğu gibi sanat ve edebiyata da tesir etmiş ve bütün bu sebeplerden dolayı oluşan kötü ortam, sanat ve edebiyata olan rağbeti azaltmıştır. Bu durumun oluşmasında tabii ki

önceki asırların da doğrudan doğruya etkisi vardır. Çünkü gerileme daha 16. yüzyılın sonlarında başlamıştır.

16. yüzyılda Klasik Türk edebiyatı en zirve zamanına ulaşmış olmasına rağmen, tam aksi bir durumla, yazı dili oldukça ağır bir yapıya bürünmüştür. İran edebiyatına olan rağbet hemen hemen bütün şâirlerde görülmeye başlamıştır. Hatta şâirlerde görülen bu eğilim, taklit derecesine kadar ilerlemiş, şiirde özgün olma hususu yavaş yavaş azalmaya başlamıştır. İran edebiyatına olan eğilimin tabii sonucu olarak, yazı dilinde de bir takım olumsuz durumlar meydana gelmiştir. Türkçe kelimeler ve sözler yavaş yavaş değerini kaybetmeye başlamış, şâirlerin büyük çoğunluğu, kaba ve ahenksiz olduklarını düşünerek bu kelime ve sözleri bırakmaya başlamışlardır. Burada, aruz ölçüsüne olan eğilim neticesinde Arapça ve Farsça kelimeler değer kazanmış ve yazı dili, içinden çıkılmaz bir hâl almaya başlamıştır. Sadece kelimelerde kalmayan bu kötüye gidiş, Arapça ve Farsça gramer yapılarına da sıçramış ve halkın konuştuğu ve yazdığı dilden süratle kopuşlar meydana gelmiştir.

16. yüzyılda edebiyat ve yazı dilindeki yabancılaşma hareketleri 17. yüzyıla da sirâyet etmiş ve bu asırda da, Türkçe'nin aleyhine olan bir takım gelişmeler meydana gelmiştir. Bunlarının başında; Sebk-i Hindî hareketi gelmektedir. "Farsça yazan Hindistanlı şâirlerin üslûbu" olarak bilinen bu hareket, edebiyatımızda çok büyük bir yer teşkil etmiştir. Nâilî, bu hareketin öncüsü olmuş ve diğer şâirler de bu harekete eğilim göstermişler, eserlerini bu tarz içerisinde kaleme almaya başlamışlardır. Ayrıca hikemî şiir (tefekür şiiri) çığır açılmaya başlamıştır. Bu üslûba yönelik neticesinde, edebiyata yeni yeni mazmunlar girmeye başlamıştır. Ayrıca, Farsça sözcük ve kelime gruplarının kullanılmaya başlaması da hızlanmıştır. Arapça ve Farsça kelimelerle meydana getirilen tamlamalar da şiirlerde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlamış ve bütün bunların neticesinde Türkçe, oluşturulan eserlerde hissedilemez hâle gelmeye başlamıştır.

17. yüzyılda biraz daha halka yakın yazma eğiliminde olan şâirler de yok değildir. Meselâ Sâbit, şiirlerinde halk dilinden de örnekler sunmuştur. Sâbit, Sebk-i Hindî hareketine meyl etmemiş ve bunun neticesinde eserleri biraz daha halk diline yakın bir görünüş sergilemektedir. Belki de bu sebeplerden dolayı, Vehbî'nin örnek aldığı şâirlerden biri olmuştur.

16. ve 17. yüzyıllarda genel anlamda bu gibi gelişmeler meydana gelmiş ve 18. yüzyıla da az veya çok etkileri yansımıştır.

18. yüzyılda Türk edebiyatında büyük bir gelişme meydana gelmemiştir. Fakat İran edebiyatının etkileri yavaş yavaş azalmaya başlamış, şâirlerde, mesnevî konularını İran edebiyatından almama fikri gelişme göstermiştir.

Sebk-i Hindî tarzının bu asırdaki öncülüğünü Şey Gâlip yapmaktadır.

18. yüzyılda, şiir ve edebiyat alanındaki en büyük atılım ‘mahallîleşme’ olarak kabul edilir. Dîvân edebiyatında mahallî konuları ele almak temâyülü artmış, böylece mahallîleşme ve sadeleşme cereyanları doğmuştur. (Timurtaş 2000, 397)

“Yerlileşme Akımı” edebiyata halk hayatını getirmiş; halk zevkinden ve halk sanatından çizgiler kazandırmış; Türkçe’ye halk yaratıcılığının güzelleştirdiği seslerle; halk deyimleri ve halk söyleyişleriyle zengin ve esprili, sade bir güzellik vermiştir. (Yalın 2007, 23)

Sadeleşme, halka yaklaşma ve mahallîleşme cereyanı ile edebiyat, biraz olsun halka yaklaşmış, halkın kendi öz duyguları ve düşünceleri edebiyatta yer almaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak da kullanılan yazı dili, anlaşılması bakımından, kendinden önceki 2 asıra oranla daha iyi bir görünüş sergilemektedir.

Asrın başında yer alan Nedim, halk zevkinin inceliklerine dikkat etmiş, halk deyimlerini ve söyleyişlerini kullanmış, böylece Bâkî ile başlayan ve Şeyhülislâm Yahya ile devam eden İstanbul Türkçesinin şiir dili olması işini büyük ölçüde gerçekleştirmiştir. (Timurtaş 2000, 309)

Sünbülzâde Vehbî, işte bu ortam içerisinde yaşamış, eserlerinde kullandığı dil de, bu ortamları ister istemez paralellik çizmiştir.

3.2.2. Tuhfe-i Vehbî’nin Dil Yapısı

Tuhfe-i Vehbî’de kullanılan dil; Farsça bazı kelime ve kelime gruplarını bir kenara bırakırsak, gayet sarîh ve anlaşılır şekildedir. Bu açık olma durumundan kasıt; kelimelerin net bir biçimde ele alınmasıdır. Bunun dışında eserde anlamı dahi bilinmeyen çok sayıda kelime mevcuttur. Buradan hareketle bu kelimelerin Eski Farsça’da kullanılması hususu akla gelmektedir. Çünkü, bazı kelimelerin Farsça sözlüklerde dahi bulunamaması ve eserde kullanıldığı anlamın açık olarak anlaşılabilmesi, okuyucuyu ve eser üzerinde çalışma yapan araştırmacıyı oldukça zorlamaktadır. Bu gibi zorluklar bizim düşüncemize göre sadece Farsça kelimelerde karşımıza çıkmakta ve Türkçe kelimelerde bu gibi sorunlar asgarî şekilde kalmaktadır.

3.3. Tuhfe-i Vehbî Çeviri Yazılı Metin

Tuḥfe-i Vehbî

Bismillāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥîm

(Feilâtün mefâilün feilün)

1 Ḥamd-i bî-ḥadd o kerem-fermāye
Ki anuñ ni'metidür bî-ğāye

Ḳıldı ez-cümle o Ḥallāk-ı Kerîm
Ḥazret-i Ādeme esmā ta'lîm

Şân-ı Mūsāya idüp hem tekrîm
Ḳıldı zâtına izāfetle kelîm

Hem Süleymānı o 'Allām-ı Laṭîf
Manṭıku't-tayr ile Ḳıldı talṭîf

- 5 H̱ikmet ü kudreti ile Īsā
 Tıfl iken oldu beşikde gūyā
- Nev'-i insānı hem ol bī-enbāz
 Eyledi nāṭıka ile mümtāz
- İḥtilāf-ı şuver ü elsineden
 Niçe ḥikmetleri vardur rūšen
- Şu'arā elsinesin ol Mennān
 Kıldı miftāh-ı der-i genc-i nihān
- Hem Resūline hezārān şalavāt
 Ki odur efşah-ı erbāb-ı luġāt
- 10 Nutkıdur vaḥy-i Ḥudāvend-i 'Alīm
 Ne güherdür o kerīm ibn-i kerīm
- 'Ālemine sebeb-i rahmetdür
 İns ü cinne ne büyük ni'metdür
- Nāzil oldu aña Kur'an-ı Celīl
 Ki ider şānına 'ālem tebcīl
- Gerçi kim şîr degildür o kelām
 Nazm-ı şā'irde ne mümkün o nizām
- Fehm idüp mertebe-yi i'cāzın
 İşidüp hüdhüde-i āvāzın
- 15 Ebkem oldu fuşahā-yı 'Adnān
 Kaldı ḥayrān bülegā-yı Kaḥtān
- Eyledi müdde'iyānı mülzem
 Cümlesi 'acz ile olmuş mükḥem
- Olsun aşḥābına şad gūne selām
 Ki anuñ her birisi ehl-i kelām
- Biri ez-cümle cenāb-ı Ḥassān
 Nazmını 'ālem ider istiḥsān
- Biri hem Ka'b-ı belāgat-pīrā
 Ka'b-ı beyne'l-fuşahā pek a'lā
- 20 Cümlesi ehl-i ḥadīş ü tefsīr
 'İlm ü irfānile bī-mişl ü nazīr
- Umaram kim olcaḥ rüz-ı cezā

Olalar Vehbî-yi zāra şufa'ā

Ba'de-zā başt-ı maḳāl éyleyelim
Sebeb-i nazmı nedir söyleyelim

Çünkü bu 'abdu za'if-i aḥḳar
İtdi İrāna sefāretüle sefer

Éyleyüp devr-i Revān u Şıfahān
Çok maḳāmātını kıldım seyrān

25 Tā Nihāvend ü 'Irāḳa gitdim
Hep uşūl ile temāşā itdim

'Azm idüp tā-be-diyār-ı Şīrāz
H'ace Hāfız ile oldum hem-rāz

Şu'arāsı ile şoḥbet iderek
Şīr ü inşā rüşenden giderek

Keşf ü ḥall itmişidim niçe luḡāt
Var imiş bizde meger çok ḡalaḡāt

Fārisī anlara maḥşūş zübān
İştılāḡātı daḡı bī-pāyān

30 Başḳadur niçe luḡatlarda me'al
Ġayrı ḡüne olunur isti'māl

Fārs iklimine düşmiş Şīrāz
Aña mensüb o zebān-ı mümtāz

İşfahānīlerüñ elfāzı Derī
Pehlevīnūñ daḡı Şīrāz yiri

Çün o iklimi idüp geşt ü güzār
Çok zamān itmişidüm mekş ü ḳarār

'Abeş olmaya diyü bu seferüm
Ḳalmaḳ ümmīdi ile bir eşerüm

35 Ki idem sa'y-ı belīḡ-i mevfür
Dā'imā ḡāḡıra eylerdi ḡutür

Yād-ḡarum ola her maḡdūma
Yazayum bir luḡat-ı manzūme

Oḳıya hem veled-i āḡāhum
Ömrümün ḡāşılı Luḡfullāhum

Lîk nâ-bûd idi kıadri hünerüñ
Yoğidi kıymeti dürr ü güherüñ

Yek-‘ayâr olmış idi âhen ü zer
Nâsire kıalmış idi naķd-i hüner

40

Has ü hâr ile ber-â-ber idi gül
Ayaķ altında yatardı sünbül

Gül-şen-i ğamda idüp nâle vü zâr
Pey-rev-i zâĝ-ı siyeh idi vü hezâr

Güherin gösteremezdi üstâd
Yoğidi kıadrini añlar naķķâd

Bu sebebden dil-i nâ-şâd u ğazîñ
Genc-i miñnetde idüp âh u enîñ

Bî-mecâl olmışidi ğüftâra
Şanki ebkem idi ol bî-çâre

45

Nâ-gehan luţf-ı Hüdâvend-i Celîl
Kıldı aĥvâl-i cihânı taĥvîl

Virdi dünyâya ‘aceb hüsn-i nizâm
Ehl-i dil zümresi mesrûr u be-kâm

Buldı kıadrin yine kâlâ-yı hüner
İ‘tibâr eyledi naķķâd-ı kıader

Ya‘nî bir Âşaf-ı ‘âlî-şânı
Şaf-der-i Cem-Ĥaşem-i devrânı

Zîver-i şadr vezâret itdi
Mesned-ârâ-yı şadâret itdi

50

Devlete zâtı ile geldi şeref
Görmemiş mişlini emcâd-ı selef

Maĥlaş-ı pâki gibi ĥulķı Ĥamîd
Necm-i mes‘ûdı gibi zâtı sa‘îd

Ya‘ni hem-nâm-ı Ĥalîlü’r Raĥmân
Ki odur mażhar-ı ‘adl ü iĥsân

Kıldı ĥâşiyet-i ismi te‘şîr
Nî‘meti eyledi bu ‘âlemi sîr

İsmi maĥlaşla odur şad-der-şad
Böyle remz itmiş anı ehl-i raşad

- 55 Hem odur nāzım-ı dīn ü devlet
Buldı vaqtinde cihān emniyyet
- Şaḥib-i seyf ü qalem ehl-i kerem
Ma'den-i dāniş ü pür-cūd u himem
- Oldı devrinde be-kām u şādān
Zümre-i ehl-i dil ü nükte-verān
- Böyle qadr-i hüner oldıqda mezīd
Geldi bu bendeye de şevq-ı cedīd
- Eyleyüp ya'nī bu nazımı inşā
Ḥāk-i dergāhına itdüm ihdā
- 60 Ki meḥādīm-i kirām-ı güheri
İdeler gāhi ihāle nazarı
- Ol şerefle bula Tuḥfem şöhret
İşidenler ide meyl ü rağbet
- Ne meḥādīm-i mekārım-perver
Ne giran-māye mu'allā-gevher
- Neyyirīn-i felek-i 'izz ü şeref
Mıhr ü meh gibi iki ḥayr-ḥalef
- Ḳurre-yi a'yn-i rüşen-nazarān
Her biri merdümek-i çeşm-i cihān
- 65 Biridür 'Arif bī-mişl ü nazīr
Birinüñ maḥlaşı Nūrī-yi münīr
- Biri ḥürşīd-i cihān-ārādur
Birisi bedr-i felek-pīrādur
- İkisi biri birinden a'lā
Ne şadefdür güher-i bī-hemtā
- Dā'imā devletle rif'atle
Vālid-i mācid-i pür-himmetle
- Olalar ḥıfz-ı İlāhīde maşūn
'Ömr ü iqbāl-i ebed-rüz-efzūn
- 70 Ḳadr-i Tuḥfem de bülend olsa sezā
Anlaruñ nāmına itdüm inşā
- Silk-i ma'nāda ne ḥoş dürr-i nazīm

İtmemiş mişlini kimse tanzîm

Yazmadum vezn-i rekîk ü nâdir
Tâ ola hıfzına herkes kâdir

Eyleyüp gâhi mürâ'ât-ı nazîr
Gâhi ezdâdla kıldum ta'bîr

Hem yazıldı niçe tecnîs-i selîs
Niçe ihâmla telmîh-i nefîs

75

Anı evvel okıyan tıfl-ı aşîl
Nükte-i şîri de eyler taşîl

Tab'a elbette lefâfet getürür
Hüsn-i ta'bîre selâset getürür

Gösterüp ba'zı maħalde terkîb
Aħsen-i vechle kıldum tehzîb

İrtikâb itmedüm aşlâ merhûn
Okıyan olmaya tâ kim mağbûn

Luğatüñ tercemesi yanında
Yir ider ehl-i dilüñ cânında

80

Ya'nî vaz'-ı raqama hâcet yok
Böyle zaħmet çekecek hâlet yok

Fârisî vü 'Arabî lafz-ı keşîr
Ki ola elsinede şöhret-gîr

Cây-ı Türkîde idüp isti'mâl
Eyledüm anlar ile keşf-i me'âl

Müşterek ba'zı luğât-ı rengîn
Yazılup itmedüm ammâ ta'yîn

Fehm ider anları erbâb-ı kemâl
Ta'n u teşnî'c ide çursun cuhhâl

85

Eyledüm ħarf-i hecâda tertîb
Okur ebced gibi her tıfl-ı edîb

Yazdıgum lafz-ı dil-ârâ ekşer
Şîr ü inşāya muvâfîk gevher

Niçesin ħâşıl-ı ma'nâ yazdum
İştîlâh üzre ne ra'nâ yazdum

Ya'nî vardur niçe ra'nā ma'nā
Bağma ferhenge bulunmaz zîrā

İtmemiş gerçi lûgatlar taşrîh
Eyledüm cümle 'Acemden taşhîh

90 Yağışur gevher-i Īrān dir isem
Sürme-yi ehl-i Şıfāhān dir isem

Nām-ı vālāsı ola dünyāda
Tuğfe-yi Vehbî-yi Sünbül-zāde

Oğuyandan budur ancak me'mül
Ki ide hayr-du'âyı mebzül

Hıfz ide sehv ü hatādan Mevlā
Hasbünallāhi te'ālā vü kefā

Қıřa-i Şer'iyye Der-Ĥarf-i Elif Ez-İbtidā

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Tańrı adı Şîzer ü Şebzîr ü Yezdān u Ĥudā
Yaradıcı Āferînde Büzürgî Kibriyā

95 Vaşfidur Perverd-gār u Kird-gār Āmurz-gār
Hem dağı Pāyende Bāķîdür Hemîşe dā'imā

Görici Bînā vü Dānā Bilici Ulu Büzürg
Merhametlü mihr-bān pādāş hayr ile cezā

Rızķ rûzî anı irişdirici rûzî-resān
Şükr ü ĥamd oldı sipās rāstā medĥ ü şenā

Ťođru sözlü rāst-gū Vaĥşür u Peyğam-ber Resül
Hem Muĥammedür sütüde ber-güzîde Muştafā

Yaz nüvîs oķu bi-ĥ'ān Qur'ān Nevî çalış bigüş
Diñle bişnev añla der-yāb oldı şud lāyık sezā

100 Merdüm ādemdür civān-merd seĥāvet vir bi-deh
İzedî Ĥaķ yolına virgi maĥallinde becā

Uçıcı perende olmışdur melek adı sürüş
Hem inanmaķ bāverîden lāyık u cā'iz revā

Kîş milletdür şerî'at rāh-ı dîn rûze oruç
Hem yegāne-güy mü'mindür dürüd oldı du'ā

Mescide mezket dinür dağı ezan bang-ı namāz

Di imāma pīş-namāz hem uyılmış pīş-vā

Cāhil nā-dān mūrāī şūfiye sālūs di
‘İffet ehli pāk-dāmen ehl-i taq̄vā pārsā

105 Rüsteḥīz oldı kıyāmet cennete dirler behişt
Dūzaḥ olmışdur cehennem adı kırtulmuş rehā

Fa‘ilātün fa‘ilātün veznidür baḥr-ı remel
Eyle ‘ilmūñle ‘amel tā olmaya sa‘yuñ hebā

Qıṭ‘a-i Dil-keş ü Pür Cünbiş ü Hüb u Ra‘nā

(Feilātün feilātün feilātün feilün)

Boy kıadd toḡru sehī pek yaqışıklı zībā
Şalunup gezme ḥırām u yüce oldı bālā

Ḥareket cünbiş refār şalunmaq yürimek
Dil-berūñ cilvesidür nāz u girişme tībā

Göñül eglencesi maḥbūbe dil-ārām dinür
Ya‘nī yektā yalıñuz bir eşi yok bī-hemtā

110 Dindi sāzendeye rāmişger u tanbūra setā
Irlamaq naḡme ile oldı sürūd u ḥınyā

Beñzemek mānden hem öyle dimekdür kıalmaq
Mişli mānend gibidür meşelādur gūyā

Bād olsun ola bāşed ne-şevēd olmaz hem
Ver ne yoḡsa belī āri ‘acebādur āyā

Rūz gündüz bugün imrūz geḇen gün dīrūz
Şeb gice bu gice imşeb daḡı yarın ferdā

Şüste yıkanmışa ḥammāma dinür germ-ābe
Derlemişdür daḡı ḥūy-kerde vü irā zīrā

115 Peşm yūñ penbe pamuq nerm daḡı yumşaqdur
Seng taş saḡt kıatı mermere dirler ḥārā

Oldı āyende gelici vü revende gidici
Reft gitdi gelür āyed hem ayakdaş hem-pā

Fā‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Eyle taḡşil-i hüner tā ola kıadrūñ a‘lā

Qıṭ‘a-i Zi bende-i Rengīn-edā

(Müfteilün müfteilün fâilün)

Baňa merā saňa turā siz şumā
Ben men ü biz mā ü aňa merūrā

Sen tū me-rev gitme vü binşin otur
Er birevî gider iseň gel bi-yā

120 Böyle çünin öyle çünān çün gibi
Çist nedür ān o niçün çirā

Çankı kuddām üst odur in budur
Kist demek kimdür o çande kücā

Niçe ç-i-sān mişli besān bil bidān
Bes yitişür niçe besī vü besā

Düşgün olan aşıkā üftāde di
Dağı gönül çapucudur dil-rübā

Duht kıza bekciye pervāk di
Hādım ağadur dağı hāce-serā

125 Zengin olan şahşa tüvānger dinür
Behre naşib oldı dilenci gedā

Hāne-i derviş faķirūn evi
Eski haşir anda kühen būriyā

Aşcıya āş-peş di yimek hördeni
Sır toķ aç gürisne vü nā-şitā

Pek iyü halvā imiş efrūşe hem
Şele lapa tefşiredür baklavā

Diñler iseň nuş iderem ben saňa
Ger şinevî pend kunem men turā

130 Müfteilün müfteilün fâilün
Ehl-i me'arifle görüş dā'imā

İn-Çıt'a-i Bā-nükte-i Zibā Çün Gül-i Şād-āb

(Mef'ûlü mefâilü mefâilü feûlün)

Teşne şuşamış çanmış olandur dağı sîr-āb
Ferkend silün yardığı yir sil şuyı seyl-āb

Şire di üzüm şuyına hem bekmeze dūş-āb
Bal şehd dinür şerbete şehd-ābe vü şehd-āb

Gül-zār u gül-istān güli çok yir daḥı gül-šen
Di çayıra merġ u ter u tāze ise şād-āb

Şeh-vār dinür pād-şehe lāyık olana
Lezzetlü şu ḥōş-āb iyü incü dürr-i ḥōş-āb

135 Cüy ırmaġa di āb-ı revān ya'ni aḡar şu
Tīre bulanıkdur daḥı ḥavuzuñ dibi pāy-āb

Ser-geşte başı dönmişe di dönmege geşten
Deryāda şuyuñ dönmesi çevrindisi gird-āb

Āteşte o ḥayvān ki gezer adı semender
Dirler şu kuşından ḡaza baḡ ördege murġ-āb

Māhī balıġuñ adı şināver daḥı yüzgeç
Ġavṡa şuya ṡalmaḡ şularuñ ṡalgası ḥīz-āb

Dāreşkene ma'nāsı Süleymānī dimekdür
Ferrār u gürīzende civa jīve vü sīm-āb

140 Gözyaşına di eşk ü sirişk aġlama girye
Giryān demek aġlayıcıdur ḡanlı şu ḥūn-āb

Mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün
Beñzer o nuḡūşa bu cihān kim ola ber-āb

Ḳıṡ'-a-i Çün Mihr ü Meh Pertev-fezā-yı Ġn-Ḳitāb

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Āsmān gökdür güneş ḥūrşīd ü mihr ü āf-tāb
Yıldız aḡter māh ay aydınlıġıdır māh-tāb

Uyanıḡ bī-dār imızġanmış ġunūde uyḡu ḥ'āb
Uyumuş ḥ'ābīde dünki gice dūş u dūş de ḥ'āb

Heybet ü ḥaşmet şükūh a'lā demek vālā imiş
Cāh manşıbdur murādına irendür kām-yāb

145 Tāb ṡāḡat pīç büklümdür ṡolaşıkdur daḥı
İşṡilāḡ olmuş dinür fikr ü telāşa pīç ü tāb

Fāş zāhirdür ḡaber ma'nāsı peyġām u peyām
Oldı pürsīden su'al itmek daḥı pāsuh cevāb

Bulaşık ālāyiş ālūden bulaşmaḡdur daḥı
Ḥāliş ü şāfī vü ḡāşuñ oldı hep mefhūmı nāb

Āremīden diñlenüp eglenme şabr oldı şekīb
Pek yilüp gezmek tek-ā-pū ya'ni ivmekdür şitāb

Āb-gīr olmuş şu cem' oldığı yir tāl-āb hem
Āsyāgerdür degirmenci degirmen āsyāb

150 Dest-i hōşumdur getürdüm hıttā-i Īrāndan
Kāle-i mülk-i 'Acemdür bu kitāb-ı müsteṭāb

Ḳıṭ'a-i Nādire-i Hüb-Edāy u Nā-yāb

(Feilātün feilātün feilātün feilün)

Āb-yār oldı şuvarıcı şusuzdur bī-āb
Şu aḳup ṭoldığı yir daḫı sitaḥr u gül-āb

Hāḳ ḳuşı murğ-ı şeb-āvīz ayağından aşılır
Yarasa şeb-pere yıldız böcegidür şeb-tāb

Giceden ḳalma şebīne gicelik oldı şebī
Uyḳunuñ evveli ma'nāsına olmuş ser-i h'āb

Reh-revān yolcılara dindi dü-esbe ulağa
Ya'ni ayağı üzengide dimek pā-be-rikāb

155 Nā-bedīd oldı belürsüz yoḳ olandur nā-būd
Bulunur ise de pek az bulunandur nā-yāb

Margazan dindi mezār adına hem gūristān
Ḳaba yapılmış olan türbeye dirler gūrāb

İyü söz cümlesi de diñle çevirme yüziñi
Hemeḡī nīk sūḫan gūş kun-ı rüy me-tāb

Ḳıṭ'a-i Dil-Pesend ü Revnaḳ-yāb

(Feilātün mefāilün feilün)

Şu gibi çölde kim görine serāb
Dindi gūr-āb hem nümāyiş-i āb

Şerm-sār utanan ḫacl gibidür
Perdegī ol kim ola ehl-i ḫicāb

160 Peçedür çeşm-bend ü çeşm-āvīz
Hem eyāzī dimek daḫı o niḳāb

İḫtilām olmağa dinür gūş-āsb
Hem ḫayālātı gicenüñ gūş-āb

Nā-tuvān dinilür za'if olana
 uvveti almayan daı bī-tāb

Cāhil ü müflis olan bī-māye
 Müterādif anuñla hāne-harāb

Kāse-līs ol ana yalayıcı kim
 alkavuluda ola Şöhret-yāb

165 Bu sözi söylerem saña añla
 Īn suan-rā be-güyemet der-yāb

Fā'ilātün mefā'ilün fe'ilün
 Düşmenüñdür görüşdigüñ abāb

ı'a-i Bü'l-'aceb Ez-ni'met-i Rab

(Feilātün feilātün feilün)

Ne güzel ya'ni zihī āfid 'aceb
 Daı Őāyeste vü Őāyān enseb

Oldı esbān u münāsib dimege
 YaraŐıklı dime mefhūmı sebeb

Fārsīde daı müsta'meldür
 'Arabīde eñe altı gabgab

170 Heme dinse dükeli dir Etrāk
 Esrü dir aatāy ya'nī hebb

Herze-gū her ki sözi Őama ola
 Lāf ma'nāsı güzāf u daı keb

Dut-ı rez duter-i rez bāde dimek
 'Arabī tercemesi bint-i 'ineb

Oldı tebhāle girivend uu
 Ditremek lerze dinür sıtmaya teb

Sa'y gūŐiŐ oumadur hūānden
 Hūāce üstād debistān mekteb

175 Fā'ilātün fe'ilātün fe'ilün
 Sebeb-i rifat olur 'ilm ü edeb

ı'a-i Tā-be-Felek ün Meh-i Tābende-Ruhsat

(Feilātün feilātün feilātün feilün)

Viresi oldı pes-ā-dest ü peşin pişā-dest
Teng-destān zügürdler eli boş bād-bedest

Dağı peyveste vü hem-vāre vü hem-āre dā'im
Ulaşup birbirine muttaşıl oldı peyvest

Meclise bezm di turma içe iç nüş-ā-nüş
Hem edebsizlik iden ser-hōşa dirler bed-mest

Çalkdı ber-hāst hemān pek 'acele itdi terāht
İçerü geldi der-āmed dağı oturdu nişest

180 Çaçdı bigriht kurtulmadı ya'ni nerehid
Gitdi şud çekdi keşid urdu bized kırdı şikest

Dest-girün hele ma'nāsı tutılmış kaçgın
Tıtdı ber-girift dağı bağladı bendid u be-best

Dād-res irişen imdād için irişdi resid
Ya'ni kurtardı rehānid ü halāş oldı berest

Çapılan oldı rübūde vü girifte tutilan
Tele vü dām tuzakdur balık ağına di şest

Peşedür sivri siñek kehle süpüş öldür küş
Piredür geyk çekirge melaḥ u şıradı cest

185 Kūh tağ yüce bülend ü yokışa dindi firāz
Deşt ü hāmūn ovadur şib iniş alçaq pest

Muğ u gebr oldı mecūsī vü Naşārā Tersā
Tıpılan şüret-i menhūsa di büt tıpdı perest

İn tek ü tāz u perestiş bu koşuş bu tıpınış
Cümlesi altun içündür hemeği behr-i zerest

Çıf'a ki urā Çalem ber-ser-i Levḥaş Nüvişt

(Müfteilün fâilün müfteilün fâilün)

Gil çamur āhek kireç kerpiç ü kum riğ ü ḥışt
Kārd bıçaqdur dağı nize-i pür-tāb ḥaşt

Tab'a muvāfık gelen her ne ise dil-pesend
Ḥüb güzeldür dağı çirkin olan nesne zişt

190 Mart ayı āzār onuncı günü nev-rüz imiş
Meh ay nisān ayı adıdur ord-ı behişt

Şaḥib-i 'ilm olanuñ cümlesi dāniş-verān

Añladı fehmid h'āned oqudı yazdı nüvişt

İşe güce 'ādete tarza di kirdār hem
Oldı tabī'at meniş dahı nihād u sirişt

Āmede gelmiş tabīb adı bicişk ü bizişk
Guft didi nīkter pek iyüdür hoşca nişt

Aşkıya āvīze vü kıbbeye günbed dinür
Şarkmış olan nesnedür hişte şaluvirdi hişt

195 Argaç eriş tār u pūd hem tokımaq bāften
Riştüdür iplik sitād aldı egirdi berişt

Arpa cev erzen taru buğdaya gendüm dinür
Hüşe başak adıdur bezir ekin dahı kişt

Etmege nān nānvān kim dinür etmekçiye
Yufka imiş girde un ārd yogırdı sirişt

Ťuz nemek ü tuhm-ı murğ oldı yumurta adı
Ťavuga di mākiyān hem rafadan nīm-birişt

Haçā çelīpā dinür dahı berehmen pāpās
Çañına nākūs di ya'ni kilisā künişt

200 Müfte'ilün fā'ilün münseriḥ evzānidur
Kesb-i kemāl ile kim olmayasın bed-sirişt

ŤıŤ'a Der-Nazm-ı Luğat-hā-yı 'Arab

(Failātün fāilātün fāilün)

Şā vü ḥā vü zāl vü şād ey nūr-ı 'ayn
Dahı zād u tā vü zā vü ḥarf-i 'ayn

Fārsīde kāfiye olmaq muḥāl
Yazmasam şāyed ola naqş-ı kemāl

Bu sebebden ol sekiz ḥarfe temām
Başka üslüb ile kıldum hoş-nizām

Ťamm idüp Ťāzī luğātın¹³ āḥire
Kāfiyem oldı anuñla fāḥire

205 Üç lisān üzre yazıldı ol ḥurūf
Hep maḥallinde mürettebdür şufūf

¹³ Metinde "ñ" kullanılmamıştır.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilāt
Hep üçüncidür 'Arabca ol luğāt

Қыҗа Der- Sā-be-Suħan Kerde Leṭāfet Īrās

(Feilātün feilātün feilātün feilün)

Bezrger dindi ekinciye 'Arabca ḥarrās
Teşnegī oldı şusuzluğ hem o ma'nāda lihās

Cümle erkek dime mefhūmı nerān ile zükūr
Mādegān oldı dişi cem'i anuñ gibi inās

Қыз тоғурмаға di zāyiden-i duḥt u inās
Di cimā' itmege gāden dinilür hem irfās

210 Döşeme adına mendiş didiler ya'ni bisāt
Ev metā'ina di kāçāl vü daḥı dindi eşās

Destyār ol ki i'ānet ide mefhūmı naşır
Yāverī oldı meded itmege ma'nāsı gıyās

Dindi қарışmışа āmīhte memzūc gibi
Di қарışdırмаға şūrīden daḥı mişmās

Ol ki tenbeldür anuñ adı kenīr ü 'afşel
Zūd-rev tiz yürüyici hem o ma'nāda dilās

Girevīden di inanmağa ki imān gibidür
Oldı қандurma fujūlīden ü hem istiḥşās

215 Şatun almağa ḥarīden didiler ya'ni şirā
Daḥı gönderme firistāden imiş hem ib'ās

Her lisānuñ 'Arabī munteḥabıdur çelebī
Fārsī gerçī ider ṭab'a leṭāfet Īrās

Қыҗа-i Der-Cīm-i Pür-Gevher Çü Genc

(Fāilātün fāilātün fāilün)

Güşedür künc ü ḥazīne oldı genc
Nev-cevān şol kimsedür kim ola genc

Şayıda on beş olur gerçī se-penc
'Āriyet daḥı müsāfirdür sipenc

Ūca ya'ni oturaқ yiri sürīn
Şağrı ğanc u şenc nāz u şīve ğunc

- 220 Çok kıvrıcık saç adı mergül imiş
Büklüme çîn u şiken di hem şikenc
- Ser-gulü oldu zükām āmās şiş
Öksürükdür sürfe hem dirler sikenc
- Derd-i ser baş ağrısı düşvār güç
Derd-i miḥnet renc incitme me-renc
- Yara şol müshil iyāric ḥabıdur
Didiler rāvende hem rīvend ü menc
- Yağ rūḡan çerb yağlu nesnedür
Dünbe kıyırık iç yağı pīh ü zedenc
- 225 Kūfte ya'ni dögilmiş gūşt et
Ṭolu mūmbāra di cerḡand u revenc
- Oḡu veznile bu nazm-ı dil-keşi
Olasın sencide ṭab' u nükte-senc
- Ḳıṭ'a Der-Ḥā Be-Sipih-rāst Fürüzān Çü Şabāḥ**
- (Feilātün feilātün feilātün feilün)
- Açııcı oldu küşāyende 'Arabca fettāḥ
Di anaḥtar diyecek yirde mejeng ü miftāḥ
- Tañrı adı ile bā-nām-ı Ḥudā bismillāḥ
Sīb ḥördem yidüm elmayı ekeltü't-tüffāḥ
- Parlayan nesneye tābende vü lāmi' dinilür
Şem'-i izān çerāḡuñ adıdur hem mişbāḥ
- 230 Ṭasa ma'nāsı bemeng ü daḥı belbāl öyle
Şād-kerden di sevindirmege ya'nī ifrāḥ
- Şaklamak oldu nühüften ki me'ālī ihfā
Āşkār eyleme vā-kerden imiş hem izāḥ
- Güşe-i çeşm di göz ucına hem ḡamzu'l-ayn
Nigeriden dinilür bakmaḡa daḥı ilmāḥ
- Ḳovciya dindi suḥan-çin daḥı nemmām öyle
Köpeküñ ürmesi lāyiden-i seg ya'ni nibāḥ
- Şāygānī di ucuzluḡa rifāḡa gibidür
Ḥuşk-sāl ol sene kim қаḥṭ u ḡalā ola külāḥ
- 235 Eylüḡüñ eyle baña aç kapuyı ey açııcı

İftaḥu'l-bāb bi-ikrāmüke lî yâ Fettâh

Qıṭ'a Der-Ḥā Çü Şekker-ḥāy u Bikun İstinsāḥ

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Ağacuñ dalı nihāl oldı hem anuñ gibi şāḥ
Yaprağa berg dinür dala budağa daḥı fāḥ

Keçi büz oğlağa büz-gāle di kızuya bere
Güsfeñd oldı koyun hem daḥı boynuzdur şāḥ

Añlamak oldı şināsiden hem fehmiden
Dindi zann itmege pindār u gümān itmege rāḥ

Qaşr-ı Nu'māna Ḥavernaḥ dinilür kim meşhür
Zīnet ü ḥüsne di revnaḥ daḥı köşküñ adı kāḥ

240

Jājhā ḥalt-ı kelām idici keb zen-i lifāf
Ṭarz u eṭvārı olan bî-edebāne küstāḥ

Yırtığa yırtmaca di çāk yarıḥ oldı şikāf
Gedige raḥne dinür daḥı delikdür sūrāḥ

Ḥased idici bed-endiş iki yüzlü dü-rüy
Aqçanuñ ḳalpı münāfiḳ kişinüñ adları māḥ

Tengnā ṭar yire di yufḳa tenük ṭardur teng
Bolluğa dindi ferāḥı açığa bola ferāḥ

Nüşa-i nādiredür fenn-i luğatde bu kitāb
Cümle erbāb-ı hüner itse sezā istinsāḥ

Çi Dil-cü Qıṭ'a-i Der-Ḥarf-i Dāleḥ Kerde-em İnsād

(Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün)

245

Mübārek ferruḥ u ferḥunde vü ma'mürdur ābād
Sevinmiş ḥurrem ü dil-şād hem maḥzündür nā-şād

Di peyker şürete Erteng bir şüret kitābıdur
İki meşhür naḳḳāş adıdur Mānī ile Bihzād

Siyeh-çerde di esmer çehrelüye ya'ni gendüm-gün
İki maḥbūbı çok şehre dinürmiş Ḥalluḥ u Nev-şād

İçinde ay görünmiş bir kuyıdur çāh-ı Naḥşeb hem
O aydur māh-ı Naḥşeb İbn-i Muḳanna' eylemiş icād

Direfş-i Gäveyānī şol deri bayraḳ ki itmişdür

- Demürce Gāve Dāhḥāki anuñla eyledi ber-bād
- 250 Muḥābā ihtirāz oldu daḥı pervā o ma'nāda
Dimekdür her ne olur ise olsun her çü bād-ā-bād
- Keder olsa gönülde ḥār ḥār u sūk-ı mātemdür
Çağırmaḥ āh çekmekdür fiḡān u nāle vü feryād
- Beşik gehvāre mām-ı nāf ebe qarı daḥı bā-zāc
Çocuk küdek yeñi toḡmıḡ olan nev-zāde vü nev-zād
- Terahḥum mihr-bāni vü nüvāziḡ oḡşamaḡdur hem
Sitemger dindi zālīm kimseye zülme dinür bī-dād
- Cehālet oldu nā-dānī ma'āzallah dimek bir kes
Bilici kimsedür dānende dāniḡ 'ilm ü isti'dād
- 255 Di taşlu yire seng-istān ü taşlık seng-lāḡ olmiḡ
Daḥı dīvāruñ adı lād u dīvāruñ dibi bün-lād
- Çi mī-güyī ne söylerseñ nemīdānend bilmezler
Kücāyī ḡankı yirdensiñ tūyī bī-gāne sensiñ yād
- Mefā'ilün mefā'ilün hezecdür baḡrınıñ adı
İşitdüm h'āceden bir bir şinīdem yek yek ez-üstād
- Ḳıṭ'a-i Mu'ciz-edā Der-Nezd-i Her Müşkil-Pesend**
- (Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)
- Kibr iden ḥōd-bīn kendüsin beḡenmiḡ ḥōd-pesend
Hem uzun boyluya hem mümtāza dirler ser-bülend
- Bī-nevā dindi naşibi olmayan bī-çāreye
Ḳalbi maḡzūn hem niyāz ehli dimekdür müstmend
- 260 Dil-sitān dil-dār ta'bīr olunur dil-berlere
Dil gönüldür ḡalb ma'nāsında baḡlama mebend
- Açılıḡ oldu küşāyiḡ beste baḡlanmiḡ dimek
Hem düḡüm adı girih uçḡurdur şalvār-bend
- Ṭatlu gülmekdür şeker-ḡand u laṭīfe bezledür
Gülmek istihzā ile hem ḡande-rīḡ ü rīḡ-ḡand
- Dāşten tütmaḡ şünüden işidüp tütmaḡ dimek
Hem ḡabūl itmek peziṛeften naşīḡat oldu pend
- Ser-keş oldur kim itā'atsiz ola bed-ḡūy ola
Müşṭ yumruk silledür sīlī urırlar mī-zenend

- 265 Yorga at oldı tek-āver yağıza şeb-dīz di
Esb at eşkūnlü reh-vār u kıula atdur semend
- Köylerūñ bilgie gibi söz şāhibi dihķān imiş
Rūstā vü dih dimek köydür hem ol ma'nāda kend
- Ayağūñ baş üzre kıorlar öğrenürseñ ma'rifet
Ger bī-āmūzī hūner pāy-ı turā ber-ser nehend

Қıт'а Der-Zāl Be-ĥ'āneş ki Kunī İstilzāz

(Feilātün feilātün feilātün feilün)

- Dūr-kerden uzaķ itmek ki 'Arabca işķāz
Di kıımıldanmağā cūnbīden o ma'nāda nebāz
- Zūd-reftār o ki pek yūriye ya'nī ĥaz ĥāz
Pūye-kerden yūrimek sūr'atle hem ihvāz
- 270 Der şoden girmege dırler ki anuñ gibi vuķūb
Güzērānīden imiş ya'nī geçürmek infāz
- Pāre pāre dımedür let let ü şukķa şukķa
Parça mefhūmı kerāre hem o ma'nāda cüzāz
- Қavuğā dındi gülū-teh ki 'amāre gibidür
Şarığūñ adına destār dinür hem mişvāz
- Oldı kıurtulma rehā-yāften hem istihlāş
Daĥı kıurtarma rehānīden öyle inķāz
- Didiler kıorķaķ olan kimseye ġar-dil ru'ūb
Di şıġınmağā penāhīden o ma'nāda ma'āz
- 275 Başmağā dındi behīden ki mūrādıfdür devş
Ġālib olmağā di fırüz ü daĥı istihvāz

Fārsī vü 'Arabī ile sözüñ şır ü şeker
Oķıyan kūdek-i nev-sāle ider istilzāz

Қıт'а-i Rā'ıyyerā Ez-Heme Rengīn Şumār

(Müfteilün fāilün müfteilün fāilün)

- Yek bir iki dü se üç dörde di çār u çehār
Penç beş ü altı şeş heft yidi şay şumār
- Heşt sekiz nih toķuz deh daĥı ondur temām
Bist yigirmi otuz sī vü çihil kıırķa var

Elliyе pencāh di şaşt dinür altmışa
Yetmişе heftād yaz deftere ey nāmdār

- 280 Sеksene heştād di тоқсан olunca neved
Şad yüz olur şayıda biñe gelince hezār
- Üçde biri se-yeki dördde biri çār-yek
Hep bu kıyās üzre tā onda қılırsıñ қarār
- Āñir-ı āñāda bir mīm getürseñ hemān
Cümle ikinci dü-vüm gibi olur āşkār
- Nīm yarım yarısı nīme bütündür dürüst
Şayısı kaçdur dimek çend iki kerre dū-bār
- Pānizdeh on beş dimek beş yüze pānşad dinür
On biñe biver dağı yüz biñe di şad-hezār

- 285 Böyle cefāsın felek şayısız itdi baña
Çerğ çunīn cevır hūd-kerde merā bī-şumār

Қıт'а Bā-şan'at-ı İ'nāt-ı Leţāfet-Güster

(Feilātün feilātün feilātün feilün)

Bār-keş yük çekicidür dağı hūāhed ister
Hār u ālāğ eşege dindi қatırdur ester

Meme pistān bī-küşā aç қapama ya'ni me-pūş
Baқarum mīnigerem hem dağı bin-mā göster

Nāz-bāliş dime yüz yaşdığı ma'nāsınadur
Cāme-hūāb oldı yataқ hem dōşe dirse kuster

Dindi yorğana devāc u dağı yaşdıқ bālīn
Çār-şeb çarşafa dirler ki dōşekdür bister

- 290 Heyzüm ü heyme odundur kömür adı engişt
Қora aңger dinilür hem külüne hākister

İskene burғu dimekdür ki direvger dülger
Bıçқı erre dağı el bıçқısı olmış dest-er

Қunduzuñ hāyesine kund-ı be-destер dinilür
Kund u seglāb u segābī vü dağı bīdester

İn Müşelles Қıт'а ez-Peymāne-i Hūrāst vü Hūr

(Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün)

Bār mīve bīr yataḡdur fıstıķı̄ reng oldı būr
Pār bıldır ḡoca ādem pīr oġuldur daḡı pūr

Tāz tūysız tāze kesgin tīz hem kesb ile tūz
Tār z̄ulmet ḡıḡsedūr tīr ü dinūr ma'sūka tūr

295 H̄āk topraḡdur tulum ḡı̄k oldı ḡınzīr adı ḡūk
Hem dikendūr ḡār ḡaḡmıḡ ḡır ḡemsün adı ḡūr

Dād virdi dīd ḡördi hem tūtün ma'nāsı dūd
Dār tūt ḡıç oldı dīr ü didiler uzaġa dūr

Zeft ḡıḡman ḡara saḡız zift hem aç ḡözlü zūft
İñleyici zār aḡaġa zīr ḡüç ḡuvvet de zūr

Ḳān ma'den kīn hem ḡızlü ḡazabdur dūbr kūr
Kār iş ḡır ālet-i ma'hūde a'mā oldı kūr

Merdümek māḡ u ḡoyundur mīḡ daḡı fāre mūḡ
Mār ḡaste hem yalandur mīr beg ḡarınca mūr

300 Bir neḡāḡ-āver mūşelleşdür bu nazm-ı dil-keḡim
Nūḡ iden ma'nā-yı rengīn ider kesb-i sūrūr

Zihī Īn-Ḳıḡ'a-i ḡāhāne Ḳün Efser Pūr-ez-gevher

(Mefāilün mefāilün mefāilün mefāilün)

Ulu sultāna ḡāhenḡāh di ḡükm idici dāver
Daḡı evreng taḡt u tāc imiḡ dīhīm hem efser

Sitem z̄ulm vü ḡikāyetcilere hem dād-ḡāhān di
Cihān ḡitī re'āyā zīr-dest iḡlīmdür kiḡver

Dinūr hem pād-ḡāha ḡehryār vü ḡusrev ü Dārā
'Adālet dād iḡā'at idicidür emre fermān-ber

Mekān cāy ü zemīn yirdür ḡalem-rev eldeki ūlke
Budur meḡhūrı maġrib bāḡter maḡrıḡ ola ḡāver

305 Sipāh u hem sipeh leḡker dinūr baḡbuġa ser-gerde
Sipeh-būd dindi ser-dāra sipeh-salar ser-'asker

Siper ḡalkān zirh cevḡen cebe zirḡ adıdur cümle
Ḳılıç ḡimḡır ü tīġ ü nīze mızraḡ deḡnedür ḡancer

Demūr āhen ḡalay erziz baḡır mis rüy tucdur hem
Dimiḡler ḡurḡuna ūsrüb ḡümüşdür sīm altun zer

Deñiz deryā gemi geştī re'isi nā-ḥudā yil bād
Açık yelken küşāde bād-bān bağlu demür lenger

Yağın olma me-şev nezdīk sulţan-rā selāţine
Uzađdan gör be-bīn ez-dūr dađı bađ dimek binger

Zi-Ĥ'ış Āgāh Bāşed İn ki Kerd İn Kış'arā Ez-ber

(Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün)

310 Peder baba püser ferzend oğuldur hem ana māder
Ķarındaşdur birāder dāder ü hem-şiredür ĥ'āher

Niyā oldı büyük baba nebīre ođuluñ ođlu
Nebīse hem kış oğludur birāder-zādedür efder

Dişidür māde 'avret zen dinür ŧul 'avrete kālüm
Er oldı şüy u şevher ya'ni zevc erkek dimekdür ner

Düğün sūr oyun bāzī ziyāfet oldı mihmānī
Sevinmek şād-mānī bākire dūşīze kıř duđter

Hışmlar cümle ĥ'ışāvend ü nezdīkī yağınlığdur
Ügey oğul püsen-der hem ügey baba peder-ender

315 Kışi-zāde olan vālā-nijād u pāk-gevherdür
Tebār u ĥānedān Ķavm u Ķabile cümlesi yek-ser

Fürü-māye di şoysız şaĥşa bed-aĥter uğursız hem
Tülengī aç u muĥtāca dinür cimri olan bī-zer

Seĥī-ādem cevān-merd bağışlayıcı baĥşende
Ĥasīs vü alĶađa nā-kes dinür istekli ĥ'āhişger

'Acemden ben getürdüm böyle incü böyle cevher hem
Zi-İran men bī-āverdem çünin dūr ü çünin gevher

Kış'a-i Çün Mihr-i Rāşşān Der-Cihān-ı Pertev-Nişār

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Raĥş at parlayıcı raĥşende parlağ tāb-dār
Pek letāfetlü ŧarāvetlü dimekdür āb-dār

320 'AşıĶuñ ma'nāsı olmiş dōstār u dōst-dār
Birbirine rāst gelmek dūçihār ile dūçār

Dādger 'adl idicidür cebr idici zūr-kār
Furşat u 'aşr u zamān dağı havadur rüzgār

Çoçmağa dindi der-āgūş u dağı āgūšten
Hem kucak oldu kenār almak kucaga der-kenār

Sāhten düzmek dağı yol taķımıdur berg ü sāz
Muntazamdur sāz-mend ü pek muvāfık sāz-kār

Şol ki me'kūlātdan mey-ħōş ola ħōş-ħōr dinür
Hem güvārīden siñirmek hazmı āsān ħōş-güvār

325 Oldı fikr itmek nehīden hem sigāliş öyledür
İşte te'ħīr ü te'ennī eylemekdür bürd-bār

Şulħ ma'nāsındadır ya'nī barışmak āştī
Ceng imiş pür-ħāş u rezm ü ğır ü dār u kār-zār

Ṭasalu endüh-ġīn ü ṭasa olmışdur fezim
Ḳalbi maḫzūn ħātırı mecrūħa dirler dil-figār

Dāz mefhūmı binā-dāzār hem mi'mār imiş
Yaz evi taḫkīm dağı muḫkem dimekdür üstüvār

Rīze rīze pāre pāre tartıgandır tert-mert
Ḳurd-mürd ufaķ tefek ya'nī taġılmış tār u mār

330 İş feyāz işleyiciye feyāz-āver dinür
İş tutıcı kār-dār iş güç dimekdür kār u bār

Avlamak oldu şikerden hem demīden öyledür
Sürgün avı çerģe vü av dağı naḫcīr ü şikār

Her ne isterseñ iste dā'imā Allāhdan
Her çi mi-ħ'āhī bicū hem-vāre ez-Perverdġār

İn-Ḳıṭ'a-i Şīrīn Buved Dil-teşnegānrā Cüy-ı Şīr

(Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün)

Dil-cū vü dil-āvīz ol ki pek maḫbūl ola hem dil-pezir
Dağı dil-āver gibi her şāḫīb-şecā'atdür dilīr

Oldı nişīmen oturaķ ber-ħīz dinse ṭurma kaķ
Şābit-kağemdür pāy-dār yirleşmiş olan cāy-ġīr

335 Kih-ter küçürekdür dağı mihter dimekdür pek büyük
Şeh-nāy u ħālū zurnadır ṭavul dühül kösdür tebīr

Yoldan ḫayr ile gelüp giden imiş peyk ü berīd
Müjde nüvīd ü müjde-ber mefhūmı olmışdur beşīr

Der-yāftem ben añladum bişnās tū sen añla hem

Gāyet zekīdür tīz-dil āgāh ma'nāsı hābīr

Nevmīd o kim me'yūs ola hāyf olmuş efsūs u dirīg
Hem intikām almak dem-āverden hem oldu tut bigīr

Tenzūy tensūhuñ adı hōş-būy iyü koķulıdır
Gāyet laţif işgerf tensuķ dimekdür bi-nażīr

340 Şu başıya dārūga di daķı kelān-ter muhtesib
Gerçi kelān ma'nāsıdır cümle luġatlerde kebīr

Müstef'ilün müstef'ilün baħr-ı recezdür bu güher
Cevher gibi hıfz eylese şāyeste maħdūm u zīr

Ķıţ'a Der-Zāz Güherhā Şude Gencīne-i Rāz

(Feilātün feilātün feilātün feilün)

Çok resā çok yime bisyār me-hōr endek az
Oldı horsend ķanā'at idici hırşā di āz

Künd nādir pıraşā sīr şarımsaķ koķu būy
Dinilür koķmışa kendīde şoġan ya'nī piyāz

Oldı pervend ķurumsaķ ki dimekdür pūzvenk
İbnegānī vü gulām-pāreye dirler beççe-bāz

345 Mül oynaş daķı deyyūse dinür kerdengel
Rūsbīye cāf celeb di başı açık ser-bāz

Yaşşı pehn ince de bārīk sitebr oldu ķalın
İnlü pehnā ķışā kūteh uzun daķı dırāz

Ķuş yimi çīne vü yavrı beççe lāne yuvadır
Murġ ķuş bāl ķanatdur daķı uçmaķ pervāz

Fā'ide sūd u gezend oldu zārār şatdı fūrūht
Rāygān di ucuza müfte hem ortaķ enbāz

Şapanuñ adı felāħan çobana dindi şubān
Atmaķ endāhten taş atıcı seng-endāz

350 Germ ü serdine baķılmaz bu fenā dünyānuñ
Eyleme vaķtūñi zāyī' dime ķış yaz oķu yaz

İn-Ķıţ'a-i Ferħunde-dem Çün Rūz-ı Rūşen Dil-firūz

(Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün)

Ser baş u pīşānī alın ebrū di ķaşa çeşm göz

Kirpik müje merdüm bebek bîni burundur rüy yüz

Ruhsār ruh ‘arız yañaq dendān dişdür leb tudaq
Ağız dehān dil zebān güftār imiş ma‘nāda söz

Sīne gögüs boğaz gülü beşkenc mefhūmı bilek
Vāren¹⁴ dimişler dirsege püşt arka olmış düş omuz

Engüşt parmaq dest el zānū diz oldı pāy ayak
Hem ırnağa nāhun dinür qaşı bihār ger uyuz

355 Dikenlü yollar gerçi vü tüccārdur sūdā-gerān
Dād u sited alış viriş kālā kumaş erzān ucuz

Germā vü tāb-istān yaz sāhil maḥalldür germ-sīr
Kıışdur zemistān u di sermā daḥı pāyız güz

Yağmur bārān berf qar daḥı bulutdur ebr ü mīg
Bahñüne dirler şimşege yaḥçe tolu yaḥ oldı buz

Gerden boyundur itmege kerden di gerdān dönici
Oldı degirmi gerde hem gerd itdi daḥı gird toz

Megrāy māl ü cāhrā meyl itme māl ü manşıba
‘İlm ü me‘arīf kesb idüp cümle ḥasūduñ bağrın üz

Qıṭ‘a Çün Āb-ı Güher-pās u Mezīd

(Fāilātün fāilātün fāilün)

360 Ba‘z berḥī şimdi eknün daḥı nīz
Hest vardur nīst yoḫdur nesne çīz

Pek tolu serşār destīdür sebū
İç benüş saç bī-efşān dök birīz

Qul rehī bende köle zengī ‘Arab
Nağz dil-ber cāriye oldı kenīz

Di nebhre nāsere qalb aqçaya
Olmış aldanmaq firīb ü pul peşiz

Qorqudur bīm ü hirās u ters ü bāk
Qaçacaq yirdür daḥı cāy-ı gürīz

365 Git birev hem ur bizen bigrīz kaç
Qarışıklıq şūriş ü gavgā sitiz

¹⁴ Metinde bu şekilde geçmektedir fakat doğrusu ‘‘âret’’ olmalıdır.

Püye yilmek pekçe koşmak Türk-tāz
Dağı pek çāpük gidendür germ-hīz

Şūr tuzlu jerf ü muğ ya'nī deriñ
Kuyı çāh ü kuyıdır çāh-vīz

Tünd-bād oldı kaşırğa zūd-tīz
Hem dağı hışm u gāzabdur tünd-i tīz

Mağz içidür kim 'Arabca lüb dinür
Piste fıstıkdur kuru üzüm mevīz

370 Bād-zen yelpāzedür dağı dinür
Bād-bizen bād-bāz bād-bīz

Sen hemān sa'y eyle ey nūr-ı başar
'İlm ü 'irfan şāhibin eyler 'azīz

Qıta-i Sīniyyerā Der-sīne Kun Bihter Heves

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Geldi āmed güldi handīd ān ki ol kim kimse kes
Kuyruğa dūnbāle vü dūm di bibür ma'nāsı kes

Şolumaqdur dem-zeden hem-dem muşāhib rāz sır
Üflemek hem zāhir olmaqdur demiden dem nefes

Söylemişdüm güftemī bilmiş idüm dānistemī
Bes ki ez-bes ki niçe çoqdan yiter dağı zi-bes

375 Öñde giden piş-rev u girü kalan pes-māndedür
Şoñrasıdur vā-pesīn hem şoñradur hem eñse-pes

Sār-bān şavrān deve üstür yularıdur mehār
Bāng pek ses çāñ derā bir adı da olmuş ceres

'Akrebe gejdüm dağı şad-pāye dirler tırıtıla
Hem örümcekdür tenende oldı sinek adı meges

Fışkı sergīn ü silüp süpürme olmuş reft-rüb
Çörçöbe süpründiye hāşāk di hem hār u has

Āb-dān ya'nī meşāne bol imiş şāşā çemīn
Zartā tīz ü Fārsī kāfila gūh oldı neces

380 Ögrenürsiñ ben gibi sen tu bī-āmūzī çü men
Meyl iderseñ yürekden ger kunī ez-dil heves

Qıta Der- Şīn Menişīn Tā Nekunī Der-Dil-h'ış

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Pîş öñdür ilerü ilerü di pîş-â-pîş
Eksige kem dinülür oldı ziyâde dahı bîş

Hürde-bîn ol ki baqar diqqat ile her işde
Her şeyüñ 'âkıbetin fikr idici dūr-endîş

Qaymadur lağziş ü ğaltıde yuvarlanmış
Qoyu balçık ki ayağa yapışur dindi ħalîş

Ekmeden kendü biten nesneye dirler hōd-rev
Kendü hōd hem ħaşane kendüsine dirler ħ'îş

385 Meyde mestüre olan ya'ni 'afffe ħatun
'Âkıle mu'temide qaduna hem dindi ħadîş

Pîş-müzd ol ki muqaddem virilür ücretden
Hâzır âmâde dahı öñde dimekdür der-pîş

Qana ħün u tamara reg di iriñdür dahı rîm
Yara riş u acıyan qalbi kederden dil-rîş

İñleyiş nâliş u zârî dahı gülmek ħanden
Dindi suħriyye ile gülmege hem ħande-ħariş

Mâde-gāv oldı inek buzağısı gev-sâle
Hem şığır gāv qoyunuñ dişisi mâde-i miş

390 Di 'inād üzre olan kâfire nâ-kerdide
Pek cefâ-kâra da ta'bîr olunur kâfir-kîş

Zehr içmek gibidür acı söz âdem olana
Suħan-ı telĥ be-merdâst çü nüşiden-i niş

Güyemet Qıf'a-i Rengin Be-güş

(Feilâtün feilâtün feilün)

Qavşanuñ adı egerçi ħar-güş
Di yalan va'deye ħ'âb-ı ħar-güş

Qaçdı bi-ğriĥt girifte tutmuş
Kediye ħürbe dinür fâreye mûş

Şarulup quçmağa der-âğüş dimek
Ber dinür gögse qucaqdur âğüş

395 Hem qulaq tozı benâ-güş oldı

Küpe mengüş kulağdur dağı güş

Şāhib-i ‘aqla ħired-mend dinür
‘Aqla uş dir Çāğatāy ya‘nī hüş

‘Aqlı nokşāna serāsīme dinür
Bayılup kendüyi bilmez medhüş

Mey ü mül bāde şarabuñ adıdur
Bezedür cürm ü günāh içme me-nüş

Söz sühan söyleyicidür gūyā
Ten-zede söylemeyen ya‘ni ħamüş

400

Oldı yağmurluğ adı bārānī
Öyle üste giyilen bālā-püş

Böyle sen kendü kumaşuñ şatma
Tū çünin kāle-i ħōdrā me-fürüş

Zi-Şād Kış‘a-i Şāfist Pāk Ĥāliş ü Ĥāş

(Mefāilün feilātün mefāilün feilün)

Neğü vü mīne erik adıdur ‘Arabca icāş
Dırāz dindi uzun nesneye hem öyle şināş

Kürüg oldı yalan zūr ile mūrādıfdür
Dürüg-zen di yalancıya hem dağı ħarrāş

Tekū kıvırcık olan şaça dindi ca‘d gibi
Di çīze kıl yolacak nesneye dağı minmāş

405

Tüvān-gerī dime zenginlik oldı ya‘nī ġinā
Zügürde ħaste dinür hem zügürdlük de ħaşāş

Şu nesne ki ola egri dinür kec ü mu‘vecc
Di toğru eylemege rāst-kerden ü itrāş

Zil adı tāl dağı şanc imiş o ma‘nāda
Köçek ki oynaya bāzī-ger oldı hem raqqāş

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilāt
Bu baħr içinde bulur gevher isteyen ġavvāş

Kış‘a Der-Dād Be-Ĥ‘ān Sīne Tehī Ez-Ağrāz

(Feilātün feilātün feilātün feilün)

Yağmaq efrūhten oldı ‘Arabīsi irmāz
Şimşek çaqması da raḥşış imiş hem imāz

410 Pürze kırpındı dimekdür ki qurāza gibidür
Kārdı dindi maqaşş adına ya‘nī mıkrāz

İş gören aldığıdur sāre me‘āli rişvet
Qarız başuñ hem ödünç almak imiş istikrāz

Dīdebān gözci dimekdür hem o ma‘nāda raqīb
Hem daḥı göz qapamaq oldı gülüc u igmāz

Dinilür bağcıya rez-bān daḥı nātūr öyle
Bağçe pālīz dimek ravza gibi cem‘i riyāz

Şaqlamaq oldı nigh-dāšten u ḥavl dimek
Şıgımacaq yirüñ adı da penāgāh u azāz

415 Emmege dindi mezīden daḥı maşş öyle imiş
Di ışırmağa gezīden hem odur ‘azz u ‘uzāz

Oldı indirme fūrū-kerden ü ihbāt öyle
Dindi qaldurmağa efrāšten ü hem inhāz

Bize yā Rabb iki dünyāda işi āsān it
Sehlü’l-emr bidāreyn lenā yā Feyyāz

Qış’a Der-Tā ki zi-Ḥübīst be-ḥadd-i İfrāt

(Feilātün feilātün feilātün feilün)

Yola hencār dinürmiş ‘Arabīsinde şırāt
Hem uzaklıq dime mefhūmı da dūrī vü şıřāt

Şaқaluñ pek qabası belme vü hilūfe imiş
Köseye dindi teng-riş o ma‘nāda sināt

420 Qara qulağa fūrāniq dinilür daḥı ‘ināq
İri arslan dimedür şır-i jiyān gibi ‘atāt

Ügey quşına dinür kūf daḥı zuv‘ öyle
Yarasa adı şeb-engīz hem oldur vařvāt

Qasa ma‘nāsı fejim kūrbe mūrādıfdür hem
Şād-kāmī di sevinmeklige mānend-i neşāt

Yāverende daḥı yardımcı mu‘āvin gibidür
Dād-kerden dime ‘adl itmek imiş hem inşāt

Bālivāsa dinilür iplige bir adı da ḥayt

İğnenüñ yurdısı sūfâr dağı semm hıyât

425 Di uruşmağa zediş ya'nî tezārub dimedür
Oldı ğavġā ğalebe lenber anuñ gibi hiyât

Dīdeden kaçtre-yi eşküm dökülür dil mecrūh
İsmimi hūn-ı dilimden idesün istinbât

Mu'ammā Be-nām-ı Muḥammed

Қıı'а Der-Zā ki Be-zāhir Heme Rengīn-Elfāz

(Feilātün feilātün feilātün feilün)

Dindi hışm itmege argīden ü tāzīden nikāz
Bed-meniş oldı fenā hūylu hem öyle cin'āz

Cenge peygār dinürmiş müterādıfdür ḥarb
Dağı ceng itme sitizīden hem öyle temāz

Didiler uyқudan uyanmağa bī-dār şüden
Göziñi aç ki o ma'nāda imiş istikāz

430 Hem firū-zende vü bāriқ dimedür parlayıcı
Āteşüñ şu'lesine dindi tebş ya'ni şivāz

Gizleten oldı nühüfte dağı mektüm öyle
Dindi hıfz itmege pāsīden o ma'nāda liḥāz

Dinmiş ivdirmege i'cāl ü şitābānīden
Ya'ni ta'cīl anuñ gibi hem öyle inkāz

Gūş-vāre küpe ma'nāsınadur қurta mişāl
Tut қulaġuñ ki le'ālī gibidür bu elfāz

Қıı'а Der-'Ayn u 'ıyān Çün Mihr Ez-Ḥaytu's-Şu'ā'

(Fâilātün fâilātün fâilātün fâilün)

Қola bāzū dindi ma'nāsı 'Arabca oldı bā'
Gez dağı arşun dimekdür kim mürādıfdür zirā'

435 İçmek āşāmīden ü hem iқtibā' u iқtimā'
Yutmağa dindi fūrū-bürden dinür hem ibtilā'

Oldı nev-peydā vü muḥdeş yeñi icād olunan
Dağı peydā-kerden icād eylemek hem ihtirā'

Şid olmışdur güneş dağı anuñ gibi zükā
Işığa aydınlığa pertev dinür ya'nî şu'ā'

Şimşege dirler dıraḥş olmuş hem ol ma'nāda berḳ
Parlamak oldu dıraḥşiden nazīri iltimā'

Dindi ḳorḳıtmağa bākāniden ü terhīb hem
Ḥavf itmekdür hirāsiden me'ālī irtiyā'

440 Aldamak oldu firībiden ki ḡabn anuñ gibi
Di firībāniden aldanmağa ya'nī inḥıdā'

Oldı pūşāniden örtmek tesettür gibidür
Hem açılmaḳdur küşāniden mişāli incilā'

Ḥaḳdur ancak ḳā'il olmağa hem uymağa sezā
İnneme'l-ḥaḳḳa ḥaḳīḳun bi'r-rızā ve'l-ittibā'

Ḳıṭ'a Der-Ġayn Be-'ayn-ı Dil vü ṭab'est Fūrūḡ

(Feilātün feilātün feilātün feilün)

Gösteriş oldu nümāyiş yüce rütbe āmrūḡ
Hem uzun boyluya [hem] dindi vaḳāra āmūḡ

Esnemek yāze vü ḥam-yāze gegirmek ārūḡ
Oldı āmiḡ ḳarışmış dinür az nesneye şūḡ

445 Rūşenāyi dinür aydınlıḡa rūşen aydın
Daḡı aydınlıḡa hem parlayışa dindi fūrūḡ

Şīr süd māst yogurtdur tere yaḡı meske
Fele dirler aḡıza ḳaymağa tū ayran dūḡ

Yıḳamak şüsten ü yıḳanmışa şüyīde dinür
Çirk di kire daḡı kir ile pasa ājūḡ

Dirilüp dişirilen çīde vü ber-çīde imiş
Dindi pervend ḳumaş şarkısına boḡçaya būḡ

Ḳalb-zen kimseye deyyūşe daḡal-zen dinilür
Daḡı mechül olan nesneye dirler āşūḡ

450 Ṭatlu dillüye dinür çerb-zebān şīrīn-ḡū
Şā'ire dindi suḡan-sāz u yalan oldu dūrūḡ

Cāh ile cāhile rif'at mı gelür 'ālemde
'Alem-efrāz-ı me'ārīfdür olan şāḥib-i tūḡ

Ḳıṭ'a-i Çün Būy-ı 'Anber Ḳūt Āred Der-dimāḡ

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Serçe güncişk ü gögerçindür kebüter qarğa zāg
Hunc baykuş ügeyikdür fāhte kızgun kelāg

Dağı kırlanğıç piristū āşyān oldu yuva
Kāg āteş qarğa vü kızgun şadāsı kāg kāg

Zinde-gānī dirilük oldu zindegī sağlık demek
Cān-revān u mürğ ölümdür mürde ölmüş zinde sağ

455 Pek tolu leb-rīz o ma'nāda leb-ā-leb öyledür
Hem dağı sāgar kadehdür pek büyük olsa tūfāg

Çağ vakt ammā 'Acem hātır sū'āl itdükcendir
Şağ olasıñ yirine bāşed dimāgat küg çağ

Cūy-ı şīr ol şu ki akmış bir zamān Şīrīn için
Kūh-ken Ferhād ü kūh-ı bī-sütün deldigi tağ

Işfahān şehrindeki nehrūñ adı Zāyide-rūd
Bir müzeyyen bağçedür yanında anuñ Çār-bāg

Rāh yol güm-rāh azgun zāyi' olmuş güm-şüde
Hem kılavuz reh-nümā vü bedreka reh-ber sürāg

460 Yağ bī-fürüz biyār īn-cā getür bunda demek
Şem'dān oldu leken yanmış fitīle di çerāg

Yağı için şol demürden dağlığı dağıne hem
Ki kaçan dağı 'Arabca yağıdur ki ya'ni dağ

Bu kitābum bir gülistāndur oqu bülbül gibi
Seyr-i gülzāra ne hācet işte budur bāg u rāg

Қыҗа Der-Fāz-ı Güher-i Pür Çü Şadef

(Feilātün feilātün feilün)

Rede vü reste-zede cümlesi şaf
Sū-be-sū her yañadur sūy taraf

Zendū āteş zene çaқмақ adıdur
Gül kığılcım dimedür қavdur haf

465 Şāhib-i baht hunük dağı şāvķ
Sengçe di toluya қара haşef

Oldı yanmaқ erimek sūz u güdāz
Sūhte yanmışa di yalıña tef

Şaқsunuñ adı sifāl ammā kim

Müşterekdür ‘Arabî ile hazef

Ḳurbağa gūk di arğa kārīz
Dindi ḳaplumbağaya daḫı keşef

İncü ma‘nāsınadur mervārīd
Güş māhī işidürsiñ di şadef

470 Hem sütür oldı binek ḫayvānı
Daḫı ḫayvān yiyecek nesne ‘alef

Müşterek cümle lisānda şābūn
Fārsīde köpüğe dirler kef

Eb ü ceddüñ gibi cidd üzre olup
Eyle kesb-i hüner ey ḫayr-ḫalef

Sī-murğ-ı Kūh-ı Ḳāfest İn Ḳıṭ‘a em Be-revnaḳ

(Müstef‘ilün fe‘ülün müstef‘ilün fe‘ülün/Mef‘ûlü fâilâtün mef‘ûlü fâilâtün)

Boşdur tehiṭ tolu pür şu āb vü kūze bardaḳ
Tīre-şuden bulanmaḳ hem cūy-bār ırmaḳ

Işmarlamak siperden gönderdi hem firistād
Seçmek güzīden oldı daḫı sitāden almaḳ

475 Ḳapmağa di rübūden yelmek daḫı devīden
Ḳaçmaḳ gürīḫten hem pūyīden oldı ḳoşmaḳ

Bön kimseye di kūden fertūt hem bunamış
Şeydā delü dimekdür kālīve şaşḳın aḫmaḳ

Pīrāye vü zīb ü zīver ārāyış oldı zīnet
Ārāsten bezenmek pīrāsten tonatmaḳ

Ābisten ü siterven yüklü ḳışır dişiler
Ṭoğmağa dindi zāden hem zāsten ṭoğurmaḳ

Urmaḳ zeden leked-zen tepme urıcı ya‘nī
Çekmek keşīden oldı engīḫten ḳoparmaḳ

480 Oynar iken yutulmaḳ ma‘nāsı bāḫten hem
Bāzīden oynamaḳdur bāzīçedür oyuncaḳ

Müstef‘ilün fe‘ülün müstef‘ilün fe‘ülün
Ḳaḫḳa tevekkül iden dā‘imā olur muvaffaḳ

Ḳıṭ‘a-i Kāfi ki ma‘nārā Kuned İksīr-Reng

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Şive-gerdür cilveli nâzûk güzeldür şüh u şeng
İşve nâz u bûs öpüşdür şerm utanmağ 'âr neng

Bive tul germide kızmışdur zıbıkçı sa'terî
Hem zıbık adı meçâçenk oldu dağı çiz çeng

Kân-cimâ' âlet-i ma'hüdenüñ adı neredür
Ferc küs hem âb-ı püşt olmuş menî ergen meleng

485 Kûr nâ-binâ vü dağ-ser başı tazlak kel keçel
Ker şağır dirler çolağa çeng di topala leng

Kırmızı surh u siyâh kara yeşil sebz ak sefid
Gök kebüd u şarı zerd u boya fâm u güne reng

Münc ü zünbür arı kendü koğan bal engebîn
Tatlu nüşin acı telh u zehr niş ü hem şereng

Hırs ayu püzine maymun seg köpekdür gürg kurd
Şir arslan dilkü rübâh u dağı kaplan peleng

Çurbağaya di vezağ kaplumbağaya seng-puş
Yengece har-çeng ü kirpi hâr-püş ü pençe çeng

490 Kebg keklik atmaca bāşe toğan şeh-bāz hem
Çaylağuş adı galivāj ü zağan turna küleng

Yay kemān zih kiriş peykān demren nevg uç
Hem nişān āmāc oğdur nāvek ü tîr ü hadeng

Düzd hırsız ip resen āver getür āviz aş
Yol kesici rāh-zen şöhretlüsü şeng ü meşeng

Binmişe dirler süvār u yol durıcı reh-neverd
Hem yayan gitmek piyāde-reften eglenmek direng

Fehm ü dānişle olur akrān içinde ser-firāz
Kim oğursa bu kitābı başına tağsun çeleng

Çıf'a Der-Lām-ı Hemāleş Be-cihānest Muḥāl

(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

495 Ğāze gül-güne kızılca ki ider ruḥları al
Vesme kaşa çekilen rāstığa dirler beñe ḥāl

Bir vilāyet adıdur Ferḥār ki dil-beri çok

Her taraftan şalunan şaça dinürmiş fer-hâl

Çeşm-i zaḥm oldu nazār degme ne'ûzu Billāh
Düşmenüñ daḥı fenā yorması şanusı şikāl

Ḳayrevān gökleriñ etrāfı sitāre yıldız
Yeñi ay māh-ı nev oldu 'Arabī adı hilāl

Çeşm-i süzen dime mefhūmıdur igne deligi
Hem o ma'nāda daḥı oḳ gezi olmış sūfāl

500 Adı 'anḳā kuşmuñ var ise sī-murḡ imiş
Ḳanaduñ başları şeh-per daḥı öyle şeh-bāl

Dişi ayuya çaḳal gāhīce taḡlarda aşup
Ṭoḡurur ayu o ḥayvānı ki dirler gur-şāl

Ḥāk-sār ol ki toz u topraḡa bulaşmış ola
Ayak altında sürinmiş tepelenmiş pā-māl

Dindi āmūḥten öğrenmege kesb eylemege
Hem ḥarām oldu şüfūr daḥı misrād ḥelāl

Şaçmak efşānden u riḥten olmış dökmeḳ
Pür-şude tolmış olan pek tolıdur māl-ā-māl

505 Oldı ḳālīce nihāl keçenüñ adı nemed
Hegbe ḥar-çin ü ḡarār imiş o ḳıl ḳara çuval

Yaşda kim olsa ber-ā-ber añā hem-zād dinür
Daḥı mānend gibi mişl ü nazīr oldu hemāl

Ḡuşşadan inleme fikr eyleme şükr it Ḥaḳḳa
Şükr İzed kun ez-endūh mī-endiş ü menāl

İn-Ḳıṭ'a rā Keşīde em ez-Mīm Der-raḳam

(Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün)

Kātib debīr ḥame vü kilḳ oldu hem ḳalem
Mektūbuñ adı nāme yazılmış nüvişte hem

Gizlik ḳalem-tırāşa vü 'aynek di gözlüğe
Peşm-i devāt gerçi dimiş līḳaya 'Acem

510 Derhem odur ki burtışa ḳarış buruş ola
Birbirine yanaşmış olana dinür be-hem

Dīvān-ḥāne adı da tālār imiş daḥı
Şeb-ḥāne pād-şāh serāyındaki ḥarem

Olmış piriste besleme ‘avret maḳūlesi
Çāker ḳul oldu daḫı perestār imiş ḫadem

Pek ḳutlu nesne oldu hümāyūn hümā gibi
Vaḳt-i mübāreke dinülür hem ḫuceste-dem

Ḫum küp dimekdür egri ḫam u keḫ dinür daḫı
Büklümlenüp ṭolaşmış olan nesne ḫam-be-ḫam

515 Pā-pūşa pāy-dān u daḫı keḫ ü sür dinür
Hem çizme müze vü çaruḫñ adıdur şemem

Meḫulü fā‘ilātü meḫā‘ilü fā‘ilün
Rāyet-keşān-ı ‘ilm ü me‘ārif olur ‘ālem

Ḳıṭ‘a Çü-Müşk-i Ḫoten Būy Dehed Der-meşām

(Müfteilün fāilün müfteilün fāilün)

Bām seḫer ḳuşluḫa çāşt di aḫşama şām
Çāşte yimek imiş vaḳt-ı duḫāda ṭa‘ām

Sāye dinür gölgeye sāye-zede cinn ṭutan
Ḳoñşuya hem-sāye di ṭama daḫı dindi bām

Bāver inanmaḫ yemīn adı da sevgend imiş
Şāhide dirler güvāh rehne gerü borca vām

520 Terkiye fitrāk di kesmeye bergestüvān
Zīn eyerdür geme dizgine dirler ligām

Kām dimaḫa dinür daḫı murād u merām
Adıma hem Fārsī kāfila ad oldu ḫām

Nām dimek ad imiş adı çıkan nām-dār
Şöhret vü şānı olan kimseye dirler be-nām

Terbiyesiz şaḫşa nā-puḫte dimek ıştılāḫ
Puḫte dinür pişmişe cig dime ma‘nāsı ḫām

Rem süri daḫı reme ürkmişe rem-kerde di
Diñleniş ārām imiş ya‘nī muṭī‘ oldu rām

525 Āh u fiḫān itmege māteme şīven dinür
Daḫı murāda iren kimseye dirler be-kām

Her çı neḫ‘āhī be-cū her ne dilerseñ dile
Luṭf ider iḫsān ider saña o Rabbü’l-enām

Zi-Ḥarf-i Nūn Būd Īn-Ḳıṭ'aem Şāyān Fehmīden

(Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün)

Efendi añla kim düşmenlik etmekdür efendiden
Cefâ vü cevri imiş âzâr u incitmek de rencīden

Daḡı düşnām sögmek ser-zeniş tevbîḡ itmekdür
Melâmet eylemek bed söylemek oldı negūhīden

Te'essüf itmedür efsūs-kerden ta'nedür nefrīn
Sütühīden tarılmaḡdur hem ol ma'nāda ḡarmīden

530 Temelluḡ lâbe yaltaḡlanmaḡ oldı cāblūsīden
Dinür 'özr itmege pūziş hem anuñ gibi pūzīden

Ferāmūşī unutmāḡ yād-kerden ya'ni añmaḡdur
Hediyye oldı dest-āvīz irişdirmek resānīden

Şūd hem mebşūd olur daḡı olmaz imiş nebved
Şuden bâşīden olmaḡdur daḡı şaçmaḡ da pāşīden

Kemīden gibi ḡāhīden dimek de eksik itmekdür
Şıḡınmaḡ oldı güncāyiş anuñ mefhūmı güncīden

Bıraḡmaḡ oldı efkenden yuvarlanıcıdur ḡaltān
Dinür hem düşmege üftāden anuñ gibi üftīden

535 Şıḡılmış nesnedür efşürde toñmış nesne efsürde
Ferā hem āmeden cem' olma yumşatmaḡ da ferḡīden

Ḳaçan olur ber-ā-ber dinmek imiş ki büved yek-sūn
İşitmekdür şinīden dīde göz görmek daḡı dīden

Dinür şāpāş taḡsīn u āferīn itmek maḡhallinde
Güzīde münteḡhab nesne begenmekdür pesendīden

Dögüşden ḡaçmaḡ imiş kāl bozḡunluḡ dimekdür hem
Şeḡūde yaralu at kişnemek oldı şeḡūlīden

Çi düşse baḡa ḡatre ḡatre dirler jāle vü şeb-nem
Şükūften gibi ma'nāda açılmaḡdur şükūfīden

540 Şalunmaḡdur ḡırāmīden çemānīden çemīden hem
Büyümek uzamaḡ neşv ü nemā bulmak da bālīden

Nevā naḡme hezār-ı ḡoş-nevā şavtı iyü bülbül
Serāyīden ḡuş ötmek naḡme itmekdür serāyīden

Bu bāḡ içinde oldum gül gibi gülmek için şolmış

Der-în gül-şen şodem pejmürde çün gül behr-i ḥandīden

İn Kıṭ'a Şāyān Ez-beher Yārān

(Müstef' ilâtün müstef' ilâtün)

Hübān güzeller gülici ḥandān
Būsīden öpmek 'ahd oldu peymān

Şalunıcıya dirler çemān hem
Öyle dimekdür daḥı ḥırāmān

545 Bīnend mārā bizi görürler
Bağmağ nigāh u gözci nigh-bān

Rāndīd ez-der sürdi kapudan
Begşūd açdı kapucı der-bān

Rānden ne dirseñ sürmek dimekdür
Olmış sineklik adı meges-rān

Kerdem rüfūşe itdüm günāhı
Hem nādım oldum geştem peşīmān

Gizlü nihān u bellü hüveydā
Görinicedür ya'nī nümāyān

550 Aldayıcıya dindi firībā
Dīv ehremen hem cinn ile şeyṭān

Şībā-zebān di sözi faşīḥa
Söz bilen ādem merd-i suḥan-dān

Āğāz ol iş başlamağdur
Şoñına dirler encām u pāyān

Ağır girān ü yeyni sebük hem
Ānlardur ānhā bunlardur inşān

Yek-sān ne-bāşed olmaz ber-ā-ber
Pür-dīl bahādur qorqaq hirāsān

555 Gīrāter ol kim pek tütücidür
Şol kim kaçıcı oldu girizān

Şāyed sezādur bāyed gerekdür
Bāyeste lāzım çoğdur firāvān

Müstef'ilâtün baḥr-ı recezdür
Ögren bī-āmüz kolaydur āsān

Ḳıṭ'a Çün Cāme-i Çeşbīde Be-bālā-yı Suḥan

(Feilātün feilātün feilātün feilün)

Cāme eşvāba di ṭonluk ten daḥı beden
Ṭona şalvār dinür gömlege hem pīrahen

Pōstīn kürk girībān yaḳa ḳaftān ḳaba
Āstīn yeñ yeñi nev oldı etekdür dāmen

560 Ḥıl'at-ı fāḥire eksün u perend aṭlasdur
Perniyān naḳışı olan nev'a dinür aṭlasdan

Kīş semmūra daḥı pek iyü kürke dinilür
Līk Şīrāzda ḥıl'at diyü gūş itdüm ben

Çeşn bayrāma ziyāfet günine dirler hem
Çoḳ cevāhirlı olan tāca dinürmiş gerzen

Ḥātemüñ adı nigīn u yüzügüñ engüşter
Derzinüñ yüksügi engüştene igne süzen

Derz yiv baḥye nigende yamalıdur jende
Yamanuñ adı vejeng anuñla di dügmeye sen

565 Pīne-düz eski dikici vü kürāde eski
Dūḥten dikmek imiş daḥı bürīde kesilen

Ber-megāz u daḥı feḡyāz dimek şerbetlik
Ya'ni baḥşış diyü şākirdüñ eline virilen

Der-ḥōr-ı ān ki neyem oña ki lāyık degilüm
Viridi Allāh baña bār Ḥudā dād be-men

Ḳıṭ'a-i Gevher ki Ḳadreş Mīşināsed Ḳadr-dān

(Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün)

Di müsāfir ḳondığı ev şāḥibine mīzbān
Hem müsāfir mīz ü mihmān oldı daḥı mihmān

Bir biri ardınca pey-der-pey sekir iz daḥı pey
Hem seniñçün ez-pey-i tū anuñçün behr-i ān

570 Ez-berā-yı ü daḥı anuñ için ūrā aña
Buncılayın zīn-sān u ancılayın ānçünān

Ānşān o anlaruñ hem ĩnşān bu anlaruñ
Pād-şāhlardur keyān kimler dimek oldı kiyān

Çetr çadır oba Һar-gāh u otaқdur bār-gāh
Pek büyük çadır dimek hem gölgelikdür sāye-bān

Gök sipihr oldı zūhal keyvān ‘uṭārid tīr imiş
Ülkere pervīn dirler ‘arş-ı a‘lā gerzmān

Müşteri Bercīş ü Mirriḥūñ adı Behrām hem
Zühre nāhīd şamān uğrısı olmuş keh-keşān

575 Merz-i büm oldı vaṭan ser-ḥadd sınırıdur daḥı
Merz ser-ḥadd adıdur ser-ḥadd aғası merz-bān

Pās ḥıfz itmek daḥı bir rub‘ı imiş gicenūñ
Bu sebebden gice bekcisine dinmiş pās-bān

Rān uyлуқ çak şıra şalvāra da rānīn dīnür
Қula at yek-rān binilmüşden kināye zīr-rān

Dindi Zerdüşṭ aña kim yapmış Mecūs için kitāb
Hem Mecūsıñ oқumışlarına dirler mübedān

Bilegü taşu fesāne siḥr efsūn u füsūs
Daḥı efsāne ḥikāyet hem dinürmiş dāstān

580 Bihte olmuş elenmiş nesne pürvīzen elek
Dögmedür kübīden ü mihrās ma‘nāsı havan

Aқıcı cüyān çekīden ṭamlamaқ bāred yaғar
Hem oluқ mīz-āb imiş altun oluқ zer-nāvdān

Oldı şancılmış ḥalīde sīḥ şış püryān kebāb
Mī-çeked ṭamlar dimek қan ṭamlayıcı ḥūn-çekān

Bismil olmuşdur boғazlanmış bürīden kesmedür
Muḥḥ ilik ma‘nāsına gelmiş kemikdür üstüh‘ān

Yara zaḥm ü yaralu zaḥmīn ü daḥı zaḥmnāk
Di teşennüc olmuşa bāsūr vü pür-ḥūn ṭolu қan

585 Bil-miyān olmuş vasaṭ ma‘nāsına daḥı gelür
Қuşaға dirler kemer hem ince bellü mü-miyān

Fārsī öğrendüm oldum böyle ṭatlu dillü ben
Pārsī āmūḥten geştem çunīn şīrīn-zebān

Қıṭ‘a-i Ḥūb Be-ma‘nīst Çunīn ‘İşve-nümün

(Feilātün feilātün feilātün feilün)

Ṭaşra bîrûn u bîrûn iĉerüye dindi derûn
Çevre pîrâmen o ma'nâda imiş pîrâmûn

Oldı mefhûm-ı Hüdâvend hemân Şâhib ü Rabb
Yok nazîri vü mişâli dimek olmuş bî-çûn

Dinilür Mânî naĉĉâş kitâbına daĉı
Gerçi İncîl-i şerîfûñ adıdur Engelyûn

590 Kelemend oldı şikâyet ide aĉvâlınden
Zaĉmet ü derdi olandur daĉı rencür ü be-ĉûn

Didiler tenbel olan kimseye nekş ü hōşâ
İşini görmege pek sa'yiden âdem be-şükûn

Etlü canluya tenûmend di ferbih semize
Daĉı lâĉar arıĉa dindi nizâr oldı zebûn

Tersine dönmişe ma'kûs olana menĉüse
Bâz-gûne dinilür hem daĉı vâjûn u nigûn

Ĝayrı dürlü dime ma'nâsı dige-gûn olmuş
Dürlü dürlü diyecek yirde dinür gûn-â-gûn

595 Maĉfenûñ adı kecâve araba gerdüne
Döndiĉün didiler göklere çarĉı-ı gerdün

Kâst noĉşan daĉı pek eksige kemter dinilür
Hem kemîne dimek eksiklü ziyâde efzûn

Reng-i nîrengine aldanma bu çarĉı-ı dūnuñ
Naĉş-ı elvân diyü gösterdigidür bûĉalemûn

Ęıř'a Der- Vāv Çü Nev-bâve-i Baĉ-ı Mîñü
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

Şerm-gîñ utanicı oldı ĉadundur bânü
Pîre-zen ĉoca ĉarı siĉr idicidür cādü

Biri birine tolaşmış dimedür pîç-â-pîç
Müy ĉıl şâne țarak saç bölgesidür ĉîsü

600 Ęaşıĉuñ adı zihâr oldı baĉal ĉoĉtuĉdur
Hem tirâş itme setürden eyegüdüür pehlü

Pehlevâna yel ü alp u ĉüreşe küştî di
Ĝüçlü ĉuvvetlü tüvânâ daĉı ĉuvvet nîrû

Câvidânî ile câvid ebedî vü dâ'im

Rāhat āsāyiş ü cennet gibi hem-çün mīnū

Sīb elmadur iyü bih dağı beh ayvadur
Nār enār u erik envā'ına dirlər ālū

Aşma tāk ü üzüm engür qorukdur güre
Oldı gül-nār kiraz vişnedür ālū-bālū

605 Enberūd u likel enberd dinür emrūda
Şeftereᅡ ile hūlū ikisi de şeft-ālū

Dindi bāreᅡ turunca büyügidür nāreᅡ
Dağı limon ağacı oldı dirāht-ı līmū

Bār u ber mīve vū turfanda yimiş neᅡ-bāve
Bihterīn pek iyüsidür iyü nīk ü nīgū

Hinduvāne dinilür qarpuzā qavun germek
Har-beze ikisinūñ adı qabaq oldı kedū

Zīre kemmūn u yüzerlik tuhmı dağı sipend
Çörek otına di buᅡanc u maruldur kāhū

610 Īn suᅡan-rā bu sözi nīk şineᅡ diñle iyü
Fārsī bilmeyen ādem olamaz nādire gū

Hem-çü Güher Hāst Īn Qıᅡ'a Be-Dihīm-i Şāh

(Müfteilün fāilün müfteilün fāilün)

Huşk qurı yaş ter otlaᅡa dirlər giyāh
Qurı çıra gāh imiş oldı şaman adı kāh

Giceyi ihyā iden şaᅡşa di şeb-zinde-dār
Hem dağı şeb-ᅡız odur vaᅡt-i seᅡer bām-gāh

Eyle tevekkül dimek oldı penāve bekun
Şaklanacaᅡ yir kemīn ya'nī şıᅡınmaᅡ penāh

Külbe küçük ᅡücredür muᅡtaşarı ᅡāne-veş
ᅡaᅡ yolına yapılan teᅡye gibi ᅡān-qāh

615 Kāᅡıd-ı zerdī berāt ismine tuᅡra nişān
Pād-şāhuñ virdiᅡi dirlik imiş nān-ı şāh

Şarpa girive di yol gösterici reh-nümūn
İşleg olan ulu yol adı imiş şāh-rāh

Virme me-deᅡ çek be-keş qoma dimekdür me-nih
Al bi-sitān iste cūy isteme dinse me-ᅡāh

Ansız olan nā-gehān hem daḥı nā-gāh imiş
Vaḳte di hengām u gāh gāhice dimek de gāh

İster iseñ ma'rifet yanıma gel de dile
Ger tu bi-ḥ'āhī hūner nezd-i men āv bi-ḥ'āh

Būd Īn-Ḳıṭ'aem Ruḥsār Dānişrā Çü Āyīne

(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

620 Di resm ü 'ādete āyīn elbette her-āyīne
Ḳadīmī oldı dīrīn ü hem ol ma'nāda dīrīne

Bulunmuş bir ḥazīne Ḥusrev ü Pervīz vaḳtinde
Ki genc-i şāyegān dirler ḥazīne daḥı gencīne

Bucaḳ peygüle kāşāne dimekdür muḥtaşar ḥāne
Döşer mī-müstered yūñden toḳınmış nesne peşmīne

Ḥuşumet düşmenī vü dōstī ma'nāsı ḥulletdür
Göñülde olmasa gizlü 'adāvet dindi bī-ḳine

Ṭudaḳ ṭudaḡa olsa leb-be-leb emmek mekīden hem
Gögüs gelse gögüs üstine dirler sīne-ber-sīne

625 Dinürmiş zengile çak çak iden ḥalḥāla ayaḳda
Bilezük kim taḳar maḥbūbeler ḳolına destine

Se-şenbe şalı gündür çār-şenbe erba'adur hem
Ḥamīse penç-şenbe dindi yevm-i cum'a āzīne

Di şenbe yevm-i sebte hem aḥad yek-şenbe olmışdur
Mübārek yevm-i işneynüñ dü-şenbe dindi adına

Şeker-güftār olur mı ṭūṭi-yi ṭab'um gibi herkes
Muşaffā itmeyince sīnesin mānend-i āyīne

Ḳıṭ'a-i Hem-çü Güli Der-Şīşe

(Feilâtün feilâtün feilün)

Kār-ı pinhān daḥı gizlü işe
Bildi cāsūs be-dānest işe

630 Kār-dān iş bilici merd ādem
Fikr ider ya'ni kuned endīşe

Maḳaşa kāz u bıyıḡa di bürüt
Hem şaḳal riş ü şaḳaḳdur rişe

Me-şiken kıırma hāzer kııl zinhār
Āb-gīne dağı mīnā şīşe

‘Ücretile iş idendür müzd-ver
Müzd ücret dağı şan‘at pīşe

Bīh kök oldu kıoparmağ künden
Ney kıamışdur mīşelikdür bīşe

635 Direge dindi sūtün balta teber
Dörpü sūhān keserdür tīşe

Gice gündüzde şebān rüz hemān
Oğu meyl eyleme zevk u ‘işe

Hōşā Īn Kııf‘a-i Ra‘nā Be-Mısr‘ahā-yı Nev-ceste

(Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün)

Kırarsın bişkenī yap yap dimek āheste āheste
Kadeh tolsa piyāle di kırılmış dağı işkeste

Nemāsı olmayan ya‘nī cemādāta di berbeste
Anuñ zıddı dağı yire döşenmiş sebze ber-rüste

Ekābir kıapusı işigine dergāh dirler hem
İşigdür āstān u āstāne dağı āheste

640 Tabībūñ bağdığı kıārüre adı pīşyār olmuş
‘İlācuñ adına dārū dinür bī-mār imiş haste

Egerçi şıçramak kıaçmak halāş olmak imiş cesten
İyü mısrā‘a vaşf-ı işılāhī oldu ber-ceste

Me‘āl-i şüy-dīde er görüp şeyyib olan kıatun
Nikāhuñ adıdur kābīn ayağı bağlu pā-beste

Bu dest-āvīz Sūnbül-zādedür erbāb-ı ‘irfāna
Gülistān-ı me‘ārifden getürmüş tāze gül-deste

Kııf‘a Ez-derc-i Suhan Çun Güher-i Nā-süfte

(Feilātün feilātün feilātün feilün)

‘Aklı tağılmışa kıayrāna dinür āşüfte
Hem o ma‘nāda hem alışmış olan ālüfte

645 Dil-güşā kıalb açııcı oldu mesīre gül-geşt
Hem şüküfe çiçek açılmış olan üşküfte

Ṭatlu uyķuya ŧeker ḥ'āb di ḥuften uyumaķ
Uyumuŧ yatmıŧa ḥuŧbīde dinür hem ḥufte

Pīle-ver çerçi dimek pīle ḥarīre dinilür
Polīçe sefte imiŧ daḥı delinmiŧ süfte

Fihe vü fiḥ kürege dindi süpürge çārüb
Ḥāk-rübe süpürüdi süpürülmüŧ rüfte

Tü me-pindār ki sen ŧanma ki dā'im bilürem
Söylemek güften ü söylenmiŧe dirler güfte

650 Diñle cevher gibi bil ḳadrini itme zāyī'
Güŧ-vār olsa sezā böyle dūr-i nā-süfte

Çi Rengin Ḳıṭ'a Her Ḥarfeŧ Be-ŧadr Negest-Endüde

(Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün)

Ezilmiŧ hem süzilmiŧ nesne sāyīde daḥı süde
Üzülmüŧdür güsiste aŧmup yıpransa fersüde

Sütüde medḥ olunmuŧ āzmüde hem ŧınanmuŧdur
Emīn sālim eymen ya'ni rāḥat olmuŧ āsüde

Ḥıdīv vü key dimekdür pād-ŧāhuñ emridür fermān
Buyurmaķ oldu fermüden buyurulmuŧ da fermüde

İyülük ŧaḡlık olmuŧ ten-dürüstī gibi biḥ-būdī
İdi büd olmaḡa būden dinür olmuŧ daḥı būde

655 Ḳarıŧmuŧ oldu āmīziŧ daḥı āmīḥten öyle
Bulaŧıķ oldu ālūden bulaŧmuŧ nesne ālūde

Di süzgi adına pālüne pālūden daḥı süzmek
Süzilmiŧden kināye peltenuñ adı da pālūde

Büyük olsa ḳadeḥ peymāne di ölçek dimekdür hem
Cihān-peymā gezen dünyāyı ölçülmüŧ de peymüde

Ḳabīle dūdmān u dūde ol ma'nādatur ancaķ
Tütünden mumdan ḥāŧıl olan isdür daḥı dūde

Nigārīden dinür naķŧ itmege naķŧa nigār ammā
Daḥı maḥbūba dirler hem ŧıvanmuŧ oldu endüde

660 Süpürz olmuŧ ṭalaķ öd zehre daḥı aķ ciġerdür ŧüŧ
Dinür hem bögrege gürde baġırŧaķ adıdur rüde

Dinür küh-sār ʔaġa tīġ-ı küh üstinde sivrisi
Depe ma'nāsıdur püşte yıġın mefhümıdur tüde

Tevā mahv u telef olmaġ tebāh anuñ gibi olmış
Daġı hıç oldı püç u hem 'abeş şoldur ki bî-hüde

Hemān āşār-ı feyż-ā-feyż-i Vehbî-yi İlāhîdür
Degildür kesbile ħüsn-i edā ʔab'-ı süġan-güda

Ƙıı'a-i Gevher Zi-Deryā-yı Dilem Dıġer Be-cüy

(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

Ĥalışe sārā dinürmiş ya'ni 'anber şāh-büy
Pek iyüsi 'üd-ı mendel 'üd aġacı dār-büy

665 Nāfe-i müşk ol göbekdür kim düşer ceyrāndan
Çin ıġlîmindedür ammā o āhū başġa şoy

Ĥaı ber-āverde henüz tüyi belürmiş tazedür
Di tegil tüysiz olan maġbūba ya'ni sāde-rüy

Cān-fezā cān artıran merdüm-keş ādem öldüren
Didiler ma'şūġa cānān u maġalle adı küy

Encümen meclîs kıızışdıġa di germ-ā-germ āña
Oldı germ-ülfet iyü görüşme terdür daġı ħoy

Rüstemüñ babasıdur Zāl ü daġı pek ihtiyār
Ƙır şaġallıya dinür āmîze-müy u hem dü-müy

670 Cündîler içinde pek a'lā binici şeh-süvār
Tevsen ol atdur ki pek sert ola ya'ni tünd-ġüy

Ucı egrilmiş cirit çevġān daġı hem şavlecān
Cündîler atup anuñla ıutdıġı ıopa di güy

Oldı egrilmiş ħamîde bükülen pîçide hem
İki ġat nesne düta vü ġat ġat olmış tüy tüy

Şūġ açık meşreblü nāzük-ʔab' hem ħāzır-cevāb
Kirlü paslu şūġ-ġin ü yayġamadur şüst-i şüy

Güm yitikdür zāyi' olmış nesneye güm-geşte di
Yāften bulmaġ dimek hem aramaġdur cüst ü cüy

675 Ƙarışık ġavġā ile şit u şadā şür u şeġab
Fitne āşüb u ziyān āsib söz şav ġüft-güy

Ger tu dānî sen bilürsüñ bih ez-în bundan iyü

Mî-şināsem añlarum fermā buyur söyle bi-güy

Mesnevî Der-İştîlâhât-ı ‘Acem

(Fâilâtün fâilâtün fâilün)

Kâtib-i cān Bārî-yi raḥmet-me’āb
Fahır-ı ‘ālem şaḥne-i çārum-kitāb

Āb-ı Hızır olmuş daḥı ‘ilm-i ledün
Eyleyüp ez-ber unutma yād-kun

Pād-şāhdur sāye-i Yezdān dimek
Bār dāde eylemiş dīvān dimek

680

Rūz-ı nev rūzî-i tū dinse me’āl
Rızkuñı iḥsān ider ol Lā-Yezāl

Didiler aşḥāb-ı keḥfe heft-ten
Hem güneşdür Yūsuf-ı zerrīn-resen

Āb-ı Meryem di şalāh u ‘iffete
Daḥı ser-sebzî dinürmiş devlete

‘İsi-yi şeş-māhe olmuş mīveler
Piş-res turfanda kim ol biter

Didiler A‘cām-ı bî-şerm ü edeb
Ka‘be-i ‘ulyāya ḥatun-ı ‘Arab

685

Çerḥ-i zerrīn-kāse ya’nî āsmān
Hem güneşdür zemzem āteş-feşān

Zulmet oldu reng-i şāh-ı zeng-bār
Şu kenārına dinürmiş rūd-bār

Gice mā‘nāsındadır zülf-i zemīn
İstedigi yirde tūran hoş-nişīn

Rāḥatıla hoş geçen yıl şāh-sāl
Şīr-i murğ ol nesne kim ola muḥāl

Yıl şedīd esdikde dirler dīv-vād
Merkeb-i Cem bu havaya olmuş ad

690

Söz büyüklerde süḥandur āf-tāb
Keşti-yi zer māh-nev ey kām-yāb

Nūh şadef oldu toḫuz kat āsmān
Çār-bāğ ise ‘anāşırdur hemān

Āḥṣicān hem ‘anāşır adıdur
Çünkü biri birinüñ ezdādıdur

Din-fürüşān olmuş aşḥāb-ı riya
Geçmez aqça daḥı naqd-i nā-revā

Pek ḳadīmī nesnedür pā-yı çenār
Sāl-ḥürde oldı gāyet ihtiyār

695 Dindi ta‘zīm itmege zānū-zeden
Nāvek-endāz oldı ḥalka ta‘n iden

Devlet ü iḳbāl āb-ı bī-lecām
Āb der-cūy-ı tu devlet sende tam

Luḫfila iḥsān ider ber-pā kuned
Āşḳār eyler dimek peydā kuned

Fā’ide gördi dimekdür ṫurfe best
Hem daḥı yār-ı muvāfiḳ yek-nişest

Fikri pek yañlış olan kūtāh-bīn
Meşveret yirine dirler gül-zemīn

700 Genclik gitdi dimek şeb der-güzeşt
Hem iş işden geçdi āb ez-ser-güzeşt

Gül şüküfte gizlü olmuşdur ‘ayān
Üstüḥ‘ān best aşlını itdi beyān

Aşlı yoḳdur teh nedāred īn sūḥan
Ara aḡzın ber-lebeş engüşt-zen

Gelmedi eglendi reft ü seng-best
Bitmese bir iş dinür şüret-ne-best

Bulsa iş şüret di āb āmed be-kār
Āş puḫten işe virmekdür ḳarār

705 Pek ḳolay işe dinür müy u ḥamīr
Mūze vü gil oldı ma‘nāda ‘asīr

Ḥāk-i rengzn dinse altundur murād
Furşat el virdi dimekdür dest dād

Geçdi furşat demleri āḥū güzeşt
Yıḳılup gitsün dimekdür seg be-deşt

Baḫt-ı dendān-ḥāy pek menḥūs baḫt

- Hem dinürmiş müşkil işe kâr-ı saht
 Mansıba irdi raqam ber-ser-girift
 Hem kabül itdi dimekdür ber-girift
- 710 Kibr ü 'unvân eyleyendür ser-girân
 Dağı ma'zûle dinür Qur'an-h'ân
 Hem iyü gün dostı yâr-ı nev-bahâr
 Dem me-hôr aldanma sen ey kâm-kâr
 'Uzlet itdi rûy ber-dîvâr kerd
 Aş-kâre eyledi didâr kerd
 Yalımı alçaq olan dîvâr pest
 Ya'ni bu üslûb üzre zîn-dest
 Hâne-ken şoldur kim ola nâ-hâlef
 Bî-muhabâ buldığın yir hoş-'alef
- 715 Oldı ma'nâda zi-desteş şud 'inân
 İhtiyârı kalmadı elde hemân
 Dil-nümûde iltifât itmiş dimek
 Dâmen efşânden hem irâz eylemek
 Hâtem-i güyâ dehân-ı dil-berân
 Hem dağı minqar-ı gül olmuş zebân
 Kaçdı ma'nâsına gelmiş püşt dâd
 'Uzlet itdi der-pes-i zânû nihâd
 Kerd ez-ü pehlû tehî dinse hemân
 Anı terk itdi dimek olur 'ayân
- 720 Hâzır olmuş pâyçe pâlâ-zede
 Dest ber-efşânde ol kim terk ide
 Mâr horden derd ü zaḥmet çekmedür
 Hem fûrû-reften meşakḳat çekmedür
 Gurg-i bārân-dîde görmüş rûzgâr
 Ya'ni çok şeylerden almış i'tibâr
 Sırrını ifşâ iden kûtâh-bâm
 Mağz-pûside degilmiş 'aklı tam
 Hem dağı bî-dâr-mağz oldı reşîd
 Nev-haber aldı dimek çeşm-eş çehîd

- 725 Yüriyenler nāz ile dāmen-keşān
Pek uzun boylu güzel serv-i revān
- Yüz görümligi dimekdür rû-nümā
Hem muşavver adıdur çihre-küşā
- Pā-feşerd oldı dimekdür ber-ķarār
Bāz-āverd itdi ya'nī i'tizār
- İ'tizār-ı nā-mülāyim 'özü-i leng
Pek tarıldıķda dinür āmed-be-teng
- Tarılursa dinilür āmed-behem
Di be-cāy-ı ū anuñ haķķında hem
- 730 Pek ğazablandı dimekdür tīre şud
'Aķlını şaşırса dırler ħīre şud
- Sert idi pek yumşadı āmed-fürūd
Devleti artarsa di ābeş-füzūd
- Mużtarib olsa kişi şud-deste di
Hem mināre adına gül-deste di
- Ġālib olduķda dinürmiş sikke-zed
Müntehab nesne daķı rŭy-ı sepīd
- Dindi ħod-ser aña kim bī-bāk ola
Sīne-ber-tāķ ol ki baķrı çāk ola
- 735 Çoķ yilŭp gezdi dimekdür kaķre-zed
Hīç-kāre boş sürŭten şaķş-ı bed
- Pek mu'ānid kimse kāfir mā-cerā
Hem daķı nā-dāşt bī-şerm ū ħayā
- Ĥaddini bildürdi dimekdür murād
Dinilürse ber-ķerāş kāle-nihād
- Ġālib olduķda dinürmiş dest-bered
Yorulup maĝlŭb oldı bāz-ķurd
- İştelim kerd eyledi ğavgā nizā'
Hem daķı şeb-hōş kerd itdi vedā'
- 740 Oldı rŭsvā ber-ser-eş beyza şikest
Geldi o ħāle berŭz o nişest
- Bī-ser ū pādur perişān-hāl olan
Çŭn-mānde şoñradan bī-māl olan

Çeşm dārende çü kim ümmīd ider
Gözlüğe çeşm-i Firengī didiler

Altuna ğark eyledi der-zer-girift
Dağı tıtdı şu'lelendi der-girift

Dimek olmuş āteş āyed ez-çenār
Ummadıġuñ yirden olur āşkār

745

Hem gedüyı vü çenārı diseler
Bir birine uymaz iki nesnelər

Birbirine küfv olanlar nīk ü kem
Hem-ser-i tāvūs tāvüsest hem

Piş-keş ma'nāsı oldı tercemān
Sünbül-i ter dağı zülf-i dil-berān

Qıvveti var zūr-dāred der-ciger
Ya'ni 'afveyle dimekdür der-güzer

Terk-i nāmūs itme āb-ı rü-merīz
Merhamet eyle dimek rīz-be-rīz

750

Bir iyü nesne telef olsa meger
Dinilür dīger nemībended kemer

Ger dinürse taşt ez-bāmeş fütād
Sırrı fāş oldı dimek olur murād

İşidülse sırrı kim mektüm idi
Baħye-eş ber-rüy-ı kār üftāde di

Gördiren yolsız işin ħalka hemān
Mār miġired be-dest-i dīgerān

Gizlü müfsid oldı kütēh āstīn
'Ayb fāhiş bāz-güne-pōstīn

755

Gice gündüz cübbe-i ħurşīd ü māh
Şaħş-ı meş'ūma dinür zāġ-ı siyāh

Gizlü ma'nāya dinürmiş der-libās
Hem müneccim adıdur aħter-şinās

Ĥavz-ı māhī āsmānda burc-ı ħüt
Hem dağı demdür keşīd itdi sükūt

Nā-tüvān-bīn düşmen ü dağı ħasūd

Pek faķire didiler kīse-kebūd

Hem nişān-ı faķr imiş engüşt-i nīl
Şol girān-cān u girān-sāye şaķīl

760

Oldı ĥas-pūşī nifākıla riyā
Āb-ı zīr-i kāh mekr-i nā-sezā

‘Ahdüni bozan kişi zinhār-ĥā
Hem siyeh-kāse le’im-i nā-bekār

Dest ü pā-zad itdi sa’y u ihtimām
Pür-şude peymāne-eş ‘ömri temām

Ĥisset oldı gürbedür zindān-serā
Yüze gülici imiş gendüm-nümā

Gizlü ĥīle gürbedür enbān imiş
Ĥāb-gāh-ı gül bu devrān imiş

765

Pek fenā ile sürildikde iyü
Ta’n idüp dirler şütür-gürbe diyü

Ĥāk şud ĥör u ĥaķīr oldı dimek
Mār-ı şeydāyī ne dirseñ engerek

Dest-kārī eylemekdür kesb ü kār
Şağ elüñ adına dirler dest-i kār

Yan virüp şavmağa çep-dāden dinür
Ķovcıya ġammāza nāĥun-zen dinür

Hem çep-endāz ol ki işi ters ola
Rāh-ı ĥābīde dinür işleg yola

770

Raĥt-beste eylemiş ‘azm-i sefer
Ĥayme-zed dirler muķīm olsa eger

Açdı sırrın ‘ūd der-micmer nihād
Āşkār oldı dimekdür rüy dād

Gizlü söz mefhūmı olmuş zīr-i leb
Bir dilim etmek gibi çekme ta’ab

Di simātuñ adına ĥān-ı dırāz
Pek mülevveş ekl iden şaţranc-bāz

Ebleh ü aĥmaķ olandur ĥire-ser
Her işin ĥoş fehm idendür dīde-ver

- 775 Di tevāzu‘ idiciye ser-figen
 Ādemi tekdīr idendür dil-şiken
- Müdde‘î vü haşm dāmen-gīr imiş
 Hıatırî kalmış olan dil-gīr imiş
- Dāred ü der-zīr-i dāmāneş çerāğ
 Şāhidi hāzırdur eyle sen ferāğ
- Şaḥş-ı maşrū‘a dinürmiş sāye-dār
 Na‘l der-āteş olandur bī-ķarār
- Olmış ebrū-zen işāret idici
 Germ-rān atun sürüp pek gidici
- 780 Terk-i dünyā eyleyen hāne-fürüş
 Bī-‘ıyāl ü serserî hāne-be-düş
- Bī-sebeb mağrūr olandur bād-ser
 Pek rezīl ādem kes-i zen gūn-ķar
- Dest-ķar-gū sögici bed sözlüdür
 Sirke-ebrū ol ki ekşi yüzlüdür
- Ebleh ü aḥmaķ olandur gāv-rīş
 Bī-sebeb ‘özl ü bahāne ḥuşk-rīş
- Sebz-pāy u şūm-pey mezmūm olan
 Nā-mübārek maķdemi meş‘ūm olan
- 785 Dindi bed-pertev aña kim baḥtı zışt
 Hem tekebbūr eyleyen gerdūn-sirişt
- Şol ki muḍḥik ola rüsvāy u melūm
 Dir ‘Acem bāziķe-i zengî vü rūm
- Ķāziyye-i gīreng o kim ḥoş-gūy ola
 Hı‘āce Naşru’dd-din gibi dil-cūy ola
- ‘Ārsız cerrāra dirler ceste-gīr
 Hem miyān-gīr öyle bī-‘ār u ḥaķīr
- Şūḥ-ķeşm ol yüzi açık bī-ḥayā
 Zūr ile alan dilenci ķar-gedā
- 790 Çavuşuñ adı siyeh-püş oldu hem
 Muḥzır [u] ķadıya da olmuş ‘alem
- Ķul demek mefhūmı da ḥalka be-güş
 Hem köle ma‘nāsı olmuş süfte-güş

Ḳapu yoldaşıyla aḳran hem-künān
Cümlesinüñ sözi birdür yek-zebān

Oldı hıdmetkāruñ adı pīşe-kār
Hem kemer-beste daḫı hıdmet-güzār

Ḥāzır olmışda turur cān ber-miyān
Uşanup bī-zār olan āmed-be-cān

795 İlerü çekdi dimekdür ber-keşīd
Añladı mefhūmı olmış ber-resīd

Ḥāzır olur āstīn ber-mīzened
Hem aña lāyık demek ūrā resed

İnce fikr idici üştür-bīn imiş
Daḫı üştür-ḫūy şāhib-kīn imiş

Ḳapucılar ketḫudāsı mīr-bār
Eskidür çok iş bilür köhne-süvār

Ṭabl-ı pinhān mī-zenend dinse me'āl
Şol işi şaḳlar ki setr itmek muḫāl

800 Ḥaşmet ü dārātıla bā-reng-ü bŷy
Sözi bī-ma'nā olandur mürde-gŷy

Didiler ḫāzır-cevāba ter-zebān
Fikri ḳuvvetlü olandur ḫurde-dān

Aña dirler kim zebān-ı zer-gerī
Ola ma'hŷde işāret sözleri

Zīr-i bālā-gŷy şol kim ḫaltı çok
Zīr ü bālā nīst şekk ü şübhe yok

Gizlü ser-beste mu'ayyen ser-zede
Muntazırdur emre dāmān berzede

805 Müfsid ü alçaḳ münāfıḳ zerde-gŷş
Kendüyi medḫ eyleyendür ḫod-fürŷş

Fāsıḳ u fācir demek sāye-perest
Şīr-gīr oldur kim ola nīm-mest

Şīşe āb-ı ḫuşk revnaḳ āb u tāb
Āteş-i ter oldı ma'nāda şarāb

Dest-i şüst oldı dimekdür nā-ümīd

Dil-berüñ mümtāzı āhū-yı sefid

Ya'ni da'vet eyledi āvāze dād
Dağı rām oldı dimekdür ten-nihād

810 Perniyān-hūy ol kim ola hulkı hoş
Oldı bed-āgāz huysuz sözi boş

Şol ki pek ahmağ ola damen-dirāz
Sāde-levh olmış o ma'nāda mecāz

Şan'atında māhire pür-kār di
Çire-dest olmış dağı anuñ gibi

Sa'y idüp çok iş görendür dīv-dest
Yapdı müşkil işleri ber-bād best

Pek gönülsüz iş tutıcı kār-düzd
Didiler ayak terine pāy-müzd

815 Dindi mağlūb u zebūna süst-gūş
Ten-zened ma'nāsıdur olur hamūş

Çuvvet ü kudret dimekdür dest-gāh
Gürg-i Yūsuf müttehemdür bī-günāh

Sen çekersün fikr itme kār-büd
Her ki seg rāmī keşed ü mī-keşed

Tişe sūy-ı hod-zened dinse eger
Oldı maqşad kendüsi nef'in arar

Rūy-ı ü bīned dimek mefhūmı hem
Ya'ni anuñ cānibidür mültezem

820 Şöyledür ma'nāda kec-dār u meriz
Çarda gez ammā belürsüz olsun iz

Diseler der-āstīn īnest ü bes
Bulunan bu gayrıdan ümmīdi kes

Der-çi tiri dinse mefhūm u me'al
Rütbe vü hālinden itmekdür su'al

Dinilürse nāndur rūgan-fütād
Bī-meşekkat devlete irdi murād

Riş-i nātūri kuned yaltaşlanur
Bāzī-yi hāye 'abeş işe dinür

- 825 Sengdür andil-i pür-fikr ü telâş
 Ğâfil olma hâzır u andil bâş
- İn be-ü pehlü zend dinse temâm
 Bu aña beñzer dimek olur merâm
- Hâne tebrîk itse ferzend-i ‘Acem
 Dir imiş kim büriyâyî mîkunem
- Rind ü ferzend oldı ğâyetde zarîf
 Mîve-yi dil şîr ü inşâ-yı laîf
- H’ace olmış nâvek-endâz-ı edeb
 Piç uşâğa didiler mâder-celeb
- 830 Harf-i sâkindür zede ey pür-hüner
 Esre üstün adıdur zîr ü zeber
- Pek perişân yazıdur pây-ı kelâğ
 Puşuya girse di kerde pây-ı zâğ
- Câme-i müyî dahı mû-bîne kürk
 Di ‘Acem şâ’irleri maħbûba Türk
- Bî-edeblik itse hem bir şahş-ı bed
 Ta’n idüp dirler ki Türkî mî-kuned
- Pek beyâz olsa iyü olsa şeker
 Adına anuñ taber-zed didiler
- 835 Pencere ma’nâsı olmuş tâb-dân
 Baca mûrî kim çıkar ândan duħân
- Pâki vü mû-sâ dimekdür ustura
 Oldı ebrû-ken dahı cinbestere
- Di bulut adına pîl-i âb-keş
 Hem dahı şîr-i süvâr olmuş güneş
- İmtizâcı bed olandur bed-umâr
 Keykdür şalvâr-ı bî-şabr u arâr
- Nesne zâyî’ olsa di sîm-âb şud
 Pek hacîl oldı dimekdür âb şud
- 840 Sözde yañlış tütıcıdur harf-gîr
 Hürde-gîr ol ‘ayb arayıcı haîr
- Sözime dahı itdi dimekdür murâd
 Dir isem engüş ber-arfem nihâd

Be-güzār ez-men o beni halime sen
Ya'ni incitme beni me-ukun be-men

Pek gazabnake dinurmi hire-ir
Zulm dest-endaz unutma yad-gir

em-i dil-ber ahu-yı dunbale-dar
Pek kuuk mabuba dirler ney-suvar

845 Alı nesli pak olandur gevheri
Nazlı beslenmek de saye-perveri

Oldı nev-kise yeni devlet bulan
Daı hindu-zadedur bed-al olan

Bad-herze va'dedur kim alı yok
Hem siyehkar ol ki kizb u fışkı o

Bi-vefa mefhumıdur yaran-furu
Murg-ı dil ma'nası olmi 'al u hu

a-ı me'nusa dinur kim germ-hun
lfeti ola afa-ba derun

850 Gice gunduz adı olmi huk u ter
Pek deludur huk-magz u huk-ser

Geri ahid ola ma'nada guzel
ahid-i bazar amma mubtezel

Bir maallde dinse ehri vu guli
Beldenun mumtazı budur haılı

Bulbul olmi zend-baf u zend-han
Ifehanda bagcedur Na-ı Cihan

Dil-kea irazda bir bagce hem
eyh Sa'di anda medfun-ı İrem

855 Daı gul-fet-i mualla ho-mekan
Hace Hafiz anda Firdevs-aiyan

b-ı Rukni hem anun ırmaıdur
Menba'ı Allahu ekber aıdur

arışık soz av dimek guft u inid
Terk u igraz eyledi damen keid

Perde-efgen oldı a-ı bi-haya

Her kimi görse seven zūd-āšnā

Ten-fürū-dāde şu kim gāyet muṭī^c
Dest-i merdī dinse mefhūmı şefī^c

860 Di enāyī aña kim cehli ‘ayān
Olmış ahmaqlar da şışe kerde-nān

Saht pīşānī olandur yüzi pek
Çār-ḥāye ‘avreti çoğdur dimek

Di şehīdī aña kim zen-pāredür
‘Avret için can viren bī-çāredür

Pā-girift itdi cimā^c u iḥṭilāt
Oldı ma‘nāda menī āb-ı neşāt

Def-keş olmuşdur daḥı şol nā-bekār
Kim ider zen-pāreye ‘avret şikār

865 Zen bī-müzd ol kaḥbe kim rüsvā-ı ‘ām
Ḳalye-ḥ‘ār oldı gidi beyne’l-‘avām

Muğlim olan şahşa dirlər tāz-bāz
Araluğda iş düzici kār-sāz

Tāz-ḥīr ü çār-miḥ ol fi’l-i ḥām
Gūh-ı dellāl oldı pāzeng-i gulām

Hem ṭabaḳ-zen didiler saḥḥākaya
Kendü gibi ‘avrete müştākḳaya

Ġarḳ-ı perrān birden idḥāl eylemek
Hem miyān paça sürişdirmek dimek

870 Ser-girifte dindi yef‘allenmişe
Daḥı ḥuft u ḥīz tetrici işe

Dindi mücrim kimseye nāme-siyāh
Hem daḥı zülf-i ḥaṭā cürm ü günāh

Tevbe eyle cām-rā ber-seng-zen
‘Ahdüñi bozma me-şev peymān şiken

Fāriğ olmağdur varaḳ gerdānden
Öyledür hem āstīn eḫşānden

Ma‘nī-i cān-ı men ü cān-ı şumā
Biz sizüñle şağ olalum dā’imā

875 Dest ü pāy-ı hūd-zedem çekdüm emek
Hem vedā' itdüm du'ā güfitem dimek

Buña olsaydı diyü itmek recā
Cān ger ü cāme ger ü baş can fedā

Di ser-āmed olsa bir nesne temām
Tuḥfe-i Vehbī de bitdi ve's-selām

Bu tārīḫile Zeyl-i Tuḥfe Miskiyyü'l-Ḥitām Oldı

(Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün)

Zihî manzūme kim peyveste-i ḥüsn-i nizām oldı
Vezîr-i a'zamuñ nām-ı şerîfiyle be-nām oldı

Getürdüm sünbül-istān-ı hünerden berg-i sebzimdür
Gül ü sünbül gibi pîrāye-yi fark-ı enām oldı

880 Kariḫam kuvvetinden bilmem ašlā iftiḫār itmem
Mücerred luṭf-ı Ḥaḫḫıla pezîrā-yı ḫitām oldı

Okundukça du'ā-yı ḫayra mazḫar olmadur maḫşad
Bu maṭlab bende-i nā-kāma aḫşā-yı merām oldı

882 Hezārān şükr idüp Ḥaḫḫa didüm tārīḫ-i itmāmın
Biḫamdillah bu zibā Tuḥfe-i Vehbī temām oldı

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
4.1. GRAMATİKAL İNDEKS

Metnin dizin kısmı, 882 beyitte kullanılan bütün kelimeleri kapsayacak şekilde oluşturulmuştur. Burada, okuyucunun istediği kelimenin hangi beyitte bulunduğu bilinmesi hususu çok önemlidir. Ayrıca bazı kelimelerin birden çok beyitte geçmesi durumunda, kelimenin geçtiği bütün beyitler verilmiştir. Şekilsel olarak vermek gerekirse:

ağır

a. 553

[=1]

Ağır kelimesi bütün metinde sadece bir defa geçmiştir. Ek almadan 553. beyitte geçen kelime, altına köşeli parantez içinde [=1] yazılarak verilmiştir.

al

a. 495, 617

[=2]

Kırmızı anlamındaki **al** kelimesi, 2 defa geçmesi sebebi ile, altına köşeli parantez içinde [=2] yazılarak verilmiştir.

Yine dizinde, ek alan yabancı veya Türkçe kelimeler, ekleri belirtmek sureti ile ayrı ayrı verilmeye çalışılmıştır.

Burada isim köküne gelen ekler nokta(.), fiil köküne gelen ekler ise eksi (-) ile ayrılarak verilmiştir. Örneğin:

mihnet

m. 222

m. de 43

[=2]

Mihnet kelimesi isim kökü olduğundan, kelimeye eklenen (**-de**) **bulunma hali eki** nokta (.) ile ayrılmıştır.

uç-

u.-ıç1 101

u.-mağ 347

u.-(u)- k 173

[=3]

Uç- kelime kökü bir fiil kökü olduğundan, kelimeye eklenen (**-ıç**) **zarf-fiil eki** eksi (-) ile ayrılmıştır.

Bunlardan başka, metinde geçen tamlamalar da dizinde verilmiştir. Tamlamaların dizinde yazılış hususu ise şöyledir:

Tamlanan unsur madde başı olarak yazılmış, tamlayan ise tamlanana alt madde olarak eklenmiştir. Bu durumda iki unsurun arasına **artı (+)** işareti konulmuştur.

Örneğin:

lafz

l +1 dil-ārā 86

l +1 kesir 81

[=2]

Arapça tamlama yapısı ise, müstakil bir madde olarak yazılmıştır. Örneğin:

Mantıku't-tayr

m. 4

[=1]

Ayrıca, dizinde özel isimler ise, büyük harf ile verilmiştir. Örneğin:

Behrām

b. 574

[=1]

Bu çalışma yapılırken, Prof. Dr. Ceval Kaya'nın hazırlamış olduğu "Cibakaya 3.2 Dizin Yazılımı" adlı bilgisayar programından yararlanılmıştır.

A

a

a. (n).da 854, 855
 a. (n).dan 835
 a. (n).lar.dur 553
 a. (n).lar.(u).ñ 70
 a. n.da 126
 a. n.lar 42, 82
 a. n.lar.a 29
 a. n.lar.ı 84
 a. n.sız 618
 a. ñ.a 12, 31, 118, 506, 570,578,
 668, 734,796, 785, 802, 826, 860, 862
 a. nı 54, 75, 97, 719
 a. nuñ 1, 17, 208, 213, 236, 270,
 425, 432, 437, 440, 458, 530, 533, 534,
 570, 638, 662, 729, 812, 819, 834, 856
 a. nuñçün 569
 a. nuñ.la 163, 204, 249, 564, 671
 [=57]

āb

a. 473, 696, 700, 704, 807, 839
 a +ı bī-lecām 696
 a +ı Hızır 678
 a +ı huşk 807
 a +ı Meryem 682
 a +ı neşāt 863
 a +ı püşt 484
 a +ı revān 135
 a +ı rū merīz 749
 a +ı Rükni 856
 a +ı zīr-i kāh 760
 [=16]

āb u tāb

a. 807

[=1]

ābād

a. 245

[=1]

‘abd

a +i za‘if- i aḥḳar 23

[=1]

āb-dān

a. 379

[=1]

āb-dār

a. 319

[=1]

‘abeş

a. 34, 662, 824

[=3]

ābeş-füzūd

a. 731

[=1]

āb-gīne

a. 632

[=1]

āb-gīr

a.149

[=1]

ābisten

a. 478

[=1]

āb-yār

a.151

[=1]

a‘cām

a +ı bī-şerm 684

[=1]	a.-(i)-k-a 243
‘aceb	[=17]
a. 46, 167	ad
[=2]	a. 521, 522, 689
‘acebā	a. 194, 101, 105, 137, 138, 193,
a. dur 112	198, 213, 220, 228, 239, 255, 257, 261,
[=1]	290, 295, 295, 339, 349, 377, 392, 400,
‘acele	407, 421, 458, 467, 483, 484, 490, 496,
a. 179	498, 500, 505, 508, 511, 519, 522, 547,
[=1]	563, 564, 574, 595, 600, 608, 611, 616,
‘Acem	640, 656, 667, 790, 793, 850
a. 456, 509, 786, 832	a. (i).m.a 521
a. den 89, 318	a. 1.(n).a 156, 210, 272
[=6]	410, 627, 640, 656, 732, 767, 773, 834,
acı	837
a. 391, 487	a. 1.da 376, 414, 424
[=2]	a. 1.dur 190, 196, 229, 246, 306,
acı-	398, 402, 464, 515, 575, 589, 642, 660,
a.-(y)-(a)-n 387	692, 726, 756, 830
[=1]	a. lar.1 242
‘acz	[=89]
a. 16	‘adālet
[=1]	a. 303
aç	[=1]
a. 127, 297, 316	‘adāvet
[=3]	a. 623
aç-	[=1]
a. 235, 287, 429	ādem
a.-(i)-l-(i)-ş 261	a. 293, 317, 391, 551, 591, 610,
a.-(i)-l-mağ-dur 441, 539	630, 667, 781
a.-(i)-l-miş 645	a. dür 100
a.-dı 546, 771	a. i 775
a.-ıcı 227, 235, 645	[=11]
a.-(i)-k 308, 345, 673, 789	‘ādet

a. e 192	[=3]
a. 620	āgāh
[=2]	a. 337
‘adl	[=1]
a. 321, 423	āgāz
[=2]	a. 552
āferīn	[=1]
a. 537	ağır
[=1]	a. 553
āferīnende	[=1]
a. 94	ağız
[=1]	a. 352
‘afīfe	a. a 446
a. 385	a. (1).n 702
[=1]	[=3]
‘afşel	ağla-
a. 213	a.-(y)-ıcı-dur 140
[=1]	a.-ma 140
āf-tāb	[=2]
a. 690	āgūšten
[=1]	a. 322
‘afv	[=1]
a. 748	ağrı
[=1]	a. s1 222
ağ	[=1]
a. 1.(n).a 183	āh
[=1]	a. 43, 251
ağa	[=2]
a. dur 124	āh u fiğān
a. s1 575	a.525
[=2]	[=1]
ağac	aḥad
a. 1 606, 664	a. 627
a. (u).ñ 236	[=1]

aḥbāb	a. a 517
a. 166	[=1]
[=1]	āḥṣīcān
‘ahd	a. 692
a. 543	[=1]
a. (ü).n.i 761	aḥter
a. (ü).ñ.i 872	a. 142
[=3]	[=1]
āhek	aḥter-şinās
a. 188	a. 756
[=1]	[=1]
āhen	āhū
a. 39, 307	a. 665, 707
[=2]	a +y1 dūnbāle-dâr 844
āheste	a +y1 sefid 808
a. 637, 637, 639	[=4]
[=3]	aḥvāl
aḥger	a +i cihān.ı 45
a. 290	a. (i).n.den 590
[=1]	[=2]
āḥir	ājūg
a +i āḥād.a 282	a. 447
[=1]	[=1]
āḥire	aḥ
a. 204	a. 486, 660
[=1]	[=2]
aḥmak	aḥ-
a. 476, 774, 783, 811	a.-(a)-r 135
a. lar 860	a.-ıc1 581
[=5]	a.-miş 457
aḥsen	a.-(u)-p 151
a +i vech 77	[=4]
[=1]	aḥça
aḥşam	a. 693

a. (y).a 363	a.-mağ-a 215
a. nuñ 242	a.-miş 722
[=3]	[=11]
‘āķıbet	a‘lā
a. (i).n 382	a. 19, 67, 117, 144, 670
[=1]	[=5]
‘āķıle	ālāyiş
a. 385	a. 147
[=1]	[=1]
‘aķl	alçaķ
a. 848	a. 185, 713, 805
a. a 396	a. a 317
a. ı 397, 644, 723	[=4]
a. ı.nı 730	alda-
[=6]	a.-(y)-ıcı-(y)-a 550
aķrān	a.-mağ 440
a. 494, 792	a.-n-ma 597, 711
[=2]	a.-n-mağ-a 440
‘aķreb	[=5]
a. e 377	‘alef
[=1]	a. 470
aķşā	[=1]
a +yı merām 881	‘ālem
[=1]	a. 12, 18, 516
al	a. de 451
a. 495, 617	a. i 53
[=2]	a. i.(n).e 11
al-	[=6]
a.-(a)-n 789	‘ālem
a.-dı 195, 724	a. 790
a.-dık-ı-dur 411	[=1]
a.-(ı)-ş 355	‘ālem-efrāz
a.-mağ 322, 338, 411, 474	a. 451
	[=1]

ālet	[=5]
a +i ma'hūde 298	ālū
a +i ma'hūde.nūñ 484	a. 603
[=2]	[=1]
alın	ālū-bālū
a. 351	a. 604
[=1]	[=1]
alış-	ālūde
a.-miş 644	a. 655
[=1]	[=1]
Allāh	ālūden
a. 567	a. 147, 655
a. dan 332	[=2]
[=2]	ālūfte
Allāhü	a. 644
a. ekber 856	[=1]
[=1]	a'mā
‘Allām	a. 298
a +ı Laṭīf 4	[=1]
[=1]	āmāc
alt	a. 491
a. ı 169	[=1]
a. ı.(n).da 40, 502	āmāde
[=3]	a. 386
altı	[=1]
a. 277	‘amāre
[=1]	a. 272
altmış	[=1]
a. a 279	āmās
[=1]	a. 221
altun	[=1]
a. 187, 307, 581	āmed
a. a 743	a. 372, 704, 728, 794
a. dur 706	[=4]

āmed-be-cān	a. 83, 456, 467, 659, 665, 820, 851
a.794	[=7]
[=1]	āmrūg
āmed-behem	a. 443
a. 729	[=1]
[=1]	āmūg
āmed-fürūd	a. 443
a.731	[=1]
[=1]	āmūhten
āmede	a. 503, 586
a. 193	[=2]
[=1]	Āmurz-gār
āmeden	a. 95
a. 535	[=1]
[=1]	ān
‘amel	a. 120, 567, 372
a. 106	a. c1.layın 570
[=1]	[=4]
āmīg	añ-
a. 444	a. maḳ.dur 531
[=1]	[=1]
āmīhte	ana
a. 212	a. 310
[=1]	[=1]
āmīhten	anahtar
a. 655	a. 227
[=1]	[=1]
āmīze-mūy	‘anāşır
a. 669	a. 692
[=1]	a. dur 691
āmīziş	[=2]
a. 655	anber
[=1]	a. 664
ammā	

[=1]	a. 702
ancağ	a.-(y)-ıcı 840
a. 92, 442, 658	a.-mağ-dur 674
[=3]	a.-r 818
ānçünān	[=4]
a. 570	‘Arab
[=1]	a. 362
ānhā	a. ca 206, 207, 227, 268, 369, 402,
a. 553	434, 461
[=1]	a. ī 81, 172, 216, 276, 467, 498
‘ankā	a. ī.de 169
a. 500	a. ī.si 409
[=1]	a. ī.si.n.de 418
anla-	[=19]
a. 99, 165, 337, 527	araba
a.-dı 191, 795	a. 595
a.-du-m 337	[=1]
a.-mağ 238	ārām
a.-r-(u)-m 676	a. 524
[=9]	[=1]
anlarūñ	ārāsten
a. 571, 571	a. 477
[=2]	[=1]
ānşān	ārāyiş
a. 571	a. 477
[=1]	[=1]
‘ār	ard
a. 482	a. 197
a. sız 788	a. 1.(n).ca 569
[=2]	[=2]
ara	āremīden
a. luğ.da 866	a. 148
[=1]	[=1]
ara-	argā

a. 468	[=1]		[=2]
arġaç	a. 195	arş	a +1 a'ālā 573
	[=1]		[=1]
arġiden	a. 427	arşun	a. 434
	[=1]		[=1]
arı	a. 487	art-	a.-(1)-r-an 667
	[=1]		a.-(a)-r-sa 731
arıġ	a. a 592		[=2]
	[=1]	ārūg	a. 444
arīz	a. 352		[=1]
	[=1]	aş-	a. 492
ārī	a. 112		a.-kī-(y)-a 194
	[=1]		a. (i).l.(u).r 152
arīf	a. 65		[=3]
	[=1]	āşaf	a +1 'ālīşān.1 48
arīyet	a. 218		[=1]
	[=1]	āsān	a. 324, 417, 557
arġa	a. 353		[=3]
	[=1]	āşār	a +1 feyż-ā-feyż 663
arpa	a. 196		[=1]
	[=1]	āsāyiş	a. 602
arşlan	a. 420, 488		[=1]
		aşhāb	a (i).n.a 17
			a +1 kehf.e 681

a +1 riyā 693	āsūde
[=3]	a. 652
āsīb	[=1]
a. 675	āsyāb
[=1]	a. 149
‘asīr	[=1]
a. 705	āsyā-ger
[=1]	a. dūr 149
aşl	[=1]
a. 1 702, 845, 847	aş
a. 1.n1 701	a. 704
[=4]	a. c1.(y).a 127
aşlā	[=2]
a. 78, 880	aş-
[=2]	a.-(u)-p 501
aşma	[=1]
a. 604	aşğa
[=1]	a. 297
āsmān	[=1]
a.142, 685, 691	āşāmīden
a.da.757	a. 435
[=4]	[=1]
‘aşr	‘āşıķ
a. 321	a. a 123
[=1]	a. (u).ñ 320
āstān	[=2]
a. 639	aşın-
[=1]	a.-(u)-p 651
āstāne	[=1]
a. 639	āşkār
[=1]	a. 231, 282, 697, 744, 771
āstīn	[=5]
a. 559, 754, 796, 873	āş-kāre
[=4]	a. 712

[=1]	a. +i ter 807
āş-pez	a. de 137
a. 127	a.(ü).ñ 430
[=1]	[=6]
āştī	āteş-feşān
a. 326	a. 685
[=1]	[=1]
āşūb	aţlas
a. 675	a. dan 560
[=1]	a. dur 560
āşūġ	[=2]
a. 449	atmaca
[=1]	a. 490
āşūfte	[=1]
a. 644	av
[=1]	a. 331, 619
āşyān	a. ı 331
a. 453	a. la.mağ 331
[=1]	[=4]
at	āvāze
a. 265, 265, 319, 538, 577	a. 809
a. dur 265, 670	[=1]
a. (u).n 779	āver
[=8]	a. 492
at-	[=1]
a.-ıç1 349	āvīz
a.-mağ 349	a. 492
a.-(u)-p 671	[=1]
[=3]	āvīze
ˆatāt	a. 194
a. 420	[=1]
[=1]	ˆavret
āteş	a. 312, 512, 862, 864
a. 453, 464, 744	a. e 312, 868

	a. i 861		āyende
	[=7]		a. 116
ay			[=1]
	a. 142, 248, 498		āyīn
	a. dın 445		a. 620
	a. dın.lık.a 437, 445, 445		a. e 620
	a. dın.lık.ı.dur 142		[=2]
	a. dur 248		‘aynek
	[=9]		a. 509
ay			[=1]
	a.190		ayran
	a. ı 190, 190		a. 446
	[=3]		[=1]
āyā			ayu
	a. 112		a. 488, 501
	[=1]		a. (y).a 501
ayağ			[=3]
	a. 40, 383, 354, 502, 814		ayva
	a. da 625		a. dur 603
	a. daş 116		[=1]
	a. ı 154		az
	a. ı.n.dan 152		a. 155, 342, 342, 444
	a. u 642		[=4]
	a. (u). ñ 267		az-
	[=11]		a. ğun 459
‘ayān			[=1]
	a. 701, 719, 860		āzār
	[=3]		a. 190
‘ayb			[=1]
	a. 754, 840		āzār
	[=2]		a.527
āyed			[=1]
	a. 116, 744		āzīne
	[=2]		a. 626

[=1]	b. 308
ʿazīz	[=1]
a. 371	bād-bāz
[=1]	b. 370
ʿazm	[=1]
a. 26	bād-bedest
a +i sefer 770	b.176
[=2]	[=1]
āzmūde	bād-bīz
a. 652	b.370
[=1]	[=1]
ʿaz̄z̄ u ʿuz̄āz̄	bād-bīzen
a. 415	b.370
[=1]	[=1]
bāʿ	bād-herze
b. 434	b.847
[=1]	[=1]
baba	bād-ser
b. 310, 311, 314	b. 781
b. s1.dur 669	[=1]
[=4]	bād-zen
baça	b. 370
b. 835	[=1]
[=1]	bāde
bād	b. 172, 398
b. 112	[=2]
[=1]	baʿde-zā
bād	b. 22
a.308	[=1]
[=1]	bāften
bād-ā-bāb	b. 195
b. 250	[=1]
[=1]	bağ
bād-bān	b. 542

b. a 539	[=1]
b. cı.(y).a 413	baħr
[=3]	b. 408
bağ-	b +1 recez.dür 341, 557
b.-la-dı 181	b +1 remel 106
b. la.ma 260	b. 1 734
b.-la-n-mış 261	b. 1.nuñ 257
b.-lu 308, 642	[=6]
[=5]	baħşende
bağçe	b. 317
b. 854	[=1]
b. (y).e 413	baħşış
b. dür 458, 853	b. 566
[=4]	[=1]
bağır	baħt
b.(ı).n 359	b. 708
[=1]	b +1 dendān-ħāy 708
bağırşak	b. 1 785
b. 660	[=3]
[=1]	bāħten
bağış	b. 480
b. la.(y).ıc1 317	[=1]
[=1]	bāħter
bağ-u-rağ	b. 304
b. 462	[=1]
[=1]	baħye
bahādur	b. 564
b. 554	[=1]
[=1]	baħye-eş
bahāne	b. 752
b. 783	[=1]
[=1]	bağ-
baħnūne	b. 309, 364
b. 357	b.-(ı)-l-maz 350

b.-(a)-r 382	balçık
b.-(a)-r-(u)-m 287	b. 383
b.-dık-ı 640	[=1]
b.-ma 88	balık
b.-mağ-a 232	b. 183
b.-mağ 545	b.(u).ñ 138
[=9]	[=2]
bākānīden	bālīden
b. 439	b. 540
[=1]	[=1]
bağır	bālīn
b. 307	b. 289
[=1]	[=1]
bākī	bālivāsa
b. dūr 95	b. 424
[=1]	[=1]
bākire	balta
b. 313	b. 635
[=1]	[=1]
bağlavā	bām
b. 128	b. 517, 518
[=1]	[=2]
bal	bāmgāh
b. 132, 487	b. 612
[=2]	[=1]
bāl	bā-nām
b.347	b +ı ħudā 228
[=1]	[=1]
bālā	bāng
b. 107, 803	b. 376
[=2]	b +i namāz 103
bālā-pūş	[=2]
b. 400	bānū
[=1]	b. 598

[=1]	[=1]
bār	bārīk
b. 293, 607, 679	b. 346
[=3]	[=1]
bār	bār-keş
b.567	b. 286
[=1]	[=1]
bārān	bas-
b. 357	b. maḵ-a 275
[=1]	[=1]
bārānī	başt
b. 400	b +ı maḵāl 22
[=1]	[=1]
bardaḵ	bāsūr
b. 473	b. 584
[=1]	[=1]
bāred	baş
b. 581	b. 222, 267, 351, 411, 825, 876
[=1]	b. ı 136, 345, 485
bāreng	b. ı.n.a 494
b. 606	b. ı.(y).a 340
b +ü būy 800	b. la.maḵ.dur 552
[=2]	b. lar.ı 500
bār-gāh	[=13]
b. 572	başak
[=1]	b. 196
barış-	[=1]
b.-maḵ 326	başbuğ
[=1]	b. a 305
Bārī	[=1]
b +yi raḥmet-me‘ab 677	bāşe
[=1]	b. 490
bārīḵ	[=1]
b. 430	bāşed

b. 112, 456	b. a 562
[=2]	[=1]
bāṣīden	baʿz
b. 532	b. 360
[=1]	[=1]
başka	bā-zāc
b. 203, 665	b. 252
b. dur 30	[=1]
[=3]	bāz-āverd
baṭ	b. 727
b. 137	[=1]
[=1]	bāzd-bīz
bāver	b. 370
b. 519	[=1]
[=1]	bāz-gūne
bāveriden	b. 593
b. 101	[=1]
[=1]	bāz-gūne-pōstīn
bayıl-	b. 754
b.-(u)-p 397	[=1]
[=1]	bāz-ḥurd
bāyed	b. 738
b. 556	[=1]
[=1]	baʿzı
bāyeste	b.77, 83
b. 556	[=2]
[=1]	bāzī
baykuş	b. 313
b. 452	[=1]
[=1]	bāzī
bayrak	b +yi ḥāye 824
b. 249	[=1]
[=1]	bāzīçe
bayrām	b +i zengī 786

b. dūr 480	[=1]
[=2]	bed
bāzīden	b. 528, 782, 838
b. 480	[=3]
[=1]	bed-āgāz
bāzī-ger	b. 810
b. 407	[=1]
[=1]	bed-aḡter
bāzū	b. 316
b. 434	[=1]
[=1]	be-dānest
bebek	b. 629
b. 351	[=1]
[=1]	bed-aşl
be-best	b. 846
b. 181	[=1]
[=1]	beden
be-bīn	b. 558
b. 309	[=1]
[=1]	bed-endīş
becā	b. 242
b. 100	[=1]
[=1]	be-dest
be-cāy	b +i dīgerān 753
b.+ı ū 729	[=1]
[=1]	be-deşt
be-cū	b. 707
b. 526	[=1]
[=1]	bed-ḡūy
beççe	b. 264
b. 347	[=1]
[=1]	bed-ḡumār
beççe-bāz	b. 838
b. 344	[=1]

bed-meniş	begüyemet
b. 427	b. 165
[=1]	[=1]
bed-mest	begzār
b. 178	b. 842
[=1]	[=1]
bed-pertev	beh
b. 785	b. 603
[=1]	[=1]
bedr	be-hem
b +i felek-pīrā66	b. 510
[=1]	[=1]
bedreḳa	behīden
b. 459	b. 275
[=1]	[=1]
bed-sirişt	behīş
b. 200	b. 105
[=1]	[=1]
beg	behr
b. 299	b +i ān 569
[=1]	b +i ḥandīden 542
begāl	b +i zerest 187
b. 600	b. e 125
[=1]	[=4]
begen-	Behrām
b.-mek-dür 537	b. 574
b.-miş 258	[=1]
[=2]	be-ḥūn
begşūd	b. 590
b. 546	[=1]
[=1]	be-kām
be-gūş	b. 525
b.791	b. +u şādān 57
[=1]	[=2]

be-kār	[=3]
b. 704	be-men
[=1]	b. 567, 842
bekci	[=2]
b. 124	bemeng
b. si.n.e 576	b. 230
[=1]	[=1]
bekeş	be- merdāst
b. 617	b. 391
[=1]	[=1]
bekmez	ben
b. e 132	b. 118, 129, 318, 337, 380, 561,
[=1]	586
belāgat- pīrā	b. a 118, 235, 285, 567
b. 19	b. i 842, 842
[=1]	[=13]
belbāl	beñ
b. 230	b.e 495
[=1]	[=1]
belde	benā-gūş
b. nüñ 852	b. 395
[=1]	[=1]
belī	be-nām
b. 112	b. 878
[=1]	[=1]
bellü	bende
b. 549, 585	b. 362
[=2]	b (y).e.de 58
belme	b +i nā-kām.a 881
b. 419	[=3]
[=1]	bendīd
belür-	b. 181
b.-miş 666	[=1]
b.-süz 155, 820	beñiz-

b.-(e)-mek 111	b. 712
b. er 141, 826	[=1]
[=3]	bere
ber	b. 237
b. 607	[=1]
[=1]	ber-efşānde
ber-āb	b. 720
b. 141	[=1]
[=1]	berehmen
ber-ā-ber	b. 199
b. 40, 506, 536, 554	[=1]
[=3]	berest
berāt	b. 182
b. 615	[=1]
[=1]	berf
ber-āverde	b. 357
b. 666	[=1]
[=1]	berg
ber-bād	b. 236
b. 249, 813	b +i sebz.(i).m.dür 879
[=2]	[=2]
berbeste	berg ü sāz
b. 638	b 323
[=1]	[=1]
ber-ceste	bergestüvān
b. 641	b. 520
[=1]	[=1]
Bercîş	ber-girift
b. 574	b. 709
[=1]	[=1]
ber-çīde	ber-güzīde
b. 448	b. 98
[=1]	[=1]
ber-dīvār	ber-ḥarfem

b. 841	[=1]		
[=1]		ber-miyān	
ber-ḥāst		b. 794	
b. 179	[=1]	[=1]	
[=1]		ber-mīzened	
berḥī		b. 796	
b. 360	[=1]	[=1]	
[=1]		ber-pā	
ber-ḥīz		b. 697	
b. 334	[=1]	[=1]	
[=1]		ber-resīd	
ber-ḥareş		b. 795	
b. 737	[=1]	[=1]	
[=1]		ber-rūy	
berīd		b +1 kār 752	
b. 336	[=1]	[=1]	
[=1]		ber-rüste	
berīşt		b. 638	
b. 195	[=1]	[=1]	
[=1]		ber-seng-zen	
be-rīz		b. 872	
b. 749	[=1]	[=1]	
[=1]		ber-ser	
berḳ		b. 267	
b. 438	[=1]	[=1]	
[=1]		ber-sereş	
ber-ḳarār		b. 740	
b. 727	[=1]	[=1]	
[=1]		ber-ser-girift	
ber-keşīd		b. 709	
b. 795	[=1]	[=1]	
[=1]		berūz	
ber-megāz		b. 740	
b. 566	[=1]	[=1]	

berzede	[=1]		
b. 804		beşkenc	
[=1]		b. 353	
bes	[=1]		
b. 122, 374, 821		be-şükün	
[=3]		b. 591	
besā	[=1]		
b. 122		be-teng	
[=1]		b. 728	
besān	[=1]		
b. 122		beyān	
[=1]		b. 701	
besī	[=1]		
b. 122		beyāz	
[=1]		b. 834	
besle-		[=1]	
b.-me 512		beyn	
b.-n-mek 845		b +e'1 'avām 865	
[=2]		b +e'1 füşaḥā 19	
best	[=4]	[=2]	
b. 698, 701, 703, 813		beyza	
[=4]		b. 740	
beste	[=1]	[=1]	
b. 261		beze	
[=1]		b. dür 398	
beş	[=4]	[=1]	
b. 218, 277, 284, 284		beze-	
[=4]		b.-n-mek 477	
beşik	[=2]	[=1]	
b. 252		bezir	
b. de 5		b. 196	
[=2]		[=1]	
beşir		bezle	
b. 336			

b. dūr 262	b. 788
[=1]	[=1]
bezm	bī-āverdem
b. 178	b. 318
[=1]	[=1]
bezrger	bī-bāk
b. 207	b. 734
[=1]	[=1]
bıç-	bibür
b.- kı 291	b. 372
b.- kı-sı 291	[=1]
[=2]	bicişk
bıçaq	b. 193
b. dur 188	[=1]
[=1]	bicū
bıldır	b. 332
b. 293	[=1]
[=1]	bī-çāre
bıraq-	b. 44
b.maq 534	b.(y).e 259
[=1]	b.dūr 862
bıyık	[=3]
b. a 631	bī-çün
[=1]	b.588
bī-āb	[=1]
b. 151	bī-dād
[=1]	b.253
bī- āmūz	[=1]
b. 557	bidān
[=1]	b. 122
bī-āmūzī	[=1]
b. 267, 380	bī-dār
[=2]	b.143, 429
bī- ār	

[=2]	bī-gūş
bī-dār-magz	b. 99
b.724	[=1]
[=1]	bī-günāh
bīdāreyn	b. 816
b. 417	[=1]
[=1]	bigīr
bī-deh	b. 338
b. 100	[=1]
[=1]	bi-grīht
bīdester	b. 180, 393
b. 292	[=2]
[=1]	bigrīz
bī-edeb	b. 365
b.lik 833	[=1]
[=1]	bigun
bī-edeb-āne	b. 613
b. 240	[=1]
[=1]	bi-gūy
bī-efrūz	b. 676
b. 460	[=1]
[=1]	bih
bī-efşān	b. 603, 634, 676
b. 361	[=3]
[=1]	bī-ḥadd
bī-enbāz	b. 1
b. 6	[=1]
[=1]	bi-ḥāh
bī-gāne	b.619
b. 256	[=1]
[=1]	bi- ḥāhī
bī-gāye	b. 619
b. 1	[=1]
[=1]	biḥamdillah

b. 882	[=1]	[=1]
[=1]		bī-küşā
biḥār		b. 287
b. 354	[=1]	[=1]
[=1]		bil-
bī-ḥayā		b. 122, 585, 650, 798
b. 789	[=1]	b.-(ü)-r-(e)-m 649
[=1]		b.-(ü)-r-sen 676
bih-būdī		b.-di 629
b. 654	[=1]	b.-(e)-n 551
[=1]		b.-gic 266
bī-hemtā		b.-ici 96, 254, 630
b. 67, 109	[=2]	b.-me-(y)-(e)-n 610
[=2]		b.-me-m 880
bihte		b.-mez 397
b. 580	[=1]	b.-mez-ler 256
[=1]		b.-miş 374
biḥterīn		[=17]
b. 607	[=1]	bildür-
[=1]		b.di 737
bī-hūde		[=1]
b. 662	[=1]	bilegü
[=1]		b. 579
Bihzād		[=1]
b. 246	[=1]	bilek
[=1]		b. 353
bī-‘iyāl		[=1]
b. 780	[=1]	bilezük
[=1]		b. 625
bī-ḳarār		[=1]
b. 778	[=1]	bīm
[=1]		b. 364
bī-kīne		[=1]
b. 623		bī-māl

b. 741	[=1]		
[=1]		binā-dāzār	
bī-ma‘nā		b. 328	
b. 800	[=1]	[=1]	
[=1]		bī-naẓīr	
bī-mār		b. 339	
b. 640	[=1]	[=1]	
[=1]		bīned	
bī-māye		b. 819	
b. 163	[=1]	[=1]	
[=1]		bīnend	
bī-mecāl		b. 545	
b. 44	[=1]	[=1]	
[=1]		bī-nevā	
bī-meşekkat		b. 259	
b. 823	[=1]	[=1]	
[=1]		binger	
bī-mişl ü nazīr		b. 309	
b. 20, 65	[=2]	[=1]	
[=2]		bīnī	
bī -mūzd		b. 351	
b. 865	[=1]	[=1]	
[=1]		bin-mā	
biñ		b. 287	
b. e 280, 284, 284	[=3]	[=1]	
[=3]		biñşīn	
bin-		b. 119	
b.-(i)-l-miş-den 577	[=1]	[=1]	
b.-(e)-k 470		bint	
b.-ici 670		b +i ‘ineb 172	
b.-miş-e 493	[=1]	[=1]	
[=4]		binūş	
binā		b. 361	
b. 96	[=1]	[=1]	

bī-pāyān	[=1]
b. 29	bī'r rızā ve'l- ittiba'
[=1]	b. 442
bir	[=1]
b. 34, 36, 48, 109, 181, 246, 248, 254, 376, 257, 257, 277, 282, 293, 300, 320, 424, 457, 458, 462, 496, 569, 576, 621, 703, 745, 750, 772, 833, 852, 854, 877	bīrūn
b. (i).bir.(i).(n)e 177, 510, 746	b. 587, 587
b. den 869	[=2]
b. dūr 792	bisāt
b. i 18, 19, 64, 66, 67, 281, 281, 569, 599, 692	b. 210
b. i.(n).den 67	[=1]
b. i.n.e 599, 745	bī-sebeb
b. i.nüñ 65, 692	b. 781, 783
b. i.dür 65	[=1]
b. i.si 17, 66	bī-ser
[=55]	b. 741
birāder	[=1]
b. 310	bisitān
[=1]	b. 617
birāder-zāde	[=1]
b. dūr 311	bismil
[=1]	b. 583
birev	[=1]
b. 365	bismillāh
[=1]	b. 228
birevī	[=1]
b. 119	bist
[=1]	b. 278
biriz	[=1]
b. 361	bister
	b. 289
	[=1]
	bisyār
	b. 342
	[=1]

bīṣ	b. 848
b. 381	[=1]
[=1]	bīver
bīṣe	b. 284
b. 634	[=1]
[=1]	bi-yā
bī-ṣerm	b. 119
b. 736	[=1]
[=1]	biyār
biṣkenī	b. 460
b. 637	[=1]
[=1]	biz
biṣnās	b. 118, 874
b. 337	b. de 28
[=1]	b. e 417
biṣnev	b. i 545
b. 99	[=5]
[=1]	bī-zār
bī-ṣumār	b. 794
b. 285	[=1]
[=1]	bized
bit-	b. 180
b.-di 877	[=1]
b.-(e)-n 384	bizen
b.-(e)-r 683	b. 365
b.-me-se 703	[=1]
[=4]	bī-zer
bī-tāb	b. 316
b. 162	[=1]
[=1]	bizişk
bīve	b. 193
b. 483	[=1]
[=1]	boğaz
bī-vefā	b. 353

	b. la.n.mış 583 [=2]		[=3]
boğça		böcek	
	b. (y).a 448 [=1]	b. i.dür 152 [=1]	
bol		bögrek	
	b. 379 b. luk.a 243 [=2]	b. e 660 [=1]	
borç		böl-	
	b. a 519 [=1]	b.-ge-si-dür 599 [=1]	
boş		bön	
	b. 176, 735, 810 b. dur 473 [=4]	b. 476 [=1]	
boy		böyle	
	b. 107 b. lu 725 b. lu.(y).a 258, 443 [=4]	b. 54, 58, 80, 120, 285, 318, 318, 401, 586, 650 [=10]	
boya		bu	
	b. 486 [=1]	b. 23, 34, 43, 53, 58, 59, 113, 141, 150, 165, 187, 187, 203, 226, 244, 281, 300, 341, 350, 408, 433, 462, 494, 542, 571, 576, 597, 610, 643, 689, 713, 764, 821, 826, 881, 882	
boynuz		b. (n).a 876	
	b. dur 237 [=1]	b. (n).da 460 b. (n).dan 676 b. (n).lar.dur 553	
boyun		b. dur 92, 121, 304, 462, 852 [=45]	
	b. dur 358 [=1]	bucağ	
boz-		b. 622 [=1]	
	b.-(a)-n 761 b.-gun-luk 538 b.-ma 872	būd	
		b. 654	

	[=1]	b.-mağ 540, 674
budağ		b.-sa 704
	b. a 236	b.-(u)-r 408
	[=1]	[=14]
būde		bula-
	b. 654	b.-n-(ı)-k-dur 135
	[=1]	b.-n-mağ 473
būden		b.-ş-(ı)- k 147,655
	b. 654	b.-ş-mağ-dur 147
	[=1]	b.-ş-mış 502, 655
būğ		[=7]
	b. 448	bulut
	[=1]	b. 837
buğanc		b. dur 357
	b. 609	[=2]
	[=1]	buna-
buğday		b.-miş 476
	b. a 196	[=1]
	[=1]	būr
bugün		b. 293
	b. 113	[=1]
	[=1]	bur-
buğalemūn		b.- ğu 291
	b. 597	b.-(u)-ş 510
	[=1]	[=2]
bul-		burc
	b.-(u)-n-(a)-n 821	b +ı hūt 757
	b.-(u)-n-(a)-n-dur 155	[=1]
	b.-(u)-n-maz 88	būriyā
	b.-(u)-n-mış 621	b. 126, 827
	b.-(u)-n-(u)-r 155	[=2]
	b.-a 61, 243	burtışa
	b.-(a)-n 846	b. 510
	b.-dı 47, 55, 714	[=1]

burun	[=1]	bülend	
b. dur 351		b. 70, 185	
[=1]			
būs	[=2]	bün-lād	
b. 482		b. 255	
[=1]			
būsīden	[=1]	bürd-bār	
b. 543		b. 325	
[=1]			
būy	[=1]	bürīde	
b. 343		b. 565	
[=1]			
buyur-	[=1]	bürīden	
b. 676		b. 583	
b.-(u)-l-mış 653		[=1]	
b.-mağ 653		bürüt	
[=3]		b. 631	
buz		[=1]	
b. 357		büt	
[=1]		b. 186	
buzagı		[=1]	
b. sı 389		bütün	
[=1]		b. dür 283	
bük-		[=1]	
b. -(ü)-l-(ü)-m.e 220		büved	
b.-(ü)-l-(e)-n 672		b. 536	
b.-(ü)-l-(ü)-m-dür 145		[=1]	
b.-(ü)-l-(ü)-m-le-n-(ü)-p 514		büyü-	
[=4]		b.-mek 540	
bülbül		[=1]	
b. 462, 541, 853		büyük	
[=3]		b. 11, 311, 335, 455, 572, 657	
bülegā		b. i.dür 606	
b +yı Қаһтān 15			

b. ler.de 690	cā'iz
[=8]	c. 101
büz	[=1]
b. 237	cāme
[=1]	c. 558, 876
büz-gāle	c +i müyī 832
b. 237	[=3]
[=1]	cāme-ḥ'ab
Büzürg	c. 288
b. 96	[=1]
b. i 94	cām-rā ber-seng-zen
[=2]	c. 872
cāblūsīden	[=1]
c. 530	cān
[=1]	c. 454, 667, 794, 862, 876, 876
ca'd	c +ı şumā 874
c. 404	c. (i).n.da 79
[=1]	c. lu.(y).a 592
cādū	[=9]
c. 598	cānān
[=1]	c. 667
cāf	[=1]
c. 345	cān-fezā
[=1]	c. 667
cāh	[=1]
c. 144	cānib
[=1]	c. 819
cāhil	[=1]
c. 163	cāriye
c. e 104,451(2)	c. 362
[=4]	[=1]
cāhrā	cāsūs
c. 359	c. 629
[=1]	[=1]

cāvīd	c. 105
c. 602	[=1]
[=1]	cehl
cāvīdānī	c. i 860
c. 602	[=1]
[=1]	celeb
cāy	c. 345
c. 304	[=1]
c +1 gürīz 364	cem ^ç
c +1 Türk.î.de 82	c.149, 535
[=3]	c. i 208, 413
cāy-gîr	[=4]
c. 334	cemādāt
[=1]	c. a 638
cebe	[=1]
c. 306	Cem-Ḥaşem
[=1]	c +i devrân.1 48
cebr	[=1]
c. 321	cenāb
[=1]	c +1 Ḥassān 18
cedd	[=1]
c.(ü). ñ 472	ceng
[=1]	c. 326, 428
cefā	c. e 428
c. 527	[=3]
c. s1.n 285	cennet
[=2]	c. 602
cefā-kār	c. e 105
c. a. 390	[=2]
[=1]	ceres
cehālet	c. 376
c. 254	[=1]
[=1]	cerğand
cehennem	c. 225

[=1]	ceyrān
cerrār	c. dan 665
c. a 788	[=1]
[=1]	cezā
cest	c. 96
c. 184	[=1]
[=1]	cidd
ceste-gīr	c. 472
c. 788	[=1]
[=1]	cig
cesten	c. 523
c. 641	[=1]
[=1]	ciger
cev	c. dūr 660
c. 196	[=1]
[=1]	cihān
cevāb	c. 55, 141, 302
c. 146	[=3]
[=1]	cihān-ārā
cevāhir	c. dur 66
c. li 562	[=1]
[=1]	cihān-peymā
cevān-merd	c. 657
c. 317	[=1]
[=1]	cilve
cevher	c. li 482
c. 318, 341, 650	c. si.dūr 108
[=3]	[=2]
cevr	cimā ^c
c. 285, 527	c. 209,863
[=2]	[=2]
cevşen	cimri
c. 306	c. 316
[=1]	[=1]

cinn	[=1]
c . 518,550	cümle
c. e 11	c. 89, 208, 244, 282, 306, 314, 340,
[=3]	359, 471
cin'āz	c. si 16,20, 187, 191, 315, 463
c. 427	c. si.de 157
[=1]	c. si.nüñ 792
cinbestere	[=17]
c. 836	cünbīden
[=1]	c. 268
cirit	[=1]
c. 671	cünbiş
[=1]	c. 108
civa	[=1]
c. 139	cündī
[=1]	c. ler 670, 671
civān-merd	[=2]
c. 100	cürm
[=1]	c. 398, 871
cuhhāl	[=2]
c. 84	cüst ü cūy
[=1]	c. 674
cūy	[=1]
c. 135, 617	cüzāz
c + ₁ şīr 457	c. 271
[=3]	[=1]
cūyān	çadır
c. 581	ç. 572, 572
[=1]	[=2]
cūy-bār	çağ
c. 473	ç. 456
[=1]	[=1]
cübbe	Çağatāy
c + _i ħurşīd 755	ç. 170, 396

[=2]	[=1]
çağır-	çamur
ç.-mağ 251	ç. 188
[=1]	[=1]
çāh	çañ
ç. 367	ç. 376
ç +1 Naḥşeb 248	ç. 1.n.a 199
[=2]	[=2]
çāh-vīz	çanağ
ç. 367	ç. 164
[=1]	[=1]
çāk	çāpük
ç. 241, 734	ç. 366
[=2]	[=1]
çağ	çār
ç. 577	ç. 277
[=1]	[=1]
çağ-	Çār-bāğ
ç.-ma-sı da 409	ç. 458, 691
[=1]	[=2]
çağal	çarğ
ç. 501	ç +1 gerdūn 595
[=1]	ç +1 dūn.(u).ñ 597
çağ çağ	[=2]
ç. 625	çār-ḥāye
[=1]	ç. 861
çāker	[=1]
ç. 512	çār-mīḥ
[=1]	ç. 867
çağmağ	[=1]
ç. 464	çarşaf
[=1]	ç. a 289
çağış-	[=1]
ç. 99	çār-şeb

ç. 289	[=1]		
[=1]		çehre	
çār-şenbe		ç. lü.(y).e 247	
ç. 626	[=1]	[=1]	
[=1]		çek-	
çārüb		ç. 479, 617	
ç. 648		ç.-(i)-l-(e)-n 495	
[=1]		ç.-di 180, 795	
çaruk		ç.-dü-m 875	
ç. (u)ñ 515		ç.-ecek 80	
[=1]		ç.-(e)-r-sin 817	
çār-yek		ç.-ici-dür 286	
ç. 281		ç.-me 772	
[=1]		ç.-me-dür 721, 721	
çāşt		ç.-mek-dür 251	
ç. 517		[=13]	
[=1]		çekiden	
çāşte		ç. 581	
ç. 517		[=1]	
[=1]		çekirge	
çavuş		ç. 184	
ç. (u)ñ 790		[=1]	
[=1]		çelebî	
çayır		ç. 216	
ç. a 133		[=1]	
[=1]		çeleng	
çaylak		ç. 494	
ç. (u)ñ 490		[=1]	
[=1]		çelîpā	
çehār		ç. 199	
ç. 277		[=1]	
[=1]		çemān	
çehîd		ç. 544	
ç. 724		[=1]	

çemānīden	çerb-zebān
ç. 540	ç. 450
[=1]	[=1]
çemīden	çerçi
ç. 540	ç. 647
[=1]	[=1]
çemīn	çerge
ç. 379	ç. 331
[=1]	[=1]
çenār	çerḥ
ç. 1 745	ç. 285
[=1]	ç +i zerrīn-kāse 685
çend	[=2]
ç. 283	çesbān
[=1]	ç. 168
çeñe	[=1]
ç. 169	çeşm
[=1]	ç. 351, 742
çeng	ç +i dilber 844
ç. 483, 485, 489	ç +i Firengī 742
[=3]	ç +i sūzen 499
çep-dāden	ç +i zaḥm 497
ç. 768	[=6]
[=1]	çeşm-āvīz
çep-endāz	ç. 160
ç. 769	[=1]
[=1]	çeşm-bend
çerāg	ç. 160
ç. 460, 777	[=1]
ç. (u)ñ 229	çeşm-eş
[=3]	ç. 724
çerb	[=1]
ç. 224	çeşn
[=1]	ç. 562

[=1]	ç. 726
çetr	[=1]
ç. 572	çîñ
[=1]	ç. 220, 665
çevgān	[=2]
ç. 671	çîne
[=1]	ç. 347
çevir-	[=1]
ç.-me! 157	çirā
ç.-(i)-n-di-si 136	ç. 120
[=2]	[=1]
çevre	çîre-dest
ç. 587	ç. 812
[=1]	[=1]
çık-	çirk
ç.-(a)-n 522	ç. 447
ç.-(a)-r 835	[=1]
[=2]	çirkin
çıra	ç. 189
ç. 611	[=1]
[=1]	çi-sān
çi	ç. 122
ç. 250, 256, 332, 526, 539	[=1]
[=5]	çîst
çiçek	ç. 120
ç. 645	[=1]
[=1]	çîz
çîde	ç. 360, 483
ç. 448	[=2]
[=1]	çîze
çihil	ç. 404
ç. 278	[=1]
[=1]	çizme
çihre-küşā	c. 515

[=1]	[=1]
çoban	çü
ç. a 349	ç. 380, 391, 742
[=1]	[=3]
çocuk	çün
ç. 252	ç. 33, 120, 542, 569, 569
[=1]	[=5]
çok	çünān
ç. 24, 28, 33, 133, 220, 247, 342, 342, 496, 562, 722, 735, 798, 803, 813, 847	ç. 120
ç. dan 374	[=1]
ç. dur 556, 861	çünkü
[=19]	ç. 23,692
çolak	[=2]
ç. a 485	da
[=1]	d. 511, 519, 532, 535, 540, 577, 653, 656, 790, 791, 860
çöl	[=11]
ç. de 158	dād
[=1]	d. 296, 303, 355, 567, 706, 718, 771, 809
çörçöb	[=8]
ç. e 378	dāde
[=1]	d. 679
çörek	[=1]
ç. 609	dāden
[=1]	d. 768
çunīn	[=1]
ç. 120, 285, 318, 318, 401, 586	dāder
[=6]	d. 310
çün-mānde	[=1]
ç. 741	dād-ger
[=1]	d. 321
çuval	[=1]
ç. 505	dād-h'āhān

d. 302	386, 387, 388, 395, 403, 404, 407, 412,
[=1]	413, 415, 420, 421, 423, 424, 428, 431,
dād-kerden	434, 436, 437, 445, 447, 449, 453, 455,
d. 423	461, 465, 468, 470, 474, 475, 483, 488,
[=1]	497, 499, 500, 503, 511, 512, 514, 515,
dād-res	518, 521, 524, 532, 532, 536, 544, 558,
d. 182	561, 565, 566, 568, 569, 570, 575, 576,
[=1]	584, 585, 589, 590, 593, 596, 601, 603,
dāg	609, 612, 618, 621, 629, 632, 633, 637,
d. 461	638, 639, 647, 651, 654, 655, 656, 658,
[=1]	660, 668, 669, 671, 678, 693, 698, 717,
daġla-	724, 733, 736, 739, 747, 757, 758, 793,
d.liḵ.1 461	812, 832, 836, 837, 864, 871, 506, 525,
[=1]	528, 579, 592, 606, 659, 662, 682, 710,
daġal-zen	743, 797, 809, 846, 855, 870
d. 449	
[=1]	[=197]
dāġīne	daḥl
d. 461	d. 841
[=1]	[=1]
daġ-ser	dā ^f im
d. 485	d. 177, 602, 649
[=1]	[=3]
daḥı	dā ^f imā
d. 29, 32, 95, 103, 113, 114, 115,	d. 35, 68, 95, 130, 332, 481, 874
123, 124, 131, 133, 138, 145, 146, 147,	[=7]
151, 160, 162, 167, 169, 171, 177, 179,	dal
181, 188, 189, 192, 196, 199, 201, 210,	d. a 236
212, 215, 218, 230, 232, 233, 236, 237,	d. ı 236
239, 241, 250, 252, 255, 273, 275, 278,	[=2]
284, 286, 287, 289, 291, 292, 293, 299,	dām
301, 309, 321, 322, 323, 328, 331, 333,	d. 183
335, 340, 345, 346, 347, 356, 357, 358,	[=1]
360, 364, 366, 368, 370, 374, 377, 381,	dāmān

d. 804	d. 296, 326
[=1]	[=2]
dāmen	dārāt
d. 559, 716, 857	d. 1la 800
[=3]	[=1]
dāmen-dırāz	dār-būy
d. 811	d. 664
[=1]	[=1]
dāmen-gīr	dāred
d. 776	d. 777
[=1]	[=1]
dāmen-keşān	dārende
d. 725	d. 742
[=1]	[=1]
dānā	dāreşkene
d. 96	d. 139
[=1]	[=1]
dānende	dārū
d. 254	d. 640
[=1]	[=1]
dānī	dārūga
d. 676	d. 340
[=1]	[=1]
dāniş	dāstān
d. 254	d. 579
d le 494	[=1]
[=2]	dāşten
dāniştemi	d. 263
d. 374	[=1]
[=1]	dāver
dāniş-verān	d. 301
d. 191	[=1]
[=1]	daʿvet
dār	d. 809

[=1]	[=1]
dāz	deh
d. 328	d. 278
[=1]	[=1]
de	dehān
d. 346, 527, 533, 605, 618, 619, 657, 845, 877	d. 352
[=9]	d. 717
debīr	[=2]
d. 508	del-
[=1]	d.-(i)-n-miş 647
debistān	d.-dik-i 457
d. 174	d.-(i)-k-dür 241
[=1]	d.-(i)-k-i 499
def-keş	[=4]
d. 864	delü
[=1]	d.476
defter	d. dür 850
d. e 279	[=2]
[=1]	dem
deg-	d.373
d.-me 497	d. dür 757
[=1]	d. ler.i 707
degil	[=3]
d. dür 13	dem-āverden
d. miş 723	d. 338
d. (ü).m 567	[=1]
[=3]	demīden
degirmen	d. 331, 373
d. 149	[=2]
d. ci 149	demren
[=2]	d. 491
degirmi	[=1]
d. 358	demür
	d.307, 308

d. ci 249	d. 546
d. den 461	[=1]
[=4]	der-ciger
dem-zeden	d. 748
d. 373	[=1]
[=1]	der-cūy
dendān	d +1 tu 696
d. 352	[=1]
[=1]	der-çi
deñiz	d. 822
d. 308	[=1]
[=1]	derd
depe	d. 222, 721
d.661	d +i ser 222
[=1]	d. i 590
der-	[=4]
d.-le-miş-dür 114	dergāh
[=1]	d. 639
derā	[=1]
d. 376	der-girift
[=1]	d. 743
der-āgūş	[=1]
d. 322, 394	der-gūzer
[=2]	d. 748
der-āmed	[=1]
d. 179	der-gūzeşt
[=1]	d. 700
der-āstīn	[=1]
d. 821	derhem
[=1]	d. 510
der-āteş	[=1]
d. 778	Derī
[=1]	d. 32, 249
der-bān	[=2]

deriñ	d. 367 [=1]	der-yāftem	d. 337 [=1]
der-īn	d. 542 [=1]	der-zer-girift	d. 743 [=1]
der-kenār	d. 322 [=1]	derzi	d.nūñ 563 [=1]
der-libās	d. 756 [=1]	der-zīr	d +i dāmāneş 777 [=1]
der-micmer	d. 771 [=1]	dest	d. 354, 706, 720, 762, 762, 875 d +i hōşum.dur 150 d. +i merdi 859 d. +i şüst 808 [=10]
der-pes	d +i zānū 718 [=1]	dest-āvīz	d. 531, 643 [=1]
der-pīş	d. 386 [=1]	destār	d. 272 [=1]
der-şoden	d. 270 [=1]	dest-bered	d. 738 [=1]
derūn	d. 587 [=1]	dest-endāz	d. 843 [=1]
deryā	d. 308 d. da 136 [=2]	dester	d. 291 [=1]
der-yāb	d. 99, 165 [=2]	dest-gāh	

d. 816	d. e 50, 682, 823
[=1]	[=8]
dest-gîr	devr
d. (ü).ñ 181	d +i revân u şıfahân 24
[=1]	d. i.(n).de 57
dest-ğar-gû	[=2]
d. 782	devrân
[=1]	d. 764
destî	[=1]
d.dür 361	devs
[=1]	d. 275
destine	[=1]
d. 625	deyyüse
[=1]	d. 449
dest-yâr	[=1]
d. 211	deyyuse
[=1]	d. 345
deşne	[=1]
d. dür 306	dırağş
[=1]	d. 438
deşt	[=1]
d. 185	dırağşîden
[=1]	d. 438
devâc	[=1]
d. 289	dırağt
[=1]	d +1 lîmû 606
deve	[=1]
d. 376	dırâz
[=1]	d. 346, 402
devîden	[=2]
d. 475	di-
[=1]	d. 103, 104, 123, 124, 127, 132,
devlet	133, 135, 136, 140, 178, 183, 186, 192,
d. 68, 696, 731, 814, 846	198, 199, 209, 209, 210, 212, 214, 220,

225, 227, 230, 232, 234, 237, 239, 241,
243, 246, 247, 255, 265, 268, 274, 275,
277, 279, 280, 284, 301, 302, 316, 340,
342, 345, 348, 351, 356, 358, 363, 372,
378, 381, 387, 390, 392, 403, 404, 406,
415, 422, 425, 440, 447, 460, 465, 466,
468, 469, 475, 476, 485, 489, 509, 517,
518, 520, 524, 551, 558, 564, 592, 601,
609, 612, 616, 618, 631, 637, 638, 646,
657, 668, 671, 674, 682, 704, 731, 732,
732, 752, 812, 831, 839

d.-(y)-ecek 227, 594

d.-(y)-ü 34, 566, 765, 876

d.-(y)-(ü)-r 597

d.-di 193

d.-di-ler 210, 215, 223, 274, 296,
429, 595, 742, 758, 829, 834, 868

d.-dü-m 882

d.-me 168, 208, 288, 350, 405, 418,
423, 499, 523, 594

d.-me-dür 271, 420, 425, 430, 599

d.-mek 121, 140, 144, 154, 160,
172, 254, 261, 263, 266, 283, 284, 309,
394, 413, 454, 460, 522, 523, 533, 566,
571, 572, 582, 588, 596, 613, 618, 637,
647, 674, 679, 679, 697, 700, 716, 719,
724, 744, 749, 751, 766, 791, 806, 819,
826, 857, 861, 869, 875

d.-mek-dür 111, 139, 250, 259, 291,
312, 319, 328, 330, 335, 339, 344, 386,
410, 412, 434, 476, 514, 538, 544, 547,
617, 622, 653, 657, 698, 706, 707, 709,
726, 727, 730, 735, 737, 748, 771, 795,
808, 809, 816, 836, 839, 841

d.-mek-e 168

d.-miş 509

d.-miş-ler 307, 353

d.-n-(i)-l-(ü)-r 162, 209, 229, 232,
239, 290, 292, 343, 381, 413, 420, 424,
449, 513, 561, 589, 593, 596, 608, 647,
729, 750

d.-n-(i)-l-(ü)-r-se 737, 823

d.-n-(ü)-r 103, 109, 114, 125, 132,
134, 145, 161, 173, 194, 196, 197, 199,
236, 241, 253, 272, 279, 284, 294, 303,
305, 312, 316, 317, 324, 330, 345, 354,
369, 370, 393, 394, 396, 397, 405, 406,
421, 435, 437, 444, 445, 447, 450, 506,
510, 514, 515, 518, 521, 523, 525, 530,
534, 537, 558, 560, 577, 594, 605, 640,
644, 646, 654, 659, 660, 661, 669, 703,
705, 710, 728, 755, 768, 768, 769, 824,
849

d.-n-(ü)-r-miş 247, 418, 428, 496,
562, 579, 625, 664, 682, 686, 708, 733, 738,
756, 778, 843

d.-n-(ü)-r-se 751

d.-n-di 110, 154, 156, 158, 185,
207, 210, 212, 233, 238, 243, 253, 259,
272, 275, 286, 289, 305, 322, 349, 383,
385, 388, 402, 404, 410, 415, 416, 419,
427, 430, 431, 434, 435, 439, 443, 445,
448, 450, 468, 478, 518, 503, 550, 578,
587, 592, 606, 623, 626, 627, 635, 648,
695, 734, 785, 815, 870, 871

d.-n-mek 536

d.-n-miş 432, 576

d.-n-se 170, 334, 617, 680, 706,
719, 799, 818, 822, 826, 852

d.-r 90, 90, 170, 170, 396, 456

d.-r-ler 105, 115, 137, 156, 178,
221, 258, 270, 289, 327, 344, 357, 377,
384, 384, 438, 446, 449, 471, 485, 493,
495, 501, 519, 520, 522, 525, 539, 544,
552, 562, 573, 578, 585, 603, 611, 621,
624, 639, 649, 659, 689, 699, 730, 765,
767, 770, 788, 802, 833, 844, 866

d.-r 786, 827, 841

d.-r-se 288

d.-se-ler 745, 821

d.-r-señ 547, 766

[=517]

dīb

d. i 135, 255

[=2]

dīd

d. 296

[=1]

dīdār

d. 712

[=1]

dīde

d. 536

d. den 426

[=2]

dīde-bān

d. 412

[=1]

dīden

d. 536

[=1]

dīde-ver

d. 774

[=1]

diger

d. 750

[=1]

diger-gūn

d. 594

[=1]

dih

d. 266

[=1]

dihīm

d. 301

[=1]

dihkān

d. 266

[=1]

dik-

d.-(e)n-dür 295

d.-(e)n-lü 355

d.-ici 565

d.-mek 565

[=4]

dikkāt

d. 382

[=1]

dil

d. 260, 352, 426

d +i nā-şād u ḥazīn 43

d. li.(y).e 450

d. lü 586

[=6]

dil-ārām

d. 109	dil-figār
[=1]	d. 327
dilāṣ	[=1]
d. 213	dil-gīr
[=1]	d. 776
dil-āver	[=1]
d. 333	dilīr
[=1]	d. 333
dil-āvīz	[=1]
d. 333	dilki
[=1]	d. 488
dil-ber	[=1]
d. 362	dil-pesend
d. ler.e 260	d. 189
d. ler.i 496	[=1]
d. (ū).ñ 108	dil-pežīr
[=4]	d. 333
dil-berān	[=1]
d. 717, 772	dil-rīṣ
[=2]	d. 387
dil-cū	[=1]
d. 333	dil-rübā
[=1]	d. 123
dil-cūy	[=1]
d. 787	dil-sitan
[=1]	d. 260
dil-dār	[=1]
d. 260	dil-ṣād
[=1]	d. 245
dile-	[=1]
d. 526, 619	dil-ṣīken
d.-n-ci 125, 789	d. 775
d.-r-señ 526	[=1]
[=5]	dimāg

d. a 521	dīrīn
[=1]	d. 620
dimāgāt	[=1]
d. 456	dīrīne
[=1]	d. 620
din-fürüşān	[=1]
d. 693	dirsek
[=1]	d. e 353
diñle	[=1]
d. 157, 199, 610	dīrüz
d. r iseñ 129	d. 113
[=4]	[=1]
diñlen-	diş
d.- (ü)-p 148	d. dür 352
[=1]	[=1]
dir(i)	dişi
d. lik 615	d. 208
[=1]	d. dür 312
direfş	d. ler 478
d +i Gäveyānī 249	d. si 389
[=1]	[=4]
direng	ditre-
d. 493	d.-mek 173
[=1]	[=1]
direvger	dīvān
d. 291	d. 679
[=1]	[=1]
diri	dīvār
d. lik 454	d. 713
d.-l-(ü)-p 448	d. (u).ñ 255
[=2]	[=2]
dirīg	dīv-dest
d. 338	d. 813
[=1]	[=1]

divşir-	[=3]
d.-(i)-l-(e)n 448	dön-
[=1]	d.-ici 358
dīv-vād	d.-me-ge 136
d. 689	d.-me-si 136
[=1]	d.-miş-e 136, 593
diyār	[=5]
d +ı Şîrâz 26	dört
[=1]	d. de 281
diz	d. e 277
d. 354	[=2]
[=1]	döşe-
dizgin	d. 288
d. e 520	d.-k-dür 289
[=1]	d.-me 210
dost	d.-n-miş 638
d. ı 711	[=4]
[=1]	du‘ā
dōst-ār	d. 102, 875
d. 320	d +yı hayr.a 881
[=1]	[=3]
dōst-dār	dū-bār
d. 320	d. 283
[=1]	[=1]
dōstī	dūçār
d. 623	d. 320
[=1]	[=1]
dög-	dūçihār
d.-(i)-l-miş 225	d. 320
[=1]	[=1]
dök-	dūd
d. 361	d. 296
d.(ü).l-(ü).r 426	[=1]
d.-mek 504	dūde

d. 658, 658	[=2]
[=2]	düş-āb
dūdmān	d. 132
d. 658	[=1]
[=1]	düşīze
dūġ	d. 313
d. 446	[=1]
[=1]	dūzaḥ
duḥān	d. 105
d. 835	[=1]
[=1]	dü
duḥt	d. 277
d. 124	[=1]
d +i rez 172	dü-mūy
[=2]	d. 669
duḥter	[=1]
d. 313	dübr
d +i rez 172	d. 298
[=2]	[=1]
dur-	dü-esbe
d. 296	d. 154
d.-ıç 493	[=1]
[=2]	düğme
dūr-endīş	d.(y).e 564
d. 382	[=1]
[=1]	dügüm
dūrī	d. 261
d. 418	[=1]
[=1]	dügün
dūr-kerden	d. 313
d. 268	[=1]
[=1]	dühül
düş	d. 335
d. 143, 353	[=1]

dükel	d. i 170 [=1]	dürüd	d. 102 [=1]
dülger	d. 291 [=1]	dürüg	d. 403, 450 [=2]
düm	d. 372 [=1]	dürüg-zen	d. 403 [=1]
dün	d. ki 143 [=1]	dürüy	d. 242 [=1]
dünbāle	d. 372 [=1]	dürüst	d. 283 [=1]
dünbe	d. 224 [=1]	düş	d. de 143 [=1]
dünyā	d. (y).a 46 d. (y).ı 657 d. da 91, 417 d. nuñ 350 [=5]	düş-	d. kün 123 d.-(e)-r 665 d.-mek-e 534 d.-miş 31 [=4]
dür	d. 469 d. lü 594, 594 [=3]	dü-şenbe	d. 627 [=1]
dür	d. 38, 318 d +i hōş-āb 134 d +i nā-süfte 650 d +i nazīm 71 [=5]	düşmen	d. 758 d. lik 527 d.(ü)ñ.dür 166 [=3]
		düşmenī	d. 623

[=1]	[=2]
düşnām	ebleh
d. 528	e. 774, 783
[=1]	[=2]
düşvār	ebr
d. 222	e. 357
[=1]	[=1]
dütā	ebrū
d. 672	e. 351
[=1]	[=1]
dü-vüm	ebrū-ken
d. 282	e. 836
[=1]	[=1]
düz-	ebrū-zen
d.-ici 866	e. 779
d.-mek 323	[=1]
[=2]	edeb
düzd	e. 175, 684
d. 492	e. siz.lik 178
[=1]	[=3]
eb	efder
e. 472	e. 311
[=1]	[=1]
ebced	efendi
e. 85	e. 527
[=1]	e. den 527
ebe	[=2]
e. 252	efīd
[=1]	e. 167
ebedī	[=1]
e. 602	efgen
[=1]	e. 858
ebkem	[=1]
e. 15, 44	efkenden

e. 534	[=2]
[=1]	efşürde
efrāšten	e. 535
e. 416	[=1]
[=1]	efzün
efrūhten	e. 596
e. 409	[=1]
[=1]	eg-
efrūşe	e.-ri 406,514
e. 128	e. -ri.l-miş 671, 672
[=1]	[=4]
efşah	eger
e +ı erbāb-ı luğāt 9	e. 770, 818
[=1]	e. çi 392, 641
efsāne	[=4]
e. 579	egir
[=1]	e. di 195
efser	[=1]
e. 301	egle-
[=1]	e.-n-di 703
efsün	e.-n-ce.si 109
e. 579	e.-n-me 148
[=1]	e.-n-mek 493
efsūs	[=4]
e. 338	ehl
[=1]	e +i dīl 46
efsūs-kerden	e +i dīl.(ü).ñ 79
e. 529	e +i ḥadīş ü tefsīr 20
[=1]	e +i ḥicāb 159
efşürde	e +i kelām 17
e. 535	e +i kerem 56
[=1]	e +i me‘ārif.le 130
efşānden	e +i raşad 54
e. 716, 873	e +i taqṽā104

e. i 104, 259	e. 560
[=11]	[=1]
ehremen	ekşi
e. 550	e. 782
[=1]	[=1]
ek-	el
e.-(i)-n 196	e. 291, 354, 706
e.-(i)-n-ci-(y)-e 207	e. de.ki 304
e.-me-den 384	e. i 176
[=3]	e. i.n.e 566
ekābir	e.(ü).ñ 767
e. 639	[=7]
[=1]	elbet
ekber	e. te 76,620
e. 856	[=2]
[=1]	elde
ekelt	e. 715
e +ü't- tüffāḥ 228	[=1]
[=1]	ele-
ekl	e.-k 580
e. id-(e)n 773	e.-n-miş 580
[=1]	[=2]
eknūn	elfaz
e. 360	e. 433
[=1]	e. ı 32
ekser	[=2]
e. 86	elli
[=1]	e. (y).e 279
eksi-	[=1]
e.-k 381, 533	elma
e.-k-e 596	e. (y).ı 228
e.-k-lü 596	e. dur 603
[=3]	[=2]
eksūn	elsīne

e. sin 8	enāyī
e. de 81	e. 860
e. den 7	[=1]
[=3]	enbān
elvān	e. 764
e. 597	[=1]
[=1]	enbāz
em-	e. 348
e.-mek 415, 624	[=1]
[=2]	enberd
emcād	e. 605
e +1 selef 50	[=1]
[=1]	enberūd
emek	e. 605
e. 875	[=1]
[=1]	encām
emīn	e. 552
e. 652	[=1]
[=1]	encūmen
emniyyet	e. 668
e. 55	[=1]
[=1]	endāhten
emr	e. 349
e. i.dür 653	[=1]
[=1]	endek
emre	e. 342
e. 303, 804	[=1]
[=2]	endīşe
emrūd	e. 630
e. a 605	[=1]
[=1]	endūde
enār	e. 659
e. 603	[=1]
[=1]	endūh-gīn

e. 327	e. 43
[=1]	[=1]
engebîn	eñse-pes
e. 487	e. 375
[=1]	[=1]
Engelyun	enseb
e. 589	e. 167
[=1]	[=1]
engerek	envā ^c
e. 766	e.1. na 603
[=1]	[=1]
engîhten	er
e. 479	e. 119, 312, 642
[=1]	[=3]
engişt	ergen
e. 290	e. 484
[=1]	[=1]
engūr	erba ^ā
e. 604	e. dur 626
[=1]	[=1]
engüşt	erbāb
e. 354, 841	e +1 hüner 244
e +i nîl 759	e +1 irfān.a 643
[=3]	e +1 kemāl 84
engüştene	[=3]
e. 563	eri-
[=1]	e.-mek 466
engüştêr	[=1]
e. 563	erik
[=1]	e. 402, 603
engüşt-zen	[=2]
e. 702	eriş
[=1]	e. 195
enîn	[=1]

erkek	esmā
e. 208, 312	e. 2
[=2]	[=1]
erre	esmer
e. 291	e. 247
[=1]	[=1]
erteng	esne-
e. 246	e.-mek 444
[=1]	[=1]
erzān	esre
e. 355	e. 830
[=1]	[=1]
erzen	esrū
e. 196	e. 170
[=1]	[=1]
erziz	ester
e. 307	e. 286
[=1]	[=1]
es-	eşvāb
e.-dik-de 689	e. 558
[=1]	[=1]
eşās	eş
e. 210	e. i 109
[=1]	[=1]
esb	eşānden
e. 265	e. 504
[=1]	[=1]
eşer	eşek
e. (ü).m 34	e. e 286
[=1]	[=1]
eski	eşk
e. 126, 565, 565	e +ü sirişk 140
e. dür 798	[=1]
[=4]	eşkün

e. lü 265	e.75
[=1]	e.i 153
et	[=2]
e. 225	evzân
e. lü 592	e. 1.dur 200
[=2]	[=1]
et-	ey
e.-mek 772	e. 201, 235, 279, 371, 472, 690,
e.-mek-dür 527	711, 830
[=2]	[=8]
etek	eyâzî
e. dür 559	a. 160
[=1]	[=1]
etmek	ey(ü)
e. çî.(y).e 197	e. lük.(ü).ñ 235
e. e 197	[=1]
[=2]	eyegü
eṭrâf	e. dür 600
e. ı 498	[=1]
[=1]	eyer
Etrāk	e. dür 520
e. 170	[=1]
[=1]	eyle-
eṭvār	e. 106, 117, 235, 371, 472, 613,
e. ı 240	716, 742, 748, 749, 777, 872
[=1]	e.-(y)-elü-m 22
ev	e.-(y)-en 780, 785
e. 210, 568	e.-(y)-en-dür 710, 805
e. i 126, 328	e.-(y)-(ü)-p 24,59, 73, 678
[=4]	e.-di 6, 16, 47, 53, 249, 739, 743,
evreng	809, 857
e. 301	e.-dü-m 82, 85, 89
[=1]	e.-me 231, 350, 507, 636
evvel	

e.-mek 436, 528, 869	e. 73
e.-mek-dür 325, 767	e. 1.dur 692
e.-mek-e 406,503	[=2]
e.-miş 248, 679, 770	fācir
e.-r 75, 371, 697	f. 806
e.-r-di 35	[=1]
e.-se 341	fāh
[=52]	f. 236
eymen	[=1]
e. 652	fāhire
[=1]	f. 204
ez	[=1]
e.-bāmeş 751	fāhiş
e.-ber 678	f. 754
e.-berāyı 570	[=1]
e.-bes 374	fāhr
e -cümle 2, 18	f +1 'ālem 677
e.-çenār 744	[=1]
e.-der 546	fāhte
e.-dil 380	f. 452
e.-dür 309	[=1]
e.-endüh 507	fā'ide
e.-în 676	f. 348, 698
e.-men 842	[=2]
e.-perverdgār 332	fā'ilāt
e.-pey-i tū 569	f. 206
e.-sergüzeşt 700	[=1]
e. -ū 719	fā'ilātü
e.-üstād 257	f. 516
[=17]	[=1]
e _z an	fā'ilātün
e. 103	f. 106, 106, 117, 166, 175, 206, 206
[=1]	[=7]
ezdād	fā'ilün

	f. 130, 200, 516		feğyāz
	[=3]		f. 566
fāḳīr			[=1]
	f. e 758		feh̄m
	f. (ü).ñ 126		f. 14, 84, 494, 774
	[=2]		[=4]
fām			feh̄mīd
	f. 486		f. 191
	[=1]		[=1]
fāre			feh̄mīden
	f. 299		f. 238
	f. (y).e 393		[=1]
	[=2]		fe‘ilāt
fāriğ			f. 408
	f. 873		[=1]
	[=1]		fe‘ilātün
Fārs			f. 117, 117, 175, 408
	f. 31		[=4]
	f. ī 29, 81, 216, 276, 379, 521, 586,		fe‘ilün
610			f. 117, 166, 175
	f. ī.de 169, 202, 471		[=3]
	[=12]		fej̄im
fāsıḳ			f. 422
	f. 806		[=1]
	[=1]		felāḥan
faṣīḥ			f. 349
	f.a 551		[=1]
	[=1]		fele
fāş			f. 446
	f. 146, 751		[=1]
	[=2]		felek
fedā			f. 285
	f. 876		[=1]
	[=1]		felek-pīrā

	f. dur 66	[=1]		
	[=1]		fer-ḥāl	
fenā			f. 496	
	f. 350, 427, 497, 765	[=1]		
	[=4]		Ferḥār	
fenn			f. 496	
	f +i lügāt.de 244	[=1]		
	[=1]		ferheng	
ferā			f. e 88	
	f. 535	[=1]		
	[=1]		ferḥidem	
ferāḡ			f. 535	
	f. 777	[=1]		
	[=1]		ferḥunde	
ferāḥ			f. 245	
	f. 243	[=1]		
	[=1]		ferkend	
ferāḥī			f. 131	
	f. 243	[=1]		
	[=1]		fermā	
ferāmūṣī			f. 676	
	f. 531	[=1]		
	[=1]		fermān	
ferbih			f. 653	
	f. 592	[=1]		
	[=1]		fermān-ber	
ferc			f. 303	
	f. 484	[=1]		
	[=1]		fermūde	
ferdā			f. 653	
	f. 113	[=1]		
	[=1]		fermūden	
Ferḥād			f. 653	
	f. 457	[=1]		

ferrār	f. 139 [=1]	fezim	f. 327 [=1]
ferruḥ	f. 245 [=1]	fışk	f.1 847 [=1]
fersūde	f. 651 [=1]	fistıķ	f. dur 369 f. ĩ 293 [=2]
fertūt	f. 476 [=1]	fıŝķı	f. 378 [=1]
feryād	f. 251 [=1]	figān	f. 251, 525 [=2]
ferzend	f. 310, 828 f+i ‘acem 827 [=3]	fih	f. 648 [=1]
fesāne	f. 579 [=1]	fihe	f. 648 [=1]
fettāh	f. 227, 235 [=2]	fikr	f. 325, 382, 507, 630, 797, 817 f+ü telāŝ.a 145 f. i 699, 801 [=9]
fe‘ülün	f. 141, 481, 481 [=3]	fı‘1	f+i ḥām 867 [=1]
feyāz	f. 330 [=1]	firāvān	f. 556 [=1]
feyāz-āver	f. 330 [=1]	firāz	

f. 185	[=1]		
[=1]		fujulīden	
firdevs-āṣiyān		f. 214	
f. 855	[=1]	[=1]	
[=1]		furṣat	
firīb		f. 321, 706, 707	
f. 363	[=1]	[=3]	
[=1]		fuṣaḥā	
firībā		f+yı 'adnān 15	
f. 550	[=1]	[=1]	
[=1]		fürānık	
firībānīden		f. 420	
f. 440	[=1]	[=1]	
[=1]		fürū-bürden	
firībīden		f. 435	
f. 440	[=1]	[=1]	
[=1]		fürüg	
firistād		f. 445	
f. 474	[=1]	[=1]	
[=1]		fürüht	
firistāden		f. 348	
f. 215	[=1]	[=1]	
[=1]		fürū-kerden	
fırüz		f. 416	
f. 275	[=1]	[=1]	
[=1]		fürū-māye	
fitil		f. 316	
f. e 460	[=1]	[=1]	
[=1]		fürū-reften	
fitne		f. 721	
f. 675	[=1]	[=1]	
[=1]		fürū-zende	
fitrāk		f. 430	
f. 520	[=1]	[=1]	

fūsūn	f. 579 [=1]	gāhice	g. 618 [=1]
fūsūs	f. 579 [=1]	gāhīden	g. 533 [=1]
fūtād	f. 751 [=1]	galā	g. 234 [=1]
füzūd	f. 731 [=1]	galaṭat	g. 28 [=1]
gabgab	g. 169 [=1]	galebe	g. 425 [=1]
gabn	g. 440 [=1]	gālib	g. 275, 733, 738 [=3]
gāden	g. 209 [=1]	gālīvāj	g. 490 [=1]
gāfil	g. 825 [=1]	galṭān	g. 534 [=1]
gāh	g. 618, 618 [=2]	galṭīde	g. 383 [=1]
gāh	g. 611 [=1]	gām	g. 521 [=1]
gāhī	g. 60, 73, 73 g. ce 501 [=4]	gāmmāz	g. a 768 [=1]
		gamz	

g +ul 'ayn 232	g. 408
[=1]	[=1]
ġanc	ġāyet
g. 219	g. 337, 339, 694, 859
[=1]	g. de 828
ġarār	[=5]
g. 505	ġayrı
[=1]	g. 30, 594
ġar-dil- ru'ūb	g. dan 821
g. 274	[=3]
[=1]	ġāzab
ġarḡ	g. dur 298, 368
g. 743	g. lan-dı 730
g +ı perrān 869	[=3]
[=2]	ġāzab-nāk
ġarmiden	g.e 843
g. 529	[=1]
[=1]	ġāze
ġāv	g. 495
g. 389	[=1]
[=1]	gebr
Gāve Daḡḡāki	g. 186
g. 249	[=1]
[=1]	geç-
ġavġā	g.-(ü)-r-mek 270
g. 365, 425, 675, 739	g.-di 700, 707
[=4]	g.-(e)-n 113, 688
ġāv-rīṣ	g.-mez 693
g. 783	[=6]
[=1]	gedā
ġavṭa	g. 125
g. 138	[=1]
[=1]	ged-
ġavvāṣ	g. (i)k.e 241

[=1]	g. lik 700
gegir-	[=5]
g.-mek 444	gencîne
[=1]	g. 621
gehvāre	[=1]
g. 252	gendüm
[=1]	g. 196
gejdüm	[=1]
g. 377	gendüm-gün
[=1]	g. 247
gel-	[=1]
g. 119, 619	gendüm-nümā
g.-(ü)-r 451	g. 763
g.-di 50, 58, 179, 372, 740	[=1]
g.-(e)n 189	ger
g.-ici 116	g. 129, 267, 354, 380, 619, 676,
g.-ince 280	751, 876, 876
g.-me-di 703	[=9]
g.-mek 320	gerçi
g.-miş 193, 583, 719	g. 13, 89, 216, 218, 340, 355, 509,
g.-se 624	589, 851
g.-(ü)-p 336	[=9]
g.-(ü)-r 116, 585	gerdān
[=20]	g. 358
gem	[=1]
g.e 520	gerdānden
[=1]	g. 873
gemi	[=1]
g. 308	gerde
[=1]	g. 358
genc	[=1]
g. 217, 217	gerden
g +i 43	g. 358
g +i şāyegān 621	[=1]

gerdüne	g. 779
g. 595	[=1]
[=1]	germ-sîr
gerdün-sirişt	g. 356
g. 785	[=1]
[=1]	germ-ülfet
gerek	g. 668
g. dür 556	[=1]
[=1]	gerü
germ	g. 519
g. ü serd.i.(n).e 350	[=1]
[=1]	gerzen
germā	g. 562
g. 356	[=1]
[=1]	gerzmān
germ-ābe	g. 573
g. 114	[=1]
[=1]	geşt ü güzār
germ-ā-germ	g. 33
g. 668	[=1]
[=1]	geştēm
germek	g. 548, 586
g. 608	[=2]
[=1]	gešten
germ-ḥîz	g. 136
g. 366	[=1]
[=1]	geştî
germ-ḥūn	g. 308
g. 849	[=1]
[=1]	getür-
germīde	g. 460, 492
g. 483	g.-(ü)-r 76, 76
[=1]	g.-dü-m 150, 318, 879
germ-rān	g.-miş 643

g.-se-n 282	g. 405
[=9]	[=1]
gevher	ġiyāṣ
g. 86, 318, 408	g. 211
g +i Īran 90	[=1]
[=4]	gibi
gevherī	g. 51, 51, 63, 85, 120, 158, 208,
g. 845	212, 236, 266, 270, 282, 333, 341, 380,
[=1]	404, 413, 420, 425, 432, 437, 440, 462,
gevsāle	472, 506, 513, 530, 533, 534, 539, 542,
g. 389	602, 614, 628, 650, 654, 662, 772, 787,
[=1]	812, 868, 879
geyk	g. dūr 111, 159, 214, 234, 272, 391,
g. 184	410, 423, 433, 441
[=1]	[=52]
gez	gice
g. 434	g. 113, 113, 143, 576, 636, 687,
g. i 499	755, 850
[=4]	g. (y).i 612
gez-	g. den 153
g. 820	g. lik 153
g.-di 735	g. nūñ 161, 576
g.-(e)-n 657	[=13]
g.-(e)-r 137	giç
g.-me 107	g. 296
g.-mek 148	[=1]
[=6]	gidi
gezend	g. 865
g. 348	[=1]
[=1]	gil
gezīden	g. 188, 705
g. 415	[=2]
[=1]	gīr
ġinā	g. 298, 326

	[=2]		g. 559
gir-			[=1]
	g.-(i)-ş-me 108	girift	
	g.mek.-e 270		g. 181, 743
	g.-se 831		[=2]
	[=3]	girifte	
girān			g. 183,393
	g. 553		[=2]
	[=1]	giriḥ	
girān-cān			g. 261
	g. 759		[=1]
	[=1]	girive	
girān-māye			g. 616
	g. 62		[=1]
	[=1]	girīvend	
girān-sāye			g. 173
	g. 759		[=1]
	[=1]	girīzān	
gīrāter			g. 555
	g. 555		[=1]
	[=1]	girū	
gird			g. 375
	g. 358		[=1]
	[=1]	giryān	
gird-āb			g. 140
	g. 136		[=1]
	[=1]	girye	
girde			g. 140
	g. 197		[=1]
	[=1]	gīsū	
girevīden			g. 599
	g. 214		[=1]
	[=1]	git-	
girībān			g. 365

g.-di 116, 180, 700	gögüs
g.-dü-m 25	g. 353, 624, 624
g.-(e)n 336, 375	g. e 394
g.-(e)n-dür 366	[=4]
g.-(e)-r 119	gök
g.-erek 27	g. 486, 573
g.-ici 116, 779	g. dür 142
g.-me 119	g. ler.e 595
g.-mek 493	g. ler.(ü).ñ 498
g.-sün 707	[=5]
[=15]	gölge
gīti	g. lik.dür 572
g. 302	g. (y).e 518
[=1]	[=2]
giy-	gömlek
g.-(i)-l(e)n 400	g. e 558
[=1]	[=1]
giyāh	gönder-
g. 611	g. -me 215
[=1]	g.-di 474
giz	[=2]
g. le.t.en 431	göñül
g. lü 298, 549, 623, 629, 701, 754,	g. 109, 123
756, 764, 772, 804	g. de 251, 623
[=11]	g. dür 260
gizlik	g. süz 814
g. 509	[=6]
[=1]	gör-
göbek	g. 309
g. dür 665	g.-(i)-n-e 158
[=1]	g.-(i)-n-ici-dür 549
gögerçin	g.-(i)-n-miş 248
g. dür 452	g.-(ü)-r-ler 545
[=1]	g.-di 296, 698

g.-dir-(e)n 753	[=1]
g.-(e)n 411	gūh
g.-(e)n-dür 813	g. 379
g.-ici 96	g +1 dellāl 867
g.-me-miş 50	[=2]
g.-mek 536	gūk
g.-mek-e 591	g. 468
g.-miş 722	[=1]
g.-se 858	gūlām-pāre
g.-(ü)m-lik-i 726	g. (y).e 344
g.-(ü)-p 642	[=1]
g.-(ü)-ş 130	gūn-ḥar
g.-(ü)-ş-dik-(ü)- ñ 166	g. 781
g.-(ü)-ş-me 668	[=1]
[=21]	gūn-ā-gūn
göster-	g. 594
g. 287	[=1]
g.-dik-(i)-dür 597	gunc
g.-e-mez-di 42	g. 219
g.-ici 616	[=1]
g.-(i)-ş 443	gūne
[=5]	g. 17, 30, 486
göz	[=3]
g. 140, 232, 351, 412, 536	gūnūde
g. ci 412, 545	g. 143
g. i.ni 429	[=1]
g. lū 297	gūrāb
g. lük.e 509,742	g. 156, 158
[=11]	[=2]
gū	gūre
g. 610	g. 604
[=1]	[=1]
guft	gurg
g. 193	g +i bārān dīde 722

[=1]	[=1]
guristān	gūy
g. 156	g. 671
[=1]	[=1]
gūsfend	gūyā
g. 237	g. 5. 111, 399, 717
[=1]	[=4]
gūşşā	güç
g. dan507	g. 222, 297, 330
[=1]	g. e 192
gūş	g. lü 601
g. 157, 395, 469, 561	[=5]
[=4]	güft
gūş-āb	g. 857
g. 161, 161	[=1]
[=2]	güft-gūy
gūş-āsb	g. 675
g. 161	[=1]
[=1]	güftār
gūşe	g. 352
g +i çeşm 232	g. a 44
g. dür 217	[=2]
[=2]	güfte
gūşiş	g. 649
g. 174	g. m 875
[=1]	[=2]
gūşt	güftemī
g. 225	g. 374
[=1]	[=1]
gūş-vār	güften
g. 650	g. 649
[=1]	[=1]
gūş-vāre	güher
g. 433	g. 341

g +i bī-hemtā 67	g. 604
g. dir 10	[=1]
g. in 42	gül-şen
g.(ü).ñ 38	g. 133, 542
[=5]	g +i gām.da 41
gül	[=3]
g. 40, 464, 542, 542, 701, 717, 879	gülüc
g. i 133, 852	g. 412
[=9]	[=1]
gül-	gülū
g.-di 372	g. 353
g.-ici 543, 763	[=1]
g.-mek 262, 388, 542	gülū-teh
g.-mek-dür 262	g. 272
g.-mek-e 388	[=1]
[=8]	gül-zār
gül-deste	g. 133
g. 643, 732	[=1]
[=2]	gül-zemīn
gül-feşt	g. 699
g +i muşallā 855	[=1]
[=1]	güm
gül-geşt	g. 674
g. 645	[=1]
[=1]	gümān
gül-güne	g. 238
g. 495	[=1]
[=1]	güm-geşte
gül-istān	g. 674
g. 133	[=1]
g +ı me‘ārif.den 643	güm-rāh
g. dur 462	g. 459
[=3]	[=1]
gül-nār	güm-şüde

g. 459	g. dür 681, 685
[=1]	[=5]
gümüş	gürbe
g. dür 307	g. 393
[=1]	g. dür 763, 764
gün	[=3]
g. 113, 711	gürde
g. dür 626	g. 660
g. düz 755, 850	[=1]
g. i 190	güreş
g .i.n.e 562	g. e 601
[=7]	[=1]
günāh	gürg
g. 398, 871	g. 488
g. ı 548	[=1]
[=3]	gürg
günbed	g +i Yūsuf 816
k. 194	[=1]
[=1]	gürihten
güncāyiş	g. 475
g. 533	[=1]
[=1]	gürisne
günciden	g. 127
g. 533	[=1]
[=1]	gürizende
güncişk	g. 139
g. 452	[=1]
[=1]	güsiste
gündüz	g. 651
g. 113	[=1]
g. de 636	güvāh
[=2]	g. 519
güneş	[=1]
g. 142, 437, 837	güvārīden

	g. 324	[=4]
	[=1]	ḥaber
güz		h. 146
	g. 356	[=1]
	[=1]	ḥāb-gāh
güzāf		h + ₁ gül 764
	g. 171	[=1]
	[=1]	ḥābīde
güzār		h. 143
	g. 33	[=1]
	[=1]	ḥabīr
güzel		h. 337
	g. 167, 725, 851	[=1]
	g. dür 189, 482	ḥāce
	g. ler 543	h. 174, 257, 829
	[=6]	[=2]
güzerānīden		Ḥāce Ḥāfiz
	g. 270	h. 26, 855
	[=1]	[=2]
güzeşt		Ḥāce Naşru'dd-din
	g. 707	h. 787
	[=1]	[=1]
güzīde		ḥāce-serā
	g. 537	h. 124
	[=1]	[=1]
güzīden		ḥācet
	g. 474	h. 80, 462
	[=1]	[=2]
ḥā		ḥacīl
	h. 201	h. 839
	[=1]	[=1]
ḥāb		ḥacl
	h. 143, 143, 646	h. 159
	h ı.dur 223	[=1]

ḥaç	[=7]
h.a 199	ḥaḳīḳun
[=1]	h. 442
ḥadd	[=1]
h. i.(n).i 737	ḥaḳīr
[=1]	h. 766, 788, 840
ḥadem	[=3]
h. 512	ḥākister
[=1]	h. 290
ḥadeng	[=1]
h. 491	ḥaḳḳ
[=1]	h. a 481, 507, 882
ḥādīm	h. dur 442
h. 124	h. 1.(n).da 729
[=1]	h. 880
ḥadīṣ	[=6]
h. 385	ḥāk-rūbe
[=1]	h. 648
ḥaf	[=1]
h. 464	hāk-sār
[=1]	h. 502
ḥāhed	[=1]
h. 286	ḥāl
[=1]	h. 495, 741
ḥāher	h.e 740
h. 310	h (i).m.e 842
[=1]	h. (i).n.den 822
ḥāhiṣger	[=5]
h. 317	ḥalāṣ
[=1]	h. 182, 641
ḥaḳ	[=2]
h. 100, 152, 295, 614, 766	ḥālet
h +i dergāh.1.(n).a 59	h. 80
h +i rengīn 706	[=1]

ḥalḥāl	[=2]		
h. a 625		ḥālū	
[=1]		h. 335	
ḥalīde	[=1]		
h. 582		ḥalvā	
[=1]		h. 128	
Ḥalīlū'r Raḥmān	[=1]		
h. 52		ḥam	
[=1]		h. 514	
ḥālīṣ	[=1]		
h. 147		ḥām	
h. e 664		h.523	
[=2]		[=1]	
ḥalīṣ		ḥam-be-ḥam	
h. 383		h. 514	
[=1]		[=1]	
ḥalk		ḥamd	
h. a 695, 753		h. 1, 97	
[=2]		[=2]	
ḥalka-be-gūṣ		ḥame	
h. 791		h. 508	
[=1]		[=1]	
ḥall		Ḥamīd	
h. 28		h. 51	
[=1]		[=1]	
Ḥallāk		ḥamīde	
h +1 Kerīm 2		h. 672	
[=1]		[=1]	
Ḥalluḥ u Nev-ṣād		ḥamīr	
h .247		h. 705	
[=1]		[=1]	
ḥalt		ḥamīse	
h +1 kelām 240		h. 626	
h. 1 803		[=1]	

ḥammām	h. 372
h. a 114	[=1]
[=1]	ḥāne
hāmūn	h. 622, 827
h. 185	h +i dervīş 126
[=1]	[=3]
ḥamūş	ḥāne-be-dūş
h. 399, 815	h. 780
[=2]	[=1]
ḥam-yāze	ḥāne-ken
h. 444	h. 714
[=1]	[=1]
ḥʿān	ḥʿāned
h +ı dirāz 773	h. 191
[=1]	[=1]
ḥancer	ḥānedān
h. 306	h. 315
[=1]	[=1]
ḥandān	ḥāne-fūrūş
h. 543	h. 780
[=1]	[=1]
ḥande-ḥarīş	ḥāne-ḥarāb
h. 388	h. 163
[=1]	[=1]
handen	ḥāne-veş
h. 388	h. 614
[=1]	[=1]
ḥʿānden	ḥān-kāh
h. 174	h. 614
[=1]	[=1]
ḥande-rīş	ḥār
h. 262	h. 40, 251, 251, 286, 295, 378
[=1]	[=6]
ḥandīd	ḥār u ālāg

h. 286	[=1]	[=4]
ḥār u ḥas		ḥarf-gîr
h. 378	[=1]	h. 840
ḥārā		ḥar-gāh
h. 115	[=1]	h. 572
ḥarām		ḥar-gedā
h. 503	[=1]	h. 789
ḥarb		ḥar-gūş
h. 428	[=1]	h. 392
ḥar-beze		ḥarīden
h. 608	[=1]	h. 215
ḥār-çeng		ḥarīre
h. 489	[=1]	h. 647
ḥar-çîn		ḥār-püşt
h. 505	[=1]	h. 489
ḥareket		ḥarrās
h. 108	[=1]	h. 207, 403
ḥarem		ḥāş
h. 511	[=1]	h. (u).ñ 147
ḥarf		ḥas ü ḥār
h +i 'ayn 201		h. 40
h +i hecād.a 85		[=1]
h +i sâkin.dür 830		ḥaşane
h. e 203		h. 384
		[=1]

ḥaṣāṣ	h. (u).ñ 359
h. 405	[=2]
[=1]	ḥāṣāk
ḥasbünallāh	h. 378
h +u te'ālā 93	[=1]
[=1]	ḥaṣef
ḥased	h. 465
h. 242	[=1]
[=1]	ḥaṣmet
ḥāṣıl	h. 800
h. 658	[=1]
h +ı ma' nā 87	ḥaṭ
h.ı 37, 852	h. 666
[=4]	[=1]
ḥaṣīr	ḥatā
h. 126	h. dan 93
[=1]	[=1]
ḥasīs	ḥātem
h. 317	h. (ü).ñ 563
[=1]	[=1]
ḥāṣıyyet	ḥātem
h +i ism.i 53	h + i gūyā 717
[=1]	[=1]
ḥaṣm	ḥātır
h. 776	h. 456
[=1]	h. ı 327, 776
ḥas- pūṣī	[=3]
h. 760	ḥātıra
[=1]	h. 35
ḥaste	[=1]
h. 299, 405, 640	ḥatun
[=3]	h. 385, 642
ḥasūd	h +ı 'Arab 684
h. 758	[=3]

hava	[=1]		
h (y).a 689		ḥayme-zed	
h. dur 321		h. 770	
[=2]		[=1]	
havan		ḥayr	
h. 580		h.336	
[=1]		h.ıla 96	
ḥāver		[=2]	
h. 304		ḥayrān	
[=1]		h. 15, 644	
Ḥavernak		[=2]	
h. 239		ḥayr-du‘ā	
[=1]		h. (y).ı 92	
ḥavf		[=1]	
h. 439		ḥayr-ḥalef	
[=1]		h. 63, 472	
ḥavl		[=2]	
h. 414		ḥayt	
[=1]		h. 424	
ḥavz		[=1]	
h +ı māhī 757		ḥayvān	
h. (u).ñ 135		h. 137, 470	
[=2]		h. ı 470, 501	
ḥayā		[=4]	
h. 736		ḥazef	
[=1]		h. 467	
ḥayālāt		[=1]	
h ı 161		ḥazer	
[=1]		h. 632	
ḥāye		[=1]	
h. si.(n).e 292		ḥaz ḥāz	
[=1]		h. 269	
ḥayf		[=1]	
h. 338		ḥāzır	

h. 386, 720, 794, 796, 825	h. 505
h. dur 777	[=1]
[=6]	helāl
ḥāzır-cevāb	h. 503
h. 673, 801	[=1]
[=2]	hele
ḥazīne	h. 181
h. 217, 621, 621	[=1]
[=3]	hem
hażm	h. 3, 4, 6, 9, 19, 37, 55, 74, 95, 98,
h. ı 324	101, 102, 103, 111, 112, 116, 128, 132,
[=1]	149, 156, 158, 160, 161, 177, 178, 192,
ḥazret	195, 198, 207, 209, 213, 214, 215, 220,
h +i Ādem.e 2	221, 223, 229, 231, 232, 236, 237, 238,
[=1]	245, 248, 253, 258, 258, 259, 261, 262,
hebb	263, 266, 269, 271, 272, 273, 287, 288,
h. 170	290, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 301,
[=1]	302, 303, 305, 307, 310, 311, 314, 316,
hebā	318, 322, 324, 325, 328, 331, 333, 337,
h. 106	338, 338, 348, 354, 358, 365, 368, 373,
[=1]	375, 375, 377, 378, 384, 385, 388, 389,
hedıyye	395, 402, 403, 405, 407, 409, 411, 412,
h. 531	412, 415, 416, 418, 421, 422, 423, 427,
[=1]	428, 430, 432, 435, 435, 436, 438, 439,
heft	441, 442, 443, 443, 445, 455, 459, 461,
h. 277	470, 473, 474, 475, 476, 478, 480, 483,
[=1]	484, 487, 490, 491, 493, 499, 503, 508,
heftād	508, 513, 515, 521, 529, 530, 532, 534,
h. 279	535, 538, 540, 544, 548, 550, 553, 558,
[=1]	562, 568, 569, 571, 572, 574, 578, 579,
heft-ten	581, 585, 593, 596, 600, 612, 618, 620,
h. 681	624, 626, 627, 631, 639, 644, 644, 645,
[=1]	646, 651, 652, 657, 659, 660, 662, 669,
hegbe	671, 672, 673, 674, 681, 685, 692, 698,

700, 708, 709, 711, 716, 717, 721, 724,
726, 729, 732, 736, 739, 745, 746, 756,
757, 759, 761, 769, 785, 788, 790, 791,
793, 796, 819, 833, 837, 847, 854, 856,
868, 869, 871, 873, 875
[=239]

hemāl
h. 506
[=1]

hemān
h. 179, 282, 371, 588, 636, 663,
691, 715, 719, 753
[=10]

hemāre
h. 177
[=1]

hem-çün
h. 602
[=1]

hem-dem
h. 373
[=1]

heme
h. 170
[=1]

hemegi
h. 157, 187
[=2]

hemîşe
h. 95
[=1]

hem-künān
h. 792
[=1]

hem-nām
h. 152
[=1]

hem-pā
h. 116
[=1]

hem-rāz
h. 26
[=1]

hem-sāye
h. 518
[=1]

hem-ser
h +i řāvūs 746
[=1]

hemşire
h. dür 310
[=1]

hem-vāre
h. 177,332
[=2]

hem-zād
h. 506
[=1]

hencār
h. 418
[=1]

hengām
h. 618
[=1]

henüz
h. 666
[=1]

hep

h. 25, 147, 205, 206, 281	hezār
[=5]	h. 41, 280, 541
her	[=3]
h. 17, 36, 64, 85, 189, 216, 250,	hezārān
250, 332, 332, 333, 382, 382, 463, 496,	h. 9, 882
526, 526, 620, 774, 817, 858	[=2]
[=21]	hezec
herkes	h. dūr 257
h. 72, 628	[=1]
[=2]	ḥıdīv
herze-gū	h. 653
h. 171	[=1]
[=1]	ḥıdmet-güzār
hest	h. 793
h. 360	[=1]
[=1]	ḥıdmet-kār
heşt	h. (u).ñ 793
h. 278	[=1]
[=1]	ḥıfz
heştād	h. 93, 341, 431, 576
h. 280	h +ı İlähī.de 69
[=1]	h. ı.(n).a 72
heves	[=6]
h. 380	ḥınyā
[=1]	h. 110
heybet	[=1]
h +ü ḥaşmet 144	ḥınzır
[=1]	h. 295
heyme	[=1]
h. 290	ḥırām
[=1]	h. 107
heyzüm	[=1]
h. 290	ḥırāmān
[=1]	h. 544

[=1]	[=1]
hırāmīden	hīç-kāre
h. 540	h. 735
[=1]	[=1]
hired-mend	hik
h. 396	h. 295
[=1]	[=1]
hırs	hikāyet
h. 488	h. 579
h. a 342	[=1]
[=2]	hikmet
hırsız	h. 5
h. 492	h ler.i 7
[=1]	[=2]
hısm	hilāl
h. lar 314	h. 498
[=1]	[=1]
hıssat	hil'at
h. 763	h. 561
[=1]	h +ı fāhire 560
hısm	[=2]
h. 368, 427	hile
[=2]	h. 764
hıst	[=1]
h. 188, 188	hilūfe
[=2]	h. 419
hıttā	[=1]
h +i Īrān.dan 150	hinduvāne
[=1]	h. 608
hıyāt	[=1]
h. 424	hindū-zāde
[=1]	h. dūr 846
hīç	[=1]
h. 662	hır

	h. 295	[=1]		
	[=1]		ḥitām	
hirās			h. 880	
	h. 364	[=1]		
	[=1]		hiyāt	
hirāsān			h. 425	
	h. 554	[=1]		
	[=1]		ḥīz	
hirāsīden			h. 870	
	h. 439	[=1]		
	[=1]		ḥīz-āb	
ḥīre			h. 138	
	h. 730	[=1]		
	[=1]		ḥōd	
ḥīre-ser			h. 384	
	h. 774	[=1]		
	[=1]		ḥōd-bīn	
ḥīre-ṣīr			h. 258	
	h. 843	[=1]		
	[=1]		ḥōd-fürüş	
ḥiṣṣe			h. 805	
	h. dür 294	[=1]		
	[=1]		ḥōd-kerde	
ḥīṣ			h. 285	
	h. 384	[=1]		
	[=1]		ḥōd-pesend	
ḥīṣāvend			h. 258	
	h. 314	[=1]		
	[=1]		ḥōd-rev	
hiṣt			h. 384	
	h. 194	[=1]		
	[=1]		ḥōd-ser	
hiṣte			h. 734	
	h. 194	[=1]		

ḥōr	ḥoş-güvār
h. 766	h. 324
[=1]	[=1]
ḥōrdem	ḥōş-ḥōr
h. 228	h. 324
[=1]	[=1]
ḥorden	ḥoş-mekān
h. 721	h. 855
[=1]	[=1]
ḥōrdenī	ḥoş-nevā
h. 127	h. 541
[=1]	[=1]
ḥōrsend	ḥoş-nişin
h. 342	h. 687
[=1]	[=1]
ḥoş	ḥoş-nizām
h. 71, 688, 774, 810	h. 203
h. ça 193	[=1]
[=5]	ḥoy
hōşā	h. 668
h. 591	[=1]
[=1]	ḥoy-kerde
ḥoş-āb	h. 114
h. 134	[=1]
[=1]	ḥūb
ḥoş-‘alef	h. 189
h. 714	[=1]
[=1]	ḥūbān
ḥoş-būy	h. 543
h. 339	[=1]
[=1]	ḥuceste-dem
ḥoş-gūy	h. 513
h. 787	[=1]
[=1]	Ḥudā

h. 94, 567	h. 452
[=2]	[=1]
Ḥudāvend	ḥūn-çekān
h. 588	h. 582
[=1]	[=1]
ḥuft	ḥunük
h. 870	h. 465
[=1]	[=1]
ḥufte	ḥūr
h. 646	h. 295
[=1]	[=1]
ḥuften	ḥurde-bīn
h. 646	h. 382
[=1]	[=1]
ḥūk	ḥurde-dān
h. 295	h. 801
[=1]	[=1]
ḥulḳ	ḥurde-gīr
h. ı 51, 810	h. 840
[=2]	[=1]
ḥullet	ḥurd-mürd
h. dür 623	h. 329
[=1]	[=1]
ḥum	ḥurrem
h. 514	h. 245
[=1]	[=1]
ḥūn	ḥurşīd
h. 387	h. 142
h +ı dil.(i).m.den 426	h +i 66
[=2]	[=2]
ḥūn-āb	ḥurūf
h. 140	h. 205
[=1]	[=1]
ḥunc	ḥusbīde

h. 646	[=1]		
[=1]		huy	
Ḥusrev ü Pervīz		h. lu 427	
h. 621		h. suz 810	
[=1]		[=2]	
Ḥusrev ü dārā		hücre	
h. 303		h. dür 614	
[=1]		[=1]	
huşumet		hüdhüde	
h. 623		h. + i āvāz.ın 14	
[=1]		[=1]	
hūş		hüküm	
h. 396, 848		h. 301	
[=2]		[=1]	
hūşe		hülū	
h. 196		h. 605	
[=1]		[=1]	
huşk		hümā	
h. 611, 850		h. 513	
[=2]		[=1]	
huşk-mağz		hümāyün	
h. 850		h. 513	
[=1]		[=1]	
huşk-rīş		hüner	
h. 783		h. 267, 619	
[=1]		h. (ü).ñ 38	
huşk-sāl		[=3]	
h. 234		hüsn	
[=1]		h +i edā 663	
huşk-ser		h +i niżām 46	
h. 850		h +i tābīr.e 76	
[=1]		h. e 239	
hutūr		[=4]	
h. 35		hüveydā	

h. 549	[=1]
[=1]	ıřılāḥ
ıķlīm	i. 87, 145, 523
i. i 33	[=2]
i. i.(n).e 31	ıřılāḥāt
i. dūr 302	i. i 29
i. i.(n).de.dūr 665	[=1]
[=4]	ışık
ımızġan-	i. a 437
i.-mış 143	[=1]
[=1]	i'ānet
İrāk	i. 211
i a 25	[=1]
[=1]	ib'āř
ırıla-	i. 215
i.-maķ 110	[=1]
[=1]	ibn
ırmaķ	i. 10
i. 473	[=1]
i. a 135	ibnegānī
i. i.dur 856	i. 344
[=3]	[=1]
İřfahānī	ibtila'
i. ler.(ü).ñ 32	i. 435
[=1]	[=1]
İřfehān	īcād
i. 458	i. 248, 436, 436
i. da 853	[=3]
[=2]	i'cāl
ısrı-	i. 432
i.-maķ-a 415	[=1]
[=1]	icāř
ısmarla-	i. 402
i.-maķ 474	[=1]

ıç	i. 178, 179, 224	iftāh	i +u'l bāb 235
	i. e 178		[=1]
	i. erü.(y).e 587	iftihār	
	i. i.(n).de 248, 408, 494, 542, 670		i. 880
	i. i.dür 369		[=1]
	[=11]	iğmāz	
ıç-			i. 412
	i. 361		[=1]
	i.-me 398	igne	
	i.-mek 391, 435		i. 499, 563
	[=4]		i. nüñ 424
ıçün			[=3]
	i. 182, 457, 461, 542, 570, 578, 862	iğrāz	
	i. dür 187		i. 857
	[=8]		[=1]
idhāl		iḥāle	
	i. 869		i. 60
	[=1]		[=1]
idi		ihām	
	i.38, 39, 39, 40, 41, 44,		i. 74
	654,731,752		[=1]
	i.(ü).m 374	ihbāt	
	[=10]		i. 416
ıffet			[=1]
	i. 104	ihdā	
	i. e 682		i. 59
	[=2]		[=1]
ifrāḥ		iḥfā	
	i. 230		i. 231
	[=1]		[=1]
ifşā		iḥsān	
	i. 723		i. 526, 680, 697
	[=1]		[=3]

iḥtilāf	i. 63, 242, 246, 247, 277, 283, 417,
i +1 şuver 7	672, 745
[=1]	i. nci 282
iḥtilām	i. si 67, 605
i. 161	i. si.nüñ 608
[=1]	[=13]
iḥtilāt	iḫsāt
i. 863	i. 423
[=1]	[=1]
ihtimām	iḫtibā ^ç
i. 762	i. 435
[=1]	[=1]
iḥtira ^ç	iḫtimā ^ç
i. 436	i. 435
[=1]	[=1]
iḥtirāz	‘ilāc
i. 250	i. (u)ñ 640
[=1]	[=1]
iḥtiyār	ile
i. 669, 694, 715	i. 4, 5, 6, 16, 25, 26, 27, 34, 40, 50,
[=3]	68, 68, 68, 73, 74, 77, 82, 96, 110, 200,
iḥvāz	203, 208, 226, 228, 246, 262, 269, 276,
i. 269	294, 320, 336, 382, 388, 403, 447, 467,
[=1]	550, 602, 605, 663, 675, 725, 765, 789
iḥyā	[=44]
i. 612	ilerü
[=1]	i. 381, 381, 795
iḫbāl	[=3]
i. 696	ilic
[=1]	i. 583
iken	[=1]
i. 5, 480	‘ilm
[=2]	i. 175, 254, 359, 371
iki	i +i ledün 678

i +ü irfan.ıla 20	647, 759, 763, 764, 764, 776, 776, 797,
i. (ü).ñ.le 106	797, 827
[=7]	[=57]
‘ilm ü me‘ārif	imrüz
i.359, 516	i. 113
[=2]	[=1]
ilmāḥ	imşeb
i. 232	i. 113
[=1]	[=1]
iltifāt	imtizāc
i. 716	i 1 838
[=1]	[=1]
iltimā‘	in
i. 438	i. 121, 165, 187, 610, 702, 826
[=1]	[=6]
imām	in-
i. a 103	i.-dir-me 416
[=1]	i.-(i)-ş 185
īmān	[=2]
i. 214	in
[=1]	i. lü 346
īmāz	[=1]
i. 409	‘inād
[=1]	i. 390
imdād	[=1]
i. 182	‘ināḳ
[=1]	i. 420
imiş	[=1]
i. 28, 128, 144, 190, 197, 215, 220,	inan-
231, 266, 270, 326, 328, 336, 339, 352,	i. 715
379, 407, 409, 411, 415, 419, 423, 429,	i.-maḳ-a 214
448, 500, 505, 511, 512, 517, 519, 522,	i.-maḳ 101, 519
524, 527, 532, 536, 538, 565, 573, 576,	[=4]
581, 587, 611, 615, 616, 618, 640, 641,	inās

	i. 208, 209		i. 440
	[=2]		[=1]
in-cā		inkāz	
	i. 460		i. 273, 432
	[=1]		[=2]
ince		iñle-	
	i. 346, 585, 797		i.-(y)-ici 297
	[=3]		i.-(y)-(i)-ş 388
inci-			i.-me 507
	i.-t-me 222, 842		[=3]
	i. -mek 527	innem	
	[=3]		i +e'l haḳḳ.a 442
incīl			[=1]
	i +i şerīf.(ü).ñ 589	ins	
	[=1]		i. 11
incilā ^c			[=1]
	i. 441	iñşā	
	[=1]		i. 27, 59, 70
incü			i +y1 laṭīf 828
	i. 134, 318, 469		[=4]
	[=3]	iñşān	
inek			i. 571
	i. 389		[=1]
	[=1]	intikām	
īnest			i. 338
	i. 821		[=1]
	[=1]	ip	
infāz			i. 492
	i. 270		i. lik 195
	[=1]		i. lik.e 424
inhāz			[=3]
	i. 416	ir-	
	[=1]		i.-di 709, 823
inḥidā ^c			i.-(e)n 525

i.-(e)n-dür 144	i. 78
i.-(i)-ş-di 182	[=1]
i.-(i)-ş-dir-ici 97	irtiyā ^c
i-(i)-ş-dir-mek 531	i. 439
i.-(i)-ş-(e)n 182	[=1]
[=8]	is
īrā	i. dūr 658
i. 114	[=1]
[=1]	Īsā
Īrān	i. 5
i. a 23	[=1]
[=1]	ise
īrāş	i. 133, 189, 250, 500, 691
i. 216	i. de 155
[=1]	i. ñ 119, 129, 380 619
īrāż	i.-m 90, 90, 841
i. 716	[=13]
[=1]	‘isiy
‘irfān	i +i şeş-māhe 683
i. 371	[=1]
[=1]	iskene
irfāş	i. 291
i. 209	[=1]
[=1]	ism
iri	i.i 54, 61
i. 420	i. (i).m.i 426
[=1]	[=3]
iriñ	iste-
i. dūr 387	i. 332, 617
[=1]	i.-(y)-(e)n 408
irmāż	i.-dik-i 687
i. 409	i.-k-lü 317
[=1]	i.-me 617
irtikāb	

i.-r 286, 619	i. 426
i.-r-sen 332	[=1]
[=9]	istinsāḥ
istifād	i. 244
i. 254	[=1]
[=1]	iş
istiḥlāş	i. 298, 330, 330, 330, 411, 552,
i. 273	629, 630, 633, 700, 703, 704, 798, 813,
[=1]	814, 866
istiḥsān	i. de 382
i. 18	i. den 700
[=1]	i. e 192, 629, 636, 704, 705, 824,
istiḥsās	870
i. 214	i. i 417, 769, 799
[=1]	i. i.ni 591
istihvāz	i. i.n 753,774
i. 275	i. le.(y).ici.(y).e 330
[=1]	i. le.k 769
istihzā	i. ler.i 813
i. 262	[=32]
[=1]	īşān
istikāz	i. 553
i. 429	[=1]
[=1]	işāret
istikrāz	i. 779, 802
i. 411	[=2]
[=1]	işgerf
istilzāz	i. 339
i. 276	[=1]
[=1]	işig
istimāl	i. dūr 639
i. 30, 82	i. i.(n).e 639
[=2]	[=2]
istinbāt	işit-

- i.-dü-m 257
i.-(e)-n-ler 61
i.-(i)-l-se 752
i.-mek-dür 536
i.-(ü)-p 14, 263
i.-(ü)-r-sin 469
[=7]
- işkâz**
i. 268
[=1]
- işkeste**
i. 637
[=1]
- işle-**
i.-g 616
[=1]
- işte**
i. 325, 462
[=2]
- ıştelim***
i. 739
[=1]
- ışve**
i. 482
[=1]
- it-**
i. 417, 507
i.-(e)-r 79, 84
i.-(e)-r-(e)-m 129
i.-e 61, 84, 92, 93, 211, 590, 720
i.-e-ler 60
i.-(e).m 35
i.-(e)-n 178, 258, 300, 481, 612,
625, 695, 723, 773
- i.-(e)-n-dür 633, 774, 775
i.-(e)-r 12, 18, 216, 276, 300,
380,495, 526, 526, 630, 680, 697, 742, 864
i.-e-sin 426
i.-ici 240, 242, 301, 321, 342, 382,
779, 797
i.-ici-(y)-e 775
i.-ici-dür 303, 321,598
i.-(ü)-p 3, 14, 26, 33, 41, 43, 82,
204, 359, 765, 813, 833, 882
i.-di 23, 49, 49, 179, 285, 358, 701,
709, 712, 718, 719, 727, 739, 757, 762,
841, 863
i.-dü-m 25, 59, 70, 548, 875
i.-dük-ce.dir 456
i.-düm 561
i.-erek 27
i.-me 359, 428, 600, 650, 749, 817
i.-me-(y)-ince 628
i.-me-dü-m 78,83
i.-me-dür 529
i.-me-m 880
i.-me-miş 71, 89
i.-mek 146, 263, 268, 325, 423,
537, 576, 799, 876
i.-mek-dür 439, 528, 533, 541, 822
i.-mek-e 209, 211, 238, 238, 358,
427, 431 525, 530, 659, 695
i.-miş 54, 716
i.-miş-dür 249
i.-miş-idü-m 28,33
i.-se 244, 827, 833
[=137]
- ıta‘at**

i. 303	[=1]
i. siz 264	izāḥ
[=2]	i. 231
i'tibār	[=1]
i. 47, 722	izāz
[=2]	i. 414
i'tizār	[=1]
i. 727	Īzīd
i +1 nā-mülāyim 728	i. 507
[=2]	[=1]
itrāṣ	īzīdī
i. 406	i. 100
[=1]	[=1]
iv-	jāḫḫā
i. -dir-mek.e 432	j. 240
i.-mek-dür 148	[=1]
[=2]	jāle
iyāric	j. 539
i. 223	[=1]
[=1]	jende
iyü	j. 564
i. 128, 134, 157, 339, 541, 561,	[=1]
603, 607, 610, 641, 668, 676, 711, 750,	jerf
765, 834	j. 367
i. dür 193	[=1]
i. lük 654	jīve
i. si 664	j. 139
i. si.dür 607	[=1]
[=20]	kā'b
iz	k +1 beyne'l füṣṣāḫā19,
i. 569, 820	[=1]
[=2]	ḫaba
izāfet	k. 156, 559
i. le 3	k. sı 419

[=3]	k. 107
ķabak	[=1]
k. 608	ķadeķ
[=1]	k. 637, 657
ka'be	k. dūr 455
k +i 'ulyā.(y).a 684	[=3]
[=1]	ķādı
ķabīle	k. (y).a 790
k. 315, 658	[=1]
[=2]	ķadun
kābīn	k. a 385
k. 642	k. dur 598
[=1]	[=2]
ķabūl	ķadīmī
k. 263, 709	k. 620, 694
[=2]	[=2]
ķaç-	ķādir
k. 365	k. 72
k.-acaķ 364	[=1]
k.-dı 180, 393, 718	ķadr
k.-ıc1 555	k +i hūner 58
k.- ğm 181	k +i tuķfe.m.de 70
k.-maķ 475, 538, 641	k. i 38
[=10]	k. i.ni 650
ķaç?	k. i.(n).e 42
k. dur 283	k. (ü).ñ 47,117
[=1]	[=7]
kāçāl	kāfila
k. 210	k. 379, 521
[=1]	[=2]
ķaçan	kāfir
k. 461, 536	k. 736
[=2]	k. e 390
ķadd	[=2]

kāfir-kīş	kāl
k. 390	k. 538
[=1]	[=1]
ķāfiye	ķal-
k. 202	k.-(a)n 375
k. m 204	k.-dı 15
[=2]	k.-dır-maķ-a 416
ķaftān	k.-ma 153
k. 559	k.-ma-(y)-(a)n 162
[=1]	k.-maķ 34, 111
kāġ	k.-miş 39, 776
k. 453, 453, 453	[=9]
[=3]	kālā
kāġıd	k. 355, 737
k +1 zerdī 615	k +yı hūner 47
[=1]	[=3]
kāh	ķalay
k. 239, 611, 611	k. 307
[=3]	[=1]
ķaķbe	ķalb
k. 865	k. 260, 363, 645
[=1]	k. i 259, 327, 387
ķaķt u ġalā	[=6]
k. 234	ķalb-zen
[=1]	k. 449
Ķaķtān	[=1]
k. 15	kāle
[=1]	k +i ħodrā 401
kāhū	k +i mülk i ‘acem.dür 150
k. 609	[=2]
[=1]	ķalem
ķā`il	k. 508
k. 442	[=1]
[=1]	ķalem-rev

k. 304	k. dur 634
[=1]	[=1]
qalem-tıraş	kām-kār
k. a 509	k. 711
[=1]	[=1]
qalın	kām-yāb
k. 346	k. 144, 690
[=1]	[=2]
qālīçe	qan
k. 505	k. 582, 584
[=1]	k. a 387
kālīve	k. da 121
k. 476	k. lu 140
[=1]	[=5]
qalk-	qān
k. 334	k. 298
k.-dı 179	[=1]
[=2]	
qalkān	qan-
k. 306	k.-dur-ma 214
[=1]	k.-miş 131
qalp	[=2]
k. ı 242	qanā ^c at
[=1]	k. 342
kālüm	[=1]
k. 312	qanat
[=1]	k. dur 347
qalye-ḥār	k. (u).ñ 500
k. 865	[=2]
[=1]	kān-cimā ^c
kām	k. 484
k. 521	[=1]
[=1]	kandīl
qamiş	k. 825

k +i pür-fikr 825	[=1]
[=2]	ķar-
ķankı	k.-(1)-ş 510
k. 121, 256	k.-(1)-ş-dır-maķ-a 212
[=2]	k.-(1)-ş-(1)- ķ 675, 857
ķap-	k.-(1)-ş-(1)- ķ-lık 365
k.-(1)l-(a)n 183	k.-(1)-ş-mış 444, 655
k.-maķ-a 475	k.-(1)-ş-mış-a 212
[=2]	[=8]
ķapa-	ķar
k.-ma 287	k. a 465
k.-maķ 412	[=1]
[=2]	ķara
ķaplan	k. 297, 420, 486, 505
k. 488	[=4]
[=1]	ķarār
ķaplumbaġa	k. 33, 281, 704, 838
k. (y).a 468, 489	[=4]
[=2]	kār-büd
ķapu	k. 817
k. 792	[=1]
k (y).ı 235	kārd
k. cı.lar 798	k. 188
k. dan 546, 546	[=1]
k. sı 639	kār-dān
[=7]	k. 630
kār	[=1]
k. 298, 357, 767	kār-dār
k +ı pinhān 629	k. 330
k +ı saħt 708	[=1]
k. da 820	kārdu
[=6]	k. 410
kār u bār	[=19]
k.330	kār-düzd

k. 814	[=1]
[=1]	kāse-līs
ķarġa	k. 164
k. 452, 453	[=1]
[=2]	ķařık
ķarı	k. (u)ñ 600
k. 252, 598	[=1]
[=2]	ķařırġa
ķarın	k. 368
k. daş.dur 310	[=1]
[=1]	ķařr
ķarınca	k +ı Nu‘mān.a 239
k. 299	[=1]
[=1]	kāst
ķarīham	k. 596
k. 880	[=1]
[=1]	ķař
kārīz	k. a 351, 495
k. 468	k. ı 354
[=1]	[=3]
ķarpuz	kāřāne
k. a 608	k. 622
[=1]	[=1]
kār-sāz	ķat
k. 866	k. 672, 672, 672, 691
[=1]	[=4]
ķārūre	ķatı
k. 640	k. 115
[=1]	[=1]
ķarż	ķařır
k. 411	k. dur 286
[=1]	[=1]
kār-zār	kātib
k. 326	k. 508

k +i cān 677	k.a 137
[=2]	[=1]
ḳatre	ḳāziyye
k. 539, 539	k +i gīreng 787
k +i eşk.(ü)m 426	[=1]
[=3]	keb
ḳatre-zed	k. 171, 240
k. 735	[=2]
[=1]	kebāb
ḳav	k. 582
k. dur 464	[=1]
[=1]	kebg
ḳavm	k. 490
k. 315	[=1]
[=1]	kebīr
ḳavuḳ	k. 340
k. a 272	[=1]
[=1]	kebūd
ḳavun	k. 486
k. 608	[=1]
[=1]	kebūter
ḳay-	k. 452
k.-ma. dur 383	[=1]
[=1]	kec
ḳaymaḳ	k. 406
k. a 446	[=1]
[=1]	kecāve
ḳayrevān	k. 595
k. 498	[=1]
[=1]	kec-dār u merīz
kāz	k. 820
k. 631	[=1]
[=1]	keçe
ḳaz	k. nūñ 505

[=1]	[=1]
keçel	kej
k. 485	k. 514
[=1]	[=1]
keçi	keklik
k. 237	k. 490
[=1]	[=1]
keder	kel
k. 251	k. 485
k. den 387	[=1]
[=2]	kelāg
keci	k. 452
k. (y).e 393	[=1]
[=1]	kelām
kedū	k. 13
k. 608	[=1]
[=1]	kelān
kedūy	k. 340
k. ı 745	[=1]
[=1]	kelān-ter
kef	k. 340
k. 471	[=1]
[=1]	kelemend
kefā	k. 590
k. 93	[=1]
[=1]	kelīm
kefş	k. 3
k.ü sür 515	[=1]
[=1]	kem
keh-keşān	k. 381, 746
k. 574	[=2]
[=1]	kemān
kehle	k. 491
k. 184	[=1]

kemer	kendū
k. 585, 750	k. 487
[=2]	[=1]
kemer-beste	kendū
k. 793	k. 384, 384, 401, 868
[=1]	k. (y).i 397, 805
kemīden	k. si 818
k. 533	k. si.(n).e 384
[=1]	k. sin 258
kemik	[=9]
k. dūr 583	kenīr
[=1]	k. 213
kemīn	[=1]
k. 613	kenīz
[=1]	k. 362
kemīne	[=1]
k. 596	ker
[=1]	k. 485
kemmūn	[=1]
k. 609	kerāre
[=1]	k. 271
kemter	[=1]
k. 596	kerd
[=1]	k. 358, 712, 712, 719, 739, 739
kenār	[=6]
k. 322	kerde
k. 1.(n).a 686	k. 831
[=2]	[=1]
kend	kerdem
k. 266	k. 548
[=1]	[=1]
kendīde	kerden
k. 343	k. 358
[=1]	[=1]

kerde-nān	k +i sūrūr 300
k. 860	[=8]
[=1]	keşed
kerdengel	k. 817
k. 345	[=1]
[=1]	keşef
kerem-fermā	k. 468
k. (y)a 1	[=1]
[=1]	keşf
kerīm	k. 28
k. 10, 10	k +i me‘āl 82
[=2]	[=2]
kerpiç	keşid
k. 188	k. 180, 757, 857
[=1]	[=3]
kerre	keşiden
k. 283	k. 479
[=1]	[=1]
kes	keştī
k. 254, 372, 372, 821	k +yi zer 690
k +i zen 781	[=1]
[=5]	kethudā
kes-	k sı 798
k.-(i)-l-(e)n 565	[=1]
k.-(e)r-dür 635	key
k.-ici 492	k. 653
k.-kin 294	[=1]
k.-me-(y)-e 520	keyān
k.-me-dür 583	k. 571
[=6]	[=1]
kesb	keyk
k. 294, 359, 503, 663, 767	k dür 838
k +i hüner 472	[=1]
k +i kemāl 200	keyvān

k. 573	kırmızı
[=1]	k. 486
kıgılcım	[=1]
k. 464	kırpındı
[=1]	k. 410
kııl	[=1]
k. 404, 505, 599, 632	kışa
[=4]	k. 346
kııl-	[=1]
k.-(u)-r-sın 281	kışır
k.-dı 2, 3, 4, 8, 45, 53	k. 478
k.-du-m 24, 73,77, 203	[=1]
[=11]	kış
kıılıç	k. 350
k. 306	k. dur 356
[=1]	[=2]
kıımıl-da-	kıvır-
k.-n-mağ-a 268	k.-cık220, 404
[=1]	[=1]
kır	kıyāmet
k. 669	k. 105
[=1]	[=1]
kır-	kıyās
k.-(ı)-l-mış 637	k. 281
k.-(a)-r-sın 637	[=1]
k.-dı 180	kıymet
k.-ma 632	k. i 38
[=4]	[=1]
kıırk	kıız
k. a 278	k. 209, 311, 313
[=1]	k. a 124
kıırlangıç	[=4]
k. 453	kıız-
[=1]	k.-(ı)l-ca 495

k.-(ı)-ş-dık-ça	668	827, 835, 847, 849, 859, 860, 862, 864,
k.-mış-dur	483	865, 878
[=3]		k. dür 121
ki		k. i 858
k. 1, 9, 12, 17, 35, 52, 60, 81, 92,		k. ler 571
137, 171, 211, 213, 214, 231, 249, 268,		[=52]
269, 270, 272, 275, 289, 291, 324, 333,		kimse
344, 372, 374, 374, 382, 383, 386, 406,		k. 71, 372, 736
407, 410, 429, 433, 440, 457, 461 495,		k (y).e 253, 274, 449, 476, 522,
496, 501, 502, 510, 536, 567, 567, 621,		525, 591, 871
649, 649, 662, 670, 734, 769, 782, 786,		k. dür 217, 254
799, 811, 817, 833, 847		[=13]
[=62]		k̄in
kibr		k. 298
k. 258, 710		[=1]
[=2]		kināye
Kibriyā		k. 577, 656
k. 94		[=2]
[=1]		kir
kih-ter		k. 447
k. 335		k. e 447
[=1]		k. li 673
kilīsā		[=3]
k. 199		kiraz
[=1]		k. 604
kilk		[=1]
k. 508		kirdār
[=1]		k. 192
kim		[=1]
k. 13, 21, 78, 141, 158, 159, 164,		Kird-gār
197, 200, 217, 234, 239, 264, 338, 369,		k. 95
372, 434, 467, 494, 506, 527, 555, 555,		[=1]
578, 625, 665, 683, 688, 714, 720, 734,		kireç
742, 752, 785, 787, 802, 803, 806, 810,		k. 188

[=1]	[=1]
kiriş	kitāb
k. 491	k. 244, 578
[=1]	k (u).m 462
kirpi	k +ı müştetāb 150
k. 489	k. 1 494
[=1]	k. 1.(n).a 589
kirpik	k. 1.dur 246
k. 351	[=7]
[=1]	kiyān
kīse-kebūd	k. 571
k. 758	[=1]
[=1]	kiz̄b
kīst	k. 847
k. 121	[=1]
[=1]	ḳo
kīş	k. 842
k. 102	k. -ma 617
[=1]	k. -r.lar 267
kīş	[=3]
k. 561	ḳoca
[=1]	k. 293, 598
kişi	[=2]
k. 315, 732, 761	ḳoçmaq
k. nūñ 242	k. a 322
[=4]	[=1]
kişne-	ḳoğan
k.-mek 538	k. 487
[=1]	[=1]
kişt	ḳoḳ-
k. 196	k.-miş-a 343
[=1]	k.-u 343
kişver	k.-u-lı-dur 339
k. 302	[=3]

kol	[=3]
k. a 434	kovcı
k. 1.(n).a 625	k. (y).a 233,768
[=2]	[=2]
kolay	koşu
k. 705	k. 383
k. dur 557	[=1]
[=2]	koşun
koltuğ	k. 237
k. dur 600	k. dur 299
[=1]	k. uñ 389
kon-	[=3]
k.-dik-1 568	köçek
[=1]	k. 407
koñşu	[=1]
k. (y).a 518	köhne-süvār
[=1]	k. 798
kop-	[=1]
k.-ar-mağ 479, 634	kök
[=2]	k. 634
kor	[=1]
k. a 290	köle
[=1]	k. 362, 791
korq-	[=2]
k.-(u)-t-mağ-a 439	kömür
k.-(a)k 274, 554	k. 290
k.-u-dur 364	[=1]
[=4]	köpek
koruğ	k. dür 488
k. dur 604	k. (ü).ñ 233
[=1]	[=2]
koş-	köpük
k.-mağ 366, 475	k. e 471
k.-(u)-ş 187	[=1]

kös	k. dür 335 [=1]	kūden	k. 476 [=1]
köse	k (y).e 419 [=1]	ķudret	k. 816 k. i 5 [=2]
köşk	k. (ü).ñ 239 [=1]	kūf	k. 421 [=1]
köy	k. dür 266 k. ler.(ü).ñ 266 [=2]	kūfte	k. 225 [=1]
ķubbe	k. (y).e 194 [=1]	kūh	k. 185 k +1 bī-sütün 457 [=2]
kūbīden	k. 580 [=1]	kūh-ken	k. 457 [=1]
ķucaķ	k. 322 k. a 322 k. dur 394 [=3]	kūh-sār	k. a 661 [=1]
ķuç-	k.-maķ.a 394 [=1]	ķul	k. 362, 512, 791 [=3]
kuddām	k. 121 [=1]	ķula	k. 265, 577 [=2]
kūdek	k. 252 k +i nev-sāle 276 [=2]	ķulaķ	k. 395 k. a 420 k. dur 395 k. (u).ñ 433

[=4]	kūr
ķulavuz	k. 298, 485
k. 459	[=2]
[=1]	Ķurʿān
ķum	k. 99
k. 188	k +1 Celīl 12
[=1]	[=2]
ķumāš	Ķurʿān-ĥʿān
k. 355, 448	k. 710
k. (u) ñ 401	[=1]
[=3]	ķurāza
kun	k. 410
k. 507, 678	[=1]
k +1 rūy 157	ķurbaġa
[=3]	k.-(y)-a 468, 489
kūn	[=2]
k. 298	ķurd
[=1]	k. 488
kund	[=1]
k. 292	ķurı
k +1 be-dester 292	k. 369, 611, 611
[=2]	[=3]
ķunduz	ķurre
k. (u)ñ 292	k +yi aʿyn-i rūšen-nazarān 64
[=1]	[=1]
kuned	ķurşun
k. 630, 697, 697	k a 307
[=3]	[=1]
kunem	ķurta
k. 129	k. 433
[=1]	[=1]
kunī	ķurtar-
k. 380	k.-dı 182
[=1]	k.-ma 273

[=2]	kūteh
ķurtul-	k. 346, 754
k.-ma 273	[=2]
k.-ma-dı 180	ķuvvet
k.-miş 105	k. 601, 816
[=3]	k. de 297
ķurumsaķ	k. i 162, 748
k. 344	k. i.(n).den 880
[=1]	k. lü 601, 801
kuster	[=8]
k. 288	kūy
[=1]	k. 667
ķuş	[=1]
k. 347, 347, 541	ķuyı
k. ı 152	k. 367
k. ı.(n).a 421	k. cı.dır 367
k. ı.(n).dan 137	k. dur 248
k. ı.nuñ500	[=3]
[=7]	ķuyruķ
ķuşaķ	k. 224
k.-a 585	k. a 372
[=1]	[=2]
ķuşluķ	kūze
k. a 517	k. 473
[=1]	[=1]
ķut	ķuzġun
k. lu 513	k. 452, 453
[=1]	[=2]
kūtāh-bām	ķuzu
k. 723	k. (y).a 237
[=1]	[=1]
kūtāh-bīn	kücā
k. 699	k. 121
[=1]	[=1]

küçāyī	k. 343
k. 256	[=1]
[=1]	künden
küçük	k. 634
k. 614, 844	[=1]
[=2]	künişt
küçürek	k. 199
k. dür 335	[=1]
[=1]	küp
küfv	k. 514
k. 746	[=1]
[=1]	küpe
küg	k. 395, 433
k. 456	[=2]
[=1]	kürāde
kühen	k. 565
k. 126	[=1]
[=1]	kürbe
kül	k. 422
k. ü.(n).e 290	[=1]
[=1]	kürek
külāh	k. e 648
k. 234	[=1]
[=1]	kürk
külbe	k. 559, 832
k. 614	k. e 561
[=1]	[=3]
küleng	küs
k. 490	k. 484
[=1]	[=1]
künc	küstāḥ
k. 217	k. 240
[=1]	[=1]
künd	küş

k. 184	l. 383
[=1]	[=1]
küşāde	lāmi ⁶
k. 308	l. 229
[=1]	[=1]
küşānīden	lāne
k. 441	l. 347
[=1]	[=1]
küşāyende	lapa
k. 227	l. 128
[=1]	[=1]
küşāyiş	la ⁷ tīf
k. 261	l. 339
[=1]	[=1]
küş ⁸ tī	la ⁷ tīfe
k. 601	l. 262
[=1]	[=1]
lābe	Lā-Yezāl
l. 530	l. 680
[=1]	[=1]
lād	lāyık
l. 255	l. 99, 101, 134, 567, 796
[=1]	[=5]
lāf	lāyīden
l. 171	l +i seg 233
[=1]	[=1]
lafz	lāzım
l +ı dil-ārā 86	l. 556
l +ı kesİR 81	[=1]
[=2]	le ⁹ ālī
lāgar	l. 433
l. 592	[=1]
[=1]	leb
lağziş	l. 352

[=1]	lerze
leb-ā-leb	l. 173
l. 455	[=1]
[=1]	leşker
leb-be-leb	l. 305
l. 624	[=1]
[=1]	let let
lebeş	l. 271
l. 702	[=1]
[=1]	leţāfet
lebrīz	l. 76, 216
l. 455	l lü 319
[=1]	[=3]
le'īm	lezzet
l +i nā-bekār 761	l. lü 134
[=1]	[=1]
leked-zen	ligām
l. 479	l. 520
[=1]	[=1]
leken	lihāş
l. 460	l. 207
[=1]	[=1]
lenā	liḫāz
l. 417	l. 431
[=1]	[=1]
lenber	līk
l. 425	l. 38, 561
[=1]	[=2]
leng	līqa
l. 485	l. (y).a509
[=1]	[=1]
lenger	likel
l. 308	l. 605
[=1]	[=1]

limon	m. 254
1. 606	[=1]
[=1]	mācerā
lisān	m. 736
1. 205	[=1]
1. da 471	māde
1. (u). ñ 216	m. 312
[=3]	m +i miş 389
luġāt	[=2]
1. 28, 206	māde-gān
1 +ı manzūme 36	m. 208
1. in 79,204	[=1]
1. lar 30, 89	māde-gāv
1. ler.de 340	m. 389
[=8]	[=1]
luṭf	ma'den
1. 526	m. 298
1 +ı Hakk.ıla 880	m +i dāniş 56
1 +ı Hudāvend- i Celīl 45	[=2]
1. ıla 697	māder
[=4]	m. 310
luṭfullāh	[=1]
1. (u).m 37	māder-celeb
[=1]	m. 829
lūb	[=1]
1. 369	maġbūn
[=1]	m. 78
mā	[=1]
m. 118	maġlūb
[=1]	m. 738, 815
ma'āz	[=2]
m. 274	maġrīb
[=1]	m. 304
ma'āzallah	[=1]

mağrūr	[=2]
m. 781	maḥfe
[=1]	m. nüñ 595
mağz	[=1]
m. 369	māhī
[=1]	m. 138, 469
mağz-pūsīde	[=2]
m. 723	māhir
[=1]	m. e 812
māh	[=1]
m. 142, 242, 755	maḥlaş
m +ı Naḥşeb İbn Muḩanna ^c 248	m +ı pāki 51
m +ı nev 498	m. ı 65
[=5]	m. la 54
maḥall	[=3]
m. de 852	māh-nev
m. dūr 356	m. 690
[=2]	[=1]
maḥall	maḥşūş
m. i.(n).de 100, 205, 537	m. 29
[=3]	[=1]
maḥalle	māh-tāb
m. 667	m. 142
[=1]	[=1]
maḥbūb	ma'ḥūde
m. a 109, 659, 666, 832, 844	m. 802
m. ı 247	[=1]
[=6]	mahv u telef
maḥbūbe	m. 662
m. ler 625	[=1]
[=1]	maḥzūn
maḥdūm	m. 259, 327
m. 341	m. dur 245
m a 36	[=3]

maḳāmāt	ma‘mūr
m. ı.nı 24	m. dur 245
[=1]	[=1]
maḳaṣṣ	ma‘nā
m. 410	m. 88
m. a 631	m. (y).a 756
[=2]	m. (y).ı 300
maḳbūl	m. da 207, 213, 250, 266, 268, 271,
m. 333	274, 352, 407, 412, 419, 429, 431, 438,
[=1]	455, 499, 529, 539, 587, 620, 644, 705,
maḳdem	807, 811, 820, 851, 863
m. i 784	m. da.dur 658
[=1]	m. sı 139, 146, 171, 181, 211, 230,
mākiyān	296, 320, 337, 372, 422, 434, 480, 523,
m. 198	580, 594, 623, 747, 791, 835, 848
[=1]	m. sı.(n).a 153, 469, 583, 585,718
maḳṣad	m. sı.(n).a.dur 288, 433
m. 818, 881	m. sı.(n).da.dur 326, 687
[=2]	m. sı.dur 340, 661, 815
maḳūle	m sı.(n).da 260
m. sı 512	[=65]
[=1]	mānden
ma‘kūs	m. 111
m. 593	[=1]
[=1]	mānend
māl	m. 111, 506
m. 359, 359	m +i āyīne 628
[=2]	m +i neṣāt 422
māl-ā-māl	[=4]
m. 504	ma‘nī
[=1]	m. 246
mām	m +yi cān-ı men 874
m +ı nāf 252	[=2]
[=1]	Mānī

m. 589	māst
[=1]	m. 446
manşıb	[=1]
m. a 709, 359	maşūn
m. dur 144	m. 69
[=2]	[=1]
Mantıķu'ṭ-ṭayr	māş
m. 4	m. 299
[=1]	[=1]
manzūme	maşrıķ
m. 878	m. 304
[=1]	[=1]
mār	ma'şūķ
m. 299, 721, 753	m. a 294, 667
m. +1 şeydāyī 766	[=2]
[=4]	mātem
mārā	m. e 525
m. 545	[=1]
[=1]	maṭlab
marġazan	m. 881
m. 156	[=1]
[=1]	maymun
ma'rifet	m. 488
m. 267, 619	[=1]
[=2]	maẓhār
mart	m. 881
m. 190	m +1 'adl ü iḥsān 52
[=1]	[=2]
marul	ma'zūl
m. dur 609	m.e 710
[=1]	[=1]
maşş	me'āl
m. 415	m. 30, 680, 799, 822
[=1]	m +i şüy-dīde 642

m. i 231, 411, 439	[=1]
[=8]	me-deh
mebend	m. 617
m. 260	[=1]
[=1]	medfün
mebzül	m +1 İrem 854
m. 92	[=1]
[=1]	medh
mecāz	m. 97, 652, 805
m. 811	[=3]
[=1]	medhüş
mechül	m. 397
m. 449	[=1]
[=1]	mefā'ülü
meclīs	m. 141, 141, 516
m. 668	[=3]
m. e 178	mefā'ülün
[=2]	m. 166, 257, 257, 408, 408
mecrūḥ	[=5]
m. 426	mefhüm
m. a 327	m. 822
[=2]	m. ı 147, 168, 208, 211, 271, 328,
mecūs	336, 353, 533, 588, 772, 791, 795, 819,
m. 578	859
m. (u)ñ 578	m. ı.da 418
[=2]	m. ı.dur 499, 661, 848
mecūsī	[=20]
m. 186	mef'ülü
[=1]	m. 141, 516
meçāçenk	[=2]
m. 483	me-fürüş
[=1]	m. 401
meded	[=1]
m. 211	meger

m. 28, 750	m. 624
[=2]	[=1]
meges	mekr
m. 377	m +i nā-seza 760
[=1]	[=1]
meges-rān	mekş
m. 547	m. 33
[=1]	[=1]
megrāy	mekteb
m. 359	m. 174
[=1]	[=1]
meh	mektüb
m. 63	m. (u)ñ508
[=1]	[=1]
meḥādīm	mektüm
m +i kirām-ı güher.i 60	m. 431, 752
m +i mekārim-perver 62	[=2]
[=2]	me'kūlāt
me-ḥāh	m. dan 324
m. 617	[=1]
[=1]	meḥāḥ
mehār	m. 184
m. 376	[=1]
[=1]	melāmet
me-ḥōr	m. 528
m. 342, 711	[=1]
[=2]	melek
mejeng	m. 101
m. 227	[=1]
[=1]	meleng
mekān	m. 484
m. 304	[=1]
[=1]	melūm
mekīden	m. 786

[=1]	menhūse
meme	m. 593
m. 287	[=1]
[=1]	menī
me'mūl	m. 484, 863
m. 92	[=2]
[=1]	me-nih
memzūc	m. 617
m. 212	[=1]
[=1]	meniş
men	m. 192
m. 118, 129, 318, 380	[=1]
[=4]	Mennān
menāl	m. 8
m. 507	[=1]
[=1]	mensūb
menāre	m. 31
m. 732	[=1]
[=1]	me'nūs
menba'	m. 849
m. 856	[=1]
[=1]	me-nūş
menc	m. 398
m. 223	[=1]
[=1]	me-pindār
mendiş	m. 649
m. 210	[=1]
[=1]	me-pūş
mengūş	m. 287
m. 395	[=1]
[=1]	merā
menhūs	m. 118, 285
m. 708	[=2]
[=1]	merām

m. 521, 826	[=1]
[=2]	meriz
merd	m. 749, 820
m. 630	[=1]
m +i suḥan-dān 551	merkeb
[=2]	m +i Cem 689
merdüm	[=1]
m. 100, 351	mermer
[=2]	m. e 115
merdümek	[=1]
m. 299	mertebe
m +i çeşm i cihān 64	m +yi i'cāz.ın 14
[=2]	[=1]
merdüm-keş	mervārīd
m. 667	m. 469
[=1]	[=1]
me-renc	merverā
m. 222	m. 118
[=1]	[=1]
me-rev	merz
m. 119	m. 575
[=1]	m +i büm 575
merg	[=2]
m. 133, 454	merz-bān
[=2]	m. 575
mergül	[=1]
m. 220	mesāne
[=1]	m. 379
merḥamet	[=1]
m. 749	mescīd
m. lü 96	m e 103
[=2]	[=1]
merhün	meşelā
m. 78	m. dur 111

[=1]	[=1]
mesīre	meş'ūm
m. 645	m. 784
[=1]	[=1]
meske	meşveret
m. 446	m. 699
[=1]	[=1]
mesned-ārā	me-tāb
m +yı şadāret 49	m. 157
[=1]	[=1]
mesrūr u be-kām	meta'
m. 46	m.ı (n)a 210
[=1]	[=1]
mestūre	mevīz
m. 385	m. 369
[=1]	[=1]
meşakḳat	Mevlā
m. 721	m. 93
[=1]	[=1]
me-şev	mey
m. 309, 872	m. 398
[=2]	m. de 385
meşhūr	[=2]
m. 239, 246	mey-hōş
m. ı 304	m. 324
[=3]	[=1]
me-şiken	meyl
m. 632	m. 61, 359, 380, 636
[=1]	[=4]
me-şükun	me'yūs
m. 842	m. 338
[=1]	[=1]
meşreb	mezār
m. lü 673	m. 156

[=1]	[=1]
mezīd	mīgīred
m. 58	m. 753
[=1]	[=1]
mezīden	mī-gūyī
m. 415	m. 256
[=1]	[=1]
mezket	mih
m. 103	m. 190
[=1]	[=1]
mezmūm	mī-h̄āhi
m. 784	m. 332
[=1]	[=1]
mıkrāz	mīhmān
m. 410	m. 568, 568
[=1]	[=2]
mısrā ^c	mīhmānī
m. a 641	m. 313
[=1]	[=1]
mızraḡ	mihnet
m. 306	m. 222
[=1]	m. de 43
micmer	[=2]
m. 771	mihr
[=1]	m. 63, 142
mī-çeked	[=2]
m. 582	mihrās
[=1]	m. 580
miftāh	[=1]
m. 227	mihr-bān
m +1 der 8	m. 96
[=2]	[=1]
mīg	mihr-bāni
m. 357	m. 253

[=1]	minmāş
mihter	m. 404
m. 335	[=1]
[=1]	mīnū
mī-keşed	m. 602
m. 817	[=1]
[=1]	mīr
mī-kuned	m. 299
m. 833	[=1]
[=1]	mīr-bār
millet	m. 798
m. dūr 102	[=1]
[=1]	Mirrīḥ
mim	m. (ü)ñ574
m. 282	[=1]
[=1]	mis
mī'mār	m. 307
m. 328	[=1]
[=1]	misāfir
mī-müstered	m. dūr 218
m. 622	[=1]
[=1]	mişāl
mīnā	m. 433
m. 632	m. i 441, 588
[=1]	[=3]
mīne	mişbāḥ
m. 402	m. 229
[=1]	[=1]
mīnigerem	mişl
m. 287	m. 506
[=1]	m. i 111, 122
minḡar	m. i.(n).i 50, 71
m. -1 gül 717	[=5]
[=1]	mişmāş

m. 212	mīz-āb
[=1]	m. 581
misrād	[=1]
m. 503	mīz-bān
[=1]	m. 568
mīṣ	[=1]
m. 299	mī-zenend
[=1]	m. 264, 799
mīṣe	[=2]
m. lik.dür 634	mu'allā-gevher
[=1]	m. 62
mī-şināsem	[=1]
m. 676	mu'ānid
[=1]	m. 736
mişvāz	[=1]
m. 272	mu'āvin
[=1]	m. 423
mīve	[=1]
m. 293, 607	mu'ayyen
m +i dīl 828	m. 804
m. ler 683	[=1]
[=4]	mūbedān
miyān	m. 578
m. 585, 869	[=1]
[=2]	mubīne
miyān-gīr	m. 832
m. 788	[=1]
[=1]	muḍḥik
mīyendiş	m. 786
m. 507	[=1]
[=1]	muğ
mīz	m. 186, 367
m. 568	[=2]
[=1]	muğlīm

m. 866	m. 386
[=1]	[=1]
muḥābā	muḥīm
m. 250	m. 770
[=1]	[=1]
muḥāl	mūl
m. 202, 688, 799	m. 345
[=3]	[=1]
Muḥammed	mūm
m. dūr 98	m. dan 658
[=1]	[=1]
muḥdeṣ	mūmbār
m. 436	m a 225
[=1]	[=1]
muḥḥ	mū-miyān
m. 583	m. 585
[=1]	[=1]
muḥkem	muntāzam
m. 328	m. dur 323
[=1]	[=1]
muḥtāc	muntāzır
m. a 316	m. dur 804
[=1]	[=1]
muḥtaṣar	mūr
m. 622	m. 299
m. ı 614	[=1]
[=2]	
muḥtesib	murād
m. 340	m. 521, 706, 737, 751, 823, 841
[=1]	m. a 525
	m. ı.(n).a 144
muḥzır	[=8]
m. 790	
[=1]	murġ
	m. 347
muḥaddem	m +ı dīl 848

m +1 ŧeb-āvīz 152	[=1]
[=3]	muvaŧŧaŧ
murġ-āb	m. 481
m. 137	[=1]
[=1]	muvaŧiŧ
mūrī	m. 86, 189, 323
m. 835	[=3]
[=1]	mu‘vecc
Mūsā	m. 406
m. 836	[=1]
[=1]	mūy
muŧaffā	m. 599, 705
m. 628	[=2]
[=1]	mūze
muŧāhib	m. 515, 705
m. 373	[=2]
[=1]	muŧtarib
muŧavver	m. 732
m. 726	[=1]
[=1]	mūbarek
Muŧafā	m. 245, 627
m. 98	[=2]
[=1]	mūbtezel
mūŧ	m. 851
m. 299, 393	[=1]
[=2]	mūcerred
mu‘temide	m. 880
m. 385	[=1]
[=1]	mūcrim
mutī‘	m. 871
m. 524, 859	[=1]
[=2]	mūdde‘ī
muttaŧıl	m. 776
m. 177	[=1]

müdde ^{ciyān}	m. 819
m. 116	[=1]
[=1]	mülzem
müfham	m. 16
m. 16	[=1]
[=1]	mü'mīn
müflis	m. dür 102
m. 163	[=1]
[=1]	mümkīn
müfsid	m. 13
m. 754, 805	[=1]
[=2]	mümtāz
müfte	m. 6
m. 348	m. a 258
[=1]	m. 1 808, 852
müfte'ilün	[=4]
m. 130, 130, 200	münāfiḳ
[=3]	m. 242, 805
müjde	[=2]
m. 336	münāsib
[=1]	m. 168
müjde-ber	[=1]
m. 336	münc
[=1]	m. 487
müje	[=1]
m. 351	müneccim
[=1]	m. 756
mül	[=1]
m. 398	münserih
[=1]	m. 200
mülevveṣ	[=1]
m. 773	müntehab
[=1]	m. 537, 733
mültezem	m. 1.dur 216

[=3]	[=1]
mürā'āt	müstefīlün
m +1 naẓīr 73	m. 341, 341, 481, 481
[=1]	[=4]
mürādif	müstmend
m. dir 422	m. 259
m. dür 275, 403, 434	[=1]
[=4]	müşkil
mürāī	m. 708, 813
m. 104	[=2]
[=1]	müşt
mürde	m. 264
m. 454	[=1]
[=1]	müştāk
mürde-gūy	m. a (y)a 868
m. 800	[=1]
[=1]	müşterek
müretteb	m. 83, 471
m. dür 205	m. dür 467
[=1]	[=3]
müsāfir	Müşteri
m. 568, 568	m. 574
[=2]	[=1]
müşelleş	müterādif
m. dür 300	m. 163
[=1]	m. dür 428
müşhil	[=2]
m. 223	müttehem
[=1]	m. dür 816
müsta'mel	[=1]
m. dür 169	müzd
[=1]	m. 633
müstefīlātün	[=1]
m. 557	müzd-ver

m. 633	[=1]
[=1]	nādire
müzeyyen	n. 610
m. 458	[=1]
[=1]	nāfe
nāb	n +i müşk 665
n. 147	[=1]
[=1]	nā-gāh
nā-bedīd	n. 618
n. 155	[=1]
[=1]	nagehān
nā-bekār	n. 45, 618
n. 864	[=2]
[=1]	nağme
nā-binā	n. 110, 541, 541
n. 485	[=3]
[=1]	nağz
nā-būd	n. 362
n. 38, 155	[=1]
[=2]	nā-ḥālef
nā-dān	n 714
n. 104	[=1]
[=1]	naḥcīr
nā-dānī	n. 331
n. 254	[=1]
[=1]	nāhīd
nā-dāšt	n. 574
n. 736	[=1]
[=1]	nā-ḥudā
nādim	n. 308
n. 548	[=1]
[=1]	nāhun
nādir	n. 354
n. 343	[=1]

nāḥunzen	n. 199
n. 768	[=1]
[=1]	nāle
nā-kām	n. 41, 251
n. a 881	[=2]
[=1]	nāliş
naḥd	n. 388
n +i hüner 39	[=1]
n +i nā-revā 693	nām
[=2]	n. 522
nā-kerdīde	n +ı şerīf.i.(y).le 878
n. 390	n +ı vālā.sı 91
[=1]	n. ı.(n).a 70
nā-kes	[=3]
n. 317	nām-dār
[=1]	n. 279, 522
naḥḥad	[=2]
n. 42	nāme
n +ı ḡader 47	n. 508
[=2]	[=1]
naḥḥāş	nāme-siyāh
n. 246, 589	n. 871
[=2]	[=1]
naḥş	nā-mübārek
n +ı kemāl 202	N. 784
[=1]	[=1]
naḥş	nān
n. 659	n. 197
n. a 659	n +ı şāh 615
n. ı 560	n. dur 823
n+ı Cihān 853	[=3]
n +ı elvān 597	nān-vān
[=5]	n. 197
nāḥūs	[=1]

nā-puḥte	n. 523 [=1]	nāṭıķa	n. 6 [=1]
nār	n. 603 [=1]	nāṭūr	n. 413 [=1]
nāreng	n. 606 [=1]	nā-tuvān	n. 162 [=1]
Naṣārā Tersā	n. 186 [=1]	nā-ümīd	n. 808 [=1]
nāsere	n. 363 [=1]	nāvek	n. 491 [=1]
naṣīb	n. 125 n. i 259 [=2]	nāvek-endāz	n +ı edeb 829 [=1]
naṣīḥat	n. 263 [=1]	nā-yāb	n. 155 [=1]
naṣīr	n. 211 [=1]	nāz	n. 108, 219, 482, 725 [=4]
nāṣir	n. e 39 [=1]	nażar	n. 497 n. ı 60 [=2]
nā-ṣād	n. 245 [=1]	nāz-bāliş	n. 288 [=1]
nā-ṣitā	n. 127 [=1]	nāzım	n +ı dīn ü devlet 55 [=1]

nāzil	n. 363
n. 12	[=1]
[=1]	nebīre
naẓīr	n. 311
n. 506	[=1]
n. i 438, 588	nebīse
[=3]	n. 311
naẓm	[=1]
n +ı dil-keş.i 226	nebved
n +ı dil-keş.(i).m 300	n. 532
n +ı şa'ir.de 13	[=1]
n. ı 59	neces
n. ı.nı 18	n. 379
[=5]	[=1]
nāzük	necm
n. 482	n +i mes'ūd.ı 51
[=1]	[=1]
nāzük-ṭab	nedāred
n. 673	n. 702
[=1]	[=1]
ne	nefes
n. 11, 13, 62, 62, 67, 71, 87, 112,	n. 373
167, 189, 250, 256, 332, 462, 526, 547,	[=1]
766	nef'in
n. (y).e.m 567	n. 818
n. dür 22, 120	[=1]
[=20]	nefrīn
ne-bāşed	n. 529
n. 554	[=1]
[=1]	negū
nebāz	n. 402
n. 268	[=1]
[=1]	negūhīden
nebehre	n. 528

[=1]	nemmām
neh ^h āhī	n. 233
n. 526	[=1]
[=1]	neng
nehend	n. 482
n. 267	[=1]
[=1]	ner
nehīden	n. 312
n. 325	[=1]
[=1]	nerān
nehr	n. 208
n. (ü).ñ 458	[=1]
[=1]	nerē
nekş	n. 484
n. 591	[=1]
[=1]	nerēhīd
nekş ü hōşā	n. 180
n. 591	[=1]
[=1]	nerm
nemā	n. 115
n. 540	[=1]
[=1]	nesl
nemed	n i 845
n. 505	[=1]
[=1]	nesne
nemek	n. 189, 360, 406, 470, 513, 514,
n. 198	535, 537, 580, 622, 651, 655, 672, 688,
[=1]	733, 750, 877
nemībended	n (y).e 229, 384, 402, 404, 444,
n. 750	449, 674
[=1]	n. dür 194, 224, 535, 694
nemīdānend	n. ler 745
n. 256	[=29]
[=1]	neşāt-āver

n. 300	[=1]	Nevî	n. 99
[=1]			[=1]
ne-şevêd		nev-kîse	n. 846
n. 112	[=1]		[=1]
[=1]		nevmîd	n. 338
neşv			[=1]
n. 540	[=1]	nev-peydâ	n. 436
[=1]			[=1]
ne'ûzubillâh		nev-rûz	n. 190
n. 497	[=1]		[=1]
[=1]		nev-zâd	n. 252
nev			[=1]
n. 559	[=1]	nev-zâde	n. 252
[=1]			[=1]
nev ^ç		ney-sûvâr	n. 844
n. a 560	[=1]		[=1]
[=1]		neyyirîn	n +i felek i 'izz ü şeref 63
nev-bahâr			[=1]
n. 711	[=1]	nezd	n +i men 619
[=1]			[=1]
nev-bâve		nezdîk	n. 309
n. 607	[=1]		[=1]
[=1]			
nev-cevân			
n. 217	[=1]		
[=1]			
neved			
n. 280	[=1]		
[=1]			
nevg			
n. 491	[=1]		
[=1]			
nev-ħaber			
n. 724	[=1]		
[=1]			

nezdîkî	[=1]		
n. 314		nigîn	
[=1]		n. 563	
ni	[=1]		
n. çe 7, 28, 30, 74, 74, 88, 122, 122,		nîgû	
374		n. 607	
n. çe.sin 87		[=1]	
[=10]		nigûn	
nibâh		n. 593	
n. 233		[=1]	
[=1]		nih	
niçûn		n. 278	
n. 120		[=1]	
[=1]		nihād	
nifāk		n. 192, 737, 771, 841	
n. 1la 760		[=4]	
[=1]		nihāl	
nigāh		n. 236, 505	
n. 545		[=2]	
[=1]		nihān	
nigārîden		n. 549	
n. 659		[=1]	
[=1]		nihāvend	
nigeh-bān		n. 25	
n. 545		[=1]	
[=1]		nîk	
nigeh-dāştên		n. 157, 607, 610, 746	
n. 414		[=4]	
[=1]		niķāb	
nigende		n. 160	
n. 564		[=1]	
[=1]		nikāh	
nigerîden		n. (u)ñ 642	
n. 232		[=1]	

nikāz	[=1]		
n. 427		nişān	
[=1]		n. 491, 615	
nīkter		n +1 faqr 759	
n. 193		[=3]	
[=1]		nişest	
nīm		n. 179, 740	
n. 283		[=2]	
[=1]		nişīmen	
nīm-birişt		n. 334	
n. 198		[=1]	
[=1]		nişt	
nīme		n. 193	
n. 283		[=1]	
[=1]		niyā	
ni‘met		n. 311	
n. dür 11		[=1]	
n. i 53		niyāz	
n. i.dür 1		n. 259	
[=3]		[=1]	
nīm-mest		nīz	
n. 806		n. 360	
[=1]		[=1]	
nīrū		nizā‘	
n. 601		n. 739	
[=1]		[=1]	
nīsān		niżām	
n. 190		n. 13	
[=1]		[=1]	
nīst		nizār	
n. 360, 803		n. 592	
[=2]		[=1]	
nīş		nīze	
n. 487		n. 306	

n +i pür-tāb 188	nühüften
[=2]	n. 231
noqşān	[=1]
n. 596	nükte
n. a 397	n i+şîr.de 75
[=2]	[=1]
nuqūş	nükte-senc
n a 141	n. 226
[=1]	[=1]
nur	nükte-verān
n +ı ‘ayn 201	n. 57
n +ı başar 371	[=1]
[=2]	nümāyān
Nūrī	n. 549
n +yi münīr 65	[=1]
[=1]	nümāyiş
nuşh	n. 443
n. 129	n +i āb 158
[=1]	[=2]
nūş	nüşha
n. 300	n +i nadīre.dür 244
[=1]	[=1]
nūş-ā-nūş	nüvāziş
n. 178	n. 253
[=1]	[=1]
nuşīden	nüvīd
n +i nīş 391	n. 336
[=1]	[=1]
nūşīn	nüvīs
n. 487	n. 99
[=1]	[=1]
nühüfte	nüvīşt
n. 431	n. 191
[=1]	[=1]

nüvişte	[=2]
n. 508	okı-
o	o.-(y)-a 37
o. 1, 2, 4, 10, 13, 13, 31, 33, 120,	o.-(y)-(a)n 78, 276
121, 137, 141, 160, 207, 213, 248, 250,	[=3]
268, 269,271, 274, 338, 407, 412, 419,	oku-
429, 431, 455, 499, 501, 505, 526, 571,	o. 99, 462, 636,226,350
587, 644, 665, 740, 740, 787, 811	o.-(y)-(a)n 75
o. dur 9, 52, 54, 55, 121, 415, 510,	o.-(y)-(a)n-dan 92
612	o.-mağ-dur 174
o. n.a 567	o.-miş-lar-ı(n)-a 578
[=49]	o.-n-duk-ça 881
oba	o.-r 85
o. 572	o.-r-sa 494
[=1]	o. dı 191
odun	[=13]
o. dur 290	ol-
[=1]	o. 6, 8, 44, 61, 159, 164, 171, 203,
oğlağ	205, 206, 211, 213, 234, 266, 333, 372,
o. a 237	382, 386, 438, 457, 502, 529, 552, 555,
[=1]	620, 658, 665, 670, 680, 683, 688, 720,
oğul	734, 769, 782, 789, 810, 840, 847, 865,
o. 314	867
o. dur 293, 310	o.-(u)-n-(u)-r 260, 390
o. u 311	o.-(u)-n-(a)n 436
o. u.dur 311	o.-unca 280
o. (u).ñ 311	o.-(u)-n-miş 652
[=6]	o.-(u)-r 175, 280, 282, 481, 494,
oğşa-	516, 532, 536, 628, 719, 744, 751, 796,
o.-mağ-dur 253	815, 826
[=1]	o. a 36, 72, 81, 91, 112, 117, 141,
oğ	455, 159, 164, 171, 202, 217, 234, 264,
o. 499	264, 304, 324, 333, 338, 406, 502, 510,
o. dur 491	670, 688, 714, 734, 734, 769, 786, 787,

787, 802, 806, 810, 811, 849, 851 o o.-a-lar 21, 69

o.-a-lum 874

o.-a-maz 610

o.-a-sin 226, 456

o.-an 123, 125, 156, 163, 189, 194, 240, 252, 274, 315, 316, 334, 385, 390, 404, 449, 451, 504, 514, 522, 560, 562, 591, 616, 618, 642, 644, 645, 658, 666, 699, 713, 741, 741, 776, 784, 784, 794, 846, 866

o.-(a)n-a 134, 162, 391, 510, 593

o.-(a)n-dur 131, 155, 590, 774, 778, 781, 783, 800, 801, 838, 845, 861

o.-(a)n-lar 746

o.-(a)n-un 191

o.-dı 12, 15, 57, 99, 102, 105, 107, 110, 116, 125, 146, 147, 148, 153, 168, 173, 176, 177, 182, 183, 186, 192, 198, 204, 207, 208, 211, 214, 217, 221, 227, 231, 236, 237, 238, 241, 250, 254, 261, 263, 265, 273, 288, 293, 295, 311, 312, 313, 322, 325, 331, 334, 338, 342, 344, 346, 348, 354, 357, 358, 362, 368, 377, 379, 381, 389, 395, 400, 403, 405, 407, 409, 412, 414, 416, 425, 427, 431, 434, 436, 438, 440, 441, 443, 444, 450, 453, 454, 460, 466, 470, 474, 475, 477, 479, 483, 497, 498, 503, 505, 506, 508, 512, 513, 521, 524, 530, 531, 533, 534, 538, 543, 559, 568, 571, 573, 575, 582, 588, 590, 592, 598, 600, 604, 606, 608, 611, 613, 620, 634, 641, 645, 653, 655, 655, 659, 662, 668, 672, 686, 691, 694, 695,

705, 715, 724, 727, 738, 740, 747, 751, 754, 760, 763, 766, 771, 790, 793, 807, 808, 809, 810, 818, 828, 836, 839, 846, 858, 863, 865, 867, 878, 878, 879, 880, 881, 882

o.-dik-ı 149

o.-du 5, 97, 151, 155, 296, 528, 555

o.-du-m 26

o.-duk-da 58, 733, 738

o.-dum 542, 548, 586

o.-dur 421, 806

o.-ıcak 21

o.-ma 309, 535, 825

o.-ma-(y)-a 34, 106

o.-ma-(y)-a-sin 200

o.-ma-(y)-(a)n 638

o.-ma-dur 881

o.-ma-sa 623

o.-ma-y-(a)n 259

o.-mağ 202, 641, 662

o.-mağ-a 161, 275, 442, 654

o.-mağ-dur 373, 532, 873

o.-maz 112, 532, 554

o.-miş 39, 145, 149, 153, 255, 291, 320, 338, 353, 378, 459, 484, 504, 512, 547, 574, 580, 588, 594, 640, 652, 654, 654, 660, 662, 672, 674, 678, 683, 689, 693, 717, 720, 744, 772, 779, 790, 791, 795, 811, 812, 829, 835, 837, 848, 850, 853, 860

o.-miş-a 584

o.-miş-da 794

o.-miş-dur 101, 105, 327, 336, 437, 627, 701, 864

o.-miş-ıdı 44	[=1]
o.-muş 16, 363, 376, 438, 499, 585	otak
o.-muş-dur 583	o. dur 572
o.-sa 70, 251, 506, 624, 650, 657, 732, 750, 770, 834, 834, 839, 877	[=1]
o.-sa-(y)-dı 876	otlak
o.-sun 17, 112, 250, 820	o. a 611
o.-(u)-n-(u)-p 30	[=1]
o.-(u)-p 472	otur-
o.-(u)-r 218, 250	o. 119
[=471]	o.-(a)k 219, 334
oluğ	o.-dı 179
o. 581, 581	[=4]
[=2]	otuz
omuz	o. 278
o. 353	[=1]
[=1]	ova
on	o. dır 185
o. 218, 284, 284	[=1]
o. da 281	oyna-
o. dur 278	o.-(y)-a 407
o. unci 190	o.-mağ-dur 480
[=6]	o.-r 480
ord	o.-ş 345
o +ı behişt 190	[=4]
[=1]	oyun
ortak	o. 313
o. 348	o. cağ 480
[=1]	[=2]
oruç	öd
o. 102	ö. 660
[=1]	[=1]
ot	ödünç
o. ı.(n).a 609	ö. 411
	[=1]

ögre-	ö. e 137
ö.-n 557	[=1]
ö.-n-dü-m 586	ört-
ö.-n-mek-e 503	ö.-mek 441
ö.-n-(ü)-r-sin 380	[=1]
ö.n-(ü)-r-se-n 267	örümcek
[=5]	ö. dür 377
öksür-	[=1]
ö.-(ü)-k-dür 221	öt-
[=1]	ö.-mek 541
öl-	[=1]
ö.-dir-(e)n 667	öyle
ö.-dür 184	ö. 111, 120, 230, 233, 273, 400,
ö.-miş 454	402, 413, 415, 416, 421, 427, 428, 431,
ö.-(ü)-m.dür 454	432, 500, 544, 655, 788
[=4]	ö dür 325, 331, 455, 873
ölç-	[=23]
ö.-(ü)-l-miş 657	‘özr
ö.-(e)k 657	ö. 530, 783
[=2]	ö +i leng 728
‘ömr	[=3]
ö +i iḳbāl-i ebed-rüz-efzün 69	pā
ö. i 762	p. zad 762
ö. (ü).m.(ü).ñ 37	p +y1 çenār 694
[=3]	[=2]
öñ	pā-be-rikāb
ö. de 375, 386	p. 154
ö. dür 381	[=1]
[=3]	pā-beste
öp-	p. 642
ö.-mek 543	[=1]
ö.-(ü)-ş-dür 482	paça
[=2]	p. 869
ördek	[=1]

pādāş	[=1]
p. 96	pālīz
[=1]	p. 413
pād-şāh	[=1]
p. 511	pālūde
p. a 303	p. 656
p. dür 679	[=1]
p. e 134	pālūden
p. lar.dur 571	p. 656
p. (u).ñ 615, 653	[=1]
[=7]	pālūne
pādur	p. 656
p. 741	[=1]
[=1]	pā-māl
pā-feşerd	p. 502
p. 727	[=1]
[=1]	pamuğ
pā-girift	p. 115
p. 863	[=1]
[=1]	pānizdeh
pāk	p. 284
p. 845	[=1]
[=1]	pāpās
pāk-dāmen	p. 199
p. 104	[=1]
[=1]	pā-pūş
pāk-gevher	p. a 515
p. dür 315	[=1]
[=1]	pānşad
pāki	p. 284
p. 836	[=1]
[=1]	pār
pālā-zede	p. 293
p. 720	[=1]

parça	p. 146
p. 271	[=1]
[=1]	pāşīden
pāre	p. 532
p. 271, 271, 329, 329	[=1]
[=4]	pāy
parla-	p. 354
p.-(y)-(a)n 229	p +1 hōd-zedem 875
p.-(y)-ıç1 319, 430	p +1 kelāğ 831
p.-(y)-(ı)-ş.a 445	p +i turā 267
p.-k 319	p +ı+zāğ 831
p.-mağ 438	[=5]
[=6]	pāy-āb
parmağ	p. 135
p. 354	[=1]
[=1]	pāyān
pārsā	p. 552
p. 104	[=1]
[=1]	pāyçe
Pārsī	p. 720
p. 586	[=1]
[=1]	pāy-dān
pās	p. 515
p. 576	[=1]
p. a 447	pāy-dār
p. lu 673	p. 334
[=3]	[=1]
pās-bān	pāyende
p. 576	p. 95
[=1]	[=1]
pāsīden	pāyīz
p. 431	p. 356
[=1]	[=1]
pāsuğ	pāy-müzd

p. 814	p. 19, 107, 128, 148, 155, 179, 193,
[=1]	269, 319, 323, 333, 335, 361, 366, 376,
pāzeng	390, 419, 455, 455, 504, 513, 555, 561,
p +i gulām 867	572, 591, 596, 607, 664, 670, 670, 694,
[=1]	699, 705, 708, 725, 728, 730, 731, 736,
peçe	758, 765, 773, 779, 781, 811, 814, 831,
p. dür 160	834, 839, 843, 844, 850, 861
[=1]	[=53]
peder	pekçe
p. 310	p. 366
[=1]	[=1]
peder-ender	peleng
p. 314	p. 488
[=1]	[=1]
pehlevān	pelte
p. a 601	p. nüñ 656
[=1]	[=1]
Pehlevī	penāgāh
p. nüñ 32	p. 414
[=1]	[=1]
pehlū	penāh
p. 600, 719, 826	p. 613
[=3]	[=1]
pehn	penāhīden
p. 346	p. 274
[=1]	[=1]
pehnā	penāve bekun
p. 346	p. 613
[=1]	[=1]
pejmürde	penbe
p. 542	p. 115
[=1]	[=1]
pek	pencāh
	p. 279

[=1]	perîşân
pencere	p. 831
p. 835	[=1]
[=1]	perîşân-hâl
penç	p. 741
p. 277	[=1]
[=1]	perniyân
pençe	p. 560
p. 489	[=1]
[=1]	perniyân-hûy
penç-şenbe	p. 810
p. 626	[=1]
[=1]	perrende
pend	p. 101
p. 129, 263	[=1]
[=2]	pertev
perde-efgen	p. 437
p. 858	[=1]
[=1]	pervâ
perdegî	p. 250
p. 159	[=1]
[=1]	pervâk
perend	p. 124
p. 560	[=1]
[=1]	pervâz
perest	p. 347
p. 186	[=1]
[=1]	pervend
perestâr	p. 344, 448
p. 512	[=2]
[=1]	Perverd-gâr
perestiş	p. 95
p. 187	[=1]
[=1]	pervîn

p. 573	p +i devāt 509
[=1]	[=2]
Pervīz	peşmīne
p. 621	p. 622
[=1]	[=1]
pes	pey
p. 375	p. 569
[=1]	[=1]
pes-ā-dest	peyām
p. 176	p. 146
[=1]	[=1]
pesendīden	peydā
p. 537	p. 697
[=1]	[=1]
pes-mānde	peydā-kerden
p. dūr 375	p. 436
[=1]	[=1]
pest	pey-der-pey
p. 185, 713	p. 569
[=2]	[=1]
peşe	peygām
p. dūr 184	p. 146
[=1]	[=1]
peşīmān	peygāmbēr
p. 548	p. 98
[=1]	[=1]
peşīn	peygār
p. 176	p. 428
[=1]	[=1]
peşīz	peygūle
p. 363	p. 622
[=1]	[=1]
peşm	peyk
p. 115	p. 336

[=1]	[=1]
peykān	pırasa
p. 491	p. 343
[=1]	[=1]
peyker	pīç
p. 246	p. 145, 829
[=1]	p +ü t̄āb 145
peymān	[=3]
p. 543, 872	pīç-ā-pīç
[=2]	p. 599
peymāne	[=1]
p. 657	pīçide
[=1]	p. 672
peymāne-eş	[=1]
p. 762	pīh ü zedenc
[=1]	p. 224
peymūde	[=1]
p. 657	pīl
[=1]	p +i āb-keş 837
peyrev	[=1]
p +i zāğ ı siyeh 41	pīle
[=1]	p. 647
peyvest	[=1]
p. 177	pīle-ver
[=1]	p. 647
peyveste	[=1]
p. 177	pīndār
p +i ḥūsn-i nizām 878	p. 238
[=2]	[=1]
pezirā	pīne-dūz
p +y1 ḥitām880	p. 565
[=1]	[=1]
pezireften	pinhān
p. 263	p. 799

[=1]	[=1]
p̄ir	piste
p. 293	p. 369
[=1]	[=1]
p̄irāhen	p̄iṣ
p. 558	p. 381
[=1]	[=1]
p̄irāmen	p̄iṣ-
p. 587	p.-miṣ-e 523
[=1]	[=1]
p̄irāmūn	p̄iṣā-dest
p. 587	p. 176
[=1]	[=1]
p̄irāsten	p̄iṣānī
p. 477	p. 351, 861
[=1]	[=2]
p̄irāye	p̄iṣ-ā-p̄iṣ
p. 477	p. 381
p +i farḳ-ı enām 879	[=1]
[=2]	p̄iṣe
pire	p. 633
p. dūr 184	[=1]
[=1]	p̄iṣ-kār
p̄ire-zen	p. 793
p. 598	[=1]
[=1]	p̄iṣ-keṣ
piriste	p. 747
p. 512	[=1]
[=1]	p̄iṣ-müzd
piristū	p. 386
p. 453	[=1]
[=1]	p̄iṣ-namāz
pistān	p. 103
p. 287	[=1]

pīṣ-res	p. 523
p. 683	[=1]
[=1]	puḥten
pīṣ-rev	p. 704
p. 375	[=1]
[=1]	pul
pīṣvā	p. 363
p. 103	[=1]
[=1]	pūr
pīṣyār	p. 293
p. 640	[=1]
[=1]	pus-
piyāde-reften	p.-u-(y)-a 831
p. 493	[=1]
[=1]	pūye
piyāle	p. 366
p. 637	[=1]
[=1]	pūye-kerden
piyāz	p. 269
p. 343	[=1]
[=1]	pūyīden
polīçe	p. 475
p. 647	[=1]
[=1]	pūzīde
pōstīn	p. 530
p. 559	[=1]
[=1]	pūzīne
pūç	p. 488
p. 662	[=1]
[=1]	pūzīṣ
pūd	p. 530
p. 195	[=1]
[=1]	pūzvenk
puḥte	p. 344

[=1]	pürze
pür	p. 410
p. 473, 504	[=1]
[=2]	püs-ender
pür-cūd u himem	p. 314
p. 56	[=1]
[=1]	püser
pür-dīl	p. 310
p. 554	[=1]
[=1]	püşānīden
pür-hāş	p. 441
p. 326	[=1]
[=1]	püşt
pür-ḥūn	p. 353, 718
p. 584	[=2]
[=1]	püşte
pür-hüner	p. 661
p. 830	[=1]
[=1]	Rabb
pür-kār	r. 588
p. 812	r +ü'l enām 526
[=1]	[=2]
pürsīden	rafadan
p. 146	r. 198
[=1]	[=1]
pür-şude	rağbet
p.504, 762	r. 61
[=2]	[=1]
pürvīzen	rāh
p. 580	r. 238, 459
[=1]	r +ı dīn 102
püryān	r +ı ḥ'ābīde 769
p. 582	[=4]
[=1]	rāḥat

r. 602, 652	r. 817
r. 1la 688	[=1]
[=3]	rāmişger
rahne	r. 110
r. 241	[=1]
[=1]	rān
raḥş	r. 577
r. 319	[=1]
[=1]	rānā
raḥşende	r. 87, 88
r. 319	[=2]
[=1]	rānden
raḥşiş	r. 547
r. 409	[=1]
[=1]	rāndīd
raḥt-beste	r. 546
r. 770	[=1]
[=1]	rānīn
rāh-zen	r. 577
r. 492	[=1]
[=1]	rāst
raḥam	r. 320
r. 709	[=1]
[=1]	rāstā
raḥīb	r. 97
r. 412	[=1]
[=1]	rāst-gū
raḥkāş	r. 98
r. 407	[=1]
[=1]	rāstıḳ
rām	r. a 495
r. 524, 809	[=1]
[=2]	rāst-kerden
rāmī	r. 406

[=1]	rehā
rāvend	r. 105
r. e 223	[=1]
[=1]	rehānīd
ravza	r. 182
r. 413	[=1]
[=1]	rehānīden
rāyet-keṣān	r. 273
r +1 'ilm ü me'arif 516	[=1]
[=1]	rehā-yaften
rāygān	r. 273
r. 348	[=1]
[=1]	reh-ber
rāz	r. 459
r .373	[=1]
[=1]	rehī
re'āyā	r. 362
r. 302	[=1]
[=1]	rehne
recā	r. 519
r. 876	[=1]
[=1]	reh-neverd
rede	r. 493
r. 463	[=1]
[=1]	reh-nümā
reft	r. 459
r. 116, 378, 703	[=1]
[=3]	reh-nümūn
reftār	r. 616
r. 108	[=1]
[=1]	reh-revān
reg	r. 154
r. 387	[=1]
[=1]	reh-vār

r. 265	[=1]		
[=1]		reṣān	
reṣīs		r. 97	
r. i 308	[=1]		
[=1]		resānīden	
rem		r. 531	
r. 524	[=1]		
[=1]		resed	
reme		r. 796	
r. 524	[=1]		
[=1]		resen	
rem-kerde		r. 492	
r. 524	[=1]		
[=1]		resīd	
remz		r. 182	
r. 54	[=1]		
[=1]		resm	
renc		r. 620	
r. 222	[=1]		
[=1]		reste	
rencīden		r. 463	
r. 527	[=1]		
[=1]		resūl	
rencūr		r. 98	
r. 590		r. i.n.e 9	
[=1]		[=2]	
reng		reṣīd	
r. 293,486		r. 724	
r +i nīrengi.(n).e 597		[=1]	
r +i ṣāh-ı zeng-bār 686		revā	
r. in 300		r. 101	
[=5]		[=1]	
resā		revān	
r. 342		r. 454	

[=1]	[=1]
revenc	rīhten
r. 225	r. 504
[=1]	[=1]
revende	rikāb
r. 116	r. 154
[=1]	[=1]
reviṣ	rīm
r. i.(n).den 27	r. 387
[=1]	[=1]
revnaḵ	rind
r. 239, 807	r. 828
[=2]	[=1]
rez-bān	rīṣ
r. 413	r. 387
[=1]	r +i nāṭūrī 824
rezīl	[=2]
r. 781	rīṣ
[=1]	r. 631
rezm	[=1]
r. 326	rīṣe
[=1]	r. 631
rızḵ	[=1]
r. 97	rīṣ-ḥand
r. u.(n).ı 680	r. 262
[=2]	[=1]
rifāga	rīṣte
r. 234	r. dūr 195
[=1]	[=1]
rif'at	rīṣvet
r. 68, 451	r. 411
[=2]	[=1]
rīg	rīvend
r. 188	r. 223

[=1]	ruḥ
riya	r. 352
r. 760	r. lar.1 495
[=1]	[=2]
riyāz	ruḥsār
r. 413	r. 352
[=1]	[=1]
rīze	rūm
r. 329, 329	r. 786
[=2]	[=1]
rīz-be-rīz	rū-numā
r. 749	r. 726
[=1]	[=1]
rūb	rūsbi
r. 378	r. (y).e345
[=1]	[=1]
rūbāh	rūstā
r. 488	r. 266
[=1]	[=1]
rub ^ʿ 1	rūšen
r. 576	r. 7, 445
[=1]	[=2]
rūd-bār	rūšenāyī
r. 686	r. 445
[=1]	[=1]
rūde	rūy
r. 660	r. 307, 351, 712, 771
[=1]	r +1 sepīd 733
rūgan	[=5]
r. 224	rūz
[=1]	r. 113, 636
rūgan-fūtād	r +1 cezā 21
r. 823	r +1 nev 680
[=1]	[=4]

rūze	[=2]		
r. 102		rüsvāy	
[=1]		r. 786	
rūzgār	[=1]		
r. 321, 722		rütbe	
[=2]		r. 443, 822	
rūzī	[=2]		
r. 97		şā	
r +i tu 680		s. 201	
[=2]		[=1]	
rūzī-resān		şābit-ķadem	
r. 97		s. dūr 334	
[=1]		[=1]	
rübūde		şabr	
r. 183		s. 148	
[=1]		[=1]	
rübūden		şābūn	
r. 475		s. 471	
[=1]		[=1]	
rūfte		şaç	
r. 648		s. 220, 599	
[=1]		s. a 404, 496	
rūfūşe		[=4]	
r. 548		şaç-	
[=1]		s. 361	
rūsteħīz		s.-ma 171	
r. 105		s.-maķ 504, 532	
[=1]		[=4]	
Rüstem		şaçaķ	
r. (ü)ñ 669		s. dur 631	
[=1]		[=1]	
rüsvā		şād	
r. 740		s. 17, 201, 201, 280	
r +y1 ‘ām 865		[=4]	

şad-der-şad	[=1]		
ş. 54		şaf-der	
[=1]		s +i Cem-şaşem-i devrân.ı 48	
şadā	[=1]		
s. 675		şāfi	
s s1 453	[=2]	s. 147	
		[=1]	
şadāret		şag	
s. 49	[=1]	s. 454, 456, 767, 874	
		s. lık 654	
şādef		[=6]	
s. 469, 691		şāgar	
s. dür 67	[=3]	s. 455	
		[=1]	
sāde-levh		şagır	
s. 811	[=1]	s. 485	
		[=1]	
sāde-rūy		şagrı	
s. 666	[=1]	s. 219	
		[=1]	
şad-hezār		şahhāka	
s. 284	[=1]	s. ya 868	
		[=1]	
şad-pāye		şāhib	
s. 377	[=1]	s. 588	
		s +i ‘akl.a 396	
şadr		s +i baht 465	
s. 49	[=1]	s +i ‘ilm 191	
		s +i.tūğ 451	
şaf		s +ü seyf ü kalem 56	
s. 463	[=1]	s. i 266	
		s i.(n).e 568	
şafā- başş		[=8]	
s. 849		şāhib-kīn	

s. 797	s. nuñ 467
[=1]	[=1]
şāhib-şecā'at	sal-
s dür 333	s.-(1)-n-an 496
[=1]	s.-(1)-n-ıCı-(y)-a 544
sāhil	s.-(1)-n-mağ 108
s. 356	s.-(1)-n-mağ-dur 540
[=1]	s.-(1)-n-(u)-p 107
saht	s.-ı-vir-di 194
s. 115, 861	[=6]
[=2]	şalāh
sāhten	s. 682
s. 323	[=1]
[=1]	şalavāt
sa'īd	s. 9
s. 51	[=1]
[=1]	sāl-hūrde
şakal	s. 694
s. 631	[=1]
s. lı.(y).a 669	şalı
s. (u).ñ 419	s. 626
[=3]	[=1]
saķız	sālim
s. 297	s. 652
[=1]	[=1]
şakīl	sālūs
s. 759	s. 104
[=1]	[=1]
sakla-	şamān
s.-mağ 231, 414	s. 574, 611
s.-n-acak 613	[=2]
s.-r 799	şan-
[=4]	s.-ma 649
şaksu	[=1]

saña	s. 411
s. 526	[=1]
[=1]	şarı
şan'at	s. 486
s. 633	[=1]
s. 1.(n).da 812	şarımsak
[=2]	s. 343
şanc	[=1]
s. 407	şark-
[=1]	s.-miş 194
şanc-	[=1]
s.-(1)-l-miş 582	şarkı
[=1]	ş. s1.(n).a 448
şanki	[=1]
s. 44	şarp
[=1]	s.a 616
şanu	[=1]
s. s1 497	şat-
[=1]	s.-dı 348
şapan	s.-ma 401
s. (u).ñ 349	s.-un 215
[=1]	[=3]
şar-	sa'terī
s.-(u)-l-(u)-p 394	s. 483
s.-(1)-k-(u)- ñ 272	[=1]
s.-k1.s1.(n)a 448	şav
[=3]	s. 675, 857
sārā	[=2]
s. 664	şav-
[=1]	s.-mağ-a 768
sār-bān	[=1]
s. 376	şavlecān
[=1]	s. 671
sāre	[=1]

şavrân	[=1]	sāyīde	[=1]
s. 376		s. 651	
[=1]			
şavt	[=1]	sāzende	[=1]
s.1 541		s (y).e 110	
[=1]			
sā'y	[=1]	sāz-kār	[=1]
s. 174, 277, 371, 591 762, 813		s. 323	
s +ı belīg-i mevūr 35		[=1]	
s. (u).ñ 106		sāz-mend	[=1]
[=8]		s. 323	
şay-		[=1]	
s -ı-da 218, 280		se	[=1]
s.-ı-sı 283		s. 277	
s.-ı-sız 285		[=1]	
[=4]		sebeb	[=1]
sāye		s. 168	
s. 518		s +i nazm.ı 22	
s +i Yezdān 679		s +i rahmet.dür 11	
[=2]		s +i rif'at 175	
sāye-bān		s. den 43, 203, 576	
s. 572		[=7]	
[=1]		sebū	[=1]
sāye-dār		s. 361	
s. 778		[=1]	
[=1]		sebük	[=1]
sāye-perest		s. 553	
s. 806		[=1]	
[=1]		sebz	[=1]
sāye-perverī		s. 486	
s. 845		[=1]	
[=1]		sebze	[=1]
sāye-zede		s. 638	
s. 518			

[=1]	[=1]
sebz-pāy	sehī
s. 784	s. 107
[=1]	[=1]
seç-	sehī-ādem
s.-mek 474	s. 317
[=1]	[=1]
sefāret	sehl
s. le 23	s +ü'l emr 417
[=1]	[=1]
sefer	sehv
s. 23	s. 93
s. (ü).m 34	[=1]
[=2]	sekir
sefid	s. 569
s. 486	[=1]
[=1]	sekiz
sefte	s. 203, 278
s. 647	[=2]
[=1]	seksen
seg	s. e 280
s. 488, 707, 817	[=1]
[=3]	selām
segābī	s. 17
s. 292	[=1]
[=1]	selāset
seglāb	s. 76
s. 292	[=1]
[=1]	selāṭīn
sehāvet	s. e 309
s. 100	[=1]
[=1]	semend
seher	s. 265
s. 517	[=1]

semender	s. 137 [=1]	s. dür 825 [=3]
semiz	s.e 592 [=1]	seng-best s. 703 [=1]
semm	s. 424 [=1]	sengçe s. 465 [=1]
semmür	s. a 561 [=1]	seng-endāz s. 349 [=1]
sen	s. 119, 337, 371, 380, 401, 564, 649, 676, 711, 777, 817, 842 s. a 118, 129, 165 s. de 696 s. (i).ñçün 569 s. sin 256 [=18]	seng-istān s. 255 [=1]
şenā	s. 97 [=1]	seng-lāḥ s. 255 [=1]
senc	s. 219 [=1]	seng-puṣt s. 489 [=1]
sencide	s. 226 [=1]	se-penc s. 218 [=1]
sene	s. 234 [=1]	sepīd s. 733 [=1]
seng	s. 115, 703	ser s. 351 s +i ḥāb 153 [=2]
		serāb s. 158 [=1]
		ser-āmed

s. 877	[=1]
[=1]	ser-gerde
ser-āsīme	s. 305
s. 397	[=1]
[=1]	ser-geşte
ser-‘asker	s. 136
s. 305	[=1]
[=1]	sergīn
serāy	s. 378
s. 1.(n).da.ki 511	[=1]
[=1]	ser-girān
serāyīden	s. 710
s. 541, 541	[=1]
[=2]	ser-girifte
ser-bāz	s. 870
s. 345	[=1]
[=1]	ser-gulū
ser-beste	s. 221
s. 804	[=1]
[=1]	ser-gūzešt
ser-bülend	s. 700
s. 258	[=1]
[=1]	ser-ḥadd
serçe	s. 575, 575, 575
s. 452	[=3]
[=1]	ser-ḥōş
ser-dār	s. a 178
s. a 305	[=1]
[=1]	ser-keş
ser-figen	s. 264
s. 775	[=1]
[=1]	sermā
ser-firāz	s. 356
s. 494	[=1]

ser-sebzī	s. 600
s. 682	[=1]
[=1]	sev-
serserī	s.-(i)-n-mek 313
s. 780	s.-(i)-n-mek-lik-e 422
[=1]	s.-(e)n 858
serşār	s.-(i)-n-dir-mek-e 230
ş. 361	s.-(i)-n-miş 245
[=1]	[=5]
sert	sevgend
s. 670, 731	s. 519
[=2]	[=1]
serv	se-yek
s +i revān 725	s.i 281
[=1]	[=1]
ser-zede	seyf
s. 804	s. 56
[=1]	[=1]
ser-zeniş	seyl-āb
s. 528	s. 131
[=1]	[=1]
ses	seyr
s. 376	s +i gülzār.a 462
[=1]	[=1]
se-şenbe	seyrān
s. 626	s. 24
[=1]	[=1]
setā	seyyīb
s. 110	s. 642
[=1]	[=1]
setr	sezā
s. 799	s. 70, 99, 244, 442, 650
[=1]	s. dur 556
setürden	[=6]

şıçra-	[=1]		
s.-dı 184		şıva-	
s.-mağ 641		s.-n-mış 659	
[=2]		[=1]	
Şıfahān		sī	
s. 24		s. 278	
[=1]		[=1]	
şığ-		sīb	
s.-(ı)-n-mağ 533, 613		s. 228, 603	
s.-(ı)-n-mağ-a 274		[=2]	
s.(ı)-n-acak 414		sifāl	
[=4]		s. 467	
şığır		[=1]	
s. 389		sigāliş	
[=1]		s. 325	
şığ-		[=1]	
s.-(ı)-l-mış 535		sīḥ	
[=1]		s. 582	
şına-		[=1]	
s.-n-mış-dur 652		siḥr	
[=1]		s. 579, 598	
sınur		[=2]	
s. 1.dur 575		sikenc	
[=1]		s. 221	
şırāt		[=1]	
s. 418		sikke-zed	
[=1]		s. 733	
sırr		[=1]	
s. 1 751, 752		sil	
s. 1.(n).1 723		s. 131	
s.(ı).n 771		s. (ü).ñ 131	
[=4]		[=2]	
sıtma		sil-	
s. (y).a 173		s.-(ü)-p 378	

[=1]	[=1]
sīlī	sinek
s. 264	s. 184, 377
[=1]	s. lik 547
silk	[=3]
s +i ma'nā.da 71	siñir-
[=1]	s.mek 324
sille	[=1]
s. dür 264	sipāh
[=1]	s. 305
sīm	[=1]
s. 307	sipās
[=1]	s. 97
sīm-āb	[=1]
s. 139, 839	sipeh
[=2]	s. 305
simāt	[=1]
s. (u).ñ773	sipeh-büd
[=1]	s. 305
sī-murg	[=1]
s. 500	sipeh-sālār
[=1]	s. 305
sināt	[=1]
s. 419	sipenc
[=1]	s. 218
sīne	[=1]
s. 353	sipend
s. si.n 628	s. 609
[=2]	[=1]
sīne-ber-sīne	siper
s. 624	s. 306
[=1]	[=1]
sīne-ber-ṭāḫ	siperden
s. 734	s. 474

[=1]	sited
sipih̄r	s. 355
s. 573	[=1]
[=1]	sitem
s̄ir	s. 302
s. 53, 127, 343	[=1]
[=3]	sitem-ger
s̄ir-āb	s. 253
s. 131	[=1]
[=1]	siterven
siriṣt	s. 478
s. 192, 197	[=1]
[=2]	sit̄iz
sirke-ebrū	s. 365
s. 782	[=1]
[=1]	sit̄iz̄iden
ṣ̄it	s. 428
ṣ. 675	[=1]
[=1]	sivri
sitād	s. 184
s. 195	s. si 661
[=1]	[=2]
sitāden	siyāh
s. 474	s. 486
[=1]	[=1]
sitaḥr u gūl-āb	siyeh-çerde
s. 151	s. 247
[=1]	[=1]
sitāre	siyeh-kār
s. 498	s. 847
[=1]	[=1]
sitebr	siyeh-kāse
s. 346	s. 761
[=1]	[=1]

siyeh-pūş	s. 790 [=1]	s.-mek 528 [=2]
siz	s. 118 s. (ü). ñ.le 874 [=2]	söyle- s. 676 s.-(y)-elü-m 22 s.-mek 528, 649 s.-miş-dü-m 374 s.-n-miş-e 649 s.-r-(e)-m 165 s.-r-se-n 256 [=8]
soğan	s. 343 [=1]	söz s. 157, 266, 352, 391, 399, 551, 675, 690, 772, 857 s (i).m.e 841 s. de 840 s. i 165, 171, 551, 610, 792, 800, 810 s. ler.i 802 s. lü.dür 782 s. lü 98 s. (ü)m 276 [=23]
şoĥbet	s. 27 [=1]	şu s. 134, 135, 137, 140, 149, 151, 158, 340, 457, 473, 686 s. (y).a 138 s. (y).ı 131 s. (y).ı.(n).a 132 s. (y).(u).ñ 136 s. lar.(u).ñ 138 s. suz.luĥ 207 s.-sa-miş 131 s.-suz-dur 151
şol-	s.-miş 542 [=1]	
şolu-	s.-maĥ-dur 373 [=1]	
şoñ	s. ı.(n).a 552 s. ra.dan 741 s. ra.dur 375 s. ra.sı.dur 375 [=4]	
şāuĥ	s. 465 [=1]	
şoy	s. 665 s. suz 316 [=2]	
sög-	s.-ici 782	

[=17]	[=1]
su'āl	suḥan-rā
s. 146, 456, 822	s. 165, 610
[=3]	[=2]
sū-be-sū	suḥan-sāz
s. 463	s. 450
[=1]	[=1]
sūd	suḥriyye
s. 348	s. 388
[=1]	[=1]
sūdā-gerān	sūḥte
s. 355	s. 466
[=1]	[=1]
sūde	sūk
s. 651	s +i mātem.dür 251
[=1]	[=1]
sūfāl	şulḥ
s. 499	s. 326
[=1]	[=1]
sūfār	sultān
s. 424	s. a 301
[=1]	[=1]
şūfī	sultān-rā
s (y).e 104	s. 309
[=1]	[=1]
şufūf	sūr
s. 205	s. 313
[=1]	[=1]
sūhān	sūrāh
s. 635	s. 241
s +1 telḥ 391	[=1]
[=2]	şūret
suḥan-çīn	s. 246, 703, 704
s. 233	s +i menḥūs.a 186

s. e 246	s. 157, 399, 702
[=5]	s. dur 690
şūret-ne-best	[=4]
s. 703	sūḥan-gū
[=1]	s. da 663
surḥ	[=1]
s. 486	sükūt
[=1]	s. 757
şuvar-	[=1]
s.-ıc1 151	Süleymān
[=1]	s. ı 4
şuver	s. i 139
s. 5	[=2]
[=1]	sünbül
sūy	s. 40, 879
s. 463	s +i ter 747
s +1 ḥod- zened 818	[=3]
[=2]	sünbül-istān
sūz u güdāz	s +1 hüner.den 879
s. 466	[=1]
[=1]	Sünbül-zāde
sūzen	s. dür 643
s. 563	[=1]
[=1]	süpür-
süd	s.-(ü)-l-miş 648
s. 446	s.-(ü)-n-di 648
[=1]	s.-ge 648
sūfte	s.-me 378
s. 647	[=4]
[=1]	süpürz
sūfte-gūş	s. 660
s. 791	[=1]
[=1]	süpüş
sūḥan	s. 184

[=1]	sürüş
sür-	s. 101
s.-(i)-n-miş 502	[=1]
s.-(i)-l-dik-de 765	sürüten
s.-di 546	s. 735
s.-gün 331	[=1]
s.-(i)-ş-dir-mek 869	süst-güş
s.-mek 547	s. 815
s.-(ü)-p 779	[=1]
[=7]	sütüde
sürāğ	s. 98, 652
s. 459	[=2]
[=1]	sütühiden
sür'at	s. 529
s. le 269	[=1]
[=1]	sütün
sürfe	s. 635
s. 221	[=1]
[=1]	sütür
sürî	s. 470
s. 524	[=1]
[=1]	süvār
sürin	s. 493
s. 219	[=1]
[=1]	süz-
sürme	s.-(i)-l-miş 651
s +yi ehl-i Şifāhan 90	s.-(i)-l-miş-den 656
[=1]	s.-gi 656
sürüd	s.-mek 656
s. 110	[=4]
[=1]	Ş
sürür	şād-āb
s. 300	ş. 133
[=1]	[=1]

şād-kāmī	ş +1 menūs.a 849
ş. 422	ş +1 meş'üm.a 755
[=1]	ş. a 125, 316, 523, 612, 866
şād-kerden	[=11]
ş. 230	şāh-sāl
[=1]	ş. 688
şād-mānī	[=1]
ş. 313	şā'ir
[=1]	ş. e 450
şāḥ	ş. ler.i 832
ş. 236, 237	[=1]
[=2]	şākird
şāh-būy	ş. (ü).ñ 566
ş. 664	[=1]
[=1]	şalvār
şāhen-şāh	ş. 558
ş. 301	ş +1 bī-şabr 838
[=1]	ş. a 577
şāhid	[=3]
ş. 851	şalvār-bend
ş. +i bāzār 851	ş. 261
ş. e 519	[=1]
ş. i 777	şām
[=4]	ş. 517
şāḥne	[=1]
ş +i çārum-kitāb 677	şān
[=1]	ş +1 Mūsā.(y)a 3
şāh-rāh	ş. 1 522
ş. 616	ş. 1.(n).a 12
[=1]	[=3]
şahş	şāne
ş +1 bed 735, 833	ş. 599
ş +1 bī ḥayā 858	[=1]
ş +1 maşrū'.a 778	şāpāş

	ş. 537	[=2]
	[=1]	şebān
şarāb		ş. 636
	ş. 807	[=1]
	ş. (u).ñ 398	şeb-dīz
	[=2]	ş. 265
şaşt		[=1]
	ş. 279	şeb-engīz
	[=1]	ş. 421
şaş-		[=1]
	ş.-(1)r-sa 730	şeb-hāne
	ş.-kın 476	ş. 511
	ş.-mış 295	[=1]
	[=3]	şeb-ẖız
şāşā		ş. 612
	ş. 379	[=1]
	[=1]	şeb-hōş
şatranc-bāz		ş. 739
	ş. 773	[=1]
	[=1]	şebī
şāyān		ş. 153
	ş. 167	[=1]
	[=1]	şebīne
şāyed		ş. 153
	ş. 202, 556	[=1]
	[=2]	şeb-nem
şāygānī		ş. 539
	ş. 234	[=1]
	[=1]	şeb-pere
şāyeste		ş. 152
	ş. 167, 341	[=1]
	[=2]	şeb-tāb
şeb		ş. 152
	ş. 113, 700	[=1]

şeb-zinde-dār	ş. 132
ş. 612	[=1]
[=1]	şehd-ābe
Şebzīr	ş. 132
ş. 94	[=1]
[=1]	şehīdī
şecā'at	ş. 862
ş. 333	[=1]
[=1]	şeh-nāy u hālū
şedīd	ş. 335
ş. 689	[=1]
[=1]	şeh-per
şefī'	ş. 500
ş. 859	[=1]
[=1]	şehr
şeft-ālū	ş. e 247
ş. 605	ş. i 852
[=1]	ş. i.(n).de.ki 458
şeftereng	[=3]
ş. 605	şehr-yār
[=1]	ş. 303
şegāb	[=1]
ş. 675	şeh-süvār
[=1]	ş. 670
şeh-bāl	[=1]
ş. 500	şehūde
[=1]	ş. 538
şeh-bāz	[=1]
ş. 490	şehülīden
[=1]	ş. 538
şehd	[=1]
ş. 132	şeh-vār
[=1]	ş. 134
şehd-āb	[=1]

şeker	ş. 492
ş. 276, 646, 834	[=1]
[=3]	şerbet
şeker-güftār	ş. e 132
ş. 628	ş. lik 566
[=1]	[=2]
şeker-ḥand	şeref
ş. 262	ş. 50
[=1]	ş. le 61
şekīb	[=2]
ş. 148	şereng
[=1]	ş. 487
şekk	[=1]
ş. 803	şerī'at
[=1]	ş. 102
şele	[=1]
ş. 128	şerm
[=1]	ş. 482
şem ^c	[=1]
ş +i īzān 229	şerm-gīn
[=1]	ş. 598
şem ^c dān	[=1]
ş. 460	şerm-sār
[=1]	ş. 159
şemem	[=1]
ş. 515	şest
[=1]	ş. 183
şems	[=1]
ş. (ü)ñ 295	şeş
[=1]	ş. 277
şenbe	[=1]
ş. 627	şevher
[=1]	ş. 312
şeng ü meşeng	[=1]

şevk

ş +ı cedīd 58

[=1]

şey

ş. ler.den 722

ş. (ü).ñ 382

[=2]

şeydā

ş. 476

[=1]

Şeyh Sa'di

ş. 854

[=1]

şeytān

ş. 550

[=1]

şīb

ş. 185

[=1]

şībā-zebān

ş. 551

[=1]

şīd

ş. 437

[=1]

şikāf

ş. 241

[=1]

şikāl

ş. 497

[=1]

şikār

ş. 331, 864

[=2]

şikāyet

ş. 590

ş. ci.ler.e 302

[=2]

şiken

ş. 220, 872

[=2]

şikenc

ş. 220

[=1]

şikerden

ş. 331

[=1]

şikest

ş. 180, 740

[=2]

şimdi

ş. 360

[=1]

şimşek

ş. 409, 438

ş. e 357

[=2]

şimşīr

ş. 306

[=1]

şinās

ş. 402

[=1]

şināsīden

ş. 238

[=1]

şināver

ş. 138

[=1]	[=4]
şinev	şire
ş. 610	ş. 132
[=1]	[=1]
şinevî	şîr-gîr
ş. 129	ş. 806
[=1]	[=1]
şinîd	şîrîn
ş. 857	ş. 457
[=1]	[=1]
şinîden	şîrîn-gû
ş. 536	ş. 450
	[=1]
şinîdem	şîrîn-zebân
ş. 257	ş. 586
[=1]	[=1]
şîr	şîş
ş. 276, 446, 488	ş. 221, 582
ş +i murg 688	[=2]
ş +i sùvâr 837	şîş-
[=4]	ş.-man 297
şîr	[=1]
ş. +i jiyân 420	şîşe
[=1]	ş. 632, 807, 860
şîr	[=3]
ş. 13, 27, 828	şitâb
ş +ü inşâ.(y).a 86	ş. 148
[=4]	[=1]
şirâ	şitâbânîden
ş. 215	ş. 432
[=1]	[=1]
Şîrâz	şitât
ş. 31, 32	ş. 418
ş. da 561, 854	[=1]

şivāz	ş. 164
ş. 430	[=1]
[=1]	şöyle
şīve	ş. dür 820
ş. 219	[=1]
[=1]	şu
şīve-ger	ş. 406, 859
ş. dür 482	[=2]
[=1]	şu‘ā‘
şīven	ş. 437
ş. 525	[=1]
[=1]	şu‘arā
Şīzer	ş. 8
ş. 94	ş s1 27
[=1]	[=2]
şodem	şubān
ş. 542	ş. 349
[=1]	[=1]
şoden	şud
ş. 429, 532	ş. 99, 715, 730, 730, 732, 766, 839,
[=2]	839
şol	[=8]
ş. 217, 223, 249, 324, 461, 555,	şud-deste
759, 786, 799, 803, 811, 864	ş. 732
ş. dur 662, 714	[=1]
[=14]	şufa‘ā
şöhret	ş. 21
ş. 61, 492, 522	[=1]
[=2]	şūġ
şöhret-gīr	ş. 444
ş. 81	[=1]
[=1]	şūĥ
şöhret-yāb	ş. 673

[=1]	[=1]
şūḥ-çeşm	şūy
ş. 789	ş. 312
[=1]	[=1]
şūḥ-gīn	şūyīde
ş. 673	ş. 447
[=1]	[=1]
şūḥ u şeng	şübhe
ş. 482	ş. 803
[=1]	[=1]
şukḳa	şūd
ş. 271, 271	ş. 180
[=2]	[=1]
şu'le	şūfūr
ş. le-n-di 743	ş. 503
ş. si.(n).e 430	[=1]
[=2]	şükr
şumā	ş. 97, 507, 507, 882
ş. 118	[=4]
[=1]	şükūfe
şumār	ş. 645
ş. 277	[=1]
[=1]	şükūfiden
şūm-pey	ş. 539
ş. 784	[=1]
[=1]	şükūh
şūr	ş. 144
ş. 367, 675	[=1]
[=2]	şükūfte
şūrīden	ş. 701
ş. 212	[=1]
[=1]	şükūften
şūriş	ş. 539
s. 365	[=1]

şünūden	t. 189, 216
ş. 263	[=1]
[=1]	tabaḳ-zen
şüst	t. 868
ş +i şūy 673	[=1]
[=1]	tāb-dān
şüste	t. 835
ş. 114	[=1]
[=1]	tāb-dār
şüsten	t. 319
ş. 447	[=1]
[=1]	tā-be
şüş	t. -diyār-ı Şīrāz 26
ş. 660	[=1]
[=1]	tābende
şütür-gürbe	t. 229
ş. 765	[=1]
[=1]	ṭaber-zed
tā	t. 834
t. 25, 72, 78, 106, 117, 201, 281	[=1]
[=7]	ṭabī'at
ta'ab	t. 192
t. 772	[=1]
[=1]	ṭabīb
ṭa'ām	t. 193
t. 517	t. (ü)ñ 640
[=1]	[=2]
ṭab'c	ta'bīr
t. 145, 807	t. 73, 260, 390
t +ı sūḥan-gūda 663	[=3]
t. a 76	tāb-istān
t. u 226	t. 356
[=4]	[=1]
ṭab'a	ṭabl

t +ı pinhān 799	t. 604
[=1]	[=1]
tāc	taḫ-
t. a 562	t.-(a)r 625
[=1]	t.-sun 494
ta'cīl	[=2]
t. 432	tāḫat
[=1]	t. 145
taḡ	[=1]
t. 185, 457	taḫım
t. a 661	t. ı.dur 323
t. ı.dur 856	[=1]
t. lar.da 501	taḫvā
[=5]	t. 104
taḡıl-	[=1]
t.-mıṣ-a 329, 644	tāl
[=2]	t. 407
taḫkīm	[=1]
t. 328	taḫ-
[=1]	t.-maḫ 138
taḫşīl	[=1]
t. 75	tāl-āb
t +i hüner 117	t. 149
[=2]	[=1]
taḫsīn	taḫaḫ
t. 537	t. 660
[=1]	[=1]
taḫt u tāc	tālār
t. 301	t. 511
[=1]	[=1]
taḫvīl	taḫḡa
t. 45	t. sı 138
[=1]	[=1]
tāk	ta'līm

t. 2	[=2]
[=1]	tanzīm
talḳavuḳ	t. 71
t. luḳ.da 164	[=1]
[=1]	ṭap-
talṭīf	t. dı 186
t. 4	t.-(ı)-l-an 186
[=1]	t.-(ı)-n-(ı)-ş 187
tam	[=3]
t. 696, 723	tār
[=2]	t. 195, 294
ṭam	[=2]
t.a 518	ṭar
[=1]	t. 243
ṭamar	t. dur 243
t. a 387	[=2]
[=1]	ṭar-
ṭamla	t. (ı).l.(u).r.sa 729
t. maḳ 581	t. (ı).l.duk.da 728
t. r 582	t. (ı).l-maḳ-dur 529
t. (y).ı.cı.dur	[=3]
[=3]	ṭara-
ṭa'n	t.-k 599
t. 695, 765, 833	[=1]
t +u teşnī' 84	ṭaraf
[=4]	t. 463
ṭanbūr	t. dan 496
t. a 110	[=2]
[=1]	ṭarāvet
ṭa'ne	t. lü 319
t. dür 529	[=1]
[=1]	tārīḥ
Tañrı	t +i itmām.ı.n 882
t. 94, 228	[=1]

ṭartġan	t. 751
t. dur 329	[=1]
[=1]	ṭat-
ṭaru	t. lu 262, 450, 487, 586, 646
t. 196	[=5]
[=1]	ṭavṣan
tār u mār	t. (u).ñ 392
t. 329	[=1]
[=1]	ṭavuk
tār u pūd	t. a 198
t. 195	[=1]
[=1]	ṭavul
ṭarz	t. 335
t. 240	[=1]
t. a 192	ṭāvūs
[=2]	t. 746
ṭasa	[=1]
t. 230, 327, 422	ṭāvūsest
t. lu 327	t. 746
[=4]	[=1]
taṣḥīḥ	ta ^ṣ yīn
t. 89	t. 83
[=1]	[=1]
taṣrīḥ	tāz
t. 89	t. 187
[=1]	[=1]
ṭaṣ	tāz
t. 115, 349	t. 294
t. u579	[=1]
t. liḳ 255	tāz-bāz
t. lu 255	t. 866
t. ra 587	[=1]
[=6]	tāze
ṭaṣt	t. 294, 643

t. dūr 666	[=1]
[=3]	teb-ḥāle
tāz-ḥīr	t. 173
t. 867	[=1]
[=1]	tebīr
Tāzī	t. 335
t. 204	[=1]
[=1]	tebrīk
tāzīden	t. 827
t. 427	[=1]
[=1]	tebş
ta‘zīm	t. 430
t. 695	[=1]
[=1]	tecnīs
tažlaḡ	t +i selīs 74
t. 485	[=1]
[=1]	tedrīcī
te‘ālā	t. 870
t. 93	[=1]
[=1]	te‘ennī
teb	t. 325
t. 173	[=1]
[=1]	te‘essūf
tebāh	t. 529
t. 662	[=1]
[=1]	tef
tebār	t. 466
t. 315	[=1]
[=1]	tefek
tebcīl	t. 329
t. 12	[=1]
[=1]	tefsīr
teber	t. 20
t. 635	[=1]

tefşire	t. 3
t. dür 128	[=1]
[=1]	tekū
tegil	t. 404
t. 666	[=1]
[=1]	tekye
teh	t. 614
t. 702	[=1]
[=1]	telāş
tehī	t. 825
t. 473, 719	[=1]
[=2]	tele vü dām
teḥīr	t. 183
t. 325	[=1]
[=1]	telef
tehẓīb	t. 750
t. 77	[=1]
[=1]	telh
tek ü tāz	t. 487
t. 187	[=1]
[=1]	telmīḥ
tek-ā-pū	t +i nefīs 74
t. 148	[=1]
[=1]	temām
tek-āver	t. 203, 278, 762, 826, 877, 882
t. 265	[=6]
[=1]	temāşā
tekdīr	t. 25
t. 775	[=1]
[=1]	temāz
tekebbür	t. 428
t. 785	[=1]
[=1]	temelluḵ
tekrīm	t. 530

	[=1]	t. (u).ñ 339
ten		[=2]
	t. 558	tenūmend
	[=1]	t. 592
tenbel		[=1]
	t. 591	tenük
	t. dür 213	t. 243
	[=2]	[=1]
ten-dürüstī		ten-zede
	t. 654	t. 399
	[=1]	[=1]
tenende		ten-zened
	t. 377	t. 815
	[=1]	[=1]
ten-fürū-dāde		tenzūy
	t. 859	t. 339
	[=1]	[=1]
teng		tep-
	t. 243	t.-e-len-miş 502
	[=1]	t.-me 479
teng-destān		[=2]
	t. 176	ter
	[=1]	t. 611, 850
tengnā		t +ü tāze 133
	t. 243	t. dür 668
	[=1]	t. i.(n).e 814
teng-rīş		[=5]
	t. 419	terahḥum
	[=1]	t. 253
ten-nihād		[=1]
	t. 809	terāht
	[=1]	t. 179
tensūḥ		[=1]
	t. 339	terbiye

t. siz 523	[=1]
[=1]	ter-zebān
tercemān	t. 801
t. 747	[=1]
[=1]	tesettür
terceme	t. 441
t. si 79, 172	[=1]
[=2]	te ^ç şīr
tere yağı	t. 53
t. 446	[=1]
[=1]	teşennüc
terhīb	t. 584
t. 439	[=1]
[=1]	teşne
terk	t. 131
t. 719, 720, 857	[=1]
t +i dünyā 780	teşnegī
t +i nāmus 749	t. 207
[=5]	[=1]
terki	tevā
t. (y).e 520	t. 662
[=1]	[=1]
terkīb	tevāzu ^ç
t. 77	t. 775
[=1]	[=1]
ters	tevbe
t. 364, 769	t. 872
t. i.(n).e 593	[=1]
[=3]	tevbīḥ
tertīb	t. 528
t. 85	[=1]
[=1]	tevekkül
tert-mert	t. 481, 613
t. 329	[=2]

tevsen	t. 473
t. 670	[=1]
[=1]	tîrî
težārub	t. 822
t. 425	[=1]
[=1]	tîşe
tıfl	t. 635, 818
t. 5	[=2]
t +ı aşîl 75	tiz
t +ı edîb 85	t. 213, 294, 368, 379
[=3]	[=4]
tırnaq	tîz-dîl
t. a 354	t. 337
[=1]	[=1]
tırtıl	toğ-
t. a 377	t.-(u)-r-(u)-r 501
[=1]	t.-(u)-r-maq 478
tîbā	t.-(u)-r-maq-a 209
t. 108	t.-maq-a 478
[=1]	t.-mış 252
tîġ	[=5]
t. 306	toğan
t +ı küh 661	t. 490
[=2]	[=1]
tîr	toġru
t. 294, 491, 573	t. 98, 107
[=3]	[=2]
tirāş itme	toq
t. 600	t. 127
[=1]	[=1]
tîre	toqı-
t. 135, 730	t.-maq 195
[=2]	t.-n-mış 622
tîre-şuden	[=2]

toḡsan	t. 280 [=1]	toḡpraḡ	t. a 502 t. dur 295 [=2]
toḡkuz	t. 278, 691 [=2]	toz	t. 358, 502 t. ı 395 [=3]
toḡl-	t. dıḡ.ı 151 t. mıṡ 504 t. sa 637 t. u 225, 357, 361, 455, 473, 584 t.-u-(y)-a 465 t.-u-dur 504 [=11]	tu	t. 119, 337, 380, 401, 446, 619, 649, 676 [=8]
toḡlaṡ-	t.-(ı)-ḡ.dur 145 t.-mıṡ 514, 599 [=3]	tuc	t. dur 307 [=1]
ton	t. a 558 t. luḡ 558 [=2]	tuḡdaḡ	t. 352, 624 t. a 624 [=3]
toñ-	t.-mıṡ 535 [=1]	tūde	t. 661 [=1]
tona-	t.-t-maḡ 477 [=1]	tuḡra	t. 615 [=1]
toḡpa	t. 671 [=1]	Tuḡfe	t +i Vehbī 877, 882 t +i Vehbī-i Sūnbūlzāde 91 t. m 61 [=4]
toḡpal	t. a 485 [=1]	tuḡm	t. ı 609 t +ı murḡ 198 [=2]

tul	t. 312, 483 [=2]	t. 433 t.-(ı)-l-an 183 t.-(ı)-l-mış 181
tululum	t. 295 [=1]	t.-(a)-n 518 t.-dı 181, 743 t.-dık-ı 671
tūr	t. 294 [=1]	t.-ıcı 330, 814 t.-ıcı-dur 555, 840 t.-mağ 263, 263 t.-miş 393 [=14]
tur-	t.-(a)n 687 t.-ma 178, 334 t.-sun 84 t.-(u).r 794 [=5]	tūti- t.-yi tab ^ç .(u)m 628 [=1]
turā	t. 118, 129 [=2]	tūy t. 672, 672 [=2]
turfanda	t. 607, 683 [=2]	tūyī t. 256 [=1]
turfe	t. 698 [=1]	tuz t. 198, 294 t. lu 367 [=3]
turna	t. 490 [=1]	tuzak t. dur 183 [=1]
turunç	t. a 606 [=1]	tüccār t. dur 355 [=1]
tut	t. 296, 338 [=2]	tüfāğ t. 455 [=1]
tut-		tüffāḥ

t. 228	[=1]	t. 405	[=1]
[=1]	tüvān-gerī		
tü lengī			
t. 316			
[=1]	tüy		
tünd			
t +i tīz 368	t. i 666		
[=1]	t. siz 294, 666		
tünd-bād	[=3]		
t. 368	uc		
[=1]	u. 1 671		
tünd-ḥūy	u. 1.(n).a 232		
t. 670	[=2]		
[=1]	ūca		
türbe	u. 219		
t. (y).e 156	[=1]		
[=1]	ucuz		
Türk	u. 355		
t. 832	u. a 348		
t. ī 833	u. luḡ.a 234		
t. ī.de 82	[=3]		
[=3]	uç		
Türk-tāz	u. 491		
t. 366	[=1]		
[=1]	uç-		
tüt-	u. -ıc1 101		
t.-(ü)-n 296	u. -maḡ 347		
t.-(ü)-n-den 658	u. -(u)- ḡ 173		
[=2]	[=3]		
tüvānā	uçgur		
t. 601	u. dur 261		
[=1]	[=1]		
tüvān-ger	ūd		
t. 125	u. 664, 771		
	u +1 mendel 664		

	[=3]		u. 710
ufak			[=1]
	u. 329	ur-	
	[=1]		u. 365
uğrı			u.-(ı)-r-lar 264
	u. sı 574		u.-dı 180
	[=1]		u.-ıcı 479
uğur			u.-mağ 479
	u. sıız 316		u.-(u)-ş-mağ-a 425
	[=1]		[=6]
ulağ		ūrā	
	u. a 154		u. 570, 796
	[=1]		[=2]
ulaş-		uş	
	u.-(u)-p 177		u. 396
	[=1]		[=1]
ulu		uşan-	
	u. 96, 301, 616		u.-(u)-p 794
	[=3]		[=1]
um-		üst	
	u.-(a)-r-am 21		u. 121
	u.-ma-dığ-(u)-ñ 744		[=1]
	[=2]	ustura	
un			u. 836
	u. 197		[=1]
	[=1]	uşül	
unut-			u. 25
	u.-ma 678, 843		[=1]
	u.-mağ 531	uşağ-	
	[=3]		u.-a 829
‘ulyā			[=1]
	u. 684	utan-	
	[=1]		u.-an 159
‘unvān			u.-ıcı 598

u.-mağ 482	[=3]	[=4]
ʿuṭārid		ʿuzāz
u. 573	[=1]	u. 415
		[=1]
uy(u)-		ʿuzlet
u.-an-(ı).k 143		u. 712, 718
u.-an-mağ-a 429		[=2]
u.-ku 143		uzun
u.-ku-(y)-a 646		u. 258, 346, 402, 443, 725
u.-ku-dan 429		[=5]
u.-ku-nuñ 153		ʿücret
u.-mağ 646		ü. 633
u.-miş 143,646	[=9]	ü. den 386
		ü. ile 633
uy-		[=3]
u.-mağ-a 442		üç
u.-maz 745		ü. 205, 277
u.-(ı)-l-miş 103	[=3]	ü. de 281
		ü. ünci.dür 206
uyluğ		[=4]
u. 577		üfle-
[=1]		ü.-mek 373
uyuz		[=1]
u. 354		üftāde
[=1]		ü. 123, 752
uza-		[=1]
u.-mağ 540		üftāden
[=1]		ü. 534
uzak		[=1]
u. 268		üftiden
u. a 296		ü. 534
u. dan 309		[=1]
u. lık 418		ügey
		ü. 314, 314

[=2]	ü. i.(n).de 661
ügeyik	ü. i.(n).e 624
ü. dür 452	[=3]
[=1]	üstād
ügey kuşı	ü. 42, 174
ü. 421	[=2]
[=1]	üstüh̄ān
ülfet	ü. 583, 701
ü. i 849	[=2]
[=1]	üstün
ülke	ü. 830
ü. 304	[=1]
[=1]	üstüvār
ülker	ü. 328
ü. e 573	[=1]
[=1]	üşküfte
ümmīd	ü. 645
ü. 742	[=1]
ü. i 34, 821	üştür
[=3]	ü. 376
ür(ü)-	[=1]
ü.-me-si 233	üştür-bīn
[=1]	ü. 797
ürk-	[=1]
ü.-miş-e 524	üştür-ḥūy
[=1]	ü. 797
üslüb	[=1]
ü. 203, 713	üz
[=2]	ü. 359
üsrüb	[=1]
ü. 307	üz-
[=1]	ü.-(ü)-l-miş-dür 651
üst	[=1]
ü. e 400	üzengi

ü. de 154 [=1]	v. ü.ni 350 [=7]
üzre ü. 87, 205, 267, 281, 390, 472, 713 [=7]	vālā v. 144 [=1]
üzüm ü. 132, 369, 604 [=3]	vālā-nijād v. 315 [=1]
va'de v. dür 847 v. (y)-e 392 [=2]	vālid v. +i mācid-i pür-himmet 68 [=1]
Vaḥşūr v. u Peyğam-ber Resül 98 [=1]	vām v. 519 [=1]
vaḥy v +i Ḥudāvend-i 'Alīm 10 [=1]	vā-pesīn v. 375 [=1]
vājūn v. 593 [=1]	var v. 28, 278, 500, 748 v. dur 7, 88, 360 [=7]
vaḳār v. a 443 [=1]	varaḳ v. 873 [=1]
vā-kerden v. 231 [=1]	vāren v. 353 [=1]
vakt v. 456 v. +i duḫā 517 v +i mübāreke 513 v +i seher 612 v. e 618 v. i.(n).de 55, 621	vasat v. 585 [=1] vaşf v +i iştılāhī 641 v. 1.dur 95 [=2]

vaṭan	v. 49
v. 575	[=1]
[=1]	vezîr
vaṭvāt	v +i a'zam.(u)ñ 878
v. 421	[=1]
[=1]	vezn
važ'	v. 226
v +i raqam.a 80	v +i rekik72
[=1]	v. i.dür 106
vedā'	[=3]
v. 739, 875	vilāyet
[=2]	v. 496
Vehbî	[=1]
v. +yi zāra 21	vir-
[=1]	v. 100
Vehbî	v.-(i)-l-(e)-n 566
v +yi İlāhi.dür 663	v.-(i)-l-(ü)-r 386
[=1]	v.-di 46, 296, 567, 706
vejeng	v.-dik-i 615
v. 564	v.-(e)-n 862
[=1]	v.-esi 176
veled	v.-gi 100
v +i āgāh.(u).m 37	v.-(i)-ş 355
[=1]	v.-me 617
ver-	v.-mek-dür 704
v. 112	v.-(ü)-p 768
[=1]	[=15]
vesme	vişne
v. 495	v. dür 604
[=1]	[=1]
vezağ	vuqūb
v. 489	v. 270
[=1]	[=1]
vezāret	yan

y. -i-(n)-da 458	y. 357
[=1]	[=1]
yād	yaḥçe
y. 256, 678	y. 357
[=2]	[=1]
yād-gār	yaḥ-
y.(u).m 36	y. 460
[=1]	y.-i 461
yād-gīr	y.-i-dur 461
y. 843	y.-maḥ 409
[=1]	[=4]
yād-kerden	yaḥa
y. 531	y. 559
[=1]	[=1]
yā Feyyāz	yaḥm
y. 417	y. 309
[=1]	y. lık.dur 314
yāften	[=2]
y. 674	yaḥış-
[=1]	y.-(u)-r 90
yağ	y.-iḥ-lu 107
y. 224	[=2]
y. ı 224, 446	yala-
y. lu 224	y.-(y)-ıcı 164
[=4]	[=1]
yağ-	yalan
y. (a)-r 581	y. 392, 403, 450
y. -mur 357,	y.-cı-(y)-a 403
y. -mur-luḥ 400	y. dur 299
[=3]	[=5]
yağız	yalñ
y. a 265	y. a 466
[=1]	y. uz 109
yaḥ	[=2]

yaltaklan-	y. 699, 840
y.-mak 530	[=2]
y.-(u)-r 824	yap-
[=2]	y. 637, 637
yama	y. dı 813
y. lı.dur 564	y.-(ı)-l-(a)-n 614
y. nuñ 564	y.-(ı)-l-mış 156
[=2]	y. -(ı)-ş-(u)-r 383
yan	y.-miş 578
y. 768	[=7]
y. a.dur 463	yaprak-
y. (a)-ş.mış 510	y.-a 236
y. (ı).m.a 619	[=1]
y. ı.(n).da 79	yār
[=5]	y. +ı nevbahār 711
yan-	y. +ı muvāfık 698
y.-mak 466	y. a 387
y.-miş 460	[=3]
y.-miş-a 466	yar-
[=3]	y.-ı.sı 283
yañak	y.-(ı)-m 283
y. 352	y.-dık-ı 131
[=1]	y.-(ı)-k 241
ya'nī	[=4]
y. 48, 52, 59, 80, 88, 109, 135, 148,	yara
154, 167, 170, 180, 182, 199, 210, 215,	y. 223, 584
219, 225, 230, 233, 247, 269, 270, 287,	y. lu 538, 584
312, 326, 329, 343, 367, 379, 385, 396,	[=4]
399, 405, 410, 425, 430, 432, 437, 440,	yā Rabb
461, 479, 524, 531, 549, 566, 613, 630,	y. 417
638, 652, 664, 666, 670, 685, 713, 722,	[=1]
727, 748, 809, 819, 842	yārān-fūrūş
[=61]	y. 848
yañlış	[=1]

yarasa	y i 211
y. 152, 421	[=1]
[=2]	yāverende
yaraş	y. 423
y.(ı)-k-lı 168	[=1]
[=1]	yavrı
yarat-	y. 347
y.-ıcı 94	[=1]
[=1]	yay
yardım	y. 491
y. cı 423	[=1]
[=1]	yay-
yarın	y.-ka-ma-dur 673
y. 113	[=1]
[=1]	yayan
yaşdık	y. 493
y. 289	[=1]
y. ı 288	yaz
[=2]	y. 328, 350, 356
yaşşı	[=3]
y. 346	yaz-
[=1]	y. 99, 279, 350
yaş	y.-a-(y)-(u).m 36
y. 611	y. -dı, 191
y. da 506	y.-dık-(u)-m 86
y. ı.(n).a 140	y.-du-m 87, 87
[=3]	y.-ı-dur 831
yat-	y.-(ı)-l-dı 74, 205
y.-(a)-k288	y.-(ı)-l-mış 508
y.-(a)-k-dur 293	y.-(ı)-l-(u)-p 83
y.-miş-a 646	y.-ma-du-m 72
y.-(a)-r-dı 40	y.-ma-sa-m 202
[=4]	[=15]
yāver	yāze

y. 444	[=1]
[=1]	yek-zebān
yefā'1	y. 792
y. len.miş.e 870	[=1]
[=1]	yel
yegāne-gūy	y +ü alp 601
y. 102	[=1]
[=1]	yel-
yek	y.-mek 475
y. 257, 257, 277	[=1]
[=3]	yelken
yek- 'ayār	y. 308
y. 39	[=1]
[=1]	yelpāze
yek-nişest	y. dür 370
y. 698	[=1]
[=1]	yemīn
yek-rān	y. 519
y. 577	[=1]
[=1]	yeñ
yek-sān	y. 559
y. 554	[=1]
[=1]	yengec
yek-ser	y. e 489
y. 315	[=1]
[=1]	yeñi
yek-sūn	y. 252, 436, 498, 559, 846
y. 536	[=5]
[=1]	yeşil
yek-şenbe	y. 486
y. 627	[=1]
[=1]	yetmiş
yektā	y e 279
y. 109	[=1]

yevm	y +i cum'a 626 y +i isneyn.(ü).ñ 627 y +i sebt.e 627 [=3]	yi-	y.-(y)-ecek 470 y.-dü-m 228 y.-m-i 347 y.-me 342 y.-mek 127, 517 y.-miş 607 [=7]
yeyni	y. 553 [=1]	yigirmi	y. 278 [=1]
Yezdān	y. 94 [=1]	yil	y. 308, 689 [=2]
yıġ-	y.-(i)-n 661 [=1]	yil-	y.-mek 366 y.-(ü)-p 148, 735 [=3]
yık-	y.-(i)-l-(u)-p 707 [=1]	yine	y. 47 [=1]
yıka-	y.-mağ 447 y.-n-mış-a 114, 447 [=3]	yir	y. 79, 131, 133, 149, 151, 613, 714 y. de 227, 594, 687 y. den 744 y. den.sin 256 y. dür 304, 364 y. e 243, 255, 638 y. i 32,219 y.-leş-miş 334 y. i.(n).e 456, 699 y. (ü). ñ 414 [=22]
yıl	y. 688 [=1]	yit-	
yıldız	y. 142, 152, 498 [=3]		
yıpra-	y.-n-sa 651 [=1]		
yırt-	y.-(i).k.a 241 y.-maç-a 241 [=2]		

y.-(i)-k-dür 674 [=1]	y. sız 753 [=15]
yit-	yol-
y.-(e)-r 374	y.-acağ 404 [=1]
y.-(i)-ş-(ü)-r 122 [=2]	yor-
yiv	y.-(u)-l-(u)-p 738
y. 564 [=1]	y.-ma-sı 497 [=2]
yoğ	yorga
y.-ıdı 38, 42 [=2]	y. 265 [=1]
yoğurt	yorgan
y. dur 446	y. a 289 [=1]
y. ı 197 [=2]	yufğa
yoğ	y. 197, 243 [=2]
y. sa 112 [=1]	yular
yok	y. ıdır 376 [=1]
y. 80, 80, 109, 155, 588, 803, 847	yumruğ
y. dur 360, 702 [=9]	y. 264 [=1]
yokış	yumşa-
y. a 185 [=1]	y.-dı 731
yol	y. -ğ-dur 115
y. 323, 459, 492, 493, 616, 616	y.-t-mağ 535 [=3]
y. a 418, 769	yumurta
y. cı.lar.a 154	y. 198 [=1]
y. dan 336	yurdısı
y. daş.ı.(y).la 792	y. 424
y. ı.(n).a 100,614	
y. lar 355	

[=1]	y.-(y)-(e)-n-ler 725
Yūsuf	y.-(y)-ici 213
y +1 zerrīn-resen 681	y.-mek 108, 269
[=1]	[=5]
yut-	yüz
y.-(u)-l-mağ 480	y. 280, 284
y.-mağ-a 435	y. e 284
[=2]	[=3]
yuva	yüz
y. 347, 453	y. 288, 351, 726
[=2]	y. e 763
yuvarla-	y. i 789, 861
y.-n-ı-cı-dur 534	y.-(i)-ñi 157
y.-n-mış 383	y. lü 242
[=2]	y. lü.dür 782
yüce	[=9]
y. 107, 185, 443	yüz-
[=3]	y.-geç 138
yük	[=1]
y. 286	yüzerlik
y. lü 478	y. 609
[=2]	[=1]
yüksük	yüzük
y. i 563	y. (ü).ñ 563
[=1]	[=1]
yüñ	zā
y. 115	z. 201
y. den 622	[=1]
[=2]	zāde
yürek	z. 315
y. den 380	[=1]
[=1]	zāden
yüri-	z. 478
y. -(y)-e 269	[=1]

zāg	[=3]
z. 452	zamm
z +1 siyāh 755	z. 204
[=2]	[=1]
zaġan	ẓann
z. 490	z. 238
[=1]	[=1]
ẓāhir	zānū
z. 373	z. 354
z. dūr 146	[=1]
[=2]	zānū-zeden
zaḥm	z. 695
z. 584	[=1]
[=1]	zār
zaḥmet	z. 41, 297
z. 80, 590, 721	[=2]
[=3]	zarār
zaḥmīn	z. 348
z. 584	[=1]
[=1]	zārī
zaḥmnāk	z. 388
z. 584	[=1]
[=1]	ẓarīf
ẓaīf	z. 828
z. 162	[=1]
[=1]	zarṭa
zāl	z. 379
z. 201, 669	[=1]
[=2]	zāsten
ẓālim	z. 478
z. 253	[=1]
[=1]	zāt
zamān	z. 1 50, 51
z. 33, 321, 457	z. 1.n.a 3

[=3]	zehr
zāyi ^c	z. 391, 487
z. 350, 459, 650, 674, 839	[=2]
[=5]	zehre
zāyīden	z. e 660
z +i duḥt 209	[=1]
[=1]	
Zāyide-rūd	zekī
z. 458	z. dūr 337
[=1]	[=1]
zebān	zemīn
z. 29, 352, 717	z. 304
z +ı mümtāz 31	[=1]
z +ı zergerī 802	zemistan
[=5]	z. 356
zeber	[=1]
z. 830	zemzem
[=1]	z. 685
zebūn	[=1]
z. 592	zen
z. a 815	z. 312, 865
[=2]	z +i lifāf 240
zede	[=3]
z. 463, 830	zend
[=2]	z. 826
zeden	[=1]
z. 479	zendū
[=1]	z. 464
zediṣ	[=1]
z. 425	zend-bāf
[=1]	z. 853
zeft	[=1]
z. 297	zend-ḥān
[=1]	z. 853

[=1]	z. 636
zene	[=1]
z. 464	zıbıķ
[=1]	z. 483
zengī	z. 483
z. 362, 625	[=2]
[=2]	zıdd
zengin	z. 1 638
z. 125	[=1]
z. lik 405	zırķ
[=2]	z. 306
zen-pāre	[=1]
z. (y).e 864	zīb
z. dūr 862	z. 477
[=2]	[=1]
zer	zībā
z. 39, 307	z. 107, 882
[=2]	[=2]
zerd	zi-bes
z. 486	z. 374
[=1]	[=1]
zerde-gūş	zi-desteş
z. 805	z. 715
[=1]	[=1]
zerdüşt	zift
z. 578	z. 297
[=1]	[=1]
zer-nāvdān	zih
z. 581	z. 491
[=1]	[=1]
zevc	zihār
z. 312	z. 600
[=1]	[=1]
zēvķ	zihī

	z. 167, 878		[=1]
	[=2]	z̄in-sān	
Zi-Īran		z. 570	
	z. 318		[=1]
	[=1]	z̄ir	
zil		z. 297, 341, 803, 830	
	z. 407	z +i bālā-gūy 803	
	[=1]	z +i leb 772	
z̄in			[=6]
	z. 520	z̄irā	
	[=1]	z. 88, 114	
zindān			[=2]
	z. 763	z̄irā ^c	
	[=1]	z. 434	
zinde			[=1]
	z. 454	z̄ir-dest	
	[=1]	z. 302	
zinde-gānī			[=1]
	z. 454	z̄ire	
	[=1]	z. 609	
zindegī			[=1]
	z. 454	z̄irh	
	[=1]	z. 306	
z̄in-dest			[=1]
	z.713	z̄ir-rān	
	[=1]	z. 577	
z̄inet			[=1]
	z. 239, 477	z̄išt	
	[=2]	z. 189, 785	
zinhār			[=2]
	z. 632	z̄iver	
	[=1]	z. 477	
zinhār-h̄ ³ ār		z +i šadr 49	
	z. 761		[=2]

ziyāde	z. 381, 596 [=2]	zūr-kār	z. 321 [=1]
ziyāfet	z. 313, 562 [=2]	zurna	z. dur 335 [=1]
ziyān	z. 675 [=1]	zuv ^ç	z. 421 [=1]
zūd-āšnā	z. 858 [=1]	züft	z. 297 [=1]
zūd-reftār	z. 269 [=1]	zügürd	z. e 405 z. ler 176 z. lük.de 405 [=3]
zūd-rev	z. 213 [=1]	zūḫal	z. 573 [=1]
zūd-tīz	z. 368 [=1]	zühre	z. 574 [=1]
zūlm	z. 302, 843 z. e 253 [=3]	zükā	z. 437 [=1]
zūlmet	z. 294, 686 [=2]	zükām	z. 221 [=1]
zūr	z. 297, 403, 789 [=3]	zükūr	z. 208 [=1]
zūr-dāred	z. 748 [=1]	zūlf	z +i dil-berān 747

z +i ḥaṭā 871

z +i zemīn 687

[=3]

zümre

z +i ehl-i dīl 57

z. si 46

[=2]

zünbūr

z. 487

[=1]

SÖZLÜK

A

āb: (f.i.) su.

āb-ı bî-lecām: (f.b.i.) 1. başına buyruk olmak. 2. kimsesiz yaşamak. 3. devletin bağımsız ve hür olması, ‘devlet ü iqbāl’.

āb-ı Hızır: (f.a.b.s.) Hızır suyu; nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın içen kimseye ebedî hayat veren efsanevî suyu, bengi su.

āb-ı huşk: (f.a.b.s.) (kuru su) 1. billur. 2. cam. 3. cam veya billur bardak. 4. şişe.

āb-ı Meryem: (f.i.) 1. Meryem suyu, çeşmesi [Hz. Meryem'in doğruluğundan, namus ve iffetinden kinaye olarak] 2. Hz. Meryem'in doğruluğu ve iffeti 3. şıra. 4. şarap

āb-ı neşât: (f.a.b.s.) (neşe suyu) menî, mezî.

āb-ı püşt: (f.i.) (bel suyu) 1. menî, nutfe; 2. mundar ilik.

āb-ı revân: (f.i.) akar su.

āb-ı Rükni: (f.a.b.i.) 1. Rükni suyu, ırmağı. 2. Firdevsiyye de denilen târikata adını veren Rükneddîn-ül Firdevsî nispetinde bu adı almış olan târikat ve bu târikata nispetle söylenen bir tamlamadır.

āb-ı rû: (f.b.i.) 1. yüz suyu. 2. ırz ,namus, şeref, haysiyet. 3. ter.

āb-ı zir-i kâh: (f.i.) 1. farkına varılmadan

sızan su. 2. gizli veya tanınmayan kabiliyet 3. entrikacı, mürâî, saman altından su yürüten 4. dolap, entrika

āb u tâb: (f.s.) 1. güzellik, parlaklık, tazelik. 2. tarz, âdet, yol. 3. ağustos ayı.

ābād: (f.s.) 1. mâmur, şen, bayındır. 2. f. e. çokluk bildirir.

‘abd: (a.i.) köle, kul.

āb-dân: (a.i.) 1. su kabı, kova. 2. mesâne, sidik kavuğu.

āb-dâr: (f.b.s.) 1. sulu, taze. 2. parlak. 3. sağlam vücutlu. 4. nükteli. 5. zarif, güzel. 6. hoş.

‘abeş: (a.s.) boş, saçma [şey].

ābeş-füzûd:

āb-gîne: (f.b.i.) 1. billur. 2. şişe, sürahi, kadeh. 3. ayna. 4. elmas. 5. kılıç, bıçak. 6. göz yaşı. 7. sevgilinin kalbi. 8. şarap.

āb-gîr: (f.b.i.) 1. su biriken yer, havuz. 2. dokumacı fırçası.

ābisten: (f.i.) 1. gebe, hâmile. 2. dişi.

āb-yâr: (f.b.s.) 1. sulayan, sulayıcı. 2. meç. feyizlendiren, bereketlendiren.

A’cām: (a.i. Acem’in c.) Acemler, Arap olmayan kavimler, İranlılar

‘aceb: (a.s.) (daha, çok, pek) acayip, tuhaf ve garip olan.

‘acebâ: (a.e.) şüphe ve tereddüt bildiren edat, acaba,

‘acele: (a.i.) çabuk, çabukluk.

‘acz: (a.i.) 1. beceriksizlik. 2. ed. düz yazıda bir fikranın son cümlesi.

‘adālet: (a.i.) hakka riāyetkârlık, hak tanırılık, haklılık, doğruluk.

‘adāvet: (a.i.) düşmanlık, yağılık.

Ādem: (a.h.i.) 1. dünyâda ilk yaratılan adam. 2. ilk peygamber. 3. insan.

‘ādet: (a.i.) görenek, usul, tabîat, alışkanlık.

‘adl: (a.i.) doğruluk.

āferīn: (f.i.) beğenme, alkış.

āferīnende: (f.b.s.) 1. yaratıcı. 2. yaratan.

‘afife: (a.s.) iffetli, namuslu, temiz.

āf-tāb: (f.b.i.) 1. Güneş. 2. güneşin ışığı. 3. s. güzel [kadın]. 4. güzel yüz.

‘afv: (a.i.) suçunu bağışlama.

āgāh: (f.s.) bilgili, haberli, uyanık.

āgāz: (f.i.) başlama.

āgūšten: (f.b.i.) kucak.

āh u figān: (a.i) mâtem, yas; inleme, sızlama.

aḥad: (a.i.) ilk gün, yek-şenbe.

aḥbāb: (a.i. habîb'in c.) dost, bildik, tanıdık

‘ahd: (a.i.) 1. söz verme. 2. and, yemin. 3. devir, zaman, gün.

āhek: (f.i) kireç.

āhen: (f.i.) 1. demir. 2. zincir. 3. kılıç. 4. s. sert, katı.

āheste: (f.s.) yavaş, ağır, yavaş yavaş.

aḥger: (f.i.) yanar kömür, ateş koru, kızıl ateş.

āḥir: (a.zf.) nihāyet, en sonunda.

āḥire: (a.zf.) nihāyet, en sonunda.

aḥḡar: (a.s.) (daha, pek, en, çok) hakir olan.

aḥmaḡ: (a.s.) pek akılsız, sersem, şaşkın.

aḥsen-i vech: (a.i) en iyi yol.

āḥşīcān: (f.i. āḥşīc'in c.) zıtlar, husûsiyle dört unsur [ateş, su, hava ve toprak.]

aḥter: (f.i.) yıldız.

aḥter-şinās: (f.b.s.) müneccim, yıldızları izleyerek tahmin yürüten.

āhū: (f.i.) 1. ceylan. 2. meç. güzelin gözü

āhū-yı dūnbāle-dār: (f.i.) güzelin sihirli gözü.

āhū-yı sefid: (f.s.) seçkin dilber.

aḥvāl: (a.i. hāl'in c.) oluşlar, bulunuşlar, durumlar.

aḥvāl-i cihān: (a.i) Dünya'nın durumu, gidişatı.

ājūḡ: (f.s.) kirlî, paslı.

‘āḡıbet: (a.i.) nihayet, son.

‘aḡl: (a.i.) akıl, us.

‘aḡıle: (a.i.) akıllı kadın.

aḡrān: (a.i.) eş ve benzer olanlar, yaşlılar, yaşdaşlar.

‘aḡreb: (a.i.) 1. zehirli ve tehlikeli hayvancık. 2. saatin kısa ibresi. 3. astr. semânın kuzey yarımküresinde görülebilen büyük bir burç.

aḡşā-yı merām: (a.i.) arzuların son haddi.

a‘lā: (a.s.) (daha, en, pek) yüksek.

ālāyiş: (f.i.) 1. bulaşıklık, bulaşma. 2. depdebe, tantana, gösteriş, [ikinci mânâ uydurma olmakla beraber yaygın ve galiptir].

‘alef: (a.i.) 1. hayvan yemi. 2. ot, saman, yulaf.

‘ālem: (a.i.) dünyâ, cihân.

‘alem: (a.i.) 1. nişan. 2. bayrak, sancak.

‘alem-efrâz: (a.f.b.s.) bayrak çeken.

âlet: (a.i.) 1. vâsita. 2. avadanlık. 3.

makine, aygıt

‘allâm: (a.s. ilm'den) çok bilgin. [allâm, Allah'ın sıfatıdır].

âlû: (f.i.) erik, şeftâlû [şefteâlû] kayısı eriği, tüylü erik, şeftali.

âlû-bâlû: (f.i.) vişne.

âlûde: (f.s.) bulaşmış, bulaşık.

âlûden: (f.mas.) bulaşmak.

âlûfte: (f.s.) 1. alışık, alışkan. 2. iffetsiz, namussuz kadın, fahişe.

‘alîm: (a.s.) çok bilen. [Allah'ın sıfatlanndandır, "bilgisi ezeli ve ebedî olan" demektir].

âlî-şân: (a.b.s.) 1. şan ve şerefi büyük olan.

a‘mâ: (a.s.) 1. kör. 2. mec. câhil.

âmâc: (f.i.) nişan tahtası, hedef.

âmâde: (f.s.) hazır, hazırlanmış.

‘amâre: (a.i.) kavuk, şapka.

amâs: (f.i.) insan vücûdunda hâsıl olan şiş ve kabarcık.

âmed: (f.i.) gelme, geliş.

âmed-be-cân:

âmed-behem: (f.b.s.) kızmak; darılmak.

âmed-fürûd: (f.b.s.) yumuşamak, sakinleşmek.

âmede: (f.s.) gelmiş, gelmiş olan.

âmeden: (f.mas.) toplanmak.

‘amel: (a.i.) 1. iş. 2. niyet.

âmîğ: (f.s.) 1. hakîkât. 2. karışık, katkılı.

âmîhte: (f.s.) karışmış, karışık olan.

âmîhten: (f.mas.) karışmak.

âmîze-müy: (f.b.s.) saç sakalı kırılaşmış adam.

âmîziş: (f.i.) geçiniş, uysallık.

‘amm: (a.i.) umûmî, genel, herkese ait.

ammâ: (a.e.) 1. ama, fakat, lâkin, ancak; şu kadar ki, o kadar ki, öyle ki. 2. çokluk bildirir.

âmrûğ: (f.i.) üst rütbe.

âmûğ: (f.i.) 1. vakar. 2. s. uzun boylu [adam].

âmûhten: (f.mas.) 1. öğrenmek. 2. öğretmek.

âmurz-gâr: (f.b.s.) 1. yargılayıcı, bağışlayıcı. 2. affeden, günâhları affeden Tanrı.

‘anâşır: (a.i. unsur'un c.) elemanlar, öğeler.

‘anber: (a.s.) 1. ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde. 2. güzel koku. 3. güzellerin saç.

ânçünân: (f.b.e.) onlar gibi.

ânhâ: (a.z.) onlar.

‘anqâ: (a.i.) 1. ismi olup, cismi olmayan bir kuş. zümrüdüanka kuşu. (bkz: sîmurg). 2. ismi olup cismi

olmayan nesne.

ânşân: (f.z.) onların.

‘âr: (a.i.) utanma.

‘Arab: (a.i.) urban, Irak, Şam, yemen, Mısır vb. bulunan semitik kavmin umûmî adı.

ārām: (f.i.) [ārāmîden > ārām] 1. yavaş. 2. yavaşça. 3. dinlenme.

ārāsten: (f.s.) bezenmiş, süslenmiş.
 ārāyiş: (f.i.) 1. süs, bezek, ziynet. 2. süsleme, süsleniş; süsleyiş. 3. makyaj. 4. tören.
 āremiden: (f.mas.) dinlenme, eğlenme.
 arġiden: (f.mas.) kızmak, öfkelenmek.
 ‘ārīz: (a.s.) 1. gelen. 2. i. tesadüfi vak'a. 3. i. dağ, bulut ve şâire gibi görmeye manî olan herşey. 4. i. yanak.
 ārī: (a.s.) ; 1. çıplak. 2. hür. 3. e. -sız.
 ‘ārīf: (a.s.) bilen, bilgili, irfan sahibi.
 āriyet: (a.i.) ödünç, eğreti.
 arş-ı a'lā: (f.a.b.i.) göğün en yüksek tabakası.
 ārūg: (f.i.) geçirme.
 āşaf: (a.h.i.) 1. Süleyman Peygamberin veziri. 2. vezir.
 āsān: (f.s.) kolay.
 āsār: (a.i. eser'in c.) 1. izler, nişaneler, alâmetler. 2. âbideler. 3. hikâyeler; an'aneler, gelenekler.
 āsāyiş: (f.i.) 1. rahat, huzur. 2. güvenlik.
 aşhāb: (a.i. sâhib'in c.) sahipler, malik ve mutasarrıf olanlar. 2. Peygamberimizi görmek ve sohbetine ermek şerefini kazanmış olanlar.
 aşhāb-ı kehf: Kur'an'da kendilerinden bahsedilen ve bir mağarada uzun müddet uyumuş bulunan kimseler.
 āsīb: (f.i.) 1. zarar, ziyan. 2. çarpışma.
 ‘asīr: (a.s.) zor, güç, zahmetli.
 aşl: (a.i.) asıl, kök, temel, esas.
 aşlā: (a.zf.) hiçbir vakit.

āsmān: (f.i.) gök, semâ.
 ‘aşr: (a.i.) yüzyıl.
 āstān: (f.i.) 1. eşik, papuçluk. 2. dergâh, tekke.
 āstāne: (f.i.) 1. eşik 2. payitaht. 3. büyük tekke. 4. Allah'a yakın kimselerin kabri. 5. merkez, -Osmanlı devletinin merkezi olması dolayısıyla- tahsîsen "İstanbul" mânâsına da gelir.
 āstīn: (f.i.) esvap kolu, yen.
 āstīn ber-mīzened: (f.b.s.) hazırlanmış, hazırlanan [adam].
 āsūde: (f.s.) rahat, gâilesiz, dinç [olan].
 āsyāb: (f.s.) değirmen yapan.
 āsyā-ger: (f.i.) su değirmeni.
 āşāmīden: (f.s.) yenilebilen, içilebilen.
 ‘āşīk: (a.s.) birine tutkun, imre, emre.
 āşkār: (a.s.) 1. koyu al. 2. kızıl saçlı adam 3. doru at.
 āş-kāre: (f.b.i.) aşçı.
 āş-pez: (f.i.) aşçı.
 āştī: (f.i.) sulh, barışıklık.
 āşūb: (f.i.) 1. kargaşalık. 2. s. karıştırıcı.
 āşūg: (f.s.) ne idüğü belirsiz, yabancı, serseri, bilinmeyen, meçhul.
 āşūfte: (f.s.) çıldırırçasına seven, bu yüzden perîşan bir halde, azgın ve baştan çıkmış deli gibi olan, iffetsiz kadın, aşifte.
 āşyān: (f.i.) yuva; kuş yuvası.
 ‘aât: (a.i.) iri arslan.
 āteş: (f.i.) ateş.
 āteş-feşān: (f.b.s.) ateş saçan.

āteş-i ter: (f.b.i.) kırmızı şarap.
atlas: (a.i.) 1. üstü ipek, altı pamuk kumaş.
2. s. düz, havsız, tüysüz. 3. büyük harita.
'avām: (a.i. āmm'in c.) herkes, kaba ve câhil halk, ayak takımı.
āvāz: (f.i.) ses, seda.
āvāze: (f.i.) 1. yüksek ses. 2. şöhret, ün.
-āver: (f.s.) getiren, taşıyan. peyâm-âver: (Peygâmbere), haber getiren.
āvīz: (f.s.) asılı bulunan, asılan.
āvīze: (f.i.) mum, lamba gibi şeyleri taşıyarak tavna asılan süslü alet.
'avret: (a.i.) 1. insanın, gösterilmesi ayıp olan yeri. 2. kadın; zevce, avrat.
āyā: (f.e.) şüpheli ve tereddüt bildiren edat.
'ayān: (a.s.) belli, açık, meydanda
'ayb: (a.i.) utanılacak şey, kusur, ayıp, leke.
āyed: (f.mas.) gelir, (o) gelir.
āyende: (f.s.) gelen, gelici.
'ayn: (a.i.) 1. göz. 2. aslı, kendisi. 3. bir şeyin eşi, tıpkısı. 4. kaynak, pınar.
āyīn: (f.i.) 1. merasim, tören. 2. Alevîlerin içki sohbetleri.
'aynek: (a.i.) gözlük.
āzār: (f.i.) mart ayı.
āzār: (f.i.) incitme, kırılma.
āzīne: (f.i.) 1. cuma günü. 2. bayram günü.
'azīz: (a.i.) 1. muhterem, sayın. 2. sevgili.
'azm: (a.i.) kasıt, niyet, karar.
azmūde: (f.s.) 1. tecrübe etmiş olan. 2. tecrübe olunmuş, sınanmış.
'az̄z: (a.i.) ısırma, geziden.
'az̄z u 'uzāz: (a.i.) ısırma, geziden

B

bā': (a.i.) 1. kulaç. 2. kol.
baba: (f.i.) baba.
bād: (f.i.) 1. yel, rüzgâr. 2. nefes, soluk. 3. tas. Allah'ın yardımı
bād: (f.e.) olsun, ola, olaydæ.
bād-ā-bād: (f.e.) olursa olsun.
bād-bān: (f.i.) yelken.
bād-bāz: (f.b.i.) yelpâze.
bād-bedest: (f.b.s.) elinde avucunda bulunmayan, züğürt.
bād-bīz: (f.i.) yelpâze.
bād-bīzen: (f.i.) yelpâze.
bād-herze: (f.b.i.) 1. efsun, büyü, sihriyazlık. 2. letâfet, güzellik.
bād-ser: (f.b.s.) 1. kibirli. 2. âsî. 3. mutaassıp.
bād-zen: (f.i.) yelpâze.
bāde: (f.i.) 1. şarap; içki. 2. mec. aşk, Allah sevgisi. 3. halk hikâyelerinde Hızır'ın kahramanlara ve bâzı saz şâirlerine rüyalarında sunduğu içki.
ba'de-zā: (a.zf.) bundan sonra.
bāften: (f.mas.) dokumak.
bāğ: (f.i.) bağ, büyük bahçe, bostan.
bāğ u rāğ: (f.i.) güzel bahçe, çimenlik.
bahādur: (f.i.) cesur, yiğit.
bahāne: (f.i.) 1. sebep, vesile. 2. kusur, noksan.
baḥnūne: (f.i.) şimşek.
baḥr: (a.i.) aruzda aslî bir vezinle ondan doğan vezinler mecmuâsı.

baħr-ı recez: (a.i.) arûz vezni içinde bir tür.(titrek)
 baħr-ı remel: (a.i.) arûz vezni içinde bir tür.(koşan)
 baħşende: (f.s.) veren, bağışlayan, affeden
 baħşış: (f.i.) bahşış, bağış olarak verilen para v.b.
 baħt: (f.i.) tâlih, kader, kısmet
 bāhten: (f.mas.) oyunda yutulmak.
 bāhter: (f.i.) garp, batı.
 baħye: (f.i.) dikiş, teyel.
 bākāniden: (f.mas.) korkutmak.
 bākî: (a.i.) 1. daimî, kalıcı, 2. s. Allah.
 bākire: (a.s.) kız oğlan kız, dûşîze.
 bāl: (f.i.) kanat.
 bālā: (f.s.) 1. yüksek, yukarı, üst, yüce. 2. i. boy.
 bālā-pūş: (f.b.s.) üste giyilen şey. [palto, pardesü v.b. gibi].
 bāliden: (f.mas.) büyümek.
 bālîn: (f.i.) yastık; koltuk.
 bālīvāsa: (f.i.) iplik.
 bām: (f.i.) çatı, dam, kubbe.
 bāmgāh: (f.i.) 1. seher vakti. 2. zf. seher vaktinde.
 bā-nām-ı Ĥudā: (f.b.s.) herkesçe bilinen Allah.
 bāng: (f.i.) ; ses, seda, haykırma.
 bāng-i namāz: (f.i.) ezan.
 bānū: (f.i.) kadın, hātûn, hanım.
 bār: (f.i.) Tanrı, Allah.
 bār: (f.i.) meyve, yemiş.
 bār: (f.i.) defa, kere.
 bārān: (f.i.) yağmur.

bārānî: (f.i.) yağmurluk.
 bārān-dīde: (f.b.s.) görmüş geçirmiş.
 bāred: (f.mas.) yağar (o).
 bā-reng: (f.b.s.) renkli.
 bār-gāh: (f.b.i.) girmek için izin almak lâzım gelen, girilebilecek yer, çadır, yüksek divan.
 Bārî-yi rahmet-me'āb: (a.b.s.) Allah.
 bārîk: (a.s.) parıldayan.
 bārîk: (f.s.) nâzik, dakik, ince.
 bār-keş: (f.s.) 1. yük taşıyan. 2. sabırlı, tahammüllü.
 baş: (a.i.) yayma, açma, uzun uzadıya anlatma, ityân.
 baş-ı maķāl:(a.i.) söz açma.
 bāsūr: (a.i.) ; hek. mayasıl; kalın bağırsakta ve makadın etrafındaki siyah kan damarlarının şişmesinden ve bâzan iltihaplanmasından dolayı makadın içinde ve dışında peyda olan memeler yüzünden makattan kan veya cerahat gelme.
 bāşe: (f.i.) atmaca [kuş].
 bāşed: (f.e.) olur, ola.
 bāşed dimāgat: (f.i.) sağ olasın!
 bāşîden (f.mas.) olmak.
 baş: (a.i.) 1. kaz. 2. kaz şeklindeki sürahi, su kabı.
 bāver: (f.i.) 1. tasdik, inanma. 2. s. sağlam; pek doğru.
 bāveriden: (f.mas.) inanmak.
 bāyed: (f.z.) lâzım.
 bāyeste: (f.s.) lüzumlu, gerekli.
 bayrak: (f.i.) bayrak, sancak.

bāz: (f.s) oynatıcı, oynayan.

ba'z: (a.i.) bir şeyin küçük kısmı, parçası.

2. s. bir kaç, bir miktar, bir kısım,

bā-zāc: (f.i.) karı.

bāz-āverd:

bāzd-bīz: (f.b.i.) yelpâze.

bāz-gūne: (f.b.i.) 1. ters, başaşağı. 2. şom, uğursuz

bāz-gūne-pōstīn: (f.b.i.) 1. ters kürk. 2. münasebetsizlik.

bāz-ḥurd: (f.i.) yenilmiş, mağlub.

ba'zī: (a.zf.) birazı, bir kısmı, kimi.

bāzī: /f.i.) oyun, eğlence.

bāzī-yi ḥāye: (f.a.b.s.) abes, ters iş, oyun.

bāzīçe: (f.i.) 1. oyuncak. 2. oyun, eğlence.

bāzīçe-i zengī: (f.a.b.s.) zenci, Arap oyunu.

bāzīden: (f.mas.) oynamak.

bāzī-ger: (f.b.s.) oyun oynayan, rakeden, köçek, çengi.

bāzū: (f.i.) 1. kolun omuz ile dirsek arasındaki kısmı, pazı. 2. meç. güç, kuvvet ve istidat.

be-best: (f.e.-fi.) düğümle, (o) düğümledi.

be-bīn: (f.e.-fi.) görmek, (o) gördü.

becā: (f.zf.) yerinde, uygun.

beççe: (f.i.) insan veya hayvan yavrusu.

beççe-bāz: (f.i.) çocukla oynayan.

bed: (f.s.) 1.fenâ, yaramaz, çirkin. 2. i. kötülük.

bed-āgāz: (f.b.s.) başlangıcı kötü; kötü bir şekilde başlanmış.

be-dānest: (f.e.-fi.) bilmek, (o) bildi.

bed-aḥter: (f.b.s.) yıldızı, talihi kötü olan [kimse].

bed-aşl: (f.a.b.s.) soyu kötü, aslı fena.

bed-endīş: (f.b.s.) kötülük düşünen.

bed-ḥūy: (f.b.s.) fena, kötü huylu

bed-meniş: (f.b.s.) kötü huylu.

bed-mest: (f.b.s.) 1. sarhoşluğu kötü, fena sarhoş. 2. kendini bilmeyecek derecede sarhoş.

bedr: (a.i.) ayın on dördüncü gecesi, dolunay.

bedreka: (f.s.) yol gösteren, kılavuz, delil.

bed-siriş: (f.b.s.) tabiatı, yaratılışı kötü.

begāl: (f.i.) 1.kucak. 2. taraf. 3. koltuk

be-güzār: (f.e – f.fi.) geçirme.

be-gūyemet: (f.e.-fi.) söylemek, (ben)söylerim.

beh: (f.i.) ayva.

be-hem: (f.b.zf.) birarada, birlikte, beraber.

behiş: (f.i.) cennet, uçmak, adn, firdevs.

behr: (a.i.) 1. uzaklık, mesafe. 2. felâket. 3. ümidin boşa çıkması.

Behrām: (f.i.) 1. Merih yıldızı. 2. Acem pehlivanlarından birinin adı. 3. İran hükümdarlarından bir kaçının adı ki en meşhuru, yaban eşeği avına pek düşkün olan "Behrām Gür" dür.

behre: (f.i.) hisse, pay, kısmet, nasip.

behīden: (f.mas.) basmak.

be-kām: (f.i) isteğine kavuşmuş.

bekeş: (f.mas.) çekmek.

belāgat-pīrā: (a.f.b.s.) belāgata süs veren, süslü söz söyleyen

belbāl: (a.i.) vesvese, telâş, tasa, kuruntu.

belde: (a.i.c. bilâd, buldan) şehir, kasaba, memleket.

belme: (f.s.) faydasız, iri, kaba şey.

bemeng: (f.i.) tasa, kaygı.

benā-gūş: (f.i.) 1. kulak memesi. 2. kulak tozu.

bend: (f.i.) kul, köle, bağlı, abd.

bendīd: (f.b.s.) 1. bağlı, bağlanmış. 2. esir, köle olan.

ber: (f.i.) göğüs, sîne.

ber: (f.e.) üzere.

ber: (f.s.) alan, getiren, götürün.

ber-āb: (f.b.s.) su üstü.

ber-ā-ber: (f.b.s.) birlikte bulunan, bir arada, müsâvî, bir hizada, farksız.

berāt: (a.i.)[eskiden] rütbe, nişan, imtiyaz verildiğini bildiren ferman.

ber-āverde: (f.s.) 1. yukarı kaldırılmış ve yükseğe götürülmüş şey. 2. iltimas ve himaye ile ileri sürülmüş kimse. 3. ayrılmış, seçilmiş şey.

berāy: (f.e.) için, maksadıyla.

ber-bād: (f.b.s.) 1. perişan, harap, viran. 2. pis, fena, kirli.

berbeste: (f.b.s.) cansız varlıklar.

ber-cestē: (f.b.s.) 1. sağlam ve lâtif. 2. seçme. 3. ed. zahmetsizce hatıra geliveren, fakat yüksek bir mânâ taşıyan mısra.

bercīş: (a.i.) 1. "müşteri" denilen yıldız. 2. sütü çok olan deve.

ber-çīde: (f.b.s.) çekilip toplanmış.

bere: (f.i.) kuzu.

ber-efşānde: (f.b.i.) saçmak, serpmek.

berehmen: (f.s.) puta tapan, puta tapanların papazlarıyla ateşe tapanların bilgin ve soysop olanları.

berg ü sâz: (f.i.) malzeme, gereç, mal, yük. [kelime Farsçada "azık, yiyinti; hazırlık; azm; niyet; takat, kuvvet, ahenk, nağme; dervişlerin bellerine bağladıkları pösteği; Tahran'da hamurdan yapılan erişte yemeği" mânâlarına da gelir].

bergestüvân: (f. mas.) kesmek.

ber-güzīde: (f.b.s.) seçme, seçkin.

beriş: (f.mas.) iplik eğirmek.

ber-girift: (f.s.) 1. tutmuş, tutan. 2. kabul etti.

ber-keşīd: (f.mas.) ileri çekmek.

ber-megāz: (f.b.s.) bahşiş.

berḥ: (f.i.) 1. parça, az şey, hisse. 2. su birikintisi.

ber-ḳarār: (a.b.i.) aynı durumda olan.

ber-ḥarfem: (f.e. – f.i.) sözüme.

ber-ḥāst: (f.s.) ayaklanmış.

ber-ḥareş: (f.b.i.) eşeğine.

ber-ḥīz: berīd: (a.i.) postacı, haberci, ulak.

ber-pā: (f.s.) ayakta, ayak üzerinde, yıkılmamış.

ber-resīd: (f.e. – f. fi.) anladı.

ber-rüste: (f.i.) nebat, bitki.

ber-seng-zen: (f.e. – f.s.) taşa vurana.

ber-ser: (f.e.- f.i.) baş üstüne.

ber-ser-eş: (f.e. – f.i.) baş üstünde.

berüz: (f.i.) kavga, savaş.

berzede: (f.i.) toplanılmış.

bes: (f.e.) yeter, yetişir, tamam, kâfi. 2.
çok.

besâ: (f.e.) nice nice, pek çok, hayli.

best: (f.i.) düğüm.

besî: (f.i.) 1. çokluk, ziyâdelik, fazlalık. 2.
s. birçok.

be-şükûn: (f.a.b.s.) işini iyi yapan.

beşîr: (a.s.) 1. müjde getiren, müjdecî. 2.
güleryüzlü, güleç [adam].

be-teng: (f.s.) 1. dar, sıkıntılı [şey, yer],
dayyık. 2. küçük.

beyze: (a.s.) yumurta.

beyân: (a.i.) 1. anlatma, açık söyleme,
bildirme. 2. ed. belâgat ilminin,
hakikât, mecaz, kinâye, teşbîh,
istiare gibi bahislerini öğreten
kısmı.

beyn: (a.i.) 1. ara, aralık. 2. arada, araya,
arasında.

bezir: (a.i.) tohum, ekilecek tane.

bezle: (f.i.) 1. hoş giden nâzik söz, lâtife,
şaka tarzında söylenen lâkırdı. 2.
ahenk ile okunan şiir.

bezm: (f.i.) içkili, eğlenceli meclis, dernek.

bezr-ger: (f.i.) ikinci.

bî: (f.e.) -sız, -maz [Farsça kelimelerin
başına getirilir]

bî-âb: (f.b.s.) 1. kuru, susuz. 2. donuk. 3.
hayâsız, rezil.

bî-âr: (f.a.b.s.) arsız, utanmaz.

bî-enbâz: (f.s.) arkadaşsız, ortaksız.

bicişk: (f.s.) 1. hakîm, bilgin. 2. serçe kuşu.

bi-cû: (f.mas.) iste! (sen)

bî-çâre: (f.b.s.) çaresiz, zavallı.

bî-çün: (f.b.s.) 1. emsâlsiz, eşsiz. 2. sebep
sorulmaz, Allah.

bî-dâd: (f.i.) 1. zulüm, işkence. 2. s. zâlim.

bî-dâr: (f.b.s.) uyanık, uyumayan, uykusuz.

bidâreyn: (f.b.i.) iki dünyada.

bi-grîht: (f.fi.) kaçtı!

bî dester: (f.i.) kunduz.

bî-edebâne: (f.zf.) edepsizcesine.

bî-fürüz: (f.i.) yak!

bîgâne: (f.b.s.) 1. kayıtsız, ilgisiz. 2.
yabancı.

bî-gâye: (f.a.b.s.) gayesiz, sonsuz.

bigîr: (f.fi.) tut!

bekun: (f. mas.) yap, eyle.

bi-güş: (f.s.) kulaksız.

bi-güy: (f.fi.) söyle!

bî-günâh: (f.b.s.) günahsız, suçsuz, zavallı.

bih: (f.i.) ayva.

bîh: (f.i.) 1. kök, asıl, temel. 2. kaynak.

bî-ḥadd: (f.a.b.s.) hadsiz, sınırsız, pek çok.

bi-ḥâhî: (f.fi.) iste!

biḥâr: (a.i. bahr'in c.) denizler.

bi-ḥ'an: (f.i. bih'in c.) iyiler, iyi adamlar.

bih-būdî: (f.i.) iyi olmaklık.

bî-ḥayâ: (f.a.b.s.) arsız, utanmaz.

bî-hemtâ: (f.b.s.) benzersiz.

biḥte: (f.s.) elekten, kalburdan geçirilmiş.

bihterîn: (f.i.) en iyi, pek iyi.

bî-ḥarâr: (f.a.b.s.) 1. kararsız. 2. rahatsız.

bî-küşâ: (f.mas.) aç! (sen)

bil-miyân: (a.f.b.s.) vasat, orta.

bîm: (f.i.) 1. korku. 2. tehlike.

bî-mâr: (f.i.) hasta.

bî-ma'nâ: (f.a.b.s.) anlamsız, mânâsız.

bī-māye: (f.b.s.) 1. yoksul, güçsüz; 2.
mayası bozuk, kötü yaratılışlı.

bī-mecāl: (f.a.b.s.) halsiz, takatsiz, zayıf,
dermansız, bitkin.

bī-meşekkat: (f.a.b.s.) zahmetsiz.

bī-muḥabā: (f.b.s.) çekinmeksizin,
çekinmeden, sakınmadan.

binā: (a.i.) 1. yapı. 2. ev. 3. yapma, kurma.

bīnā: (f.s.) 1. gören, görücü. 2. i. göz.

bī-naẓīr: (f.a.b.s.) eşsiz, eşi bulunmayan

bīned: (f.mas.) [o] görür.

bīnend: (f.s.) 1. gören, görücü. 2. ilerisini
düşünen, akıllı, uyanık,

bī-nevā: (f.b.s.) nasipsiz, çaresiz, zavallı,
fakir, muhtaç.

bīnī: (f.i.) l- burun, [insanda ve denizde]. 2.
uç. 3. dağ tepesi. 4. yayın ele
alındığı kısmının ucu.

binşīn: (f. mas.) otur-mak, (sen) otur!

binti ʿineb: (a.s.) (üzümün kızı) şarap.

bī-pāyān: (f.b.s.) sonsuz, tükenmez.

birāder: (f.i.) 1. erkek kardeş, kardeş. 2.
meç. dost.

birāder-zāde: (f.b.i.) kardeş çocuğu, yeğen.

birev: (f.fi.) git!

birevī: (f.fi.) gitmek.

birışt: (f.fi.) kızartmak

bīrūn: (f.i.) l- dışarı. 2. s. dış, haricî. 3. zf.
fazla, dışarıda, hâriçte

bī-şabr: (f.a.s.) sabırsız.

bisāt: (a.i.) kilim, minder, döşeme, keçe,
yaygı.

bī-sebeb: (f.a.b.s.) sebepsiz, yok yere.

bī-ser ü pā: (f.b.s.) başsız, intizamsız,
düzensiz, savruk.

bisitān: (f. mas.) al-mak, (sen) al!

bismil: (f.s.) kesilmiş, boğazlanmış hay

bist: (f.sayı.) yirmi.

bister: (f.i.) yatak, döşek.

bisyār: (f.s.) çok.

bīş: (f.zf.) artık, ziyade.

bīşe: (f.i.) orman, meşelik, sazlık.

bī-şerm: (f.b.i.) utanmaz.

bişnās: (f.fi.) anla!

bişnev: (f.fi.) dinle!

bī-şumār: (f.s.) hesapsız, sayısız.

bī-tāb: (f.i) takatsiz, güçsüz; yorgun.

bīve: (f.s.) kocasız kadın, dul.

bīver: (f.sayı.) onbin.

bi-yā: (f.fi.) gel!

biyār: (f.i.) getir!

bī-āmūzī: (f.mas.) öğrenirsen (sen)

bī-āverdem: (f.fi.) getirdim.

bī-efşān: (f. mas.) saçmak.

bī-zār: (f.b.s.) rahatsız, bıkmış, usanmış,
küskün.

bī-zer: (f.b.s.) 1. altınsız. 2. hasis, cimri,
pinti.

bizişk: (f.i.) hekim, doktor, bi-cişk.

būde: (f.s.) olmuş.

būden: (f.mas.) olmak

buğanc: (f.i.) çörek otu.

buğalemūn: (f.i.) 1. bulunduğu yerin
rengine giren ve böcek yiyen,

būr: (f.s.) 1. fıstıkî renk. 2. i. doru, kızıla
çalar at. 3. i. zool. sülün.

burc: (a.i.) 1. kale, hisar çıkıntısı kule. 2.

yuvarlak bina. 3. Güneşin ayrıldığı on iki kısımdan herbiri. 4. herhangi bir şekil gösterilen ve kendisine özel bir ad verilen hareketsiz yıldızlar kümesi.

būriyā: (f.i.) hasır.

būs: (f.i.) öpme, öpücük, öpüş.

būsīden: (f.mas.) öpmek.

būy: (f.i.) koku

būlbūl: (a.i.) güzel öten mâruf kuş, hezâr, andelîb.

büleğā: (a.s. belîğ'in c.) belîğ olanlar, belagat sahipleri, düzgün ve tertipli olarak meramını anlatanlar.

bülend: (f.s.) yüksek, yüce.

bün-lād: (f.i.) duvarın dibi.

bürd-bār: (f.s.) uysal, ağırbaşlı, sabırlı, tahammüllü, sıkıntıya katlanan [kimse].

bürüt: (a.i.) bıyık.

bürīde: (f.s.) kesilmiş ["kesmek, kesilmek" mânâsına gelen bürīden mastarından].

bürīden: (f.mas.) kesmek.

büt: (f.i.) 1. sânem. 2. s. güzel.

büved: (f.mas.) olmak.

büz: (f.i.) keçi.

büz-ğāle: (f.i.) oğlak, keçi yavrusu.

büzürg: (f.s.) 1. büyük, ulu. azîm, kebîr, cesîm. 2. i. şef, reis.

büzürgî: (f.i.) büyüklük, ululuk.

C

cāblūsīden: (f.mas.) yaltaklanıcılık, dalkavukluk.

ca'd: (a.s.) kıvrıkcık saç.

cādū: (f.i.) cadı, büyücü, sihir eden.

cāf: (f.i.) orospu, celeb.

cāh: (a.i.) îtibar, makam, orun, mevki.

cāhil: (a.s.) 1. bilimsiz, bilgisiz. 2. genç, tecrübesiz, toy.

cā'iz: (a.s.) işlenilmesinde cevaz olan; olabilir, olur.

cāme: (f.i.) elbise, çamaşır.

cāme-i müyî: (f.i.) (kıllı elbise) meç. kürk.

cāme-h'āb: (f.b.i.) yatak.

cām-rā ber-seng-zen: (f.dey.) tevbe et!

cān: (f.i.) 1. can, ruh. 2. hayat, yaşayış. 3. gönül.

cān-ı şumā: (f.tam.) sizin canınız; siz.

cānān: (f.s.) 1. sevgili, gönül verilmiş, ma'şûka. 2. tas. Allah.

cān-fezā: (f.b.s.) can artıran, gönüle ferahlık verici, cana can kalıcı.

cānib: (a.i.) 1. taraf, cihet, yan.

cāriye: (a.i.) 1. para ile satın alınan halayık, hizmetçi kız. 2. harpte esir düşmüş veya odalık olarak alınmış kız.

cāsūs: (a.i.) hafîye, çâşıt.

cāvid: (f.s.) daimi kalacak olan, sonrasız, ebedi, bengi.

cāvidānî: (f.s.) daimi kalacak olan, sonrasız, ebedi, bengi.

cāy: (f.i.) yer.

cāy-ı gürîz: (f.tam.) kaçacak yer, sığınak.

cāy-ı Türkî: (f.t.i.) Türklerin yeri.

cāy-gīr: (f.b.s.) yer tutan, yerleşen,
yerleşmiş.
cebe: (m.i.) zincirden veya halkadan örme
zırh.
cebr: (a.i.) 1. zor, zorlama. 2. düzeltme,
tamir etme. 3. mat. cebir.
cedd: (a.i.) dede, büyük baba,
cefā: (a.i.) eziyet, incitme.
cefā-kār: (a.f.b.s.) cefā eden, eziyet eden.
[halk dilinde cefā çekmiş, çeken
mânâsına da gelir].
cehālet: (a.i.) cahillik, bilmezlik.
cehennem: (a.i.) 1. âhirette, günahkâr
kulların gideceği azap yeri, tamu.
cehl: (a.i.) bilmezlik, cehalet.
celeb: (f.i.) orospu, fahişe, cāf.
celīl: (a.s.) büyük, ulu.
cem^ʿ: (a.i.) 1. toplama, yığma. 2. birden
fazla insan, hayvan ve eşyayı
gösteren isim. 3. a. gr. çoğul.
cemādāt: (a.i.) cansızlar.
cenāb: (a.i.) "şeref, onur ve büyüklük"
terimi olarak kullanılır, hazret.
ceng: (f.i.) savaş, vuruşma.
cennet: (a.i.) 1.cennet, uçmak. 2.bahçe.
ceres: (a.i.) 1. çan. 2. hayvanın boynuna
takılan çingirak.
cerğand: (f.i.) 1. bumbar dolması. 2. ışık
ve ışık konacak yer.
cerrār: (a.s.) 1. çekici. 2. i. dilenci. 3.
arkasından sürükleyen.
cest: (f.i.) 1. atlayış, sıçrayış. 2. çabuk
hareket eden. 3. sıçrayarak.
ceste-gīr: (f.b.s.) arsız, dilenci.

cesten: (f.mas.) sıçramak, atlamak, atılmak,
kaçmak, kurtulmak.
cev: (f.i.) arpa.
cevāb: (a.i.) sorulan şeye verilen karşılık.
cevāhir: (a.i. cevher'in c.) 1. cevherler,
elmaslar, kıymetli taşlar. 2.
mayalar, özler.
cevān-merd: (f.b.s.) temiz, asil, cömert.
cevr: (a.i.) haksızlık, eza, cefā, eziyet,
gadir, zulüm; sitem.
cevşen: (f.i.) örme zırh, vaktiyle giyilen bir
savaş elbisesi.
cidd: (a.i.) 1. bir işi gerçekten çalışıp
işleme. 2. ciddîlik.
ciger: (f.i.) ciğer, bağır.
cihān: (f.i.) Dünya, alem.
cihān-ārā: (f.b.s.) cihānı, dünyayı
süsleyen, bezeyen.
cihān-peymā: (f.tam.) Dünya'yı gezen.
cilve: (a.i.) kırıma; naz, işve.
cimā^ʿ: (a.i) çiftleşme [insan hakkında].
cin: (cinn) (a.i.) 1. gözle görünmez, lâtif
cisimlerden ibaret bir yaratık
(mahlûk). 2. s. meç. pek zekî ve
anlayışlı kimse.
cin^ʿāz: (a.s.) kötü huylu, fena huylu.
cinbestere: cımbız.???

civān-merd: (f.b.s.) temiz, asil, cömert.
cuhhāl: (a.i. câhil'in c.) bilgisizler.
cūy: (f.i.) nehir, akarsu, ırmak
cūyān: (f.s.) arayıcı, arayan.
cūy-bār: (f.b.i.) 1. çay, dere, akarsu, ırmak.
2. ırmak kenarı

cübbe: (a.i.) [evvelce] sarıklı din adamlarıyla bâzi yaşlı kimselerin giydikleri uzun üstlük.

cümle: (a.i.) 1. bütün, hep, birikiş. 2. fiil, fail (özne) ve mefûl (nesne) den meydana gelen manalı söz.

cünbiden: (f.mas.) kımıldanmak, sallanmak, hareket etmek.

cünbiş: (f.i.) 1. kımıldanma, hareket.

cündî: (a.i.) askeri süvari, sipahi.

cürm: (a.i.) suç.

cüst ü cüy: (f.b.i.) arayıp sorma, araştırma.

cüzâz: (a.i.) kırıntı, parça.

Ç

çāh: (f.i.) kuyu, çukur.

çāh-ı Nahşeb: Ortaasya'da Nahşeb'de bir müneccimin çukuru.

çāh-vîz: (f.b.i.) kuyucu.

çāk: (f.i.) 1. yarık, yırtık. 2. yırtmaç.

çaķ: (f.i.) sıra.

çaķ çaķ: (f.b.s.) çok yırtık, parça parça.

çaķal: (f.i.) Farsça'dan dönmedir, şegāl.

çāker: (f.i.) kul, köle, cāriye, yanaşma.

çāpük: (f.i.) tez, hızlı, çabuk.

çār: (f.sayı.) dört.

çār-bāg: (f.b.i.) 1. bulvar. 2. Isfahan şehrinde bir bahçe.

çarḥ: (f.i.) 1. felek. 2. gök. 3. tekerlek.

çarḥ-ı dün: (f.a.b.s.) aşığılık gök, felek; alçak dünyâ.

çarḥ-ı gerdün: (f.b.s.) dönen; dönücü gök.

çār-ḥāye: (f.b.s.) sağlam, güçlü, yiğit.

çār-mîḥ: (f.i.) 1. "dön çivi" çarmık, suçluyu haça germek için kurulmuş put şeklindeki darağacı, salîp. 2. Bir erkeğin diğer bir erkekle birleşme şekli.

çār-şeb: (f.b.i.) çarşaf [giyilen].

çār-şenbe: (f.i.) çarşamba.

çārüb: (f.i.) süpürge.

çār-yek: (f.i.) çeyrek, dörtte bir.

çāşt: (f.i.) 1. kuşluk vakti. 2. kuşluk yemeği.

çāşte: (f.i.) kuşluk yemeği.

çehār: (f.sayı.) dört.

çehre: (f.i.) 1. yüz, surat. 2. şekil.

çekiden: (f.mas.) damlamak.

çelebî:

çeleng: (f.i.) mücevher veya herhangi bir madenden yapılip başa takılan şey.

çelîpā: (f.i.) 1. haç, put, salîb, sanem. 2. kavisli, kıvrık çizgi. 3. güzellerin kâhkülü. [evvelce kadınlar kâhküllerini haç şeklinde iki taraftan yanakları üzerine sarkıtırlarmış].

çemān: (f.s.) 1. naz ile salınarak yürüyen, hırâmân. 2. i. şarap kadehi.

çemāniden: (f.mas.) salınmak.

çemiden: (f.mas.) salınmak.

çemîn: (f.i.) sidik ve pislik.

çenār: (f.i.) çınar, çınarağacı.

çend: (f.s.) birkaç.

çeng: (f.i.) 1. el. 2. pençe. 3. kanuna benzer, dik tutularak çalınır bir çeşit saz.

çep-dâden: (f.b.s.) yan verip savmak.
 çep-endâz: (f.b.s.) hilekâr.
 çerâg: (f.i.) 1. fitil, mum. 2. otlama; otlak.
 çerb: (f.s.) 1. semiz, yağlı. 2. uygun. 3. fazla ve üstün olma.
 çerb-zebân: (f.b.s.) 1. tatlı ve güzel sözlerle halkı kendine çeken kimse. 2. yaltakçı, hîlekâr.
 çerge: (f.i.) sürekl avı.
 çerh: (f.i.) 1. felek. 2. gök. 3. tekerlek.
 çesbân: (f.s.) lâyük, münâsîp, yakışır, uygun.
 çeşm: (f.i.) göz, ayn.
 çeşm-âvîz: (f.b.i.) peçe, yüz örtüsü.
 çeşm-bend: (f.b.s.) "gözbağcı" büyücü.
 çeşm-i sūzen: (f.i.) iğne gözü, iğne deliği.
 çeşm-i zaḥm: (f.i.) nazar değme
 çeşn: (f.i.) 1. ziyafet, şölen. 2. bayram, eğlence.
 çetr: (f.i.) 1. çadır; gölgelik. 2. gece.
 çevgân: (f.i.) 1. cirit oyununda atlıların birbirine attıkları değnek. 2. ucu eğri değnek, baston, çevgen.
 çi: (f.e.) ne?
 çide: (f.s.) toplanmış, devşirilmiş manasına gelerek birleşik isim yapar.
 çihil: (f.sayı.) kırk.
 çihre-küşâ: (f.b.s.) yüzünü açan, yüz açıcı.
 çîn: (f.i.) kıvrım, büküm, çatıklık.
 çîne: (f.i.) kuş yemi.
 çirâ: (f.e.) nasıl.
 çire-dest: (f.b.s.) eli işe yakışan, becerikli.
 çirk: (f.i.) 1. kir, pas, pis. 2. yarada olan kan ve irin.

çirkin: (f.b.s.) pek kirli.
 çî-sân: (f.e.) nice.
 çîst: (f.e.) nedir.
 çîz: (f.i.) şey, nesne.
 çîze: (f.i.) kıl.
 çoban: (f.i.) şûbândan değişmiştir.
 çün-mânde: (f.b.s.) sonradan fakirleşen, fakir.
 çünîn: (f.e.) böyle, bunun gibi.
 çün: (f.e.) gibi, mademki, çünkü, nasıl, nice, misilli.
 çünân: (f.e.) öyle böyle.
 çünkü: (f.e.) şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zîrâ.

D

dâd: (f.i.) 1. adalet, doğruluk. 2. ihsan, vergi.
 dâde: (f.s.) verilmiş, vergi.
 dâden: (f.mas.) vermek.
 dâder: (f.i.) kardeş.
 dâd-ger: (f.b.s.) insaflı, doğru, âdil.
 dâd-ḥ'âh: (f.b.s.) hak, adalet isteyen, şikâyetçi.
 dâd-kerden: (f.b.i.) hak vermek, adaleti sağlamak, iḫşât
 dâd-res: (f.b.s.) 1. yardıma yetişen, yardımcı. 2. i. hâkim, yargıç.
 dâg: (f.i.) 1. yanık yarası. 2. insan ve hayvan vücûduna kızgın demirle vurulan damga, işaret.
 dağal-zen: (f.b.s.) hileci, hilekâr insan.
 dâgîne: (f.s.) dağlanmış, yakılmış.

dağ-ser: (f.b.s.) başı yanmış; başı dazlak.

dahl: (a.i.) girme, karışma.

dā'im: (a.s.) devamlı.

dā'imā: (a.zf. devam'dan) bir düziye, her vakit.

dām: (f.i.) tuzak, ağ.

dāmān: (f.s.) 1. etek. 2. verilecek emre hazır olan, etek öpen.

dāmen: (f.i.) etek.

damen-dırāz: (f.b.s.) "eteği uzun" meç. ahmak.

dāmen-gīr: (f.b.s.) 1. etek tutan, eteğe yapışan. 2. hasım, davacı, şikâyetçi.

dāmen-keşān: (f.i.) etek çekenler, nazlı nazlı yürüyenler

dānā: (f.s.) bilen, bilici, bilgiç, ârif.

dānende: (f.s.) bilen, bilgin; haberli.

dānī: (f.mas.) bilmek.

dāniş: (f.i.) biliş, bilgi, ilim.

dāniştem: (f.mas.) bilmek.

dāniştemī: (f.mas.) bilmişim!

dāniş-ver: (f.b.i.) âlim, bilgin.

dār: (f.i.) 1. ağaç. 2. ev, yer, mesken.

-dār: (f.s.) 1. tutan. 'bayrakdār gibi' 2. sahip, malik, ...li. 'alacadār gibi'

dārāt: (f.i.) debdebe, şan, büyük gösteriş.

dār-būy: (f.i.) ûd tahtası, ûd dalı.

dārende: (f.s.) 1. tutan, saklayan. 2. getiren ulaştırın.

dāreşkene: (f.i.) süblime; katı durumdan gaz durumuna getirme. 2.

Süleymanī, Süleyman'a ait olan.

dārū: (f.i.) ilâç.

dārūga: (f.i.) su başı.

dāstān: (f.i.) 1. destan, epope, hikâye, masal. 2. şöhret, ün.

dāšten: (f.mas.) 1. tutmak, mâlik olmak, elde etmek. 2. görüp gözetlemek. 3. zaptetmek.

dāver: (f.i.) 1. Cenâbhakk'ın adı. 2. doğru, insafılı olan hükümdar, vezir veya hâkim.

da'vet: (a.i.) çağırma, çağrı; ziyafet; dua.

debīr: (f.i.) 1. kâtip, yazıcı. 2. müsteşar.

debistān: (f.i.) mektep, okul.

deh: (f.s.) 1. iyi, güzel. 2. i. saf, sıra. 3. i. tabur.

deh: (f.sayı.) on.

dehān: (f.i.) ağız.

dellāl: (a.i. delâlet'den) 1. tellâl, satılacak şeyi satan. 2. alıcı ile satıcı arasında vâsita olan kimse.

dem: (f.i.) 1. soluk, nefes. 2. içki. 3. an, vakit, saat, zaman.

dem-āverden: (f.b.i.) intikam, öç almak.

demīde: (f.s.) bitmiş, çıkmış, sürmüş, yetişmiş.

demīden: (f.mas.) avlamak, şikerdan.

dem-zeden: (f.i.) solumak.

dendān: (f.i.) diş.

der (f.i.) 1. kapı. 2. kapak. 3. hakkında, ilişkin, dair. 4. saray. 5. fâsıl, bölüm, konu.

der: (f.e.) -de,-da, içinde.

derā: (f.i.) çan, çingirak.

der-āgūş: (f.b.i.) kucaklama, sarma.

der-āmed: (f.i.) gelir.

der-āstīn: (f.i.) esvap kolundai, yende.

- der-āteş: (f.i.) ateşte, ateş içinde.
- der-bān: (f.b.s.) kapıcı, kapıya bakan.
- der-çi: (f.b.e.) nede, nerede.
- derd: (f.i.) dert, gam, keder, tasa.
- derd-i ser: (f.i.) baş derdi; sıkıntı.
- dergāh: (f.i.) tekke.
- der-girift: (f.b.i.) tutmada, yakalamada.
- der-güzer: (f.b.i.) afy eyle, affet!
- der-güzeşt: (f.b.i.) geçme, geçiş.
- derhem: (f.s.) 1. karışık, karmakarışık. 2. muztarip. 3. i. incinme.
- der-i genc: (f.b.i.) hazîne içinde.
- derî: (f.i.) 1. Farsça'nın fâsihi, sahihi, [kelime Arapçalaştınlarak "deriyye" şeklinde de kullanılabilir]. 2. havası iyi, yeşilliği bol olan dağ eteği.
- der-în: (f.e.) bu arada, bu sırada, burada.
- der-kenār: (f.a.zf.) 1. kenara yazılmış olan yazı, çıkma yazı.
- der-libās: (f.i.) gizli anlam.
- der-micmer: (f.b.i.) micmerde, buhurda.
- der-pes: (f.b.i.) arkada, geride.
- der-pîş: (f.b.zf.) en önde, gözönünde bulunan.
- der-şoden: (f.mas.) girmek.
- der-ün: (f.i.) 1. iç, içeri, dâhil. 2. gönül, kalb, yürek,
- dervîş: (f.i.) 1. Allah için alçakgönüllülüğü ve fikarâlığı kabul eden veya bir tarikata bağlı bulunan kimse. 2. fakir ve ihtiyaçlı kimse.
- deryā: (f.i.) deniz.
- der-yāb: (f.s.) akıllı, anlayışlı.
- der-yāftem: (f.b.çe.) ben anladım!
- derz: (a.i.c. dūrûz) 1. yiv, dikiş yivi. 2. kuru duvann taşlan arasına harç doldurup tesviye etme.
- derzi: (f.s.) dikiş ile yiv yapan, terzi.
- dest ü pā: (f.i.) el ve ayak.
- dest: (f.i.c.) el.
- destār: (f.i.) sarık, tülbent.
- dest-āvîz: (f.i.) ufak hediye, küçükten büyüğe verilen hediye. [Farsçada "yalvarma" mânâsına da gelir].
- dest-be-dest: (f.e.) elele.
- dest-bered: (f.b.s.) üstünlük, galip gelme.
- dest-endāz: (f.b.s.) el atıcı, yankesici.
- dest-er: (f.i.) bıçkı, destere.
- dest-gāh: (f.b.i.) tezgāh, dokuma âleti; atölye.
- dest-gîr: (f.b.s.) elinden tutan, yardımcı.
- destî: (f.i.) 1. testi, sebû. 2. bilezik.
- destine: (f.i.) 1. el bileziği. 2. kol-bağı. 3. el ile yazılan mektup. 4. pâdişâh fermanı. 5. mahkeme ilâmı. 6. mektubun sonuna konan imza veya tarih.
- dest-kār: (f.b.i.) el işi, iş.
- dest-ḥar-gū:
- dest-yār: (f.b.i.) yardımcı, arka.
- deşne: (f.i.) hançer.
- deşt: (f.i.) bozkır, çöl, kır, ova.
- devāc: (f.i.) üste örtünecek şey, yorgan.
- devîden: (f.mas.) yelmek.
- devlet: (a.i.) 1. bir hükümet idaresinde teşkilâtlandırılmış olan siyâsî topluluk.

devr: (a.i.) 1. dönme, bir şeyin etrafını dolaşma. 2. dönüp dolaşma. 3. nakil, aktarma. 4. bir şeyi başkasına teslim etme. 5. zaman, çağ. 6. bir zamanın bölündüğü kısımlardan her biri. 7. baştan sonuna kadar okuma. 8. tas. dünyâya gelme, (nüzul) ve tekrar geldiği yere dönme (urûc) hâli.

devrân: (a.i.) dünyâ, felek, zaman, talih, kader; devir.

devs: (f.mas.) basmak.

deyyûs: (a.s.) karısının namussuzluğuna göz yuman ve katlanan kimse, kurumsak.

dıraḥş: (f.i.) nur, ziya, ışık, parlıltı.

dıraḥşîden: (f.mas.) parlamak.

dıraḥt: (f.i.) ağaç.

dıraḥt-ı lîmû: (f.i.) limon ağacı.

dırâz: (f.s.) uzun.

dîd: (f.mas.) gördü (o).

dîdâr: (f.i.) 1. yüz, çehre. 2. açık, meydanda. 3. çehre-i hüsn.

dîde: (f.i.) göz, ayn.

dîde-bân: (f.b.i.) 1. gözcü, gözleyici, bekçi, kolcu, nöbetçi. 2. [evvelce] gümrük kolcusu.

dîden: (f.mas.) görmek.

dîde-ver: (f.b.s.) iyi gören, işten anlar.

diger: (f.s.) diğer, başka, öteki.

diger-gün: (f.b.s.) 1. bozuk, değişmiş, başkalaşmış. 2. meç. ölmüş.

dih: (f.i.) köy, karye.

dîhîm: (f.i.) taç.

dihkân: (a.i.) 1. çiftçi, köylü. 2. köy ağası, [aslî Farsça "dih-gân" dır].

dikkât: (a.i.) dakiklik; ehemmiyet verme.

dil: (f.i.) gönül, yürek, kalp.

dil-ârâm: (f.b.s.) gönül alan, gönül kapan, gönül okşayan, gönlü dinlendiren.

dilâş: (f.s.) hızlı, tez yürüyen.

dil-âver: (f.b.s.) yiğit, yürekli.

dil-âvîz: (f.b.s.) gönüle asılan, gönül çeken, cazip, güzel.

dil-ber: (f.b.s.) dilber, güzel.

dil-berân: (f.b.s. dilber'in c.) dilberler, güzeller.

dil-cû: (f.b.s.) gönül arayan, gönül çeken.

dil-cüy: (f.b.s.) gönül arayan, gönül çeken.

dil-dâr: (f.b.s.) birinin gönlünü almış, sevgili.

dil-figâr: (f.b.s.) gönlü yaralı olan, âşık.

dil-gîr: (f.b.s.) gönül tutan, kalbe sıkıntı veren; gücenik, kırgın.

dil-güşâ: (f.b.s.) gönül açan, iç açan, kalbe ferahlık veren.

dilîr: (f.s.) yürekli, cesur, yiğit.

dil-keş: (f.b.s.) gönül çekici.

dil-pesend: (f. b.s.) gönüle hoş gelen, gönlün beğendiği.

dil-pezîr: (f. b.s.) gönüle hoş gelen, gönlün beğendiği.

dil-rîş: (f.b.i.) gönlü yaralı.

dil-rübâ: (f.s.) gönül kapan vb. gibi.

dil-sitan: (f.b.s.) gönül alan ve zapteden güzel, kendine meftun eden.

dil-şâd: (f.s.) gönlü sevinçli.

dil-şiken: (f.s.) gönül kıran, gönül kırıcı.

dimāğ: (a.i.) 1. beyin, 2. akıl, şuur, hûş.
 din-fürüşān: (a.f.b.s.) iki yüzlüler,
 aşhâb-ı riyâ.
 direfş: (f.i.) bayrak, sancak.
 direfş-i Gāveyānī: (f.i.) Gāve'nin bayrağı.
 Dah-hâk'ın zulmüne karşı isyan
 eden ve Gāve isminde bir
 demircinin kendi meşin önlüğünü
 yırtarak yaptığı bayrak.
 direng: (f.i.) bekleme; gecikme; tutma;
 istirahat.
 direvger: (f.b.s.) ekin biçen, orakçı.
 dirîğ: (f.i.) 1. esirgeme. 2. e. eyvah, ah,
 aman, yazık.
 dîrîn: (f.i.) eski kadîm.
 dîrîne: (f.i.) eski kâdim.
 dîrüz: (f.i.) dün.
 dîvân: (a.i.) büyük meclis.
 dîvâr: (f.i.) duvar.
 dîv-dest: (f.s.) çok çalışan, azimli.
 dîv-vād: (f.i.) yelin esmesi.
 diyâr: (a.i. dâr'm ç.) memleket, ülke.
 diyâr-ı Şîrâz: (a.i.) Şîraz ülkesi.
 dōst-ār: (f.b.s.) dost tutan, sevgilisi olan.
 dōst-dâr: (f.b.s.) dost tutan, sevgilisi olan.
 dōstî: (f.i.) dostluk.
 du'â: (a.i.) Allah'a yalvarma, niyaz.
 du'â-yı hayr: (a.i.) hayırlı duâ.
 dû-bâr: (f.b.i.) iki kat etme, katmerleme.
 dūçâr: (f.s.) tutulmuş, uğramış, yakalanmış.
 dūçihâr: (f.s.) tutulmuş, uğramış,
 yakalanmış.
 dūd: (f.i.) duman, tütün.
 dūde: (f.i.) 1. soysop, kabîle, ocak. 2.

mürekkep yapılan çıra isi.
 dūdman: (f.i.) soysop; kabîle, ocak.
 dūğ: (f.i.) ayran.
 duhân: (a.i.) tütün; duman.
 duht: (f.i.) kız, kerime.
 duht-I rez: (f.i.) (asma kızı) şarap.
 dūhten: (f.mas.) dikmek.
 duhter: (f.i.) kız, kerîme.
 duhter-i rez: (f.i.) (asma kızı) şarap.
 dūr: (f.s.) uzak.
 dūr-kerden: (f.mas.) uzak etmek,
 uzaklaştırmak.
 dūr-endîş: (f.b.s.) ilerisini düşünen,
 tedbirli, akıllı.
 dūrî: (f.i.) uzaklık.
 dūş: (f.i.) omuz, dest, el.
 dūş-âb: (f.i.) üzüm ve hurma pekmezi;
 pekmez.
 dü-vüm: (f.s.) ikinci.
 dūşîze: (f.i.) kız, kızıoğlan kız, el değmemiş
 dūzağ: (f.i.) cehennem, tamu.
 dü: (f.sayı) iki.
 dü-müy: (f.b.i.) saçına sakalına kır düşmüş
 [adam].
 dübr: (a.i.) 1. kış, makat. 2. bir işin sonu. 3.
 bir şeyin gerisi, arkası.
 dü-esbe: (f.i.) ulak, haberci.
 dühül: (f.i.) davul.
 dülger: (f.i.) marangoz.
 düm: (f.i.) kuyruk.
 dūnbâle: (f.i.) kuyruk.
 dūnbe: (f.i.) kuyruk.
 dūnyâ: (a.i.) yeryüzü.
 dürr: (a.i.) inci.

dürr-i h̄ōṣ-āb: (a.i.) iyi inci.
 dürr-i nā-süfte: (a.i.) delinmemiş inci;
 mec. kızoğlan kız.
 dürr-i naẓīm: (a.i.) dizilmiş inci.
 dürūd: (f.i.) dua, medih, selam.
 dürūğ: (f.i.) yalan, gerçek olmayan söz.
 dürūğ-zen: (f.b.s.) yalancı.
 dü-rūy: (f.b.s.) iki yüzlü.
 dürüst: (f.b.s.) doğru, düzgün; sağlam,
 bütün, tam.
 dü-şenbe: (f.i.) pazartesi.
 düşmen: (f.s.) düşman, yağı.
 düşmenī: (f.i.) düşmana ait, hasımca.
 düşnām: (f.b.i.) sövme, sövüp sayma.
 düşvār: (f.s.) güç, zor.
 dü-tā: (f.b.s.) iki kat, iki büklüm.
 düzd: (f.s.) hırsız, uğru.

E

eb: (a.i.) baba, ata.
 ebced: (a.i.) eski sâmi alfabe sırasına göre
 tertiplenmiş, Arapça'ya mahsus
 sesleri gösteren harfler ilâve
 edilmiş ve bu sıraya göre harflere,
 birden ona sıra ile, ondan yüze onar
 onar, yüzden bine yüzer yüzer
 olmak üzere birer sayı değeri
 verilmiş olan Arap harflerinin
 diziliş sırası ve bütünü.
 ebed: (a.i.) sonu olmayan gelecek zaman.
 ebedī: (a.s.) ebed'e mensup, zevalsiz, sonu
 olmayan.
 ebkem: (a.s.) söz söylemeye muktedir

olmayan (hayvan gibi dilsiz,
 ağızsız), [adam, nesne].
 ebleh: (a.s.) pek akılsız, ahmak, bön, alık.
 ebr: (f.i.) bulut.
 ebrū: (f.i.) kaş.
 ebrū-ken: (f.b.i.) kaş alan, kaş koparan,
 cımbız.
 ebrū-zen: (f.b.s.) işaret eden, gösteren.
 edeb: (a.i.) iyi terbiye, zarıflık.
 efder: (f.i.) 1. amca, babanın erkek kardeşi.
 2. yeğen, amca, hala, teyze
 çocukları.
 efid: (f.s.) 1. medhedici; vafedici. 2.
 şaşılacak şey.
 efgen: (f.s.) düşüren, yıkan, yere atan.
 efkenden: (f.mas.) atmak, savurmak, yere
 vurmak; skömek.
 efrāšten: (f.mas.) yukarı kaldırmak,
 yükseltmek.
 efrūhten: (f.mas.) yakmak, tutuşturmak.
 efrūşe: (f.i.) un helvası.
 efşah: (a.s.) daha (en, pek) fasih, uzdilli.
 efsâne: (f.i.) 1. asılsız hikâye, masal, boş
 söz, saçmasapan lâkırdı. 2. dillere
 düşmüş, meşhur olmuş hâdise.
 efser: (f.i.) tac.
 efsün: (f.i.) afsun, büyü, sihir, gözbağcılık,
 arpağ.
 efsūs: (f.n.) yazık, eyvah! gibi bir teessür
 edatı.
 efsūs-kerden: (f.mas.) teessüf etmek.
 efsürde: (f.s.) donmuş; donuk; meç. kansız,
 gayretsiz, duygusuz.
 efşân: (f.s.) saçan, serpen, dağıtan, silken.

efşānden: (f.mas.) saçmak, serpmek,
dağıtmak.
efşūrde: (f.s.) sıkılmış, posası çıkarılmış
[şey].
efzūn: (f.s.) fazla, çok, yukarı, aşkın.
eger. (f.e.) şart edatıdır.
ehl: (a.s.) 1. sahip, mâlik, mutasarrıf olan.
2. maharetli, usta, kabiliyetli,
becerikli.
ehl-i dîl: (a.i) gönül adamı, gönül dilinden
anlayan [kimse], kalender.
ehl-i kelām: (a.b.s.) iyi konuşan.
ehl-i kerem: (a.b.s.) cömert, eli açık.
ehl-i taqvā: (a.b.s.) dine bağlı kimseler.
ehremen: (f.i.) 1. şeytan. 2. dev.
ekābir: (a.s. ekber'in c.) rütbece, görgü ve
faziletçe büyük olanlar, devlet ricali
ekber: (a.s.) daha, pek, en büyük.
ekeltü't-tüffāh: (a.tam.) yedim elmayı!
ekl etmek:: (a.i.) bir şey yemek, yenilme.
eknūn: (f.zf.) şimdi, hâlâ.
ekşer: (a.s.) en çok, daha ziyâde.
elbet: (a.zf.) kat'î olarak, mutlaka,
behemehal; akıbet, nihayet, eninde
sonunda.
elfāz: (a.i. lafz'ın c.) kelimeler, sözler.
elsîne: (a.i. lisân'ın c.) diller.
elvān: (a.i. levn'in c.) 1. renkler, çeşitler. 2.
s. rengârenk, alacalı.
emcād: (a.s. mecād'in c.) şeref, onur ve
haysiyet sahibi olanlar.
emîn: (a.s.) 1. emniyet sahibi, korkusuz;
birine emniyet eden, güvenen;
şüphe etmeyen; kendisine

güvenilen [kimse, şey].
emniyyet: (o.i.) 1. eminlik, korkusuzluk,
asayiş. 2. inanma, güvenme,
i'timâd.
emr: (a.i.) 1. iş buyurma, buyruk, buyrultu,
[ağızdan veya yazı ile]. 2. iş, şey,
husus, vakıa, hâdise,
emrūd: (f.i.) armut.
enār: (f. i.) nar [meyva].
enāyî: (f.s.) budala, aptal.
enbān: (f.i.) dağarcık denilen deri çanta,
yiyecek çantası, heybe.
enbāz: (f.s.) ortak, eş, arkadaşı.
enberd: (f.i.) armut.
enberūd: (f.i.) armut.
encām: (a.i.) nihayet, son, akıbet.
encümen: (f.i.) cemiyet, meclis, şûra,
komisyon; takım.
endāhten: (f.mas.) atmak.
endek: (f.s.) az, azıcık.
endîşe: (f.i.) düşünce; vesvese, merak,
kaygı; gam, keder; şüphe; korku.
endüde: (f.i.) sürmek, tıla etmek, sıvamak,
yaldızlamak mânâsına olan
"endûden" mastarından müştak
olup "parlak sıva".
endüh: (f.i.) gam, keder, tasa, kaygı,
üzüntü, sıkıntı.
endüh-gîn: (f.b.s.) gamlı, kederli, tasalı.
engebîn: (f.i.) bal.
Engelyun: (f.i.) İncil.
engîhten: (f.mas.) koparmak.
engişt: (f.i.) kömür.
engūr: (f.i.) üzüm.

- engüş: (f.i.) parmak.
engüş-i nîl (f.b.s.) fakirlik.
engüttene: (f.i.) terzi veya yorgancı
yüksüdü.
engütter: (f.i.) parmağa süs için takılan
yüzük.
enîn: (a.i.) inilti, inleme.
eñse-pes: (t.f.b.i.) sonra, sonradan.
enseb: (a.s.) daha (en, pek) münâsip,
uygun, çok yerinde.
envâ': (a.i. nev'in c.) çeşitler, türlüler.
erba'â: (a.i.) çarşamba günü.
erbâb: (a.s. rabb'in c.) 1. sahipler, mâlikler.
2. [müfret olarak kullanılır] ehil,
muktedir, becerikli; lâyük.
erbâb-ı hüner: hüner sahipleri, sanatkarlar.
erbâb-ı irfân: irfan sahipleri, bilgililer.
erbâb-ı kemâl: kemale ermişler, yetkinler.
erre: (f.i.) bıçkı, destere.
erteng: (f.i.) İran hurafelerine göre meşhur
ressam ve nakkaş; Manî'nin yaptığı
resimleri içine alan koleksiyon,
mecmua, dergi.
erzân: (f.i.) 1. ucuz. 2. lâyük, uygun,
yerinde.
erzen: (f.i.) darı [hububattan].
erziz: (f.i.) kalay.
eşâş: (a.i.) döşeme, minder gibi ev eşyası.
esb: (f.i.) at, beygir.
eşer: (a.i.) 1. nişan, iz, alâmet. 2. te'lif. 3.
basılmış kitap. 4. hadîs-i şerif. 5.
târih, vakayi kitabı. 6. bir
kimsenin meydana getirdiği şey.
esmâ: (a.i. sem'in c.) kulaklar.
esmer: (a.s.) buğday renkli, karayağız.
esre: (o.i.) kesre.
ester: (f.i.) katır.
eşvâb: (a.i. sevb'in c.) giyimler, giyecek
şeyler.
eşânden: (f.mas.) saçmak.
eşk: (f.i.) gözyaşı.
eşk ü sirişk: (f.i.) gözyaşı.
eşrâf: (a.i. taraf'ın ç.) yanlar, kıyılar.
Etrâk: (a.i. Türk'ün c.) Türkler.
eşvâr: (a.i. tavr'ın c.) hal ve hareketler,
işler, tarzlar.
evreng: (f.i.) 1. taht. erike, dîhîm, şerir. 2.
şeref; süs. 3. akıl ve irfan.
evvel: (a.s.) önce, ilk, birinci, ibtidâ.
evzân: (a.i. vezn'in c.) tartılar, ağırlıklar,
başlangıç. 2. (z f.) eski, geçmiş,
geçmiş zamanda ölçüler.
eyâzî: (f.i.) peçe, örtü.
eymen (a.zf. yümn'den) 1. sağ taraftaki.
2. s. en yümünlû; hayırlı, talihli,
kutlu.
ez: (f.e.) "den, dan" mânâsına gelir.
ez-bâm-eş:
ez-ber: (f.b.i.) zihinde tutma, unutmamaya
çalışma.
ezberâ-yı: (f.e.) için, ...den dolayı.
ez-bes: (f.e.) pek çok, o kadar.
ez-cümle: (f.e.) bu arada, özellikle, başlıca.
ez-çenâr: (f.i.) çınar ağacından
ez-der: (f.s.) layık, münasip, yaraşık.
ez-dil: (f.b.s.) gönülden.
ez-dür: (f.i.) uzaktan
ez-endüh: (f.i.) kederden

ez-în: (f.e.) bundan.
 ez-men: (f.i.) benden
 ez-perverdgâr: (f.i.) Allah'tan
 ez-pey: (f.i.) arkadan
 ez-sergüzeşt: (f.i.) maceradan
 ez-û: (f.i.) ondan
 ez-üstâd: (f.e.) "den, dan" mânâsına gelir.
 ‘’usta-dan’’.

ezan: (a.i.) Müslümanları ibâdete
 çağırarak için çok defa minarenden,
 muayyen kelimeleri söylemek
 suretiyle, yüksek sesle yapılan
 davet.
 ezdâd: (a.i. zıdd'ın c.) karşı olan şeyler,
 karşıtlar.

F

fâcir: (a.s.) 1. fücür sahibi, fena huylu,
 günahkâr. 2. ayyaş, sefih.
 fâh: (a.i.) kapan, tuzak, ağ.
 fâhire: (a.s.) 1. fahreden, onurlu, şanlı,
 şerefli, 2. mükemmel. 3. kıymetli,
 değerli.
 fâhiş: (a.s. fahş'dan.) 1. mübalâğalı,
 taşkın, aşırı. 2. büyük, iri. 3.
 ahlâksız, ahlâka aykırı, düşkün.
 fâhr: (a.i.) 1. övünme, böbürlenme,
 büyükleme, şeref, onur, kıvanç. 2.
 büyüklük, ululuk. 3. şöhret, ün. 4.
 fazîlet, erdem.
 fâhr-ı âlem: (a.b.i.) Hz. Muhammed (sav)
 fâhte: (f.i.) üveyik kuşu.
 fâ'ide: (a.i.) fayda, kar, kazanç.

fâķir: (a.s.) 1. zengin olmayan, yoksul,
 parasız, züğürt. 2. dilenci. 3.
 zavallı, bîçare, âciz. 4.
 alçakgönüllülük göstererek "ben"
 mânâsına gelir. 5. Hindistan'da
 kendi kendilerine türlü eziyetler
 yapmaya alışmış olan dervişler.

fâm: (f.i.) renk.

fâre: (a.i.) sıçan, fare; mûş.

fâriğ: (a.s.) vazgeçmiş, çekilmiş.

Fârs: (a.h.i.) İran.

Fârsî: (a.i.) İranlı.

fâsîķ: (a.s.) Allah'ın emirlerini tanımayan,
 sapkın, günah işleyen, fesatçı,
 kötülük eden.

faşîh: (a.s.) güzel, düzgün ve açık
 konuşan, iyi söz söyleme
 kabiliyetinde olan [kimse], uzdilli.

fâş: (f.i.) meydana çıkma, duyulma, açığa
 vurma, dile verme, ["fâşetmek"
 meydana çıkarmak, açığa vurmak,
 dile vermek, duyurmak].

fedâ: (a.i.) gözden çıkarma.

feğyâz: (a.i.) bahşış.

fehm: (a.i.) anlama, anlayış, ["etmek,
 olunmak" masdarlarıyla kullanılır].

fehmîd: (f.mas.) anladı (o).

fehmîden: (f.mas.) anlamak.

fejim: (f.i.) tasa, kaygı.

felâhan: (f.i.) taş atmaya mahsus âlet,
 sapan.

fele: (f.i.) süt ağzı; ilk süt.

felek: (a.i.) gökyüzü, semâ.

felek-pîrâ: (a.f.b.s.) gökyüzünü süsleyen,

- donatan, düzenleyen; Allah.
- fenā: (a.i.) yok olma, yokluk, geçip gitmek
"beka" mn zıddı, [tasavvufta maddî varlıktan sıyrılıp hakka ulaşma].
- fenn: (a.i.) 1. nevi, çeşit, sınıf, tabaka
2. hüner, marifet, sanat, ilim.
- ferağ: (a.i.) 1. vazgeçme, bırakıp terket-me.
2. huk. bir mülkün tasarruf, sahip olma hakkını başkasına terketme. 3. istirahat etme, dinlenme. 4. hiç bir işle meşgul olmama, rahat etme.
- ferāḥ: (f.s.) bol, geniş, yayvan, açık.
- ferāḥī: (f.i.) bolluk, genişlik; ucuzluk.
- ferāmūşī: (f.mas.) unutmak, unutulmuşluk.
- ferbih: (f.s.) semiz, etli, toplu, besili.
- ferc: (a.i.) 1. aralık, yarık, çatlak. 2. dişilerde tenasül âleti, avret, ut yeri, edep yeri.
- ferdā: (f.i.) 1. yarın, yarınki gün, günün ertesi, ertesi gün, öbürgün. 2. atı.
- Ferhād: (f.h.i.) eski bir hikayenin erkek kahramanı; Şirin'in aşkıdır.
- fer-ḥāl: (f.i.) kıvrıkcık ve dolaşık olmayan uzun saç.
- Ferḥār: (f.h.i.) eski İran'da bir vilayet adı.
- ferheng: (f.i.) 1. bilgi; hüner, marifet; edep; akıl; temkin. 2. Farsça lügat kitabı.
- ferḥiden: (f.mas.) 1. talim, terbiye eylemek.
2. yumuşatmak.
- ferḥunde: (f.s.) 1. mübarek, mes'ut, meymenetli, kutlu, mutlu, uğurlu.
- ferkend: (f.i.) sel yolu, selin yardığı yer.
- fermā: (f.s.) 1. emreden, buyuran, âmir. 2. süren.
- fermān: (f.i.) emir, buyruk.
- fermān-ber: (f.b.s.) aldığı emri yerine getiren.
- fermūde: (f.s.) 1. emrolunmuş, buyurulmuş. 2. i. emir, ferman, irâde.
- fermūden: (f.mas.) buyurmak.
- ferruḥ: (f.s.) uğurlu, kutlu.
- fersūde: (f.s.) yıpranmış, eskimiş, aşınmış; eski, yırtık.
- fertüt: (f.s.) pek ihtiyar, kocamış, bunak.
- feryād: (f.i.) 1. yardım istemek için çıkarılan yüksek ses; bağışma, çağrışma. 2. sızlanma, şikâyet. 3. yaygara, gürültü.
- ferzend: (f.i.) oğul, çocuk.
- ferzend-i 'Acem: (f.i.) İran çocukları; İran halkı.
- fesâne: (f.i.) asılsız hikâye, masal.
- fettāḥ: (a.s.) 1. zafer kazanmış, üstün gelmiş. 2. fetheden, açan. 3. kullarının kapalı işlerini açan, Cenâbıhak.
- feyâz: (f.i.) iş, güç, uğraş.
- feyâz-âver: (f.b.s.) iş gören, işçi, işleyici.
- feyż-â-feyż: (a.b.s.) feyż ile dolu olan.
- fezim: (f.i.) tasa, kaygı.
- fiyār: (f.i.) iş, uğraş, meslek.
- fisk: (a.i.) 1. hak yolundan veya hak yoldan çıkma, Allah'a karşı isyan etme. 2. sefahate dalma. 3. hainlik. 4. dinsizlik, ahlâksızlık.
- fişkı: (yun.) atgillerin taze dışkısı, gübre.

fiġān: (f.i.) ıztırap ile baġırıp çaġırma,
inleme,
fiġen: (f.s.) atıcı, yıkıcı, düşürücü.
fiġ: (f.i.) kürek.
fiġe: (f.i.) kürek.
fiġr: (a.i.) fikir, düşünce.
fi'ı: (a.i.) iş, amel.
firāvān: (f.s.) bol, fazla, aşım.
firāz: (f.i.) yokuş, çıkış.
firdevs: (a.i.) 1. cennet, uçmak. 2. bostan.
firdevs-āşiyān: (a.f.b.s.) cennetlik,
merhum.
firīb: (f.s.) aldatan, aldatıcı [firībînden
masterından].
firībā: (f.s.) aldayıcı.
firībāniden: (f.mas.) aldanmak.
firībiden: (f.mas.) aldatmak.
firistād: (f.mas.) göndermek.
firistāden: (f.i.) 1. peygamber. 2. s. elçi,
gönderilmiş.
firūz: (a.s.) mes'ut, mutlu, sevinçli,
ferah, uğurlu, iyi bahtlı.
firūzende: (a.s.) parlayıcı, bāriġ.
fitne: (a.i.) 1. belâ, mihnet, sıkıntı. 2.
ayartma, azdırma. 3. fesat,
arabozma, karışıklık.
fitrāk: (f.i.) atın terkisi, terki kayışı, eġerin
arkasındaki tasma, at eġerinin
arkasında bulunan ve eşya
baġlamaya yarayan kayışlar.
fujūliden: (f.mas.) kandırma.
furşat: (a.i.) 1. uygun zaman, elverişli
durum, faydalanma sırası, elden
kaçırılmayacak faydalı vakit, hal ve

münâsebet. 2. nöbet, [kelime,
dilimizde yanlış olarak "fırsat"
şeklinde yaygındır].
fuşāġā: (a.s. fasīġ'in c.) güzel, düzgün ve
açık konuşanlar, iyi söz söyleme
kabiliyetinde olan kimseler,
uzdilliler.
fūrānıġ: (f.i.) kara kulak.
fūrū-bürden: (f.mas.) yutmak.
fūrūġ: (f.i.) nur, ziya, ışık, parlaklık,
parıldayış.
fūrūġt: (f.i.) satma, satım, satış.
fūrū-kerden: (f.mas.) indirmek.
fūrū-māye: (f.b.s.) sütü bozuk, mayası
bozuk, soysuz, aşağılık [kimse].
fūrū-reften: (f.mas.) meşakkat çekmek.
fūrū-zende: (f.s.) yanıcı, yakıcı; parlayan
parlayıcı, parlatan; aydınlatan.
fūsūn: (f.i.) sihir, büyü.
fūsūs: (f.n.) yazık, eyvah!
fütād: (f.s.) düşmüş, düşkün.
füzūd: (f.s.) artıran, çoġaltan.

G

ġabġab: (a.i.) çene altı, çifte gerdan.
ġabn: (a.i.) aldatmak.
ġāden: (f.mas.) cima' etme.
ġāfil: (a.s.) gaflette bulunan, ihmal eden.
ġāġ: (f.e.) zaman bildiren edat.
ġāġ: (f.i.) kuru çıra.
ġāġi: (f.zf.) bâzan, arasıra.
ġāġiden: (f.mas.) eksiltmek, eksik etmek.
ġālā: (a.i.) pahalılık.

- ġalaṭāt: (a.i. galat'ın c.) yanlışlar, yanılmalar.
- ġalebe: (a.i.) 1. galip gelme, yenme, üstünlük. 2. çokluk, kalabalık. 3. s. zaptolunmayacak derecede azgın.
- ġālīb: (a.s.) 1. galebe eden, galebe çalan, üstün gelen, yenen. 2. daha kuvvetli.
- ġalīvāj: (f.i.) çaylak, çaylak kuşu.
- ġaltān: (f.s.) yuvarlama, yuvarlanan, tekerlenen.
- ġaltīde: (f.s.) yuvarlanmış, tekerlenmiş.
- ġām: (f.i.) 1. adım. 2. ayak. 3. köy.
- ġammāz: (a.s.) birine, iftira ederek zarar veren, münafık, hufitneci, koğucu.
- ġamzu'l-‘ayn: (a.b.s.) göz ucu.
- ġanc: (f.s) hasta (adam), sargı.
- ġarār: (a.i.) harar, büyük kıl çuval.
- ġar-dil- ru‘ūb: (f.b.s.) korkak olan kimse.
- ġarḳ: (a.i.) suya batma; batırma.
- ġarḳ-ı perrān: (a.i.) dahil etme, içeri sokma
- ġarmīden: (f.mas.) darılmak.
- ġāv: (f.i.) öküz, sığır.
- ġavġā: (f.i.) kavga, dövüşme, vuruşma; gürültü. 2. harp, savaş.
- ġāv-rīş: (f.s.) ahmak olan (kimse).
- ġavṭa: (a.i.) 1. batma, bir nesne içine girme. 2. derin çukur.
- ġavvāş: (a.i.) dalgiç, inci ve sünger bulmak veya denize düşen bir şeyi çıkarmak ve yahut rıhtım gibi deniz altında yapılan inşaatın temellerini düzenlemek üzere suya dalan, denizin dibine inen kimse.
- ġāyet: (a.i.) 1. nihayet, uç, son. 2. zf. çok.
- ġayrı: (a.s.) 1. ayrı, başka,özge, artık, diğer 2. yabancı, bildik olmayan.
- ġāzab: (a.i.) dargınlık, kızgınlık, darılma, kızma, hiddet, öfke.
- ġāzab-nāk: (a.f.b.s.) gazaplı, öfkeli, dargın; kızgın.
- ġāze: (f.i.) kadınların yüzlerine sürdükleri düzgün, allık.
- gebr: (f.s.) mecûsî, ateşe tapan.
- gedā: (f.s.) dilenci, yoksul.
- gehvāre: (f.i.) beşik.
- gejdüm: (f.i.) eğri kuyruklu akrep.
- genc: (f.i.) hazine, define.
- genc-i şāyegān: (f.i.) hazine.
- gencīne: (f.i.) hazine.
- gendüm: (f.i.) buğday, bürr.
- gendüm-gün: (f.b.s.) buğday renkli.
- gendüm-nümā: (f.b.s.) yüze gülüp adam aldatan.
- ger: (f.e.) "eğer" kelimesinin kısaltılmışıdır, nazımda kullanılır.
- gerçi: (f.e.) her ne kadar; ise de. (eğerçi kısaltılmışıdır.)
- gerdān: (f.s.) dönen, dönücü.
- gerdānden: (f.mas.) dönmek.
- gerde: (f.s.) isimlere eklenerek ‘yapılmış, etmiş, eylemiş’ gibi isimler yapar.
- gerden: (f.i.) 1. gerdan. 2. boyun.
- gerdüne : (f.i.) araba. (tekerleklerin dönmesi dolayısı ile verilmiş bir ad)
- gerdün-sirişt: (f.b.i.) 1. kibirli, gururlu (kimse). 2. tenbel. 3. kan dökücü, zâlim.

germ ü serd: (f.s.) (sıcak ve soğuk), iyilik

kötülük; darlık genişlik; acı tatlı.

germā: (f.s.) sıcak.

germ-ābe: (f.i.) sıcak su hamamı, kaplıca, ılıca, kaynarca.

germ-ā-germ: (f.b.s.) 1. kızışıp ısınmış, pek kızışmış. 2. zf. sığağı sığağına.

germek: (f.i.) kavun.

germ-hīz: (f.s.) çok çabuk giden.

germ-hūn: (f.b.i.) kanı sıcak, yalpak, sokulgan.

germīde: (f.s.) kızmış; sıcaklaşmış.

germ-rān: (f.b.s.) atı çok süren.

germ-sīr: (f.i.) sıcak yer; sahil yeri.

germ-ūlfet: (f.a.b.s.) görüşmesi hararetili olan; sıkı-fıkı görüşen.

gerzen: (f.i.) çok süslü taç.

gerzmān: (f.i.) 'arş-ı a'lā, felek.

gešt: (f.i.) gezme, seyretme, dolaşma.

gešt ü güzār: (f.i.) gezme, gezip tozma. 2. geçme.

gešte: (f.s.) gezmiş, dönmüş, dolaşmış.

geštem: (f.mas.) olmak, dönmek, dolaşmak

gešten: (f.mas.) dönmek.

geštī: (f.i.) gemi.

gevher: (f.i.) elmas, cevher.

gevherī: (f.i.) 1. aslı nesli temiz olan; soyu asil olan. 2. kuyumcu.

gevsāle: (f.i.) bir yaşına girmiş dana.

geyk: (f.i.) pire.

gez: (f.i.) 1. arşın, endāze. 2. kısa tâlim oku. 3. okun çentiği.

gezend: (f.i.) 1. zarar, zıyan. 2. elem, keder; âfet, musibet.

gezīden: (f.mas.) ısırarak.

gīmā: (a.i.) 1. zenginlik, bolluk. 2. usanç, bıkkınlık. 3. şarkı, türkü, nağme, ezgi, ırlama.

gīyāş: (a.i.) yardım.

gil: (f.i.) çamur.

gīr: (f.i.) tutma, tutuş.

gīrān: (f.s.) ağır sakil, [maddî, mânevî.]

gīrān-cān: (f.b.s.) ağır canlı, kanı ağır, can sıkıcı [adam].

gīrān-māye: (f.b.s.) pahası ağır, kıymetli, değerli [şey].

gīrān-sāye: (f.b.s.) yüksek mevki sahibi; ordu kumandanı.

gīrāter: (f.s.) tutucu, tutan.

gird: (f.i.) yuvarlak, çevre, değirmi.

gird-āb: (f.i.) suların döndüğü ve çukurlaştığı yer, anaför, çevrimi, burgaç, [rüzgârın da yaptığı çevrintiye "girdap" denilir].

gird: (f.i.) 1. açılmış yufka. 2. s. değirmi, yuvarlak. 3. evvelce Yahudilerin Müslümanlardan ayrılması için omuzlarına diktikleri san parça.

girevīden: (f. mas.) Allah'a iman etme.

gīrībān: (f.i.) yaka, elbise yakası.

gīrift: (f.i.) 1. tutma, yakalama. 2. karışık.

gīrifte: (f.s.) tutulmuş, yakalanmış.

gīrih: (f.i.) düğüm, bağ.

gīrive: (f.i.) 1. çıkmaz yol, çıkmaz sokak. 2. içinden çıkılması zor durum.

gīrīzān: (f.s.) kaçıcı, kaçan.

gīryān: (f.s.) ağlayıcı, ağlayan.

gīrye: (f.i.) ağlama, ağlayış; gözyaşı.

g̃īsū: (f.i.) omuza dökülen saç, uzun saç,
saç örgüsü, kâhkül.

g̃itī: (f.i.) dünya., alem, cihan.

giyāh: (f.i.) nebat, bitki, taze ot.

gizlik: (f.i.) kalem-traş.

gū: (f.s.) söyleyen, diyen.

guft: (f.i.) 1. söz, lâkırdı, 2. dedi, söyledi.

gūh: (f.i.) pislik, necaset.

gūk: (f.i.) kurbağa.

gūl: (f.s.) ahmak, safdil, bön.

gūl-āb: (f.b.i.) gülsuyu.

gūlām-pāre: (f.i.) kulampara, oğlancı, ibne.

gūn: (f.s.) renk.

gūn-a-gūn: (f.zf.) renk renk, türlü türlü;
alaca.

gūnc: (a.i.) naz, cilve, eda, kırıtma.

gūne: (f.i.) türlü, gidiş, tarz, yol; sıfat

gūn-ḥar: (peh.) 1.renk 2. yüz. 3. nevi 4.
kısım

gūnūde: (f.s.) uyumuş, uyuklamış,
ımızganmış.

gūrāb: (f.i.) kaba yapılmış türbe.

gūre: (f.i.) koruk, olmamış, ham üzüm.

gūristān: (f.b.i.) kabristan, mezarlık.

gūsfend: (f.i.) koyun.

gūşsa: (a.i.) keder, kaygı, tasa.

gūş: (f.i.) 1. kulak. 2. işitme, dinleme.

gūş-āb: (f.i.) 1. rüya. 2. düş azma.

gūş-āsb: (f.i.) rüya.

gūşe: (f.i.) köşe, bucak.

gūşiş: (f.i.) çalışma, çabalama.

gūşt: (f.i.) et.

gūş-vār: (f.i.) küpe.

gūş-vāre: (f.b.i.) küpe.

gūy: (f.i.) Acemlere mahsus bir çeşit
oyun topu; yuvarlak şey.

gūyā: (f.s.) 1. söyleyen, söyleyici. 2. zf.
sanki, diyelim ki.

gūdāz: (f.s.) eriten, yakan, mahveden.
["gūdâhten" yahut "gūdâzîden"
mastarımdan].

gūft: (f.i.) söz, lakırdı.

gūft ü şenīd: (f.i.) mesmuât, duyulan
haberler, dedikodu.

gūftār: (f.i.) söz.

gūfte: (f.s.) söyleniş, söylenmiş. 2. müz. bir
söz eserinin bestelenmiş bulunan
manzum sözleri.

gūftemī: (f.mas.) söylemiş idim (ben).

gūften: (f.mas.) söylemek.

gūft-gūy: (f.i.) 1.dedikodu. 2. s. söyleyen.

gūher: (f.i.) ["gevher" in hafifletilmiş].
1. elmas, cevher. 2. inci. 3. değerli
taş.

gūl: (f.i.) kıvılcım.

gūl-deste: (f.b.i.) gül demeti; çiçek destesi.

gūl-geşt: (f.b.i.) gül seyri, gül gezintisi.

gūl-gūne: (f.s.) gül renkli.

gūl-istān: (f.b.i.) 1. gül bahçesi. 2. Şîrazlı
Şeyh Sadi'nin meşhur eseri.

gūl-nār: (f.b.i.) nar çiçeği.

gūl-şen: (f.b.i.) gül bahçesi.

gūlūc: (f.mas.) göz kapamak.

gūlū: (f.i.) boğaz.

gūlū-teh: (f.i.) kavuk, bir tür şapka.

gūl-zār: (f.b.i.) gül bahçesi, gül tarlası.

gūl-zemīn: (f.b.i.) mec. işret edilen, içilen
yer.

gümān: (f.i.) zan, sanma, sezme.
 güm-geşte: (f.b.s.) kaybolmuş.
 güm-rāh: (f.b.s.) yolunu şaşırması, doğru yoldan ayrılmış.
 güm-şüde: (f.b.s.) kaybolmuş, telef olmuş.
 günāh: (f.i.) Allah'ın emirlerine aykırı olarak görülen iş, dînî suç.
 günbed: (f.i.) kümbet, kubbe.
 güncāyiş: (f.i.) sığma, sığışma, sığınmak.
 güncīden: (f.i.) sığınılmak, sığınan.
 güncişk: (f.i.) serçe kuşu.
 gürbe: (f.i.) kedi.
 gürde: (f.i.) böbrek.
 gürg: (f.i.) kurt, canavar.
 gürīhten: (f. mas.) kaçmak.
 gürisne: (f.i.) açlık, aç olma.
 güriz: (f.i.) 1. kaçma, firār. 2. s. kaçkın. kaçan. 3. ed. kasidelerde mevzua girmeden evvel söylenen beyit,
 gürizende: (f.s.) kaçıcı, kaçan.
 güsiste: (f.s.) kırılmış, kopmuş; gevşemiş, çözülmüş, sölpük.
 güşāde: (f.s.) açılmış, açık, ferah, şen.
 güvāh: (f.s.) şahit, delil, tanık,
 güvārīden: (f.s.) hazmı kolay.
 güzāf: (f.s.) bîhûde, boş, lâkırdı, söz.
 güzār: (f.i.) geçme, geçiş.
 güzērānīden: (f.s.) geçici, geçen, ["olmak" mastarıyla kullanılır].
 güzeşt: (f.i.) geçme, geçiş, geçen.
 güzīde: (f.s.) seçkin, seçilmiş, beğenilmiş.
 güzīden: (f.mas.) seçmek.

H

ḥāb: (f.i.) uyku, rü'yâ.
 ḥaber: (a.i.) bilgi; ağızdan ağza dolaşan söz, havadis.
 ḥāb-gāh: (f.b.i.) uyunacak yer, yatak odası.
 ḥāb-ı ḥargūş: (f.b.s.) tavşan uykusu, hafif ve kuşkulu uyku; hîle, yalan.
 ḥābīde: (f.s.) uyumuş, uykuya dalmış.
 ḥaber: (a.i.) 1. son ve yeni havadis, bilgi. 2. ağızdan ağza dolaşan söz.
 ḥabīr: (a.s.) 1. haberli, bilgili. 2. h. i. Cenâbıhak.
 ḥāce: (f.i.) 1. hoca, efendi, ağa, çelebi, sahip, muallim, öğretmen, molla, müderris, ev sahibi. 2. tüccar.
 ḥāce-serā: (f.b.i.) hadımağası, haremağası.
 ḥācet: (a.i.) ihtiyaç, lüzum, gereklik, muhtaçlık.
 ḥacīl: (a.s.) utanmış, utancından yüzü kızarmış.
 ḥacl: (a.i.) utanma, şaşırma.
 ḥadd: (a.i.) 1. sınır. 2. derece.
 ḥadem: (a.i. hādım'ın c.) hizmetçiler, odacılar.
 ḥadeng: (f.i.) 1. kayın ağacı. 2. kayın ağacından yapılmış ok.
 ḥādīm: (a.s.) hizmet eden, yarayan.
 ḥadīş: (a.i.) 1. Peygamberimizin kutsal sözü. 2. hadīsten bahseden ilim.
 ḥadīş: (f.i.) büyük kadın, büyük hanım [evdeki].
 ḥāhed: (f.mas.) [o] ister!

ḥāher: (f.i.) kızkardeş, hemşîre.

ḥāhişger: (f.b.s.) isteyici, istekli.

ḥāk: (f.i.) toprak.

Ḥaqq: (a.i.) 1. Allah, tanrı. 2. doğruluk ve insaf. 3. bir insan ait olan şey. 4. dâva ve iddiada hakikate uygunluk; doğruluk.

ḥaḳîr: (a.s.) itibarsız, değersiz, aşağı, adî, bayağı.

ḥākister: (f.i.) 1. kül, ateş külü. 2. mec. bülbül.

ḥāk-rûbe: (f.b.i.) süpürge.

ḥāk-sâr: (f.b.s.) toz toprak içinde kalmış, hâli perişan.

ḥâl: (f.a.i.) vücutta husule gelen ben, nokta.

ḥalâş: (a.i.) kurtulma, kurtuluş.

ḥâlet: (a.i.) hâl, suret, keyfiyet, nitelik nitelik, [kelime, "hâl" kelimesinin eşiti ve müennesi olmakla beraber "dikkate değer hâl" mânâsına gelir].

ḥalḥâl: (a.i.c.) Arap kadınlarının süs olarak bileklerine taktıkları gümüşten veya altından yapılmış halka, ayak bileziği.

ḥalîde: (f.s.) dürterek bastırılmış, saplanmış.

ḥâlîş: (a.s.) hilesiz, katkısız.

ḥalîş: (f.i.) ayağa yapışan koyu balçık; çamur.

ḥalk (a.i.) 1. yaratma, yaratılma. 2. insanlar.

ḥalka-be-güş: (a.f.b.s.) kulağı halkalı, küpeli, mec. köle.

ḥall: (a.i.) 1. çözme, çözülme, karışık bir meselenin içinden çıkma; karar verip neticeye varma.

ḥallâḳ: (a.s. ve i.) halk edici, hâlik, yaratıcı, yaratan, vareden.

Ḥallâḳ-ı Kerîm: (a.s.) Allah.

ḥalt: (a.i.) 1. karıştırma, 2. fena, yersiz söz söyleme. 3. nazlanma.

ḥalt-ı kelâm (a.b.i) sözü, lâfî karıştırma, bozma.

ḥâlû: (f.i.) zurna, şeh-nây.

ḥalvâ: (a.i.) unlu, yağlı ve şekerli maddelerle yapılan bir tatlı.

ḥâm: (f.s.) 1. pişmemiş, olmamış, çiğ. 2. işlenmemiş, üzerinde çalışılmamış. 3. boş, nafile, beyhude.

ḥam: (f.s.) eğri, bükülmüş.

ḥam-be-ḥam: (f.zf.) büküm büküm, kıvrım kıvrım

ḥamd: (a.i) Tanrı'ya olan şükran duygularını bildirme.

ḥame: (f.i.) kalem.

Ḥamîd: (a.i.) 1. Allah'ın adlarındandır. 2. övülmeye değer.

ḥamîde: (f.s.) eğrilmiş, bükülmüş; kanbur.

ḥamîr: (a.i.) hamur.

ḥamîse: (a.i.) haftanın beşinci günü, perşembe.

ḥammâm: (a.i.) hamam, banyo.

hāmûn: (f.i.) büyük sahra, ova, bozkır.

ḥamûş: (f.s.) susmuş, sessiz,

ḥam-yâze: (f.i.) esneme, esnek.

ḥān-ı dırâz: (f.b.s.) sofrâ; yemek masası.

- ḥancer: (a.i.) ucu sivri, iki yanı keskin bıçak, hançer.
- ḥandān: (f.s.) gülen, gülücü, güler; sevinçli.
- ḥande-ḥarīṣ: (f.b.s.) birisine, alay yollu gülme.
- ḥanden: (f.mas.) gülmek.
- ḥānden: (f.mas.) okuma; devamlı ve düzgün okuma
- ḥande-rīṣ: (f.b.i.) bıyık altından gülme, alay.
- ḥandīd: (f.i.) gülme, gülüş.
- ḥāne: (f.i.) ev.
- ḥāne-be-dūṣ: (f.b.s.) "evi omuzunda" yersiz yurtsuz, serseri.
- ḥāned: (f.mas.) [o] okudu!
- ḥānedān: (f.i.) kökten asil ve büyük aile, ocak.
- ḥāne-fūrūṣ: (f.b.i.) ev tellâli, ev komisyoncusu.
- ḥāne-ḥarāb: (f.a.b.s.) 1. evi yıkılmış, evsiz barksız kalmış, hâli perişan olmuş [kimse].2. câhil.
- ḥāne-veṣ: (f.b.i.) küçük ev, kulübe, hücre.
- ḥān-ḳāh: (a.i.) tekke.
- ḥār: (f.i.) diken.
- ḥar u ālāg: (f.i.) eşek.
- ḥār u ḥas: (f.b.i.) ot kırıntısı, çalı çırpı, çerçöp.
- ḥārā: (f.i.) 1. jeol. pek katı taş, mermer. 2. üzeri menevişli kumaş.
- ḥarām: (a.s.) 1. şerîatçe, dince yasak edilmiş şey. 2. tecâvüz edilmesi, dokunulması men' edilen, kutsal, mübarek.
- ḥarb: (a.i.) cenk, kavga, doğuş, savaş.
- ḥar-beze: (f.i.) kavun karpuz.
- ḥār-çeng: (f.i.) zool. yengeç.
- ḥar-çīn: (f.b.s.) diken toplayan, cımbız.
- ḥareket: (a.i.) sarsıntı, deprem.
- ḥarem: (a.i.) 1. herkesin girmesine müsâade edilmeyen, saygıdeğer ve kutsal yer. 2. Hac zamanında ihrama girilen yerden îtibâren Kabe'ye doğru olan kısım, [aksi "Hill" dir.].
- ḥarf: (a.i.) alfabeyi meydana getiren İşaretlerden her biri.
- ḥarf-i sākin: (a.i.) gr. Arapçada uzun okunan harfler olup elif, vav ve ye'dir.
- ḥarf-gīr: (a.f.b.s.) her işte ayıp ve noksan arayan.
- ḥar-gāh: (f.i.) büyük çadır, otak.
- ḥar-gedā: (f.b.s.) zorla yardım isteyen.
- ḥar-gūṣ: (f.i.) tavşan.
- ḥarīden: (f.mas.) satın almak.
- ḥarīre: (f.i.) ipek.
- ḥār-pūṣt: (f.i.) zool. kirpi
- ḥarrāṣ: (a.i.) ikinci, çiftçi, toprağı işleyip ekin eken.
- ḥas ü ḥār: (f.i.) çalı çırpı.
- ḥaṣāṣ: (a.i.) ihtiyaç, yoksulluk, züğürtlük.
- Ḥasbünallāh: (a.zf.) 1. Allah'ım bana yeter. 2. ya Rabbî sen bilirsin.
- ḥased: (a.i.) kıskançlık, çekememezlik, günü.

hāşıl: (a.s.) husule gelen, husul bulan,
 peyda olan, olan, çıkan, üreyen,
 türeyen, biten.
 haşîr: (a.s.) zarara, ziyana uğrayan.
 hasîs: (a.s.) 1. nekes, cimri, pinti. 2. alçak,
 değersiz, kıymetsiz.
 hāşiyet: (a.i.)
 haşm: (a.i.) kesme, kesip atma, kesin
 olarak hal ve fasletme.
 has-pūşî: (a.s.) riya, hile.
 haste: (f.s.) 1. ayağa kalkmış. 2. uzanmış.
 hasūd: (a.s.) hasetçi, kıskanç, çekemeyen.
 hāşāk: (f.i.) çöp, süprüntü; yonga.
 haşef: (f.i.) kar, berf.
 haşmet: (a.i.) 1. "haşem" den meydana
 gelen büyüklük, heybet. 2. saygıdan
 dolayı çekinme. 3. nezâket. 4. hiddet
 kızgınlık. 5. alçakgönüllülük.
 haţ: (f.s.) çaylak
 haţā: (a.i.) 1. yanlış; yanlışlık; yanılma. 2.
 günâh. 3. kabahat, kusur.
 hātem: (a.i.) mühür, üstü mühürlü yüzük.
 hāţır: (a.i.) 1. zihin, fikir. 2. keyif, hal. 3.
 gönül.
 hāţıra: (a.i.) hatıra gelen, hatırda kalan şey,
 andaç.
 hāver: (f.i.) şark, doğu yönü, gün doğusu.
 havernaç: (a.h.i.) Mîmar Sinimmâr
 tarafından, Fırat'ın Hîre
 yakınlarında yapılmış meşhur köşk.
 havf: (a.i.) korku, korkma.
 havl: (a.i.) 1. yıl, sene. 2. etraf, çevre. 3.
 güç, kuvvet, takat.
 havz: (a.i.) havuz.

havz-ı mähî: (a.i.) içinde balık bulunan
 havuz.
 hayā: (a.i.) 1. utanma, sıkılma. 2. ar,
 namus, edep. 3. Allah korkusu ile
 günahdan kaçınma
 hayālāt: (a.i.) hayaller, hülyalar.
 hāye: (f.i.) 1. haya. 2. yumurta.
 hayf: (a.e.) 1. haksızlık, çevir, zulüm. 2.
 yazık ki, heyhat, vah!. 3. ilenç, ah,
 beddua.
 hayme: (a.i.) çadır.
 hayr: (a.s.) iyi, faydalı, hayırlı, yarar.
 hayrān: (a.s.) 1. şaşmış, şaşa kalmış,
 şaşırılmış. 2. çok tutkun.
 hayr-halef: (a.s) hayırlı oğul; halef.
 [Arapçada "babasından sonra
 kalan oğul" demektir].
 hayt: (a.i.) 1. iplik, tire, lif. 2. tel.
 hayvân: (a.i.) 1. canlılık, dirilik. 2. canlı
 şey. 3. insanı da içine alan bütün
 canlılar.
 hazef: (a.i.) topraktan yapılan çanak
 çömlek.
 hazer: (a.i.) sakınma, kaçınma, korunma,
 çekinme.
 haz hāz: (a.i.) pekçe yürümek.
 hazır: (a.s.) 1. huzurda, meydanda, göz
 önünde olan, bizzat bulunan. 2.
 yapılmış bir halde satılan elbise,
 ayakkabı gibi şeyler.
 hāzır-cevāb: (a.b.s.) her söze, derhal,
 düşünmeksizin uygun cevap veren.
 hazîn: (a.i.) hazîne muhafızı, hazinedar.
 hazîne: (a.i.) devlet malının, devlet

- parasının saklandığı yer.
- hazm: (a.i.) midedeki yiyecekleri eritme, sindirme.
- hazret: (a.i.) 1. [asıl mânâsı "kurb", "piş-gâh"dır]. 2. saygı saymak üzere büyüklere verilen unvan. Hazret-i Peygamber, Hazret-i Alî., gibi. [şahısların dışında da kullanılabilir. Hazret-i Kur'ân gibi].
- hebâ: (a.i.) 1. gayet ince toz, zerre. 2. yok yere, boş, nafile.
- hebb: (a.i.) uykudan uyanma.
- hediyeye: (a.i.) hediyeye, armağan.
- heft: (f.sayı.) yedi.
- heftâd: (f.sayı.) yetmiş.
- heft-ten: (f.b.i.) yedi büyükler; aşhâb-ı kehf.
- helâl: (a.i.) haram olmayan; dinen yapılması caiz olan.
- hem (f.e.) -dak, -deş, -i bir.
- hemâl: (f.i.) ortak, şerik, nazir, eş, benzer.
- hemân: (f.zf.) hemen, derhal, o anda, çarçabuk.
- hemâre: (f.b.zf.) dâima, her zaman, ["hem-vâre" den bozma].
- hem-çün: (f.zf.) böylece.
- hem-dem: (f.b.i.) sıkı fıkı, canciğer arkadaş.
- heme: (f.s.) cümle, hep, bütün.
- hemegî: (f.b.s.) cümlesi, hepsi, bütünü.
- hemîşe: (f.zf.) daima, her vakit, her zaman.
- hem-künân: (f.i.) akran, aynı yaşta olanlar.
- hem-nâm: (f.a.b.s.) adları bir olan, adaş.
- hem-pâ: (f.i.) arkadaş.
- hem-râz: (f.b.s.) sıkı fıkı arkadaş, sır arkadaşı, sır-daş.
- hem-sâye: (f.b.i.) komşu.
- hem-ser: (f.b.i.) arkadaş, kafadar.
- hem-şîre: (f.i.) "sütleri bir olan" kızkardeş.
- hem-vâre: (f.b.zf.) dâima, her zaman.
- hem-zâd: (f.b.s.) yaşdaş, yaşı bir.
- hencâr: (f.i.) usul, yol, kaide, kural.
- hengâm: (f.i.) zaman, çağ, sıra, vakit, mevsim.
- henüz: (f.zf.) şimdiye kadar, bu ana dek; daha, yeni, ancak.
- her: (f.e.) hep, bütün.
- herze: (f.s.) boş lâkırdı, saçma.
- herze-gû: (f.b.s.) saçma sözler söyleyen.
- hest: (f.i.) var olma, varlık.
- heşt: (f.sayı.) sekiz.
- heştâd: (f.sayı.) seksen.
- heves: (a.i.) 1. arzu, istek. 2. gelip geçici istek.
- heybet: (a.i.) korku ile saygı duygularını birden uyandıran hal veya gösteriş.
- heyme: (f.i.) kuru odun.
- heyzüm: (f.i.) kuru odun.
- hezâr: (f.i.) 1. bülbül. 2. sayı. bin. 3. s. pek çok.
- hezârân: (f.i.) binlerce.
- hezec: (a.i.) 1. güzel sesle şarkı söyleme. 2. ed. 'bahr-i hezec'.
- hı idîv: (f.i.) imtiyazlı Mısır vâlisî veya bu vâlinin unvanı.
- hıdmet-güzâr: (a.f.b.i.) 1. hizmet-güzâr, şunun bunun işini görüveren. 2. komisyoncu.
- hıdmet-kâr: (a.f.b.i.) hizmetkâr, hizmetçi [daha çok erkek].

hıfz: (a.i.) 1. saklama. 2. ezberleme.
 hınzır: (a.i.) domuz.
 hırām: (f.i.) nazlı, edalı, salına salına gidiş
 hırāmān: (f.s.) 1. salına salına, naz ve eda
 ile yürüyen. 2. zf. salına salına,
 salınarak.
 hırāmīden: (f.mas.) salınmak, salına salına
 yürümek.
 hıred-mend: (f.b.s.) akıllı, anlayışlı.
 hırs: (f.i.) zool. ayı.
 hışm: (a.i.) dost, akraba.
 hıssat: (a.i.) cimrilik, tamahkârlık,
 nekeslik.
 hışm: (f.i.) kızgınlık, öfke.
 hışt: (f.i.) 1. kerpiç. 2. tuğla.
 hıttā: (a.i.) memleket, diyar, ülke.
 hıttā-i Īrān: (a.i.) İran ülkesi.
 hıyāt: (a.i.) 1. ibrişim, tire. 2. dikiş iğnesi.
 hıç: (f.zf.) 1.yok denecek kadar az olan, yok
 olan. 2. s. değersiz, ehemmiyetsiz.
 hıç-kāre: (f.b.s.) işi rast gitmeyen.
 hıik: (f.i.) tulum.
 hikāyet: (a.i.) 1. anlatma. 2. roman. 3.
 masal. 4. olmuş bir hâdise.
 hikmet: (a.i.) 1. hâkimlik. 2. sebep.
 hilāl: (a.i.) yeni ay.
 hil'at: (a.i.) eskisen padişah veya vezir
 tarafından beğenilen, takdir edilen
 kimseye giydirilen süslü elbise,
 kaftan.
 hil'at-ı fāhire: (f.i.) çok değerli olan kaftan;
 gösterişli elbise.
 hîle: (a.i.) oyun, aldatma. [Arapça'da asıl
 mnası 'çare'dir.]

hilūfe: (f.s.) pek kaba sakal.
 himem: (a.i. himmet'in c.) 1. gayretler,
 emekler, çalışmalar, yüksek
 irâdeler. 2. ermiş olanların te'sirleri.
 hinduvāne: (f.i.) karpuz.
 hindū-zāde: (a.f.b.s.) aslı kötü olan
 hır: (f.s.) şaşmış, şaşıp kalmış.
 hirās: (f.s.) tırmalayan, ["hırâşiden"
 mastarından].
 hirāsān: (f.s.) korkan, korkak.
 hirāsīden: (f.mas.) korkma, ürkme.
 hıre: (f.s.) kamaşık, donuk, fersiz [göz].
 hıre-ser: (f.b.s.) sersem, alık.
 hıre-şır: (f.b.s.) pek gazaplı, öfkeli.
 hışşe: (a.i.) pay, nasip.
 hıış: (f.i.) akraba, soysop.
 hıışāvend: (f.b.i.) akraba, soysop.
 hişt: (f.mas.) salıvermek.
 hişte: (f.s.) sarkmış olan nesne.
 hitām: (a.i.) 1. son, nihatyet.2. bitme,
 tükenme.
 hitām-pezir: (a.f.b.s.) hitam bulan, sona
 eren.
 hiyāt: (a.i. hâit'in c.) perdeler, mâniler,
 engeller.
 hıiz: (f.s.) coşkunluk, dalgalanma.
 hıiz-āb: (f.i.) dalga.
 hıod: (f.zm.) kendi.
 hıod-bın: (f.b.s.) kendini beğenmiş, bencil
 hıod-fürüş: (f.s.) kendini satan, kendini
 yüksek gösteren.
 hıod-kerde: (f.b.s.) kendi yapmış.
 hıod-pesend: (f.b.s.) kendini beğenen.

hūd-rev: (f.b.s.) kendi kendini yetiştirmiş,
 kendi kendine yetişmiş.
 hūd-ser: (f.a.b.s.) 1. kendi başına giden,
 müstakil. 2. serkeş, dik başlı.
 hūr: (f.s.) ehemmiyetsiz, değersiz, bayağı.
 hōrdem: (f.mas.) yedim [ben].
 hōrden: (f.mas.) çekmek katlanmak.
 hōrdenī: (f.i.) yemek, yiyecek.
 hoş: (f.s.) güzel, iyi; tatlı.
 hōşā: (f.n.) ne hoş, ne güzel!
 hōş-āb: (f.i.) 1. hoşaf. 2. s. parlak, berrak.
 3. inci, yakut, elmas gibi şeylerin
 parlaklığı.
 hoş-‘alef: (f.b.s.) 1. çok yiyen hayvan. 2.
 haram, helal demeden her şeyi yiyen
 hoş-büy: (f.b.i.) güzel kokma, iyi kokma.
 hoş-güy: (f.s.) tatlı dilli, dili tatlı.
 hoş-güvār: (f.i.) hazmı pek kolay olan.
 hōş-hōr: (f.s) meyhoş
 hoş-mekān: (f.i.) güzel yer.
 hoş-nevā: (f.b.s.) güzel sesli.
 hoş-nişīn: (f.b.s.) 1. rahat yerleşmiş. 2. i.
 göçebe.
 hoş-nizām: (f.a.b.s.) düzeni yerinde olan
 hoy: (f.i.) ter.
 hoy-kerde: (f.b.s.) 1. terlemiş. 2. alışmış,
 âdet edinmiş.
 hūb: (f.s.) güzel, hoş, iyi.
 hūbān (f. hūb’un ç.) güzeller, iyiler.
 huçeste: (f.s.) uğurlu, meymenetli; kutlu,
 hayırlı, saâdetli.
 Hudā: (f.h.i.) Tanrı.

Hudāvend: (f.h.i.) 1. Allah, Tanrı 2. s.
 efendi, sahip, mâlik. 3.i. hâkim,
 hükümdar.
 huftē: (f.s.) yatmış, uyumuş.
 huften: (f.mas.) uyumak.
 hūk: (f.i.) domuz.
 hūlk: (a.i.) huy, tabiat.
 hullet: (a.i.) içten sevgi, hakikî dostluk,
 arkadaşlık.
 hum: (f.i.) küp.
 hūn: (f.i.) 1. kan. 2. öldürme, öc.
 hūn-āb: (f.b.i.) 1. kanlı su. 2. gözyaşı.
 hunc: (f.i.) baykuş.
 hūn-çekān: (f.s.) kan damlayan.
 hunük: (f.s.) 1. saadet. 2. mesut, bahtiyar.
 hūr: (f.i.) güneş (bkz. hūrşīd)
 hurde: (f.i.) 1. ufak değersiz şey, kırıntı. 2.
 nükte; dakika. 3. g. s. yazıya nüans
 veren bir tarz.
 hurde-dān: (f.b.s.) dikkat sahibi, nükte ve
 inceliği anlayan.
 hurde-gīr: (f.b.s.) sözde ayıp, kusur
 arayan.
 hurdem: (f.i.) yiyecek, yiyinti.
 hurd-mürd: (f.b.s.) ufak tefek.
 hurrem: (f.s.) şen, sevinçli, güler yüzlü,
 gönül açan; taze.
 hūrşīd: (f.i.) güneş.
 hūrşīd-i cihān-ārā: (f.s) dünyâyı süsleyen
 güneş.
 husbīde: (f.s.) uyumuş
 huşumet: (a.i.) 1. hasımlık, düşmanlık. 2.
 kıskançlık, çekememezlik.
 hūş: (f.i.) akıl; fikir, şuur; us.

hūşe: (f.i.) 1. başak.2. salkım.

huşk ü ter: (f.s.) 1) kuru ve yaş; 2) kaba, soğuk.

huşk: (f.s.) kuru.

huşk-mağz: (f.b.s.) boş kafalı.

huşk-rîş: (f.b.i.) sebepsiz özür ve bahane.

huşk-sāl: (f.b.i.) kuraklık.

huşk-ser: (f.a.b.s.) beyinsiz, ahmak, kaçık, divane.

hūt: (a.i.) 1. büyük balık. 2. astr. balık burcu.

hutūr: (a.i.) hatıra gelme, akla gelme.

huy: (f.i.) tabiat, mizaç, ahlak.

hücre: (a.i.) göz, odacık.

hüdhüde: (a.i.) çavuşkuşu, ibibik, Süleyman Peygamber ile Sebâ Melikesi Belkis arasında haber getirip götüren kuş.

hükm: (a.i.) hüküm, emir, komuta.

hülū: (f.i.) bir çeşit sulu ve lezzetli şeftali.

hümā: (f.i.) 1. devlet kuşu. 2. saadet, kutluluk.

hümāyün: (f.s.) 1. mübarek, kutlu. 2. pâdişâha ait.

hüner: (f.i.) 1. marifet, bilme. 2. ustalık.

hüsn: (a.s.) 1. güzel, iyi. 2. i. güzellik, iyilik.

hüsn-i ta'bîr: (a.b.i.) terbiye ve edep dâiresinde anlatma.

hüveydā: (f.s.) açık, apaçık, belli, besbelli.

I

ıklîm: (a.i.) 1. bir bölgenin, ortalama hava şartlarıyla beliren hâli. 2. memleket, diyar, ülke.

İrāk: (a.h.i.) Dicle nehrinden aşağı Basra'ya kadar Sat Suyu'nun iki tarafı.

ıştılâh: (a.i.) ilim sözü, tabir, terim.

ıştılâhât: (a.i.) ilim sözleri, tabirler, terimler

î'ânet: (a.i.) yardım.

ib'âş: (a.i.) gönderme.

ibn: (a.i.) oğul.

ibnegānî: (f.i.) kulampara, oğlancı.

ibtidā: (a.i.) 1. başlama. 2. başlangıç. 3. zf. ilkin, en önce, başta.

ibtilā': (a.i.) mübtelâ'lık, bir şeye düşkün olma, düşkünlük, tiryakilik.

îcād: (a.i.) 1. vücûda getirme, getirilme. 2. yeniden bir şey çıkarma.

îcāl: (a.i.) 1. acele ettirme. 2. öne geçme.

icāş: (a.i.) bir tür erik.

îcāz: (a.i.) 1. âciz bırakma, acze düsürme. 2. şaşırtma.

idhāl: (a.i.) dahil etme, içeri sokma.

îffet: (a.i.) 1. afflik, temizlik. 2. namus.

ifrâh: (a.i.) ferahlandırma; sevindirme, memnun etme.

ifşā: (a.i.) gizli bir şeyi yayma; ortaya dökme, açığa vurma.

iftah: (a.i.) fethetme, açma.

iftihār: (a.i.) 1. öğünme; koltuk kabartma. 2. şeref, şan.

iğmāz: (a.i.) göz yumma, görmezlikten gelme.

ihāle: (a.i.) bir işi birçok isteklilerin arasından en uygun görülen şartlarla kabul edene bırakma.

ihām: (a.i.) 1. vehme düşürme. 2.ed. iki manalı kelimelerden en az kullanıla manayı bilerek kullanma.

ihbāt: (a.i.) 1. iptal etme. 2. işin karşılığını verme.

ihdā: (a.i.) 1. hediye verme, hediye etme, hediye gönderme. 2. (hidāyet'den) doğru yola götürme.

iḥfā: (a.i.) gizleme, saklama, saklanılma.

iḥsān: (a.i.) 1. iyilik etme. 2. bağış, bağışlama.3.verilen, bağışlanan şey.4. lütuf, iyilik.

iḥtilāf: (a.i.) ayrılık, uymayıp, uymama, anlaşmazlık, aykırılık.

iḥtilām: (a.i.) 1. düş azma. 2. baliğ olma, ergen olma.

iḥtilāt: (o.i) karışma, katışma.

ihtimām: (a.i.) süpürme, süprülme.

iḥtirāf: (a.i.) benzeri görülmemiş bir şey icadetme, vücuda getirme.

iḥtirāz: (a.i) 1.sakınma, çekinme. 2.korkma

iḥtiyār: (a.i.) 1. kavga etme. 2. güçsüz, kuvvetsiz olma. 3. seçip kabul etme.

iḥyā: (a.i.) 1. diriltme, diriltirme, canlandırma. 2. taze can verircesine iyilik, lütfetme. 3. yeniden kuvvetlendirme. 4. uyandırma, canlandırma, tazelik verme.

iḫbāl: (a.i.) 1. birine doğru dönme. 2. baht, talih. 3. işlerin yolunda gitmesi;

bahtlı, saâdetli, mutlu olma. 4. arzu

ikrām: (a.i.)1.hürmet, saygı gösterme. 2. ağırlama. 3. bir şeyi hediye, armağan olarak verme.

iḫsāt: (a.i.) hakkaniyet, doğruluk gösterme.

‘ilāc: (a.i.) 1. derde deva olan şey, ilaç. 2. çare, tedbir.

İlāhī: (a.s.) Allah'a mensup, tanrı ile ilgili, tanrısal.

İlhām: (a.i.) 1. Allah tarafından insanın gönlüne bir şey doğdurulma. 2. peygamberlerin kalbine gelen ilâhî düşünceler.[bâ'zan vahî mânâsına da gelir]. 3. gönüle doğan şey. 4. içe, gönüle doğma.

‘ilm: (a.i.) 1. bilme, biliş; bir şeyin doğrusunu bilme. 2. okuyarak öğrenilen bilgi, nazari bilgi.

‘ilm-i ledün: (a.b.i.) Allah'ın sırlarına ait manevi bilgi, gayb ilmi.

‘ilm ü me‘ārif: (a.s.) ilim ve irfan; ilim marifeti neticesinde olan.

ilmāh: (a.i.) 1. bir şeyi parıldatma. 2. güzel bir kız veya kadın, yüzünü gösterip hemen çekilme.

iltifāt: (a.i.) 1. yüzünü çevirip bakma. 2. dikkat. 3. hatır sorma, gönül alma. 4. sözü, başka bir şahsa çevirme

iltimāf: (a.i.) lemalanma, parıldama.

imām: (a.i.) 1. namazda, kendisine uyulan kimse. 2. önde bulunan, önyak olan kimse. 3. halife olan kimse. 4. bir mezhep kuran zat. 5. Hz. Ali neslinden gelen zevat.

īmān: (a.i.) 1. inanma, inanç. 2. İslâm dînini kabul etme.

imdād: (a.i.) yardım.

imrūz: (f.zf.) bugün.

imşeb: (f.zf.) bu gece.

imtizāc: (a.i.) 1. karşıbilme. 2. birbirini tutma, uygunluk. 3. iyi geçinme. uyuşma. 4. kim. kaynaşma.

‘inād: (a.i.) ısrar, ayak direme, dediğinden vazgeçmeme.

‘ināk: (a.i.) boynuna sarılma, sarmaşma.

inās: (a.i.) kızlar, kadınlar.

incilā‘: (a.i.) cilalanma, parlama.

İncil-i şerif: (a.i.) Allah'ın vahiy yoluyla dört büyük peygambere, yolladığı mukaddes dört büyük kitaptan Hz. İsâ'ya nazil olanı.

infāz: (a.i.) 1.(emri) yerine getirme, yapma. 2. öte tarafa geçirme.

inhāz: (a.mas.) kaldırmak, efrāştan.

inḥidā‘: (a.i.) hud'aya uğrama, hîleye düşme, aldanma.

inḳāz: (a.i.) kurtarma, kurtarılma.

ins: (a.i.) insan.

insān: (a.i.) 1. adam. 2. iyi, olgun, vicdanlı adam.

inşā: (a.i.) 1. yapma, yapılma, vücûda, meydana getirme. 2. kaleme alma. 3. gr. dilek kipleri. 4. nesir yazı.

İnşān: (f.z.) bunların, bu onların...

intiḳām: (a.i.) öç alma.

īrā: (a.i.) soyma, çıplak bırakma.

Īrān: (f.i.) Farsların ülkesi.

īrās: (a.i.) 1. verme, verilme. 2. sebep olma, icâbetme, gerekme. 3. getirme.

īrāz: (a.i.) 1. yüz çevirme, başka tarafa dönme. 2. çekinme, sakınma

İrem: (a.h.i.) Âd kavmi zamanında, Şeddâd tarafından, cennete benzetilerek yapılan bir bahçe olup Şam'da veya Yemen'de bulunmuş olduğu söylenir.

irfān: (a.i.) 1. bilme, anlama. 2. tas. ilâhî bir feyiz olarak kâinatın sırlarını bilme kudreti. 3. kültür.

irfās: (a.i.) cimā etmek, gâden.

irmāz: (a.mas.) yakmak, efrūhten.

irtikāb: (a.i.) 1. kötü bir iş işleme. 2. yiyicilik, rüşvet yeme.

irtiyā‘: (a.i.) korkma, ürkme.

Īsā: (a.h.i.) dört büyük peygamberden biri olup kendisine –vahiy yoluyla– İncil nazil olmuştur.

iskene: (f.i.) burgu, matkap.

ism: (a.i.) isim, ad.

işneyn: (a.sayı.) 1. iki. 2. i. pazartesi.

isti‘dād: (a.i.) 1. bir şeyin kabulüne, kazanılmasına olan tabu meyil, kabiliyet. 2. akıllılık, 3. anlayışlılık.

istiḥlaş: (a.i.) 1. bir şeyi kendine mahsus kılmaya çalışma. 2. kurtarma.

istiḥsān: (a.i.) beğenme, beğenilme, güzel sayılma, güzel bulma.

istiḥvāz: (a.i.) galip gelme, zafer kazanma.

istiḥzā: (a.i.) biriyle eğlenme, alay etme.

istiḳāz: (a.i.) uyanmak.

istikrāz: (a.i.) 1. ödünç para alma, alınma.

2. faizle para alma.

istilzāz: (a.i.) lezzet alma, hoşça gitme.

istīmāl: (a.i.) kullanma.

istinbāt: (a.i.) bir söz veya işten gizli bir

mânâ çıkarma, zımmen, açık

olmayarak, dolayısıyla anlama.

istinsāh: (a.i.) nüshasını çıkarma, bir

sûretini çıkarma, kopya etme.

istiḥsās: (a.i.) kandırmak, fujüliden.

īṣ: (a.i.) 1. yaşayış, yaşama. 2. ekmek,

gıda. 3. yaşama tarzı.

īṣān: (f.i.) 1. Türkistan'da ve idil havzası

Türklerinde "sûfî, keramet sahibi,

velî" mânâlarında, ulemâ ve

şeyhlere verilen bir unvan.

iṣāret: (a.i.) 1. bir şeyi (kaş, göz, el,

parmak, baş ile) gösterme. 2. iz,

alâmet, nişan. 3. tas. doğrudan

doğruya değil de, hatırlatmak

nev'inden verilen emir.

iṣgerf: (f.s.) 1. kalın, dayanıklı. 2. şan ve

şeref.

iṣkeste: (f.s.) kırık, kırılmış.

īṣve: (a.i.) güzelin, gönül aldatan, gönül

çelen naz ve edası.

iṣā'at: (a.i.) boyun eğme, dinleme; alınan

emre göre davranma.

ī'tibār: (a.i.) 1. saygı gösterme. 2.

ehemmiyet.

ī'tizār: (a.i.) özür dileme.

itmām: (a.i.) tamamlama, bitirme, tamam

etme, edilme.

ittibā': (a.i.) tabi olma, uyma, ardısına

gitme.

izāfet: (a.i.) 1. iki şey arasındaki bağ, ilgi.

2. gr. isim tamlaması, isim takımı

izāh: (a.i.) açık, apaçık anlatma, açıklama.

izān: (a.i.) 1. anlayış, kavrayış, akıl. 2.

itaat, söz dinleme, boyun eğme. 3.

terbiye, edep.

izāz: (a.i.) 1. aziz kılma, saygı gösterme.

2. ikram etme, ağırlama.

Īzīd : (f.i.) Allah

Īzīdī: (f.s.) Tanrısal

īzz ü şeref: (a.i) uğurlar olsun, güle güle.

J

jājhā: (f.b.s.) saçma sapan, manasız

söyleyen.

jāle: (f.i.) kırağı, çiğ.

jende: (f.i.) eski, yırtık, yamalı hırka.

jerf: (f.s.) derin.

jīve: (f.i.) cıva.

K

ka'b: (a.i.) 1. topuk kemiği; aşık kemiği.

2. tavla zan. 3. sekiz köşeli, sekiz

yüzlü cisim. 4. küb.

ķabīle: (a.i.) iptidai ve göçebe insanlarda,

aynı soydan sayılan ve bir başa itaat

eden insan topluluğu, boy.

kābīn: (f.i.) güveğinin geline verdiği

ağırlık, para, eşya.

ķabūl: (a.i.) 1. alma. 2. içeri alma.

- kāçāl: (f.i.) eve lazım olan şey.
- qadd: (a.i.) boy.
- qadeh: (a.i.) 1. bardak; küçük bardak, içki bardağı. 2. bot. kadeh.
- qader: (a.i.) inanılması İslâmî îman esaslarından olmak üzere insanların başına gelecek her türlü işlere dâir Allah'ın ezeli hüküm ve takdiri.
- qâdı: (a.s.) 1. yapan, yerine getiren. 2. i. şeriat hakimi.
- qâdir: (a.s.) tükenmez kudret sahibi olan Allah. [Allah adlanmaktadır].
- qadîmî: (a.s.) eskidenberi, ötedenberi var olan, daimî.
- qadr: (a.i.) 1. kudret sahibi; kudretli, kuvvetli, güçlü. 2. h. i. Allah.
- kâf: (f.s) yaran, yarıcı
- kâfir: (a.f.b.s.) dinsiz, imansız merhametsiz kimse.
- kâfir-kîş: (a.f.b.s.) dinsiz, imansız, merhametsiz kimse.
- qâfiye: (a.i.) ed. nazımda şiirlerin sonunda tekerrür eden ve aynı sesi veren harflerin hareke ve sükûn hallerindeki birleşmeleri.
- qaftân: (a.i.) üste giyilen elbise, kaba.
- kâg: (f.i.) ateş.
- kâg kâg: (f.i.) karga sesi.
- kâgıd: (f.i.) kağıt.
- kâgıd-ı zerdî: (f.i.) padişah beratı.
- kâh: (f.i.) saman, saman çöpü.
- qahbe: (a.i.) namussuz kadın, meç. hilekâr, kalles, kancık, döneç.
- qahı u galâ: (f.b.i) kıtlık ve pahalılık.
- Qahân: (a.i.) Araplarda bir kavim. Peygamber efendimiz: "Kahtan oğullarından bir kişi çıkıp da insanları sopasıyla sürmedikçe kıyamet kopmayacaktır"
- kâhû: (f.i.) marul.
- qâ'il: (a.s.) 1. söyleyen, diyen. 2. razı olmuş, boyun eğmiş.
- kâl: (f.i.) 1. döğüşten kaçmak, terk etmek. 2. bozgunluk, bozguna uğramak.
- kâlâ: (f.i.) 1. kumaş. 2. sermaye.
- kâlâ-yı hüner: (f.tam.) hüner kumaşı
- qalb-zen: (a.f.b.s.) 1. kalpazan. 2. yalancı.
- kâle: (f.i.) kumaş.
- qalem: (a.i.) kalem.
- qalem-rev: (a.f.b.s.) bir hükümdarın veya hükümetin hükmünü yürüttüğü yer, ülke.
- qalem-tırâş: (a.f.b.i.) kamış kalme açmakta kullanılan uzun saplı küçük bıçak.
- qâlîçe: (f.i.) küçük halı.
- kâlîve: (f.i.) şaşkın, ahmak.
- kâlüm: (f.i.) dul kadın.
- kâm: (f.i.) meram, arzu, emel, istek.
- kâm-kâr: (f.b.s.) isteğine ulaşmış, mutlu.
- kâm-yâb: (f.b.s.) isteğine ulaşmış, bahtiyar.
- qân: (f.i.) maden kuyusu, maden ocağı.
- qanâ'at: (a.i.) 1. kismete razı olma, bir şeyi yeter görüp fazlasını istememe. 2. kanma, kanış. 3. görüş, tahmin.
- kân-cimâ': (f.a.b.i.) çiftleşme
- qandîl: (a.i.) kandil.
- qâr: (f.i.) kar, kazanç, iş güç.

kār-ı pinhān: (f.i.) gizli iş.

kār-ı saht: (f.i.) müşkül iş.

kār u bār: (f.b.i.) iş güç, kazanç.

karz: (a.i.) 1. ödünç verme, ödünç alma. 2. ödünç verilen veya alınan şey; borç.

karār: (a.i.) 1. durma. 2. rahat. 3. devamlılık, süreklilik. 4. ölçülülük. 5. tahmin. 6. tam ölçü, ne az, ne çok. 7. muz. şark müziğinde, taksim yaparken ana makama dönüş. 8. neticeye bağlama.

kār-büd: (f.b.s.) iş güç sahibi

kārd: (f.i.) bıçak.

kār-dān: (f.b.s.) iş bilir, işten anlar.

kār-dār: (f.b.s.) iş tutan, işi elinde tutan.

kārdū: (f.i.) makas.

kār-düzd: (f.b.s.) gönülsüz iş tutan.

kār-hāne-i kudret: (f.a.b.s.) Allah.

karīham: (a.i.) 1. insanda kendiliğinden hâsıl olan fikir ve niyet. 2. tabîat. 3. fikir kuvveti, bir fikri meydana koyma hassası; yapılacak bir iş için husule gelen fikir.

kārīz: (f.i.) keriz, yer altı lağımı.

kār-sāz: (f.b.s.) iş işleyen, becerikli.

karūre: a.i.) 1. gözün siyahı, göz bebeği. 2. sırcadan yapılan kap.

karz: (a.i.) 1. Ödünç verme, alma. 2. borç.

kār-zār: (f.i.) ceng, kavga, savaş.

kāse-līs: (f.b.s.) çanak yalayıcı, dalkavuk.

kaşr: (f.i.) köşk.

kaşr-ı Nu'mān: (f.i.) Numan köşkü.

kāst: (f.s.) eksik, noksan, kusur.

kāşāne: (f.i.) mükemmel ev, köşk, malikāne.

kātib: (a.i.) kitābet eden, yazan, yazıcı; usta yazıcı.

kātib-i cān: (a.i.) gönül katibi.

kaşre: (a.i.) damla, damlayan şey.

kaşre-yi eşk: (a.f.bi.) göz yaşı.

kaşre-zed: (a.b.i.) çok gezmek, dolaşmak.

kaşm: (a.i.) 1. insan topluluğu. 2. bir peygamberin gönderildiği topluluk.

kaşrevan: (f.i.) göğün etrafı.

kāz: (f.i.) makas.

kaşziyye: (a.i.) 1. iş, husus, mesele, dava. 2. teklif, önerme.

keb: (f.i.) laf, söz.

kebāb: (a.i.) ateşte şişirilen et.

kebg: (f.i.) keklik.

kebir: (a.s.) 1. büyük, ulu. 2. yaşça büyük, yaşlı. 3. çocukluktan çıkmış.

kebūd: (f.s.) gök rengi, mavi.

kebüter: (f.i.) güvercin.

kec: (f.s.) eğri, çarpık.

kecāve: (f.i.) deve üstüne konulan bir çeşit tahtirevan.

kec-dār u merīz: (f.dey.) karda gez ama belirsiz olsun iz!

keçel: (f.s.) dazlak [adam]; kel başlı.

keder: (a.i.) 1. bulanıklık. 2. tasa, kaygı, üzüntü.

kedū: (f.i.) 1. kabak. 2. şarap kabı.

kef: (f.i.) köpük.

kefā: (f.i.) mihnet, meşakkat, sıkıntı.

kefş: (f.i.) ayakkabı, pabuç.

keh-keşân: (f.b.i.) saman uğrusu, hacılar yolu, saman yolu.

kehle: (a.i.) bit.

kej: (f.s.) eğri; şaşı.

kelâg: (a.i.) zool. bir cins karga (kuzgun).

kelâm: (a.i.) 1. söz, lakırdı.2. gr. söz, ibare.3. Allah'dan ve Allah'ın birliğinden bahseden ilim. 6. Kur'an.

kelân: (f.i.) iri, büyük, heybetli, cüsseli.

kelân-ter: : (f.b.s.) daha büyük, çok iri.

kelemend: (f.s.) halinden şikayet eden.

kelīm: (a.s.) 1. söz söyleyen, konuşan. 2. i. ikinci şahıs, 3. Tûr-i Sînâ'da Cenâbıhak'la konuşmasıdolayısı ile Hz. Musa'nın unvanı.

kem: (f.s.) 1. az, eksik. 2. fena, kötü.

kemâl: (a.i.) 1. olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik. 2. en yüksek değer, mükemmellik. 3. bilgi, fazîlet.

kemân: (f.i.) 1. yay [ok atan]. 2. kavis.

kemer: (f.i.) kuşak.

kemer-beste: (f.b.i.) 1. kemer, kuşak bağlamış. 2. tas. beктаşilikte belini bağlamış, işe, hizmete hazır kimse.

kemīden: (f.i.) eksilme; eksik etme, gâhīden

kemīn: (a.i.) 1. pusuya gizlenmiş adam. 2. pususu.

kemīne: (f.s.) 1. noksan, eksik. 2. aciz, hakir; zavallı.

kemmūn: (f.i.) kimyon.

kemter: (f.s.) noksan, eksik.

kenār: (f.i.) kıyı, çevre.

kend: (f.i.) kent, köy.

kendīde: (f.s.) kokmuş.

kendū: (f.i.) 1. kovan. 2. geniş toprak.

kenīz: (f.i.) 1. cariye, halayık. 2. evlenmemiş kız, bakire.

ker: (f.s.) 1. sağır.2. i. kuvvet, kudret. 3. meram ve maksat.

kerāre: (f.i.) parça, bölüm, cüzāz.

kerd: (f.mas.) etti! (o).

kerde: (f.mas.) etti! (o).

kerdem: (f.mas.) ettim! (ben).

kerden: (f.mas.) etmek.

kerde-nān: (f.b.s.) ahmaklık eden

kerdengel: (f.i.) deyyus.

kerem: (a.i.) 1. asalet, asillik, soyluluk. 2. cömertlik, elaçıkıhğı, lütuf, bağış, bahşış.

kerem-fermā: (a.f.b.s.) kerem buyuran, Allah.

kerīm: (a.s.) 1. kerem sahibi, cömert, verimcil, eli açık. 2. ulu, büyük.

kerre : (a.i.) defa, kez.

kesb: (a.i.) 1. çalışıp kazanma. 2. edinme, peydahlama, kazanma.

kesb-i hüner: (a.f.b.i.) hüner kazancı.

kesb-i kemāl: (ab.i.) kemal kazanma..

kesb-i sürūr: (a.b.i.) sevinme, sevinç duyma.

keşīr: (a.s.) 1. çok olan, bol. 2. sık olan.

keşān: (f.s.) çekenler, çekiciler..

keşed: (f.mas.) çekmek.

keşef: (f.i.) kaplumbağa.

keşf: (a.i.) 1. açma, meydana çıkarma. 2. gizli bir şeyi bulma. 3. bir sırrı

- öğrenme. 4. bir şeyin olacağını
önceden anlama. 5. Allah
tarafından ilham olunma.
- keşf-i me'âl: (a.b.i.) anlamı bulma, mealini
keşfetme.
- keşîd: (f.mas.) [o] çekti.
- keşîden: (f.mas.) çekmek.
- keştî-yi zer:
- kethudâ: (f.b.i.) kahya.
- key: (f.i.) büyük hükümdar, padişah.
[eskisen Acem şahlardan ikinci
tabakada bulunanların adlarının
başına getirilirdi: Key-husrev...]
- keyvân: (f.i.) Zuhâl, Saturn gezegeni.
- ķıṭ'a: (a.i.) parça, bölük, cüz.
- ķıyâmet: (a.i.) dünyânın sonu, bütün
ölülerin dirilerek mahşerde
toplanacakları zaman.
- ķıyâs: (a.i.) 1. bir şeyi başka başka bir şeye
benzeterek hüküm verme, bu yolda
verilen hüküm, bir tutma. 2.
karşılaştırma; örneksime.
- ķıymet: (a.i.) 1. değer. 2. bedel, baha, tutar.
3. şeref, onur, itibar.
- kibr: (a.i.) 1. büyüklük, ululuk. 2.
büyüklük taslama, yüksekten
bakma [birisine].
- kibriyâ: (a.s.) 1. büyüklük, ululuk. 2. Allah
- kih-ter: (f.b.s.) çok küçük [yaşça].
- kilîsâ: (f.i.) kilise.
- kilk: (f.i.) kamaş kalem.
- kîn: (f.i.) gizli düşmanlık, garaz.
- kinâye: (a.i.) 1. maksadı, kapalı bir şekilde
ve dolayısıyla anlatan söz. 2. üstü
örtülü, dokunaklı söz. 3. ed. Hakikî
mânâsına alınması da caiz iken
mecaz olarak kullanılan söz.
- kirâm: (a.s.) soydan gelenler, soyu temizler
- kird-gâr: (f.b.i.) Allah.
- kîse-kebûd: (f.b.s.) çok fakir, yoksul.
- kîst : (f.e.) kimdir?
- kîş: (f.i.) millet.
- kîş: (f.i.) semmur, kürk, keten kumaş.
- ķişt: (f.i.) ekin; tarla.
- ķişver: (f.i.) iklim; memleket, vilayet, ülke.
- ķitâb: (a.i.) kitap.
- ķiyân: (f.i.) 1. yıldız. 2. merkez.
- ķizb: (ai.) yalan söyleme, yalan.
- ķöhne: (f.s.) eski, eskimiş; modası geçmiş.
- ķöhne-süvâr: (f.b.s.) tecrübeli; yaşlı ve
tecrübesi ile çok iş bilen adam.
- ķös: (f.i.) davul.
- ķubbe: (a.i.) yarımküre şeklinde yapılan
bina damı; cami damı.
- ķuddâm: (a.i.) ön taraf, ileri taraf.
- ķûdek: (f.i.) çocuk, çocukluk.
- ķûdek-i nev-sâle: (f.b.s.) genç, taze, küçük
çocuk.
- ķûden: (f.s.) bön, enayi kimse.
- ķudret: (a.i.) 1. kuvvet, güç. 2. Allah'ın
ezeli gücü. 3. varlık, zenginlik.
- ķûf: (f.i.) zool. baykuş.
- ķûfte: (f.i.) köfte, kıyılmış, ezilmiş,
dövülmüş et, köfte.
- ķûh: (f.i.) dağ.
- ķûh-ı bî-sütûn: (f.b.i.) Ferhad'ın deldiği
dağ.
- ķûh-ken: (f.b.s.) dağ kazıcı, dağ kazan;

Ferhad.
 kūh-sār: (f.b.i.) dağlık; dağ tepesi.
 qumāş: (a.i.) ipek, yün vesairenden yapılan dokuma.
 kūn: (f.i.) kış, kuyruk sokumu bölgesi, mak'ad.
 kund-ı be-deste:
 qunduz: (a.i.) kunduz.
 kūr: (f.s.) kör, ama, nā-bīnā.
 Kur'ān: (a.i.) Hz. Muhammed'e inen kutsal kitap.
 Qur'ān-ḥ'ān: (a.f.b.i.) iyi Kur'an okuyan kimse.
 qurāza: (a.i.) 1. altın ve gümüş kırıntıları. 2. kırıntı, döküntü.
 qurre: (a.i.) ışık, tazelik, parlaklık.
 qurre-yi a'yn: (a.tam.) göz nuru.
 qurta: (a.i.) küpe.
 kūtāh-bām: (f.b.s.) sırrını açığa çıkararak, sırrını ifşa eden [kimse].
 kūtāh-bīn: (f.b.s.) kısa gören, neticeyi görmeyen, basiretsiz [kimse].
 kūteh-āstīn: (f.b.s.) kötü olduğu halde iyi gibi görünen [kimse].
 kūteh: (f.s.) kısa, boysuz [kimse].
 quvvet: (a.i.) güç, kudret, takat; sıhhat.
 kūy: (f.i.) 1. köy. 2. mahalle.
 kūze: (f.i.) su testisi.
 kūcā: (f.i.) 1. yer. 2. zf. nereye?, nasıl?
 kūcāyī: (f.zf.) hangi yer; nere?
 kūfv: (a.i.) eş, benzer, denk, arkadaş.
 kūg : (f.i.) çağ, zaman
 kūhen: (f.s.) eski, yıpranmış, modası geçmiş.

kūlāh: (f.i.) 1. külah, [eskiden] giyilen, ucu sivri veya yüksek başlık, başa giyilen şey.
 külbe: (f.i.) kulübe.
 küleng: (f.i.) turna kuşu.
 künc: (f.i.) köşe, bucak.
 künd: (f.i.) pırasa.
 künden: (f.mas.) koparmak.
 künişt: (f.i.) Yahudilerin havrası.
 kürāde: (f.i.) eski.
 kürbe: (f.i.) 1. dükkan. 2. tasa, fejim.
 kūs: (f.i.) kadın tenasül âleti, ferc.
 küstāh: (f.s.) küstah, hayasız, arsız, edepsiz, saygısız.
 kūş: (f.s.) öldüren, öldürücü.
 kūşāde: (f.i.) açık yelken.
 kūşānīden: (f.i.) açılmak, açılıp rüşen olmak.
 kūşāyende: (f.s.) açıcı, fettāh.
 kūşāyīş: (f.i.) açılma, açıklık, açılış.
 kūştī: (f.i.) güreş, güreşme, pehlivanlık.

L

lābe: (f.i.) 1. yaltaklanma, yalvarma, acz 2. bu yolda söylenen söz.
 lād: (f.i.) duvar.
 lāf: (f.i.) 1. lakırdı, söz. 2. konuşma.
 lafz: (a.i.) söz.
 lafz-ı dil-ārā (f.b.i.) gönül alıcı söz
 lafz-ı keşīr (f.b.i.) kırıcı söz
 lāgar: (f.s.) 1. arık, zayıf, cılız [hayvan]. 2. meç. ağır, yavaş hareketli [kimse].
 lağziş: (f.i.) sürçüş, kayış, sürçme, kayma.

lāmi⁶: (a.s.) lemean eden, parlayan, parlak.

lāne: (f.i.) yuva, aşıyan.

laṭīf: (a.s.) 1. Allah adlarındandır. 2.

yumuşak, hoş, güzel; nâzik.

laṭīfe: (a.i.) güldürecek tuhaf ve güzel söz

ve hikaye, şaka.

lāy: (f.s.) "lāyiden" mastarından söyleyen,

söyleyici.

lā-yezāl: (a.b.s.) zevalsiz, bitimsiz.

lāyık: (a.s.) yakışan, yaraşır, yakışık.

lāyiden: (f.mas.) ürmek, havlamak.

lāyiden-i seg: (f.tam.) köpek ürmesi, nibāḥ

lāzım: (a.i.) gerek.

le'ālī: (a.i. lü'lü'ün c.) inciler.

leb: (f.i.) dudak.

leb-ā-leb: (f.zf.) ağızına kadar dolu.

leb-be-leb: (f.zf.) dudak dudağa.

leb-rīz: (f.b.s.) taşıcı, ağızına kadar dolmuş.

le'im: (a.s.) alçak, aşağılık, cimri [kimse].

leked-zen: (f.b.s.) tepme vuran, çifte atan,

çifteli.

leken: (a.i.) leğen.

lenā: (a.zam.) bize!

leng: (f.s.) 1. topal, aksak. 2.tenasül aleti.

lenger: (f.i.) gemiyi yerinde mıhlamak için

denize atılan zincir ve bu zincirin

ucundaki çapa.

lerze: (f.i.) titreme, titreyiş.

leşker: (f.i.) 1. asker. 2. meç. yiğit,

kahraman, cesur.

let let: (f.i.) parça parça.

leṭāfet: (a.i.) 1. lâtiflik, hoşluk. 2. güzellik.

3. nezâket. 4. yumuşaklık.

lezzet: (a.i.) 1. tat, çeşni. 2. meç. zevk, haz.

licām: (a.i.) hayvanın ağızına vurulan gem.

lifāf: (f.i.) sargı.

ligām: (f.i.) gem; dizgin.

lihāş: (a.i.) susuzluk, susuz kalma.

liḥāz: (a.i.) 1. düşünme. 2. riayet etme.

līk: (f.e.) lakin, fakat, amma, ancak.

līka: (a.i.) eskiden mürekkep hokkasına

konulan lif, lök.

likel: (f.i.) armut, enberut.

lisān: (a.i.) dil; konuşulan dil.

luġāt: (a.i.) 1. kelime, söz. 2. her milletin

konuştuğu dil ve bu dilin her

kelimesi. 3. lügat kitabı (sözlük).

luġat-ı manzūme: (a.tam.) manzum sözlük.

luṭf: (a.i.) 1. hoşluk, güzellik. 2. iyi

muamele; iyilik.

luṭf-ı Ḥaqq: (a.tam.) Allah'ın lütfü.

luṭf-ı Ḥudāvend-i Celīl: (a.f.tam.) Büyük

Allah'ın lütfü.

luṭfullāh: (a.i.) Allah'ın iyiliği, lutfu.

lüb: (a.i.) iç, öz.

M

mā: (f.zam.) biz.

ma'āz: (a.i.) sığınacak yer.

ma'āzallah: (a.nida.) 1. yegane sığınacak

Allah'dır. 2. Allah korusun, Allah

esirgesin, Allah saklasın.

mā-cerā: (a.i.) cereyan eden, geçen, olup

geçen şey.

mācid: (a.s.) şan ve şeref sahibi olan.

māde: (f.s.) dişi.

māde-i miş: (f.tam.) koyunun dişisi.

māde-gān: (f.i. mādē'nin c.) dişiler.

māde-gāv: (f.b.i.) inek.

ma'den: (a.i.) maden.

ma'den-i dāniş: (f.tam.) bilim, bilgi
madeni.

māder: (f.i.) anne, ana, ümm.

māder-celeb: (f.b.s.) piç, babası belli
olmayan.

mağbūn: (a.s.) 1. alış verişte aldanmış
olan. 2. şaşkın, şaşırılmış.

mağlūb: (a.s.) galebe edilmiş, kendisine
üstün gelinmiş, yenilmiş, yenilen.

mağrib: (a.h.i.) garb, batı tarafında olan
memleketler.

mağrūr: (a.s.) 1. gururlu. 2. bir şeye
güvenen 3. güvenilmeyecek şeye
güvenip aldanan, kendini beğenmiş
4. büyüklük taslayan kimse.

mağz: (f.i.) 1. beyin, dimağ. 2. iç, öz. 3.
akıl.

mağz-pūsīde: (f.b.s.) akli çürümüş, akli
eskimiş; içi geçmiş.

māh: (f.i.) 1. astr. ay. 2. senenin on ikide
bir kısmı, ay, şehir.

māh-ı Nahşeb: (f.i.) Mukannâ adlı ve
Horasanlı bir şahsın Nahşeb
(Nesef) şehrinde Siyam Dağının
eteğinde, maharet ve san'atle kuyu
içinden doğar halde gösterdiği ay
şekli.

māh-ı nev: (f.b.i.) yeni ay.

maḥall: (a.i.) yer, mekan.

maḥalle: (a.i.) bir şehir veya kasabanın
bölündüğü kısımlardan her biri.

maḥbūb: (a.s.) muhabbet olunmuş, sevilen,
sevgili.

maḥbūbe: (a.s.) muhabbet olunmuş, sevilen
sevilmiş kadın.

maḥdūm: (a.i.) 1. oğul, evlat.[aslı
"hizmet edilmiş" manasındadır].

maḥfe: (a.i.) deve, katır gibi hayvanların
sırtına konulan ve içine iki kişi
oturabilen kapalı vasıta.

māhī: (f.i.) balık.

māhir: (a.s.) 1. maharetli, hünerli, elinden
iş gelir, becerikli.

maḥlaş: (a.i.) 1. halas olunacak,
kurtulacak yer. 2. bir kimsenin
ikinci adı. 3. eskiden şâirlerin
şiiirlerinde kullandıkları ad.

maḥlaş-ı pāki: (a.tam.) temiz mahlas.

māh-nev: (f.b.i.) ayın ilk hali, Yeniay

maḥşūş: (a.s.) 1. husûsîleşmiş, başkasında,
başkasında bulunmayan, yalnız bir
kimseye ait olan. 2. birine ayrılmış
olan.

māh-tāb: (f.b.i.) 1. ay ışığı, mehtap. 2. on
dört gecelik ay.

ma'hūde: (a.s.) 1. ahdolunmuş, bilinen;
sözleşilen. 2. sözü geçen. 3. meç.
fenâ bilinen kadın.

mahv u telef: (a.i.) yok olma, harap olma,
ortadan kalkma.

maḥzūn: (a.s.) hüzünlü, tasalı, kaygılı.

maḥāmāt: (a.i. makam'ın ç.) 1. makamlar.
2. meclisler, topluluklar.

maḥaşş: (a.i.) makas.

maḥbūl: (a.s.) 1. kabul olunmuş. 2. hoş

karşılanan, beğenilen.
 maḳdem: (a.i.) gelme; dönüp gelme.
 mākiyān: (f.i.) tavuk.
 maḳşad: (a.i.) kasdolunan, istenilen şey.
 maḳūle: (a.i.) 1. takım, çeşit, soy. 2. mant.
 ulam 3. s. ilim tasnîfi yapılmış.
 ma'kūs: (a.s.) aks olunmuş, tersine
 çevrilmiş, başaşağı olmuş.
 māl: (a.i.) 1. bir kimsenin tasarrufu
 altında bulunan değerli ve gerekli
 şey. 2. varlık, servet. 3. para, nakit,
 gelir. 4. tüccar eşyası.
 māl-a-māl: (a.zf.) çok dolu, dopdolu.
 mām-ı nāf: (f.i.) ebe karı.
 ma'mūr: (a.s.) bayındır, şenlikli.
 ma'nā: (a.i.) 1. mana, anlam. 2. iç, içyüz. 3.
 rüya, düş. 4. akla yakın sebep.
 mānden: (f.mas.) 1. benzemek 2. kalmak.
 mānend: (f.i.) benzer, eş.
 Mānī: (f.i.) meşhur Çinli nakkaşın adıdır.
 ma'nī-i cān-ı men
 maḳşib: (a.i.) devlet hizmeti, me'mûriyet.
 2. makam, rütbe, derece, orun
 Mantıḳu't-tayr: (kuş dili) Şeyh Ferîd-
 üd-dîn-i Attar'ın ahlaki fikirlerle
 süslü meşhur manzum eseri.
 manzûme: (a.i.) 1. sıra, dizi, takım;
 sistem.
 2. vezinli, kafiyeli söz, şiir.
 mār: (f.i.) yılan.
 mār-ı şeydāyī: (f.tam.) engerek yılanı.
 mārā: (f.zam.) biz, bizi.
 margazan: (f.i.) mezarlık.
 ma'rifet: (a.i.) 1. hüner. 2. bilme, biliş.

maşş: (a.i.) emme, emerek çekme, soğurma
 māst: (f.i.) yoğurt.
 maşûn: (a.s.) 1. saklanmış, mahfuz.2.
 sıyânet olunmuş, korunmuş,
 korunan. 3. salim, sağlam.
 māş: (f.i.) bürülceye benzeyen fasulyenin
 iki türü.
 maşrık: (a.i.) Güneş'in doğduğu taraf,
 doğu.
 maşrû': (a.i.) sara illetine tutulmuş, saralı.
 ma'sûḳ: (a.s.) sevilen, sevilmiş erkek.
 mātēm: (a.i.) 1. hüznün, keder ve musibet
 zamanındaki ağlayış, yas; yaslı,
 kederli bulunma, (bkz: şîven). 2.
 Muharrem ayının ilk on gününde
 Hz. İmâm-ı Hüseyin için yas
 tutarak mersiyeler okuma âdeti.
 maḳlab: (a.s.) 1. talebolunan, meram,
 maksat, istenilen şey, istek. 2.
 bahis, mesele.
 maymun: (f.i.) maymun.
 maḳhar: (a.i.) 1. bir şeyin görüldüğü,
 çıktığı yer. 2. nail olma, şereflenme
 maḳhar-ı 'adl ü iḥsân: (a.tam.) ihsan ve
 adaletin mazharı, çıktığı yer.
 ma'zûl: (a.s.) azledilmiş, işin azledilmiş,
 işinden çıkarılmış.
 me'âl: (a.i.) mana, kavram, mefhum.
 me'âl-i şüy-dîde: er görüp dul kalan
 kadın.
 me'ârif
 meband: (f.i.) bağlama; kalp bağlama,
 gönül verme.
 mebzûl: (a.s.) ibzal olunmuş, bol, çok.

mecāz: (a.i.) 1. yol, geçecek yer. 2.
hakikatin, gerçeğin zıddı. 3. ed.
kendi öz manasıyla kullanılmayıp,
benzerlikle, benzetme yolu ile
başka bir manada kullanılan söz.

mechūl: (a.s.) bilinmeyen, meçhul.

meclīs: (a.i.) 1. oturulacak, toplanılacak.
2. görüşülecek bir mes'ele için bir
araya gelmiş insan topluluğu. 3.
devlet işlerini görüşmek üzere
milletvekillerinin toplanması ve bu
milletvekillerinin toplandıkları
büyük bina.

mecrūh: (a.s.) 1. cerh-olunmuş, yaralanmış
2. huk. inandırıcı sözlerle çürümüş
[fikir, mevzu', dava]

mecūs: (a.i.) zerdüş dininde bulunan halk;
ateşe tapanların bağlı buldukları
din.

mecūsī: (a.s.) mecus dininde bulunan, ateşe
tapan kimse veya mecus dinine
mensup, bu dinle ilgili olan.

meçāçenk: (f.i.) zıbık.

meded: (a.i.) yardım, imdat.

me-deh: (f.mas.) verme! (sen)

medfūn: (a.s.) defnolunmuş, gömülmüş.

medh: (a.i) övme, övüş.

medhūş: (a.s.) dehşete uğramış,
şaşırmış; korkmuş, ürkmüş.

mefhūm: (a.s.) 1. fehmolunmuş, anlaşılmış.
2. sözden çıkarılan mana, kavram.

me-fürūş: (f.mas.) satma! (sen)

meger: (f.e.) meğer, oysa ki, halbuki.

meges: (f.i.) sinek.

meges-rān: (f.b.i.) yelpaze, sineklik.

megrāy: (f.i.) meyl etme!!

meh: (f.i.) ay.

me-ḥāh: (f.mas.) isteme! (sen)

mehār: (f.i.) 1. devenin burnuna geçirilen
burunluk. 2. yular, dizgin.

me-ḥōr: (f.mas.) yeme! (sen)

mejeng: (f.i.) anahtar, miftāh.

mekārim-perver: (a.f.b.s.) mekarime
sahip olan.

mekān: (a.i.) mekan, yer.

mekīden: (f.mas.) emmek.

mekr: (a.i.) 1. hile, düzen, dubara. 2. hile
ile aldatma, maksadından
vazgeçirme (birini).

meks: (a.i.) durma, bekleme, bir yerde
kalma, eğlenme.

mekteb: (a.i.) 1. yazı yazacak yer. 2. okul.

mektūb: (a.s.) 1. yazılmış. 2. mektup.

mektūm: (a.s.) 1. ketmolunmuş, gizli, saklı.
2. hükümetten gizli tutulan.

me'kūlāt: (o.i me'kūl'un ç.) yiyecekler.

melaḥ: (f.i.) çekirge.

melāmet: (a.i.) ayıplama, kınama, çıkışma.

melek: (a.i.) Allah'ın nurdan yarattığı
varlıklar.

meleng: (f.i.) ergen.

melūm: (a.s.) levmolunmuş, azarlanmış.

me'mūl: (a.i.) istek, dilek.

memzūc: (a.s.) mezcolunmuş,
karıştırılmış, karışmış, karışık.

men: (f.zam.) ben.

menāl: (a.s.) 1. nail olunan, sahip olunan,
ele geçirilen şey. 2. yetiştirme, nail
olma.

menāre: (a.i.) 1. minare. 2. ışık kulesi.

menba': (a.i.) 1. kaynak. 2. pınar.

mendel: (f.i.) 1. afsuncuların afsun
yaparken etraflarına çizdikleri
daire. 2. öd ağacı, Hint öd ağacı.

mendiş: (f.i.) döşeme, bisāt.

mengüş: (f.i.) küpe.

menhūs: (a.s.) nuhusetli, uğursuz.

menhūse: (a.s.) nuhusetli, uğursuz.

me-nih: (f.i.) koyma! (sen)

meniş: (f.i.) huy, tabiat.

Mennān: (a.s.) [Allah adlanndandır] çok
ihsan eden, veren, ihsanı bol.

mensüb: (a.s.) bir kimseye, bir şeye nisbeti
olan, bir şeyle ilgisi bulunan.

me'nūs: (a.s.) ünsiyet olunmuş, alışılmış;
alışık.

me-nūş: (f.mas.) içme! (sen)

me-pindār: (f.mas.) sanma! (sen)

me-pūş: (f.mas.) kapama! (sen)

merā: (f.zam.) bana.

merām: (a.i.) istek, maksad, niyet.

merd: (f.i.) 1. adam, insan. 2. erkek. 3. özü,
sözü doğru, kabadayı, yiğit.

merd-i suhan-dān: (f.b.s.) güzel söz bilen
ve söz söyleyen insan.

merdüm: (f.i.) 1. insan, adam. 2. gözbebeği.

merdümek: (f.i.) 1. küçük adam. 2.
mercimek, gözbebeği.

merdümek-i çeşmi cihān: (f.a.b.s.)
Dünyanın gözbebeği.

merdüm-keş: (f.b.i. ve. s.) lider, önder. 2.
adam öldüren.

me-renc: (f.mas.) incitme! (sen)

me-rev: (f.mas.) gitme! (sen)

merġ: (f.i.) 1. çayır, çimen, 2. sebze.

merg: (f.i.) ölüm.

mergūl: (a.s.) bükülmüş, kıvrılmış [saç].

merhamet: (a.i.) şefkat gösterme, acıma.

merhūn: (a.s.) 1. rehin edilmiş, ödünç
alınan bir şeye karşı, garanti olarak
verilen şey. 2. muayyen zaman, bir
şeye bağlı.

merīz: (f.i.) sınır, serhad

merkeb: (a.i.) 1. rükubedilecek, binilecek
şey, binek. 2. vapur, gemi, kayak
gibi şeyler. 3. eşek. [dilimizde
yalnız "eşek" manasına kullanılır]

merkeb-i Cem: (a.tam.) hafif esintili
havaya verilen bir tür özel ad.

mermer: (a.i.) mermer, [aslı Yunancadır]

meretebe: (a.i.) 1. derece, basamak. 2. rütbe;
paye. 3. miktar.

meretebe-yi i'cāz: (a.tam.) güzel söylemenin
son haddi.

mervārīd: (f.i.) inci.

merverā: (f.zam.) ona.

merz: (f.i.) 1. yer, toprak. 2. sınır, ser-had.

merz-bān: (f.b.i.) hudut muhafızı, sınır beyi

merz-i büm: (f.i.) hududu belli memleket,
ülke.

meşāne: (a.i.) sidik kavuğu.

mescīd: (a.i.) secde edilecek, namaz
kılınacak yer, küçük cami.

meşelâ: (a.zf.) misal olarak, şunun gibi, söz gelişi.
mesîre: (a.i.) seyir edilecek, gezilecek yer.
meske: (f.i.) tereyağı.
mesned: (a.i.) 1 isnad edilen, dayanılan şey
2. rütbe, derece, paye, makam.
mesned-ârâ: (a.f.b.s.) mesnede süs veren, o mesnedde bulunan.
mesned-ârâ-yı şadâret: (f.b.s.) sadrazamlık makamının süsü
mesrûr: (a.s.) sürurlu, memnun, sevinmiş; meramına ermiş.
mes'ûd: (a.s.) saadetli, bahtiyar, kutlu.
mestûre: (a.s.) 1. setr olunmuş, örtülü, kapalı, gizli. 2. açık açık gzymeyen namuslu kadın.
meşakkat: (a.i.) yorgunluk, sıkıntı.
me-şev: (f.mas.) yakın olma! (sen)
meşhûr: (a.s.) şöhretli, şöhret kazanmış.
me-şiken: (f.mas.) kırma! (sen)
me-şükun: (f.i.) incitme! (sen)
meşreb: (a.i.) yaratılış, tabiat, mizaç; huy ahlak.
meş'ûm: (a.s.) uğursuz.
meşveret: (a.i.) müşaverede bulunma, danışma.
me-tâb: (f.mas.) çevirme! (sen)
metâ': (a.i.) 1. satılacak mal, eşya. 2. sermaye, elde bulunan varlık.
mevfûr: (a.s.) çoğaltılmış, çok, bol.
mevîz: (f.i.) kuru üzüm.
Mevlâ: (a.s.) 1. efendi, sahip, mâlik. 2. Allah. 3. kul, köle azat eden. 4. velayeti olan, velî karışmaya hakkı

olan.
mey: (f.i.) şarap, hamr, bade.
mey-ḥōş: (f.s.) mayhoş, ekşimtrak.
meyl: (a.i.) 1. eğilme, eğiklik; akıntı. 2. sevmeye, tutulma. 3. gönül akışı.
me'yûs: (a.s.) ye'ise düşmüş, ümîdi kesilmiş, ümitsiz.
mezâr: (a) mezar, ölünün defnedildiği yer.
mezîd: (a.i.) 1. artma, arttırma, çoğalma. 2. s. artmış, arttırılmış, büyümüş.
mezîden: (f.mas.) emmek.
mezket: (f.i.) secde edilecek, namaz kılınacak yer, küçük cami.
mezmûm: (a.s.) 1. zemmolunmuş, yerilmiş. 2. beğenilmemiş.
mıkrâz: (a.i.) kesecek alet, makas.
mışrâ': (a.i.) 1. kapı kanadı. 2. ed. manzum bir parçayı meydana getiren satırlardan herbiri.
mızrak: (a.i.) uzun saplı, ucu sivri demirli savaş aleti, kargı.
micmer: (a.i.) buhurdan, içinde tütsü yakılan kab.
mî-çeked: (f.mas.) damlar, damlayam.
miftâh: (a.i.) 1. anahtar. 2. şifre cetveli.
miftâh-ı der: (a.f.tam.) kapı anahtarı.
mîğ: (f.i.) kara bulut, ebr.
mî-güyî: (f.mas.) söylersen! (sen)
mih: (f.i.) ay.
mî-ḥ'âhî: (f.mas.) istersen! (sen)
mîhmân: (f.i.) misafir, konuk.
mihmânî: (f.i.) 1. misafirlik. 2. ziyafet.
miḥnet: (a.i.) 1. zahmet, eziyet. 2. gam, musibet, keder, sıkıntı, dert.

mihr: (f.i.) 1. Güneş, hürşid, āf-tāb
mihr ü meh: (f.i.) Güneş ile Ay. 2. sevgi, muhabbet. 3. eylül ayı.
mihrās: (a.i.) elvan yapmakta kullanılan şeyleri ezmeğe mahsus bir âlet.
mihr-ban: (f.b.s.) şefkatli, merhametli, muhabbetli, güleryüzlü, yumuşak huylu.
mihrbāni: (f.b.i.) sevgi, dostluk
mihter: (f.s.) daha büyük.
millet: (a.i.) 1. din, mezhep. 2. bir dinde veya mezhepte bulunanların topu. 3. sınıf, topluluk.
mi'mār: (a.i.) inşaat planlarını yapan ve bunların kurulmasına bakan kimse.
mī-müstered: (f.mas.) döşer! (o)
mīnā: (f.i.) 1. şarap şişesi. 2. şişe; cam; billur.
mīne: (f.i.) erik.
mīnigerem: (f.mas.) bakarım! (ben)
minḡar: (a.i.) 1. yırtıcı kuş gagası. 2. taşçı kalemi.
minḡar-ı gül: (a.f.tam.) gül gagası.
minmāş: (f.i.) kıl yolacak alet, çize.
mīnū: (f.i.) 1. cennet, bihişt, firdevs. 2. şişe.
mīr: (f.i.) amir, baş; kumandan; bey; vali.
mīr-bār: (f.a.b.i.) kapıcı kahyası.
mirrīḡ: (a.h.i.) astr. Dünya'dan sonra Güneş'e en yakın olan seyyare (gezegen), Sakit, Mars.
mis: (f.i.) bakar.
misāfir: (a.i.) misafir, konuk.
mişāl: (a.i.) örnek.
mişbāḡ: (a.i.) 1. kandil, çıra, meşale; az

ışıklı kandil.
mişl: (a.i.) benzer, kat.
mişmāş: (a.mas.) karıştırmak, şüriden.
misrād: (f.i.) helal.
miş: (f.i.) koyun.
mişelik: (f.i.) meşelik, meşeli dağ.
mī-şināsem: (f.mas.) anlarım! (ben)
mişvāz: (f.i.) sarık, destār.
mīve: (f.i.) meyva, yemiş, bār.
mīve-yi dīl: (f.b.s.) gönlün meyvesi, şiir.
miyān: (f.s.) 1. orta vasat. 2. meyan, aralık.
miyān-gīr: (f.b.s.) ara bulucu, mutavassıt.
mī-endīş: (f.b.s.) düşünürüm!
mīz: (f.i.) 1. sofrā, maide. 2. misafir, konuk. 3. s. temiz.
mīz-āb: (f.i.) su yolu, oluk.
mīzbān: (f.b.i.) misafiri, konuğu ağırlayan; ev sahibi.
mī-zenend: (f.mas.) vururlar! (onlar)
mu'allā-gevher: (a.f.b.s.) yüksek, ulu cevher; hazine; çok kıymetli.
mu'ānid: (a.s.) inatçı, kimseye uymayan.
mu'āvin: (a.s. ve i.) muavenet, yardım eden, yardımcı.
mu'ayyen: (a.s.) 1. tayin edilmiş, belli, belirli. 2. kararlaştırılan.
mūbedān: (f.i. mūbed'in c.) ateşperestlerin reisleri, alimleri, filozofları.
muḡḡik: (a.s.) güldüren, güldürücü.
muḡ: (f.i.) derin, çukur.
muḡ: (f.i.) ateşe tapan.
muḡlim: (a.i.) oḡlancı.
muḡābā: (a.i.) korku, ihtiraz, çekingenlik.

muḥāl: (a.s.) mümkün olmayan, olamaz, olmaz, olmayacak.

Muḥammed: (a.h.i.) Yüce Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav)

muḥdeş: (a.s.) ihdas edilmiş, sonradan meydana gelmiş, eskiden olmayan.

muḥḥ: (a.i.) anat. ilik.

muḥkem: (a.s.) 1. tahkim edilmiş, sağlam kılınmış, sağlam, berk, sağlamlaştırılmış, kuvvetli. 2. huk. değiştirilmesi mümkün olmayan yazı, söz.

muḥtāc: (a.s.) 1. ihtiyacı olan, kendisine bir şey lâzım olan, bir eksiği olup onu tamamlamak isteyen. 2. yoksul, fakir.

muḥtaşar: (a.s.) ihtisar edilmiş, kısaltılmış, kısaltma, kısa.

muḥtesib: (a.s.) 1. [eskiden] belediye işlerine bakan me'mur, belediye me'muru. 2. [eskiden] polis ve belediye işlerine bakan me'mur.

muḥzır: (a.i.) 1. [eskiden] şeriat mahkemelerinde mübaşir hizmetini gören kimse. 2. ask. Yeniçeri ocağında bir yere bağlı bulunmayan müstakil, (bağımsız) bir kumandan.

muḥaddem: (a.s.) 1. takdim edilen, sunulan [küçükten büyüğe-]. 2. önde olan, önden giden. 3. önce gelen, önceki [zamanca]. 4. değerli, üstün.

muḥīm: (a.s.) ikamet eden, oturan.

mūl: (f.mas.) oynaşmak.

mūmbār: (f.i.) 1. koyun ve benzeri hayvanların kalın bağırsağı. 2. bağırsak, kıyma, pirinç ve şâire ile doldurularak yapılan bir yemek.

mū-miyān: (f.i.) (kıl belli) 1. ince belli. 2. şarkı ve bestelerin üçüncü mısrası.

muntazam: (a.s.) 1. intizamlı, sıralanmış, düzgün, derlitoplu. 2. tertipli.

muntazır: (a.s.) intizar eden, gözleyen, bekleyen.

mūr: (f.i.) 1. karınca 2. yoksulluk, fukaralık sembolü.

murād: (a.i.) 1. arzu, istek, dilek. 2. maksat, meram.

murğ: (f.i.) kuş, tayr.

murğ-āb: (f.b.i.) 1. su kuşu. 2. ördek. 3. kurbağa, dıfdal, guk.

murğ-ı dil: (f.b.i.) gönül kuşu.

murğ-ı şeb-āvīz: (f.b.i.) ishak kuşu.

mūrī: (f.i.) baca.

Mūsā: (a.h.i.) 1. Sînâ yarımadasında Eymen vadisinde Tür dağında Allah'ın lûtfuna mazhar olarak kavmine "Evâmir-i aşere" (on emir) adı altında ahlâk ve prensip kaidelerini bildiren peygamber. [Mısır'da Firavunların İsrail oğullanna zulmettikleri sırada dünyâya gelmiş ve ölümden kurtulması için bir sepet içinde Nil Nehri'ne atılmış, kurtanlık büyüdüktan sonra Firavuna, asasını (asa-yi Musa'yı) yılan şekline sokmak mucizesini göstermiş ve

- bu suretle kavmini Mısır'dan dışarı çıkarmak müsaadesini almıştır. Kızıldeniz kıyısına gelince asâsiyle denizi yarararak kavmini geçirmiş ve arkadan gelen Firaun ve adamları tekrar birleşen su içinde kalmıştır].
- muşaffâ: (a.s.) tasfiye edilmiş, süzölmüş, yabancı maddelerden ayrılmış.
- muşallâ: (a.i.) 1. namaz kılmağa mahsus açık yer, namâz-gâh. 2. cami civarında cenaze namazı kılınan yer
- muşâhib: (a.s.) 1. biriyle musahabe eden, sohbetinde bulunan, konuşan, arkadaş 2. büyük bir zatın yanında bulunarak onu sözüyle sohbetiyle eğlendiren. 3. padişahların hususi işlerinde bulunanlardan her biri.
- muşavver: (a.s.) 1. tasvirli, resimli. 2. tasarlanmış, düşünölmüş.
- müsi: (f.i.) ustura.
- müsi: (a.s.) 1. vasiyet eden; birini vasi gösteren. 2. tavsiye eden.
- müş: (f.i.) fare.
- muî: (a.s.) 1. itaat eden, boyun eğen, münkad. 2. bağı, tabî.
- muttaşıl: (a.s.) 1. ittisal eden, ulaşan, kavuşan, bitişen. 2. aralıksız, hiç durmadan, biteviye, dem-be-dem.
- muvaffak: (a.s.) 1. Allah'ın yardımına ulaşmış, işi rast gitmiş [kimse]. 2. başaran, beceren.
- muvâfık: (a.i.) uygun, yerinde.
- mu'vacc: (a.s.) yılankavi, dalgalı.
- müy: (f.i.) kıl.
- müze: (f.i.) çizme.
- mużtarib: (a.s.) ıztırabı, sıkıntısı olan.
- mübârek: (a.s.) bereketli, feyizli.
- mübtezel: (a.s.) 1. pek bol ve ucuz [şey]. 2. orta malı, ortaya düşmüş [kadın, kız]. 3. değersiz, hor kullanılan.
- mücerred: (a.s.) 1. tecrid edilmiş, soyulmuş, çıplak. 2. tek, yalnız.
- mücrim: (a.s.) cürüm işlemiş, suçlu (sanık).
- müdde'iyân: (a.i.) davada karşılıklı iki taraf.
- müddeî: (a.s.) 1. iddia eden, davacı. 2. bir hükümde ayak direyen.
- müfham: (a.s.) ifhâm edilmiş, susturulmuş, yıldırılmış.
- müflis: (a.s.) 1. iflas etmiş, parasız, züğürt. 2. top atmış [ticarete].
- müfsid: (a.s.) ifsad eden, bozan.
- müjde: (f.i.) 1. muştı, sevinç haberi, beşaret, büşrâ. 2. hayırlı, sevinçli bir haber getirene verilen bahşış
- müjde-ber: (f.b.s.) müjde veren
- müje: (f.i.) 1. gam, kaygı, tasa. 2. bela, musibet.
- mül: (a.i.) şarap; mey ü mül: bade, şarap.
- mülevves: (a.s.) 1. telvîs edilmiş, kirli, pis. 2. intizamsız, karışık.
- mülk: (a.i.) 1. ev, dükkan, arazî gibi taşınmaz ve gelir getiren mal. gayr-i menkûl. 2. bir devletin ülkesi.
- mültezem: (a.s.) 1. iltizam olunmuş, lüzumlu, gerekli görölen. 2.

- kayırılan.
- mülzem: (a.s.) 1. ilzam edilen, baskın çıkararak susturulan, susturulmuş kimse [bir bahiste]. 2. lüzumlu. görülmüş, gerektirilmiş.
- mü'mîn: (a.s. ve i.) iman etmiş, İslâm dinine inanmış, İslâm, müslüman.
- mümkîn: (a.s.) mümkün, olabilir, olabilen.
- mümtâz: (a.s.) 1. imtiyazlı, ayrı tutulmuş, üstün tutulmuş. 2. seçkin.
- münâfık: (a.s.) 1. nifak sokan, ikiyüzlülük eden, iki yüzlü. 2. Hz. Muhammed zamanında, kafirlikte devam ettiği halde kendisini Müslüman gösteren
- münâsib: (a.s.) 1 yerinde. 2. yakışık, yaraşık
- münc: (f.i.) arı; münc ü zünbūr: arı.
- müneccim: (a.s. ve i.) 1. yıldızların hareket ve vaziyetlerinden ahkâm çıkararak, yıldız falına bakan kimse, falcı. 2. astrologie ile uğraşan kimse.
- münîr: (a.s.) nurlandıran, ışık veren, parlak
- münserih: (a.s.) 1. hızlı hızlı giden [hayvan]. 2. i. ed. aruz bahirlerinden birinin adı. bizde en çok kullanılan vezni şudur: müfteilün fâilün müfteilün fâilün.
- müntehab: (a.s.) güzide
- mürâ'ât: (a.i.) 1. hıfzetme, aklama. 2. göz ucuyla bakma. 3. gözetme, koruma.
- mürâ'ât-i nazîr: (a.i.) ed. mana bakımından birbirine uygun kelimeleri bir cümlede toplama.
- mürâdif: (a.s.) 1. bir manada olan kelime eş anlam, sinonim, müteradif. 2. arkadaş, refik.
- mürâî: (a.s.) 1. iki yüzlü kimse. 2. (riayet'den) s. riayet eden, saygı gösteren.
- mürde: (f.s. ve i.) ölü, ölmüş.
- mürde-güy: (f.s. ve i.) ölü, ölmüş.
- müretteb: (a.s.) 1. tertibolunmuş, dizilmiş, yerli yerine konulmuş. 2. ayrılmış. 3. sonradan kurulmuş.
- müsâfir: (a.i.) misafir.
- müşelle: (a.s.) üçleştirilen, üçlü, üç.
- müşhil: (a.s. ve i.) kolaylaştıran.
- müsta'mel: (a.s.) 1. kullanılmış. 2. eski, köhne.
- müste'âb: (a.s.) istitabe edilen, hoş, güzel bulunan.
- müstmend: (f.s.) 1. üzüntülü, kederli. 2. biçare, zavallı. 3. talihsiz, mutsuz.
- müşkil: (a.s.) 1. güç, zor, çetin. 2. i. engel, güçlük, zorluk, çetinlik.
- müş: (f.i.) 1. yumruk; tokat. 2. meç. avuç.
- müş'âkka: (a.s.) başka bir kelimedenden türemiş, iştihak etmiş
- müşterek: (a. s.) 1. iştirak eden, ortak [olan], ortaklaşa. 2. birlik; el birliğiyle yapılan.
- Müşterî: (a.h.i.) astr. Sakıt, Erendiz, Jüpiter, Mars.
- müterâdif: (a. i.) 1. teradüf eden, birbirine tabi bağlı olan; birinin ardı sıra giden. 2. gr. yazılışı ayrı, manası bir olan [kelime], eşanlamlı,

anlamdaş, sinonim.
müttehem: (a.s.) 1. kabahatli, suçlu. 2. huk. ceza muhakemeleri usulü kanununa göre bir heyetçe cinayetle itham edilen ve muhakeme edilmesi kararıyla cinayet mahkemesine çıkarılan sanık.

müzd: (f.i.) ücret, karşılık.

müzd-ver: (f.b.s.) ücret ile çalışan.

müzeyyen: (a.s.) zinetlendirilmiş, süslü,

N

nāb: (f.s.) 1. halis, saf, arı. 2. katıksız. 3. berrak.

nā-bedīd: (f.s.) gözükmeyen, görünmeyen.

nā-bekār: (f.a.b.s.) 1. işsiz, işe yaramaz. 2. haylaz, yaramaz, hayırsız.

nā-bīnā: (f.b.s.) a'ma, gözü görmez, anadan doğma kör.

nā-būd: (f.b.s.) 1. yok olan, bulunmayan. ma'dum. 2. sonradan yok alan. 3. iflas etmiş, perişan olmuş.

nā-dān: (f.s.) cahil.

nā-dānī: (f.i.) cehalet.

nā-dāšt: (f.b.s.) utanmaz, hayasız.

nādim: (a.s.) nedamet duyan, pişman olan.

nādire: (a.i. ve s.) nadir olan şey.

nādire-gū: (f.b.s.) güzel fıkralar anlatan, nükteli sözler söyleyen, zarif [kimse].

nāfe: (f.i.) 1. misk ahusu denilen hayvanın göbeğinden çıkarılan bir çeşit misk, koku. 2. derisinden kürk yapılan

hayvan postlarının karnı altındaki deri kısmı. 3. mec. güzelin, sevgilinin saçı.

nāfe-i müşk: (f.b.s.) misk kokusu

nā-gāh: (f.b.s.) 1. vakitsiz. 2. zf. ansızın, birdenbire.

nā-gehan: (f.zf.) vakitsiz, birdenbire, ansızın.

nağme: (a.i.) 1. ahenk, ezgi, güzel ses. 2. bir kimsenin nazlanarak yapmacıkla söylediği söz.

nağz: (f.s.) güzel, iyi, göze hoş görünen.

nā-hālef: (f.a.b.s.) soyuna çekmeyen, hayırsız evlad.

naḥcīr: (f.i.) 1. av, şikar. 2. av yeri, avlak.

nāhid: (f.i.) 1. Venüs (Zühre) gezegeni, Çulpan. 2. yeni yetme kız.

nā-ḥudā: (f.b.s.) 1. gemi kaptanı. 2. Allahsız, Allaktan korkmaz.

nāḥun: (f.i.) tırnak.

nāḥun-zen: (f.b.i.) birine iftira eden, fitneci, koğucu.

nā-kām: (f.b.s.) 1. maksadına erişememiş, 2. yoksun kalmış, nasipsiz.

naḥd: (a.i.) 1. akçe, maden para. 2. para olarak bulunan servet. 3. peşin para.

naḥd-i nā-revā: (a.b.i.) geçmez akçe.

nā-kerdīde: (f.b.s.) inatçı; dine gelmeyen kafir.

nā-kes: (f.b.s.) 1. nekes, cimri, pinti. 2. insaniyetsiz, alçak.

naḥḳād: (a.s.) 1. nakd eden, paranın kalpını sağlamından ayıran. 2. bir şeyin

iyisini kötüsünden ayıran. 3.
 tenkidçi. 4. imam, hatip; kayyum.
 naḳḳāş: (a.i.) nakış işleyen, nakışçı.
 naḳş: (a.i.) 1. noksan, eksiklik. 2. eksiltme,
 azaltma.
 Naḳş-ı Cihān: (a.tam) İsfahan'da bir bahçe
 ismi.
 naḳş-ı elvān: (a.f.tam.) bukalemun.
 naḳş-ı kemāl (a.tam.) olgunluk eksikliği
 nāḳūs: (a.i.) 1. Hıristiyanlarda ibadet
 vaktini bildirmek üzere kilisede
 çalınan çan. 2. fanus, çan biçiminde
 olan şişe.
 nāle: (f.i.) inleme, inilti.
 nāle vü zār: (f.i.) inleme, inilti ile ağlama
 anları.
 nāliş: (f.i.) inleyiş, inleme, inilti.
 nām: (f.i.) 1. isim, ad. 2. ün, lakab.
 nām-dār: (f.b.s.) namlı, ünlü.
 nāme: (f.i.) 1. mektup. 2. sevgiye ve aşka
 dâir yazılmış mektup. 3. kitap,
 mecmua.
 nāmūs: (a.i.) 1. kanun, nizam. 2. ar, edep,
 nā-mübārek: (f.a.b.s.) uğursuz,
 meymenetsiz.
 nā-mülāyim: (f.a.b.s.) 1. uymaz, uygunsuz.
 2. sert, ēetin.
 nān: (f.i.) ekmek.
 nān-vān: (f.i.) ekmek yapan, ekmekçi.
 nān-ı şāh: (f.b.s.) padişahın verdiği dirlik.
 nā-puḥte: (f.b.s.) 1. pişmemiş, çiğ. 2. mec.
 tecrübesiz, acemi, dimek.
 nār: (f.i.) nar.
 nāreng: (f.i.) 1. turunç. 2. portakal.

nā-revā: (f.b.s.) yakışmaz.
 Naşārā: (a.i.) Hıristiyanlar.
 nāsere: (f.i.) ayarı bozuk [para].
 nā-sezā: (f.b.s.) yakışmaz.
 naşīb: (a.i.) 1. pay, hisse. 2. birinin elde
 edebildiği şey. 3. Allah'ın kısmet
 ettiği şey.
 naşīhat: (a.i.) öğüt, pend.
 naşīr: (a.s.) yardımcı, yardım eden.
 nāsir: (a.s.) nesir yazan; yayan, saçan.
 nā-süfte: (f.b.s.) delinmemiş.
 nā-şād: (f.b.s.) hüznü, gamlı, kederli,
 tasalı.
 nā-şitā: (f.b.i.) aç, gürisne.
 nāḫīka: (a.i.) 1. düşünüp söyleme hassası,
 kuvveti. 2. düzgün, dokunaklı söz
 söyleme.
 nāḫūr: (a.i.) bağ, bahçe bekçisi, rez-bān.
 nā-tuvān: (f.b.s.) zayıf, kuvvetsiz.
 nā-ümīd: (f.b.s.) ümitsiz, ümidi kırılmış.
 nāvek : (f.i.) ok, tir, ḫadeng.
 nāvek-endāz: (f.b.s.) ok atıcı, okçu.
 nāvek-endāz-ı edeb: (f.b.s.) hoca, pir.
 nā-yāb: (f.b.s.) bulunmaz.
 nāz: (f.i.) 1. kendini beğendirmek için
 takınılan yapmacık, cilve, işve, şive.
 2. bir şeyi beğenmiyormuş gibi
 gözükmek.
 nażar: (a.i.) 1. bakma, göz atma. 2. düşünme
 mülhaza. 3. göz değme, isabet-i
 ayn.
 nażarān: (a.zf.) 1. göre, bakıma göre,
 bakarak, bakılırsa. 2. nisbeten,
 nisbetle, kıyaslayarak.

- nāz-bāliş: (f.b.i.) yastık.
- nāzım: (a.s.) 1.tanzim eden, nizâma koyan, düzenleyen. 2. ed. nazım haline koyan, manzume yazan.
- nāzım-ı dīn ü devlet: (a.tam.) Allah.
- nāzil: (a.s.) 1. yukarıdan aşağı inen, inici. 2.yere konan, bir yerde konaklayan
- naẓīr: (a.s.) benzer, eş.
- naẓm: (a.i.) 1. dizme, tertib etme, sıraya koyma. 2. sıra, tertip. 3. ed. vezinli, kafiyeli söz.
- naẓm-ı dil-keş: (a.f.tam) gönül çekici nazm
- naẓm-ı şā'ir: (a.tam.) şairlerin nazmı, eseri.
- nāzūk: (f.s.) 1. ince, narin, 2. terbiyeli, . saygılı. 3. güzel, zarif
- nāzūk-ṭab': (f.a.b.s.) nazik tabiatlı.
- ne bāşed: (f.e.) olur, ola, ne olacak.
- nebāz: (a.i.) kımıldanmak, cünbiden.
- nebehre
- nebīre: (a.i.) torun [erkek]
- nebīse: (a.i.) torun [kız].
- nebved
- neces: (a.i.) pislik, murdarlık.
- necm: (a.i.) yıldız, ahter, sitare.
- necm-i mes'ūd: (a.tam.) saadet yıldızı.
- nedāred: (a.i.) tazelik, parlaklık.
- nefes: (a.i.) 1. soluk. 2. soluk alacak kadar grçrn zaman, dem.
- nef'in
- nefīs: (a. s.) pek hoş, çok hoş giden, en güzel, çok beğenilen.
- nefrīn: (f.i.) 1. ilenç, bed-dua. 2. lanet okuma, sövüp sayma.
- negū: (f.i.) bir erik türü, mīne.
- negūhīden: (f.b.s.) kötü, çirkin.
- nehend: (f.mas.) korlar! (onlar)
- nehīden: (f.mas.) fikr etmek, düşünmek, sigāliş.
- nehr: (a.i.) akarsu, ırmak.
- nekş: (a.i.) 1. 2ers çevirme, alt üst etme. 2. geri dönme.
- nekş ü hōşā: (a.s.) tenbel.
- nemā: (a.i.) 1. artma, çoğalma. 2. büyüme, uzanma.
- nemed: (f.i.) keçe, kebe.
- nemek: (f.i.) tuz.
- nemīdānend: (f.mas.) bilmezler! (onlar)
- nemmām: (a.s.) koğucu, ara bozan.
- neng: (f.i.) ayıp, utanma.
- ner: (f.s.) erkek.
- nerān: (f.s.) erkekler.
- nerē: (f.i.) 1. erkek. 2. dalga. 3. mahudenin aleti.
- nerehīd: (f.mas.) kurtulamamak; kurtulmadı! (o)
- nerm: (f.s.) yumuşak.
- nesl: (a.i.) nesil, kuşak, soy.
- neşāt: (a.i.) sevinç, neşe, şenlik.
- neşāt-āver: (a.f.b.s.) sevinç getiren.
- ne-şevēd: (f.e) olmaz.
- neşv: (a.i.) canlının büyümesi, boyatması; yeniden peyda olup hayata gelme.
- ne'üzubillāh: (a.n.) Allah'a sığınırız, Allah korusun.
- nev: (f.s.) yeni.
- nev': (a.i.) 1. çeşit, tür. 2. sınıf.
- nev-bahār: (f.b.i.) ilkbahar.

nev-bāve: (f.b.s. ve i.) 1. turfanda yemiş. 2. yeni yeşillik.
nev-cevān: (f.b.s.) taze, genç delikanlı.
neved: (f.sayı.) doksan.
nevg: (f.i.) uç; temren ucu.
nev-ḥaber: (f.i.) yeni bilgi, yeni haber.
nev-kīse: (f.b.s.) sonradan görme.
nevmīd: (f.s.) ümitsiz, ümidi kırık.
nev-peydā: (f.b.s.) yeni çıkma.
nev-rūz: (f.b.i.) 1. yeni gün. 2. Güneş'in koç burcuna girdiği gün olup rûmî martın dokuzuna rastlar, ilkbahar başlangıcı ve Celâlî takvimine göre yılbaşıdır.
nev-rūzī: (f.b.i.) nevrüz günü için hazırlanan bir çeşit macun, o gün için hazırlanan kasîde.
nev-sāle: (f.b.s.) genç; taze; küçük.
nev-zād: (f.b.s.) yeni doğmuş, yeni doğan.
nev-zāde: (f.b.s.) yeni doğmuş.
ney: (f.i.) 1. kamyş. 2. müz. ney, kamyştan yapılan düdük.
ney-süvār: (f.b.s.) çok küçük mahub.
neyyir: (a.s.) 1. nurlu, parlak, ziya-dar. 2. ışıklı cisim; cisimlenmiş nur. 3. güneş, aftar, hurşid, mihr, şems.
nezd: (f.zf.) 1. yan, kat, ind. 2. göre, nazarında, fikrinde.
nezdīk: (f.s.) yakın.
nezdīkī: (f.s.) yakınlık.
nibāḥ: (a.i.) köpek havlaması, lāyiden-i seg
nifāḥ: (a.i.) 1. münafıklık, iki yüzlülük, ara bozukluğu, bozuşukluk. 2. müslüman görünüp kafir olma.

nigāḥ: (f.i.) bakış, bakma.
nigār: (f.i.) 1. resim. 2. (resim gibi güzel) sevgili. 3. s. resmedilmiş, resmi yapılmış.
nigārīden: (f.mas.) naks etmek, eksiltme.
nigeh: (a.i.) bakış, bakma, nazar.
nigeh-bān: (f.b.s. ve i.) gözcü; bekçi.
nigeh-dāšten: (f.mas.) saklamak, ḥavl.
nigende: (f.i.) dikiş.
nigerīden: (f.mas.) bakmak.
nigīn: (f.i.) 1. yüzük, engüşter. 2. mühür.
nīgū: (f.s.) güzel, iyi.
nigūn: (f.s.) 1. tersine dönmüş, altüst olmuş. 2. ters, aksi, uğursuz.
nih: (f.sayı.) dokuz.
nihād: (f.i.) tabiat, huy, yaratılış.
nihāl: (f.i.) taze, düzgün fidan, sürgün.
nihān: (f.s.) saklı, mahfî, mestur. 2. bulunmayan; görünmeyen. 3. i. sır.
nihāvend: (f.h.i.) İran'ın batısında bulunan meşhur bir şehir.
nijād: (f.i.) soy; nesil, neseb.
nīk: (f.s.) iyi, hoş, güzel, beğenilen.
niḳāb: (a.i.) peçe, yüz örtüsü.
nikāḥ: (a.i.) nikah, kanuni evlenme töreni.
nīkter: (f.b.s.) çok iyi; beğenilmiş.
nīm: (f.s.) yan, yarım, buçuk.
nīm-birişt: (f.b.s.) rafadan.
nīme: (f.i.) yarımın yarısı, çeyrek.
nīmet: (a.i.) 1. iyilik, lütuf, ihsan, bahşış. 2. azık, yiyeceğe, içeceğe dâir şeyler; ekmek. 3. saadet, mutluluk
nīm-mest: (f.b.s.) sarhoşça, biraz sarhoş.
nīreng: (f.i.) 1. hile, düzen. 2. afsun, büyü.

nîrû: (f.i.) zor, kuvvet, güç.
 nîsân: (?i.) nisan ayı.
 nîst: (f.i.) yok olma, yokluk.
 nîş: (f.i.) 1. iğne [arı, akrep gibi böceklerde]. 2. diken.
 nişân: (f.i.) 1. nişan, iz, belirti, alâmet. 2. işaret, fabrika işareti. 3. yara izi. 4. amaç, hedef, vurulması istenilen nokta. 5. bu işareti takmak üzere yapılan tören. 6. hâtıra için dikilen taş. 7. tuğra. 8. ferman.
 nişest: (f.i.) oturan.
 nişîmen: (f.i.) oturacak yer.
 nişt: (f.i.) hoşça, hoş olarak.
 niyâ: (f.i.) dede.
 niyâz: (f.i.) 1. yalvarma, yakarma. 2. dua.
 nîz: (f.e.) "-de, -da, dahî" anlamında bir atıf edatı.
 nizâ': (a.i.) çekişme, kavga.
 nizâm: (a.i.) 1. dizi, sıra. 2. düzen, usul, tertip, yol; kaide.
 nizâr: (f.s.) zayıf, arık, lagar.
 nîze: (f.i.) kargı, mızrak; süngü, harbe.
 noqşan: (a.i.) 1. eksiklik, azalma, azlık. 2. s. eksik, kusurlu, nakıs. 3. yokluk.
 nuqûş: (a.i. nakş'ın c.) nakışlar, resimler.
 nûr-ı başar: (a.b.i.) göz nuru.
 nûr-ı 'ayn: (a.b.i.) pek sevgili kimse
 nuşh: (a.i.) nasihat verme, öğüt.
 nûş: (f.i.) 1. tatlı; bal. 2. içki, iştret.
 nûş-â-nûş: (f.zf.) içtikçe içerek, içe içe, tekrar tekrar içerek.
 nûşîden: (f.mas.) içmek.
 nûşîden-i nîş: (f.mas.) zehir içmek.

nûşîn: (f.s.) tatlı, lezzetli.
 nu'mân: (a.i.) kan, hun.
 nüh: (f.sayı.) dokuz.
 nühüfte: (f.s.) gizli, saklı, mahfi.
 nühüften: (f.mas.) saklamak.
 nükte: (a.i.) 1. herkesin anlayamadığı ince mânâ. 2. ince manalı, zarif ve şakalı söz.
 nükte-senc: (a.f.b.s.) nükte tartıcı, nükteyi değerlendiren.
 nükte-verân: (a.f.b.s.) nükte bilen, nükteyi anlamakta mahir olanlar.
 nümâyân: (f.b.s.) görünücü, görünen; meydanda.
 nümâyîş: (f.i.) 1. gösteriş; gösteri; görünüş.
 nümâyîş-i âb: (f.i.) (su gösterişi) serap, ılgım.
 nümûde: (f.s.) gösterilmiş, görünmüş, gözükmüş.
 nüşha: (a.i.) yazılı, yazılmış şey, yazılı bit şeyden çıkarılan suret.
 nüşha-i nâdire: (a.tam.) nadir bulunan nüsha.
 nüvâziş: (f.mas.) okşamak.
 nüvîd: (f.i.) müjde, muştu.
 nüvîs: (f.s.) "yazan, yazıcı" mânâlarıyla kelimelere eklenir.
 nüvîşt: (f.s.) "yazılı, yazılmış" manalarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
 nüvişte: (f.s.) yazılı, yazılmış.

O

ord-ı behîşt: (f.i.) nisan ayı.

Ö

ömr: (a.i.) ömür, yaşama, yaşayış, hayat.

‘özr: (a.i.) 1. bir kusur veya suçun hoş görülmesini gerektiren sebep. 2. suçun bağışlanması. 3. engel. 4. kusur, eksiklik.

‘özr-i leng: (a.f.b.s.) topallık

P

pā-zad

pā-yı çenār

pā-be-rikāb: (f.b.s.) ayağı üzengide, hareket etmek üzere bulunan.

pā-beste: (f.b.s.) ayağı bağlı, hareketsiz.

pādāş: (f.i.) 1. mükafat, ecr, ivaz. 2. ayakdaş.

pād-şāh: (f.b.i.) padişah.

pādur: (f.s.) perişan halde olan.

pā-feşerd: (f.b.s.) kararlı, ber- karar.

pā-girift: (f.b.s.) ayak tutma

pāk: (f.s.) temiz, arık.

pāk-dāmen: (f.b.s.) "eteği temiz" namuslu.

pāk-gevher: (f.i.) aslı temiz, soylu.

pāki: (f.i.) 1. ustura. 2. temizlik, arılık.

pālā: (f.i.) 1. yedek at. 2. süzgeç. 3. s.asılı.

pālīz: (f.i.) bahçe.

pālūde: (f.s.) saf hale getirilmiş, süzölmüş.

pālūden: (f.mas.) süzmek.

pālūne: (f.i.) süzgü, süzek.

pā-māl: (f.b.s.) ayak altında kalmış, çiğnenmiş.

pānizdeh: (f.sayı) on beş.

pā-pūş: (f.i.) pabuç, ayakkabı.

pānşad: (f.sayı.) beş yüz.

pār: (f.i.) geçen yıl, bildir, par-sal.

pāre pāre: (f.zf.) parça parça.

pāre: (f.i.) 1. parça. dü-pare iki parça. 2. sayı, bölük.

pārsā: (f.s.) 1. sofı, dine bağlı [kimse]. abid, zahid. 2. iffetli, namuslu.

Pārsī: (f.i.) Farsça.

pās: (f.i.) 1. gecenin sekizde biri. 2. bekleme, gözetleme. 3. gam, keder, gönöl üzüntüsü, iç sıkıntısı.

pās-bān: (f.i.) gece bekçisi.

pāsīden: (f.mas.) saklamak, korumak.

pāsuḥ: (f.i.) cevap, karşılık.

pāşīden: (f.mas.) saçmak.

pāy: (f.i.) ayak. (pā)

pāy-ı kelāg: (f.tam.) pek perişan yazı.

pāy-ı turā: (f.b.s.) sizin ayağınız

pāy-ı zāg: (f.b.s.) karga ayağı

pāy-āb: (f.b.i.) 1. kuvvet, takat. 2. havuzun dibi. 3. pınarın ayağı. 4. su birikintisi.

pāyān: (f.i.) son, nihayet, akıbet.

pāyçe: (f.i.) 1. küçük ayak. (pāçe) 2. paça, pantolon, şalvar gibi şeylerin dizden aşağı olan kısmı.

pāy-dān: (f.b.i.) pabuç, ayakkabı, keş ü sür

pāy-dār: (f.b.s.) iyice yerleşmiş, sağlam, devamlı, sürekli

pāyende: (f.s.) 1.duran, sürekli, daimi. 2.i. payanda, destek, dayak.

pāyīz: (f.i.) sonbahar, güz.

pāy-müzd: (f.b.i.) ayak teri, bahşış.

pāzeng: (f.s.) pezevenk.

pāzeng-i gulām: (f.tam.) pezevenk.

peçe: (f.i.) göz bağı, çeşm-bend.

peder: (f.i.) baba.

peder-ender: (f.i.) üvey baba.

pehlevān: (f.i.) pehlivan, güreşçi, yiğit.

pehlevī: (f.i.) İran'da İsfahan ile
havalisindeki bölge halkı ve bu
bölgenin dili.

pehlū: (f.i.) vücudun iki yanından biri, yan,
cenb.

pehn: (f.s.) 1. enli, yassı, geniş, vâsi'. 2.
enlilik, genişlik.

pehnā: (f.s.) geniş, enli, yaygın.

pejmürde: (f.b.s.) 1. eski püskü, yırtık. 2.
dağınık. 3. süflî, perişan. 4. solgun,
solmuş.

peleng: (f.i.) kaplan, leopar.

penāgāh: (f.i.) saklanacak, sığınılacak yer.

penāh: (f.i.) sığınma, sığınacak yer.

penāhīden: (f.mas.) sığınmak.

penave: (f.i.) tevekkül etmek.

penbe: (f.i.) pamuk.

pencāh: (f.sayı.) elli.

peñç: (f.sayı.) beş.

peñçe: (f.i.) peñçe, yırtıcı hayvanların ön
ayaklarının parmaklarıyla tırnakları.

peñç-şenbe: (f.i.) perşembe.

pend: (f.i.) nasihat, öğüt.

perde-efgen: (f.b.s.) hayasız.

perdegī: (f.i.) iyi örtünmüş, namuslu kadın.

perend: (f.i.) 1. ipekten dokunmuş, düz,
nakışsız kumaş, atlas. 2. kılınç veya
hançer cevheri.

perest: (f.s.) "tapan, tapınan, taparcasına
seven" manalarıyla birleşik
kelimeler yapılır.

perestār: (f.i.) 1. hizmetçi, besleme. 2. kul
3. s. dalkavuk. 4. tapan, tapıcı.

perestīş: (f.i.) tapınış; şiddetli sevgi, gönül
akışı.

perişān: (f.s.) 1. dağınık, karışık, 2. dağınık
saç.

perişān-hāl: (f.a.b.s.) hali perişan olan.

perniyān: (f.i.) ipekten dokunmuş, bir nevi
işlemeli kumaş, nakışlı atlas.

perniyān-hūy: (f.b.s.) güzel, nazik huylu.

perrān: (f.s.) uçan, uçucu.

perrende: (f.s.) uçucu, uçan.

pertev: (f.i.) ışık, parlaklık, yalım, ziyâ.

pervā: (f.i.) 1. korku, havf. 2. çekingenlik,
ihtiraz.

pervāk: (f.i.) bekçi.

pervāz: (f.i.) 1. uçma, uçuş, tayerān. 2.
saçak [dam ve elbisede]. 3. hücre.
4. ayna. 5. dolap.

pervend: (f.i.) 1. pezevenk. 2. kumaş
topağı.

Perverd-gār: (f.b.s.) "besleyici, terbiye
edici, rızıklandırıcı" Allah.

pervīn: (f.i.) astro. Ülker yıldızı,
Süreyya.

Pervīz: (f.i.) İran hükümdarı Hüsrev'in
lakabı.

pes: (f.i.) ard, arka, geri.

pes-ā-dest: (f.b.i.) veresiye alış veriş.
 pesendīden: (f.s.) beğenilmiş, seçilmiş.
 pes-mānde: (f.b.s.) geri kalmış, geride bulunan.
 pest: (f.s.) 1. alçak, aşağı. 2. hafif sesle söylenen.
 peşe: (f.i.) sivrisinek.
 peşīmān: (f.s.) pişman, nadim.
 peşīn: (f.s.) önden verilen, pīşā-dest.
 peşīz: (f.i.) 1. pul, akçe. 2. balık pulu.
 peşm: (f.i.) 1. yün, yapağı. 2. keten helvası
 peşm-i devāt: (f.i.) [eskiden] mürekkep hokkasına konulan lif.
 peşmīne: (f.i.) 1. yünden, yapağıdan yapılma. 2. sof elbise; sofuların giydiği sade, süssüz elbise.
 pey: (f.i.) 1. pa, pay. 2. iz, işaret. 3. ard, arka, akab. 4. pey, pey akçesi.
 peyām: (f.i.) haber, başkasından alınan bilgi.
 peydā: (f.s.) meydanda, açık.
 peydā-kerden: (f.b.i.) icat etmek.
 pey-der-pey: (f.zf.) birbirinin ardı sıra, yavaş yavaş.
 peygām: (a.f.i.) haber.
 peygām-ber: (f.b.i.) peygamber, Allah tarafından haber getiren, Allah'ın emirlerini insanlara haber veren.
 peygār: (f.i.) savaş, kavga.
 peygūle: (f.i.) köşe, bucak.
 peyk: (f. s.) haber ve mektup getirip götürün.

peykān: (f.i.) 1. temren, başak, okun ucundaki sivri demir. 2. mec. sevgilinin kirpiği.
 peyker: (f.i.) yüz, surat, çehre.
 peymā: (f.s.) "ölçen, ölçücü" manalarıyla birleşik kelimeler yapar.
 peymān: (f.i.) yemin, and, ahd.
 peymāne: (f.i.) büyük kadeh; şarap bardağı.
 peymūde: (f.s.) ölçülmüş.
 peyvest: (f.s.) "ulaşma, kavuşma. "mānālanıyla birleşik kelimeler yapar.
 peyveste: (f.s.) 1. ulaşılmış, bitişik, muttasıl. 2. z f. daima, her zaman.
 peyveste-i hüsn-i nizām
 pezīrā-yı hitām: (f.a.b.s.) hitam bulan, sona eren.
 pezīreften: (f.mas.) kabul etmek.
 piç ü tīb: (f.b.i.) ızdırıp, sıkıntı, endişe, telâş, şaşkınlık.
 piç: (f.i.) büküm, kıvrım, dolaşık.
 piç-ā-piç: (f.zf.) pek dolaşık, karma karışık, kıvrım kıvrım.
 piçīde: (f.s.) karışmış, bükülmüş, kıvrılmış.
 pīh: (f.i.) içyağı, şahm.
 pīl-i āb-keş: (f.b.i.) yağmur bulutu.
 pīle: (f.i.) ipek kozası, ipek.
 pīle-ver: (f.b.i.) çerçi
 pindār: (f.i.) sanma, sanış, zann. 2. böbürlenme.
 pīne-düz: (f.b.s.) eskici, ayakkabı tamir eden, yamacı.
 pinhān: (f.s.) gizli.

pīr: (f.s.) yaşlı, ihtiyar, sal-hurde.
 -pīrā: (f.s.) "donatıcı, süsleyici,
 düzenleyici" manalarıyla birleşik
 kelimeler yapar.
 pīrāhen: (f.i.) gömlek.
 pīrāmen: (f.i.) etraf, yan, çevre.
 pīrāmūn: (f.i.) etraf, yan, çevre.
 pīrāsten: (f.s.) tertiplemek; düzenlemek,
 donatılmak, süslemek.
 pīrāye: (f.i.) süs, zinet.
 pīrāye-yi fark-ı enām
 pīre-zen: (f.b.i.) koca karı
 piriste: (f.i.) besleme, hizmetçi.
 piristū: (f.i.) kırlangıç [kuş],
 pistān: (f.i.) meme.
 piste: (f.i.) fıstık.
 pīş: (f.i.) ön,ileri, ön taraf.
 pīşā-dest: (f.b.i.) 1. peşin para ile alış veriş.
 2. işçiye çalıştıktan sonra verilen
 para.
 pīşānī: (f.i.) alın.
 pīş-ā-pīş: (f.z.) ileri ileri.
 pīşe: (f.i.) sanat. 2. meslek. 3. ādet,
 alışkanlık, tabiat, huy. 4. kaval.
 pīş-kār: (f.b.i.) sanatkar, oyuncu.
 pīş-keş: (f.b.i.) peşkeş, hediye, armağan.
 pīş-mūzd: (f.b.i.) pey, pey akçesi.
 piş-namāz: (f.b.i.) imam.
 pīş-res: (f.b.i.) turfanda.
 pīş-rev: (f.b.s.) önden giden.
 pīşvā: (f.i.) reis, başkan.
 pīşyār: (f.i.) göz bebeği.
 piyāde: (f.i.) 1. yaya. 2. paytak, satranç
 taşlarından biri. 3. ask. bir sınıf.

piyāle-reften: (f.mas.) yayan gitmek.
 piyāz: (f.i.) soğan, basal.
 pōstīn: (f.i.) kürk.
 pūç: (f.i.) 1. boş, faydasız şey, hiç. 2.
 çirkin, kaba.
 pūd: (f.i.) argaç, dokumada enlilemesine
 atılan atkı.
 puhte: (f.s.) pişmiş, pişkin;olgun, gün
 görmüş adam.
 puhten: (f.mas.) pişmek.
 pūr: (f.i.) oğul.
 pūye: (f.i.) seğirtme, koşma.
 pūye-kerden: (f.mas.) yürümek.
 pūyīden: (f.mas.) koşmak.
 pūzīden: (f.mas.) özür etmek.
 pūzīne: (f.i.) maymun.
 pūziş: (f.i.) mazeret, özür.
 pūzvenk: (f.s.) pezevenk.
 pūr: (f.s.) 1. dolu, memlu, leb-a-leb. 2. çok
 fazla. 3. sahip, malik, [bu kelime ile
 birleşik kelimeler yapılır].
 pūr-dīl: (f.s.) yürekli, cesur.
 pūr-fīkr: (f.a.b.s.) tam dikkat, derin
 düşünce.
 pūr-hāş: (f.i.) harb, savaş.
 pūr-himmet: (f.s.) çok çalışan, gayret
 gösteren.
 pūr-hūn: (f.b.s.) kan içinde.
 pūr-hūner: (f.b.s.) hünerli.
 pūr-kār: (f.b.s.) sanatında üstün olan.
 pürsīden: (f.i.) sual ediş, soruş.
 pūr-şude: (f.s.) dolmuş, dolan.
 pürvīzen: (f.i.) elek.
 pūryān: (f.i.) kebab.

pürze: (f.mas.) kırpmak, kırpınmak.

püs-ender: (f.i.) üvey evlat.

püser: (f.i.) oğul, erkek çocuk.

püşānīden: (f.mas.) örtmek.

püşt: (f.i.) arka, sırt.

püşte: (f.i.) yığın, tepe.

R

Rabb: (a.i.) Allah.

Rabbü'l-enām: (a.tam.) bütün canlıların
Tanrı'sı, Allah.

rağbet: (a.i.) 1. istekle karşılama. 2. istek,
arzu. 3. iyi kabul edilme.

rāh: (f.i.) 1.yol, sırat, tarik. 2. tutulan yol,
meslek, usul.

rāh-ı dīn: (f.tam.) din yolu, şeriat.

rāh-ı h̄'ābīde: (f.tam.) işlek yol.

rāhat: (a.i.) 1. üzüntüsüz, tasasız, kedersiz
bir halde bulunma. 2. gönlü rahat.

rahmet: (a.i.) acıma, esirgeme, koruma,
yarlıgama, merhamet.

rahne: (f.i.) 1. gedik, yarık, yırtık ve bozuk
yer. 2. zarar, ziyan, bozukluk.

rahş: (f.s.) gösterişli, yürük ve güzel [at].

rahşende: (f.s.) parıldayan, panldayıcı.

rahşiş: (f.i.) şimşek çakması.

rāh-zen: (f.b.s. ve i.) yol vuran (kesen)
eşkıya.

raşam: (a.i.) sayıları göstermek için
kullanılan işaretlerden her biri.

raşīb: (a.s. ve i.) 1. her hangi bir işte
birbirinden üstün olmaya

çalışanlardan her biri. 2. bekçi,
hâris. 3. Allah adlarından olup "
görüp gözeten" demektir.

raḳḳāş: (a.s.) oynayan, danseden, köçek.

rām: (f.s.) 1. itaat eden, boyun eğen,
kendini başkasının emirlerine
bırakan, fermân-ber, mutî,
münkad. 2. tas. insanın bütün
varlığıyla Allah'a bağlanması.

rāmī: (f.s.) çok itaatli ve boyun eğici.

rāmīşger: (f.b.s. ve i.) çalgıcı, sazende.

rān: (f.i.) oyluk.

ra'nā: (a.s.) güzel; latif, hoş görünen.

rānden: (f.mas.) sürmek.

rānīn: (f.s.) şalvar, pantolon; don.

raşad: (a.i.) 1. gözetme, bekleme, pusu
tutma. 2. astr. gözleme, ölçme.

rāst: (f.s.) doğru, müstakim.

rāstā: (f.s.) şükür, övme, medh etme.

rāst-gū: (f.b.s.) doğru söyleyen.

rāstıḳ: (a.i.) kaşa çekile boya, vesme.

rāst-kerden: (f.b.s.) doğru eylemek.

rāvend: (f.i.) bot. kökleri ve sapları ilâç
olarak kullanılan
karabuğdaygillerden bir nebat.
(bitki)

ravza: (a.i.) ağacı, çayırı, çimeni bol olan
yer, bahçe.

rāyet: (a.i.) sancak, bayrak.

rāyet-keşān: (f.b.i.) sancaktarlar.

rāyet-keşān-ı 'ilm ü me'ārif: ilim ve
irfanın bayraktarlığını yapanlar.

rāygān: (f.b.s.) 1. bedava, parasız. 2. pek
çok, pek bol. 3. değersiz.

- rāz: (f.i.) sır, gizlenen şey.
- re'āyā: (a.i.) 1. bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk. 2. bütün halk. 3. Hıristiyan tebaa.
- recā: (a.i.) ümit etme, umma.
- rede: (a.i.) sıra; bir duvarın tuğla veya taş sırası.
- reft: (f.i.) gitme, gidiş.
- reftār: (f.i.) gidiş, yürüyüş, hareket; salınarak edalı yürüyüş.
- reg: (f.i.) damar.
- rehā: (f.i.) kurtulma, kurtuluş, halas.
- rehānīd: (f.mas.) kurtadı! (o).
- rehānīden: (f.mas.) kurtarma.
- rehā-yaften: (f.b.s..) kurtulma, kurtulmuş.
- reh-ber: (f.b.s. ve i.) yol gösterici, kılavuz.
- rehī: (f.i.) kul.
- rehne: (a.i.) tutu, ödünç alınan eşya, para karşılığında gösterilen şey, ipotek.
- reh-neverd: (f.i.) yolda gezen, dolaşan.
- reh-nümā: (f.s.) yol gösteren.
- reh-nümūn: (f.s.) yol gösteren.
- reh-revān: (f.b.s.) yolcular, yola gidenler.
- reh-vār: (f.b.i.) 1. atın rahvan, eşkin sarsmadan yürüyüşü. 2. rahvan, eşkin, sarsmadan yürüyen at, rahvan at.
- re'īs: (a.s.) baş, başkan.
- rekīk: (a.s.) kekeme, pepeme, tutuk; kusurlu.
- rem: (f.i.) 1. sürü. 2. ürkme. 3. titreme
- reme: (a.s.) 1. sürü. 2. asker taburu, insan kalabalığı.
- rem-kerde: (f.b.s.) ürkmüş (at).
- remz: (a.i.) 1. işaret, işaretle anlatma, îmâ 2. gizli ve kapalı söyleme.
- renc: (f.i.) 1. ağrı, sızı. 2. zahmet, eziyet, sıkıntı.
- rencīden: (f.mas.) incitmek.
- rencūr: (f.s.) incinmiş; rahatsız, hasta, dertli.
- reng: (f.i.) 1. renk, levn. 2. hile, oyun. 3. suret, şekil.
- rengīn: (f.s.) 1. renkli, parlak renkli; boyalı, mülevven. 2. güzel, lâtif, hoş. 3. süslü.
- resā: (f.s.) yetişen, yetiştiren, erişen.
- reşān: (f.s. -res'in ç.) "erişenler, yetişenler, ulaşanlar" manalarıyla birleşik kelimeler yapar.
- resānīden: (f.mas.) eriştirmek, yetiştirmek.
- resed: (f.i.) layık.
- resen: (f.i.) ip, urgan, halat.
- resīd: (f.mas.) 1. yetişti, erişti. (o)
- resm: (a.i.) 1. yazma, çizme; desen, pentür. 2. eser, iz, nişan, alamet.
- reste: (f.s.) kurtulmuş.
- resūl: (a.i.) 1. elçi. 2. peygamber, yalvaç, mürsel.
- reşīd: (a.s.) 1. doğru yol tutan. 2. iyi hareket eden, akıllı. 3. ergin, akil.
- rev: (f.s.) "giden, yürüyen" manaları ile birleşik kelimeler yapar.
- revā: (f.s.) yakışır, uygun, yerinde.
- revān: (f.s.) yürüyen, giden, akan, su gibi akıp giden [söz].
- revenc: (f.i.) mumbar dolması.

revende: (f.s.) 1. gidici, giden. 2. çok yürüyen.

revîş: (f.i.) 1. gidiş, yürüyüş. 2. tarz, üslup. 3. tutum, yol. 4. geçiş, oluş.

revnaç: (a.i.) parlaklık, güzellik, tazelik, süs..

rez-bān: (f.b.i.) bağcı; bağ bekçisi.

rezīl: (a.s.) 1. alçak, bayağı, soysuz, hayasız, utanmaz.

rezm: (f.i.) kavga, savaş, cenk.

rızk: (a.i.) 1. azık, yiyecek içecek şey. 2. Allah'ın herkese bahsettiği nimet.

rifāga: (f.i.) ucuzluk, şâygānī.

rifāt: (a.i.) yükseklik, yücelik, büyük ve büyük rütbe.

rīg: (f.i.) 1. toz. 2. kum.

rīhten: (f.mas.) dökmek.

rikāb: (a.i.) üzengi.

rīm: (f.i.) 1. irin. 2. Roma'nın bir adı.

rind: (f.s.) kalender, dünya işlerini hoş gören kimse, aldırışsız.

rīş: (f.i.) 1.yara 2. sakal. 3. tüy, kıl.

rīşe: (f.s.) 1. saçak, püskül. 2. bot. ince, saçaklı kök.

rīş-ḥand: (f.b.i.) bıyık altından gülme, alay.

rişte: (f.i.) iplik.

rişvet: (a.i.) 1. rüşvet.2. vazifeli bir kimsenin elindeki imkânları para veya mal karşılığında kötüye kullanması.

rīvend: (f.i.) bot. kökleri ve sapları ilaç olarak kullanılan karabuğdaygillerden bir nebat. (bitki)

riyā: (a.i.) özü, sözü bir olmama, ikiyüzlülük.

riyāz: (a.i. ravza'nın c.) bahçeler, ağaçlık, çimenlik yerler.

rīz-be-rīz: (f.b.i.) merhamet eyle!

rīze: (f.i.) kırıntı, döküntü, saçıntı, ufak parça.

rūb: (f.i.) 1. süpürme. 2. süpürge.

rūbāh: (f.i.) 1. tilki. 2. mec. hilekar, kurnaz.

rub'ı: (a.s.) dörtte bir, çeyrek.

rūd-bār: (f.b.i.) 1. büyük ırmak. 2. ırmak kenarı.

rūde: (f.i.) bağırsak.

rūgan: (f.i.) yağ.

ruh: (a.i.) can, nefes, öz.

ruḥsār: (f.i.) yüz, çehre.

rūm: (a.i.) 1. Romalı. 2. Arap ilinde başka ilden olan kimse. 3. Anadolu. 4. Osmanlı.

rū-nümā: (f.s.) 1. yüz gösteren gibi. 2. i. yüz görümlüğü.

rūsbī: (f.i.) orospu, celeb, cāf.

rūstā: (f.i.) köy.

rūşen: (f.s.) 1. aydın, parlak. 2. belli, meydanda, ayan, aşkar.

rūşenāyī: (f.i.) 1. aydınlık, açıklık. 2. belli olma.

rūy: (f.i.) tunç.

rūy-ı sepīd: (f.i.) beyaz tunç.

rūz: (f.i.) 1. gün, yevm. 2. gündüz.

rūz-ı cezā: (f.a.b.s.) kıyamet günü, mahşer.

rūz-ı nev: (f.a.b.s.) yeni gün.

rūze: (f.i.) oruç, savm, sıyam.

rūzgār: (f.i.) 1. zaman, devir, hengam,

vakt. 2. yel.
 rūzī: (f.s.) 1. gündüze ait, gündüzle ilgili.
 2. i. rızık, azık; nasip, kismet.
 rūzī-i tū: (f.tam.) senin rızkın! (Allah)
 rūzī-resān: (f.b.s.) rızık ulaştıran, Allah.
 rūbūde: (f.s.) kapılmış, kapılan.
 rūbūden: (f.mas.) kapmak.
 rūfte: (f.i.) süpürülmüş.
 rūfūşe:: (f.i.) günah.
 rūsteḥīz: (f.i.) kıyamet.
 Rüstem: (f.h.i.) Ünlü İran şairi Firdevsi'nin
 Şehname'sinde adı geçen İran'ın
 ünlü pehlivan ve savaşçısı. [Türk
 edebiyatında "Rüstem-i zal", halk
 dilinde "Zaloğlu Rüstem" şeklinde
 geçer]
 rūsvā: (f.s.) rezil, itibarsız, haysiyetsiz, ber-
 sereş
 rūsvā-ı ʿām: (a.tam.) halkın rezili.
 rūsvāy: (f.s.) rezil, itibarsız, haysiyetsiz.
 rütbe: (a.i.) sıra, derece, basamak.

S

şābit-ḳadem: (a.b.s.) 1. değişmez, devamlı.
 2. ayağına sağlam. 3. yerinde veya
 sözünde duran.
 şabr: (a.i.) 1. sabır, dayanma, katlanma. 2.
 tas. nefesine hakim olma, kendini
 tutma.
 şābūn: (a.i.) sabun.
 şad: (f.sayı.) yüz.
 şad-der-şad: (f.s.) yüzden yüzer
 şadā: (o.i.) 1. ses, savt, avaz. 2. a. yankı.

şadāret: (a.i.) 1. başta bulunma, öne geçme.
 2. sadrazamlık, sadrâzâmın işi ve
 makamı. 3. Rumeli ve Anadolu
 kazaskerliği.
 şadef: (a.i.) sedef, inci kabuğu.
 şāde-levḥ: (a.b.s.) saf, bön.
 sāde-rūy: (a.f.b.s.) yüzü tüysüz, genç.
 şad-hezār: (f.sayı.) yüzbin.
 şad-pāye: (f.i.) tırtıl.
 şadr: (a.i.) 1. göğüs, sine. 2. yürek. 3.
 herşeyin önü, başı, ilerisi, en
 yukarı, en baş. 4. oturulacak en iyi
 yer. 5. baş, başkan, reis. 6.
 kazasker.
 şaf: (a.i.) dizi, sıra; camide camatin sırası.
 şafā-baḥş: (f.s.) safa veren.
 şaf-der: (f.i.) saf yaran, sıra yaran.
 şāfī: (a.s.) duru, temiz, katıksız; bir şeyle
 karışık olmayan, katkısız.
 sāgar (f.i.) kadeh, içki bardağı.
 şahāvet: (a.i.) cömertlik, elaçıklığı.
 şahḥāḳa (a.i.) sevice kadın, ṭabaḳ-zen.
 şāḥīb: (a.s.) 1. sahip. 2. bir vasfı olan.
 3. koruyan.
 şāḥīb-kīn (a.b.s.) kin sahibi
 şāḥīb-şecāʿat: (ab.s.) şecaat sahibi
 sāḥīl (a.s.) deniz, nehir kenarı, yalı, kıyı.
 saḥt (f.s.) 1. katı, sert, çirkin. 2. güç, zor.
 sāḥten (f.mas.) düzmek.
 saʿīd: (a.s.) 1. mutlu, uğurlu, ferhunde,
 mes'ud, mübarek. 2. ahiretini
 hazırlamış [kimse].
 şaḳīl: (a.s.) 1. ağır, giran. 2. sıkıntılı, can
 sıkan.

şalāh: (a.i.) 1. düzelme, iyile, me, iyilik. 2. rahatlık, barâç. 3. dine olan ba läläk.

şalavât: (a.i. salât'in c.) 1. namazlar. 2. Hz. Muhammed'e ve Onun soyundan gelenlere okunan dua [Allahümme salli âlä seyyidinâ Muhammedin ve âlä âli seyyidinâ Muhammed = efendimiz Muhammed'e ve onun soyuna sopuna salât ve selâm olsun].

sāl-hürde: (f.b.s.) pek ihtiyar, çok yaşlı.

sālim: (a.s.) 1. sağ; sağlam. 2. eksiksiz, sakatı, noksanı olmayan.

sālūs: (f.s.) riyakar, ikiyüzlü.

şan'at: (a.i.) 1. sanat, ustalık; hüner, marifet 2. bir şeyi güzel yapmak, bir şeyin güzel, beğenilir olması için uygulanan kurallar.

şanc: (f.i.) zil.

sārā: (f.s.) halis, katkısız.

sār-bān: (f.b.i.) deveci, deve sürücüsü.

sāre: (f.i.) rüşvet.

sa'terī: (a.i.) zater, kekik.

şavlecān: (a.i.) çevgan, cirit oynanılan sopa

şavt: (a.i.) 1. ses, sada. 2. haykırma, çığlık.

sa'y belīg: (a.b.s.) emek harcıyıp gereği gibi çalışma.

sa'y: (a.i.) çalış, çabalama, gayret, emek.

sāye: (f.i.) gölge, zıll. 2. koruma, sahip çıkma, himaye, siyânet. 3. yardım, muavenet.

sāye-bān: (f.b.i.) 1. sayvan, gölgelik, 2. büyük çadır. 3. s. koruyan, hamî.

sāye-dār: (f.b.s.) gölgeli, gölgesi olan, gölge eden. 2. koruyan, sahip çıkan.

sāye-perest: (f.b.s.) 1. gölgeyi seven. 2. mec. korunmaktan hoşlanan.

sāye-perverī: (f.b.s.) gölgelendiren, gölge veren; koruyan.

sāye-zede: (f.b.s.) cin tutan.

sāyīde: (f.s.) 1. sürülmüş; ezilmiş. 2. eskimiş, yıpranmış.

sāzende: (f.i.) 1. çalgıcı. 2. s. yapıcı, düzenleyici.

sāz-kār: (f.b.s.) 1. uygun, muvafık. 2. müz. i. saz çalan sanatkar, sazende.

sāz-mend: (f.b.i.) muntazam, düzgün.

se: (f.sayı.) üç.

sebeb: (a.i.) sebep, neden.

sebū: (f.i.) 1. testi. 2. şarap kabı.

sebük: (f.s.) 1. hafif, yeğni. 2. çabuk. 3. ağırlığı, ağırbaşlılığı olmayan.

sebz: (f.s.) yeşil, yeşil renkli.

sefāret: (a.i.) sefirlik, elçilik.

sefer: (a.i.) 1. yolculuk. 2. savaşa gitme.

sefid: (f.s.) ak, beyza.

sefte: (f.i.) tic. poliçe.

seg: (f.i.) köpek.

segābi: (f.i.) kunduz

seglāb: (f.i.) kunduz

seḫāvet: (f.i.) yiğit, civān-merd.

seḫer: (a.i.) tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit, bām.

seḫī: (f.i.) 1. düz, doğru. 2. fidan gibi (boy)

seḫī-ādem: (f.a.b.s.) düzgün, doğru insan.

sehl: (a.i.) kolay.

sehlü'l-emr: (a.tam.) kolay et!

sehv: (a.i.) 1. yanlış, hatâ. 2.yanıлма, gaflet
 selâm: (a.i.) 1. barış, rahatlık. 2. sonu iyi
 ve hayırlı çıkma. 3. fanî, gelip
 geçici olmama, zevalsizlik. [Allah
 adlarından biri].
 selâset: (a.i.) ed. [sözün] akıcı olma hali,
 akıcılık, kolay anlaşılma hali.
 selâṭîn: (a.i. sultân'ın c.) sultanlar.
 selef: (a.i.) 1. bir yerde, bir işte, bir
 vazifede başka birinden önce
 bulunmuş olan kimse, ["halef" in
 zıddı]. 2. eski adam, cedd.
 selîs: (a.s.) düzgün, akıcı [ibare, anlatış].
 semend: (f.i.) 1. kula at. 2. çevik ve güzel
 at.
 semender: (f.i.) zool. kurbağagillerin
 kuyruklu takımından bir hayvan.
 semiz: (t.s.) şişman, eti yağı çok olan.
 semm: (a.i.) zehir, agu.
 semmûr: (a.i.) zool. samur.
 şenâ: (a.i.) övme, övüş, medh.
 senc: (f.s.) "tartan, ölçen, değerlendiren"
 manalarına gelerek birleşik
 kelimeler yapar.
 sencîde: (f.s.) tartılı, ölçülü, yerinde [söz].
 sene: (a.i.) yıl.
 seng: (f.i.) taş.
 sengçe: (f.i.) dolu, bir tür yağış.
 seng-endâz: (f.b.s.) taş atan, dokunaklı söz
 söyleyen, dokuduran.
 seng-istân: (f.i.) taşlı yer, taşlık.
 seng-lâḥ: (f.i.) taşlık [yer].
 seng-puş: (f.b.i.) kaplumbağa.
 se-penc: (f.sayı) on beş.

sepîd: (f.s.) beyaz, ak.
 ser: (f.i.) 1. baş, kafa, kelle. 2. başkan. 3.
 tepe, doruk. 4. uç, kenar.
 serâb: (a.i.) 1. ılgım. 2. öteki dünya.
 ser-âmed: (f.b.s.) başta bulunan, ileri gelen.
 serâsîme: (f.s.) sersem.
 ser-‘asker: (f.a.b.s.) 1. asker ve ordu
 kumandanı. 2. harbiye nazırı.
 serây: (f.i.) 1. saray. 2. büyük konak
 serâyiden: (f.mas.) 1. kuşun ötmesi 2.
 nağme etmek.
 ser-bâz: (f.b.s.) 1. cesur, yiğit. 2. İran'da bir
 sınıf asker.
 ser-beste: (f.b.s.) 1. başı bağlı. 2. örtülü,
 gizli, kapalı.
 ser-bülend: (f.b.s.) başı yüksek; yüce.
 ser-dâr: (f.b.i.) asker başı, kumandan.
 ser-figen: (f.b.s.) tavazu gösteren.
 ser-firâz: (f.i.) itibar makamında bulunan,
 müstesna mevkide olan, sivrilmiş
 [kimse]
 ser-gerde: (f.b.s.) elebaşı.
 ser-geşte: (f.b.s.) 1. başı dönen, sersem,
 şaşkın. 2. perişan.
 sergîn: (f.i.) gübre, fişki.
 ser-girân: (f.b.s.) "başı ağır" çok sarhoş.
 ser-girifte: (f.b.s.) yef'allenmiş, karışık
 duruma gelmiş.
 ser-gulû: (f.b.i.) nezle.
 ser-güzeşt: (f.b.i.) baştan geçen şey,
 macera.
 ser-ḥadd: (f.a.b.i.) ser-hat, hudut, sınır.
 ser-ḥōş: (f.b.s.) sarhoş.

ser-keş: (f.b.s.) dik başlı, başkaldıran;
inatçı; itaatsiz.
sermā: (f.i.) kış, soğuk, zemistān, şitā .
ser-sebzī: (f.b.i.) 1. tazelik. 2. şanslılık,
talihlilik.
serserī: (f.s.) 1. başı boş gezen. 2. boş söz.
serşār: (f.s.) ağzına kadar dolu, taşkın.
serv-i revān: (f.i.) yürüyen selvi; mec. uzun
boyly sevgili.
ser-zede: (f.b.s.) baş göstermiş, uç vermiş,
çıkılmış.
ser-zenīş: (f.b.i.) başa kakma, takaza.
se-şenbe: (f.i.) salı.
setā: (f.i.) müz. üç telli saz; tanbur.
setr: (a.i.) örtme, kapama, gizleme.
setürden: (f.mas.) traş etme.
sevgend: (f.i.) and, yemin, kasem.
se-yek: (f.s.) üçte biri.
seyf: (a.i.) kılıç, tig.
seyl-āb: (a.i.) sel, sel suyu.
seyrān: (a.i.) 1. gezinme, teferrüc. 2.
bakıp seyretme, temaşa.
şeyyib: (a.i.) dul kadın.
sezā: (f.s.) münâsip, uygun, yaraşır.
Şıfahān: (f.h.i.) İsfahan şehri.
şırāt: (a.i.) yol, rah, tarik.
sırr: (a.i.) sır, giz.
sī: (f.sayı.) otuz.
sīb: (f.i.) elma.
sifāl: (f.i.) 1. testi ve saksı parçaları. 2.
çanak, çömlek. 3. fıstık, ceviz,
badem kabuğu. 4. orak.
sigāliş: (f.i.) düşünüş, kuruş.
sīh: (f.i.) 1. demir şiş. 2. kebab şişi.

sihr: (a.i.) 1. büyü; gözbağcılık, büyücülük,
efsun. 2. büyü kadar te'siri olan şey,
fettanlık. 3. şiir ve güzel söz
söyleme gibi insanı meftun eden
hüner, sanat.
sikenc: (f.i.) öksürük.
sikke-zed: (f.b.i.) para üzerine vurulan
damga
sīlī: (f.i.) 1. şamar, tokat. 2. bela, musibet,
felaket.
silk: (a.i.) 1. iplik. 2. sıra, dizi. 3. yol;
meslek, tutulan yol.
sīm: (f.i.) gümüş.
sīm-āb: (f.i.) (gümüş su) cıva.
simāt: (a.i.) 1. sofraya konulan
yemekler. 3. ziyafet, ağırlama.
sī-murğ: (f.i.) anka kuşu, masal kuşu.
sināt: (a.i.) köse, köse sakallı.
sīne: (f.i.) göğüs.
sīne-ber-sīne: (f.zf.) göğüs göğüse.
sipāh: (f.i.) 1. asker, ceş, leşker. 2. ordu.
sipās: (f.i.) şükretme, dua etme.
sipeh: (f.i.) 1. asker, ceş, leşker. 2. ordu.
sipeh-büd: (f.b.i.) başbuğ, başkumandan.
sipeh-sālār: (f.b.i.) askerlerin en büyüğü.
sipenc: (f.i.) 1. misafirhane, otel. 2. (bu)
dünya.
sipend: (f.i.) nazar otu, üzerlik otu, çör otu.
siper: (f.i.) 1. arkasına saklanılacak şey. 2.
koruyucu engel. 3. gizlenilip
savaşılacak yer.
siperden: (f.mas.) ismarlamak.
sipih: (f.i.) 1. asuman, gök, sema. 2. talih.
sīr: (f.i.) sarımsak.

- sîr: (f.s.) tok, doymuş.
- sîr-âb: (f.b.s.) 1. suya kanmış. 2. taze, körpe.
- sirişt: (f.i.) yaradılış, tabiat, huy.
- sirişte: (f.s.) yoğurulmuş; karıştırılmış.
- sirke-ebrû: (f.b.s.) huysuz, aksi, ters [arkadaş].
- şît: (a.i.) 1. ün, iyi şöhret. 2. çatırtı, patırtı
- sitâd: (f.i.) alma, alış.
- sitâden: (f.mas.) almak.
- sitaḥr u gûl-âb: (f.i.) suyun akıp dolduğu yer.
- sitâre: (f.i.) 1. astr. yıldız, ahter, kevkeb, necm. 2. talih, kader, baht.
- sitebr: (f.s.) kalın, yoğun; kaba.
- sited: (f.i.) alma, alış.
- sitem: (f.i.) 1. zulüm, haksızlık. 2. eziyet. 3. çıkışma.
- sitem-ger: (f.b.s.) zulmeden, haksızlık eden.
- siterven: (f.i.) kısır dişi.
- sitîz: (f.i.) kavga, çekişme.
- sitîziden: (f.mas.) savaştırmak, kavga etmek.
- siyâh: (f.s.) kara.
- siyeh-çerde: (f.b.s.) esmer, karayağız olan.
- siyeh-kâr: (f.b.s.) kötü işler yapan, günaha giren.
- siyeh-püş: (f.b.s.) karalar giyinmiş; matemli.
- şoḥbet: (a.i.) görüşüp konuşma; arkadaşlık.
- su'âl: (a.i.) 1. sorma, sorulma, soruşturma, soru. 2. sorulan şey.
- sû-be-sû: (f.zf.) taraf taraf, her tarafa, her yana, her tarafta, her yanda.
- sûd: (f.i.) fayda, kar, kazanç.
- sûdâ-gerân: (f.b.s.) tüccarlar, ticaretçiler.
- sûde: (f.s.) sürmüş, sürülmüş.
- sûfâl: (f.i.) 1. iğne deliği. 2. ok gezi.
- sûfâr: (f.i.) 1. iğne deliği. 2. ok gezi.
- şûfî: (a.s. ve i.) tasavvufçular.
- şufûf: (a.i. saffin c.) sıralar, diziler.
- sûhân: (f.i.) törpü.
- suḥan-ı telḥ: (f.tam.) zehir içmek.
- suḥan-çîn: (f.b.s.) söz getirip götürən, dedikoducu, gammadaz kovcu.
- suḥan-râ: (f.mas.) söz söylemek.
- suḥan-sâz: (f.b.s.) şair.
- suḥriyye: (a.i.) maskaralık, alay.
- sûḥte: (f.s.) yanmış, tutuşmuş, yanık.
- sûk: (a.i.c.) çarşı, pazar, alım satım yeri.
- sûk-ı mâtem: (f.tam.) matem, yas yeri.
- şulḥ: (a.i.) 1. barış, barışma, barışıklık. 2. uyuşma, uzlaşma.
- sultân: (a.s.) 1. padişah, hükümdar. 2. hükümdar ailesinden olan [anne, kız kardeş, kız çocuk gibi] kadınlardan her biri.
- sûr: (f.i.) 1. düğün, velîme. 2. ziyafet. 3. şenlik.
- sûrâḥ: (f.i.) delik, gedik.
- şûret: (a.i.) 1. biçim, görünüş, kılık. 2. tarz, yol, gidiş.
- şûret-i menḥûs: uğursuz suret., put.
- şûret-ne-best: işin bitmemesi.
- surḥ (f.s.) 1. kırmızı, kızıl, ahmer. 2. kırmızı mürekkep. 3. bab veya fasıl başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmış olan yazma kitap.

şuver: (a. i. sûret'in c.) suretler.
 sūy: (f.i.) taraf, cihet, yön.
 sūz: (f.i.) 1. yanma, tutuşma; ateş, sıcaklık.
 2. dert, ızdırıp, acı.
 sūz u güdāz: (f.b.s.) yanıp yakılma.
 sūzen: (f.i.) iğne.
 süfte: (f.s.) delinmiş, delikli
 süfte-güş: (f.i.) köle.
 sūhan: (f.i.) söz, lakırdı.
 sūhan-gū: (f.b.s.) söz söyleyen, söz
 söyleyici.
 sūkūt: (a.i.) susma, söz söylememe.
 Süleymān: (a.i.) metinde Hz. Süleyman
 Kasedilmektedir.
 sūnbül: (f.i.) 1. sūnbül. 2. güzellerin saçı.
 sūnbül-istān: (f.b.i.) sūnbül bahçesi.
 Sūnbül-zāde: (f.i.) Tuhfe-i Vehbî'nin
 Yazarı.
 sūpürz: (f.i.) dalak.
 sūpüş: (f.i.) bit.
 sūrāg: (f.i.) iz, eser, işaret.
 sūr'at: (a.i.) çabukluk, hız.
 sūrfe: (f.i.) öksürük.
 sūrīn: (f.i.) 1. makat. 2. göbek.
 sūrme: (f.i.) sūrme.
 sūrūd: (f.i.) şarkı; türkü.
 sūrūr: (a.i.) sevinç.
 sūrüş: (f.i.) 1. melek, firişte. 2. Cebrail.
 sūst-güş: (f.b.s.) gevşek, tenbel, mağlup.
 sūtūde: (f.s.) övülmüş; övülmeye değer.
 sūtūh: (f.s.) 1. kederli, sıkıntılı. 2. yorgun.
 3. beceriksiz.
 sūtūhīden: (f.mas.) darılmak

sūtūn: (f.i.) 1. direk. 2. gazete, kitap veya
 dergi gibi şeylerde sahifenin,
 yukardan aşağı doğru bölünmüş
 olduğu kısımlardan her biri, kolon.
 sūtūr: (f.i.) binek ve yük hayvanı.
 sūvār: (f.i. ve s.) 1. ata binmiş, binici. 2.
 "binen, binici" manalarına gelerek
 birleşik kelimeler meydana getirir.

Ş

şād-āb: (f.b.s.) suya kanmış, sulu; taze.
 şādān: (f.s.) 1. sevinçli, keyifli. 2. şad
 kimseler.
 şād-kāmī: (f.b.i.) çok sevinçlilik.
 şād-kerden: (f. mas.) sevindirmek.
 şād-mānī: (f.i.) sevinmek.
 şāh: (f.i.) 1. dal, budak. 2. boynuz.
 şāh-būy: (f.b.s.) en güzel koku, misk.
 şāhen-şāh: (f.b.i.) en büyük pâdişāh, şah,
 pâdişāhlar pâdişāhı, şahlar şahı.
 şāhid: (a. i.) şahit (tanık).
 şāhid-i bāzār: (f.s.) orta malı güzel [kadın].
 şāhne-i çārum-kitāb: (f.i.) dördüncü kitabın
 sahibi, Hz. Muhammed.
 şāh-rāh: (f.b.i.) 1. büyük, işlek yol, ana yol,
 cadde. 2. şaşırılması mümkün
 olmayan doğru ve açık yol.
 şahş: (a.i.) kişi, kimse.
 şahş-ı bed: (a.f.b.i.) kötü huylu, edepsiz
 kişi.
 şāh-sāl: (f.b.i.) rahatlık içinde geçen yıl.
 şā'ir: (a.i.) şair, ozan.
 şākird: (f.i.) 1. talebe (öğrenci). 2. çırak,

yamak. 3. stajyer.
 şalvār: (f.i.) şalvar, don.
 şalvār-bend: (f.b.i.) uçkur.
 şām: (f.i.) akşam.
 şān: (a.i.) şan, şöret, ün.
 şāne: (f.i.) tarak.
 şarāb: (a.i.) içilecek şey, şarap, mey, bāde
 şaşt: (f.sayı.) altmış.
 şatranc: (a.i.) 1. satranç oyunu, sad-reng. 2.
 fildişi ayna ve kakmalarda oyulan
 satıhla, kakılan parçanın zigzaklı
 olarak kareler teşkil etmesi
 suretiyle meydana gelen motif. 3.
 ed. Türk halk şiirinde "müfteilün
 müfteilün" vezniyle murabba'
 şeklinde yazılan manzume.
 şatranc-bāz: (f.b.i.) satranç oynayan
 şāyān: (f.s.) yakışır, yaraşır, değer.
 şāyed: (f.e.) eğer; olaki, olabilir ki, olur ki
 şāygānī: (f.i.) 1. şayeganlık, ucuzluk,
 çokluk, bolluk, 2. layıklık,
 münasiplik, yakışırılık, uygunluk.
 şāyeste: (f.s.) yakışır, yaraşır; uygun,
 şeb: (f.i.) gece, leyl, şev.
 şebān: (f.i. şeb'in c.) geceler.
 şeb-dīz: (f.b.s.) "gece renkli" 1. karayağız
 at. 2. Hüsrev Perviz'in meşhur
 atının adı.
 şeb-engīz: (f.b.s.) gece kuşu, yarası.
 şeb-ḥāne: (f.b.i.) yoksulların, geceleri
 parasız olarak kalmaları için hayır
 ve hasenat sahibi kimselerin
 yaptırdıkları yerler.

şeb-ḥīz: (f.b.s.) geceleri uyanıp kalkan ve
 iş gören.
 şebī: (f.i.) gecelik.
 şebīne: (f.i.) geceden kalma.
 şeb-nem: (f.b.i.) çiy.
 şeb-pere: (f.b.i.) yarası.
 şeb-tāb: (f.b.i.) ateş böceği.
 şeb-zindedār: (f.b.i.) 1. geceleri işle meşgul
 olan. 2. geceleri uyumayıp ibadet
 eden. 3. gece bekçisi.
 Şebzīr: (f.i.) Tanrı adı.
 şecā'at: (a.i.) yiğitlik, yüreklilik.
 şedīd: (a.s.) şiddetli, sert, katı; sıkı.
 şefī': (a.s.) şefa'at eden, bir suçun
 bağışlanması için aracılık eden.
 şeft-ālū: (f.b.i.) "semiz erik" şeftali.
 şefteng: (f.i.) şeftali.
 şegāb: (a.s.) fitne uyandıran.
 şeh-bāl: (f.b.i.) kuş kanadının en uzun
 tüyü.
 şeh-bāz: (f.b.i.) 1. bir cins iri ve beyaz
 doğan. 2. s. yiğit, şanlı, gösterişli
 [adam].
 şehd: (a.i.) 1. bal, asel. 2. gümeç balı.
 şehd-āb: (a.f.b.i.) bal şerbeti.
 şehd-ābe: (a.f.b.i.) bal şerbeti.
 şehīdī: (a.s.) zampara.
 şeh-nāy u ḥālū: (f.b.i.) zurna.
 şeh-per: (f.b.i.) kuş kanadının en uzun
 tüyü.
 şeh: (f.i.) şehir, kent.
 şeh-yār: (f.b.i.) padişah, hükümdar.
 şeh-süvār: (f.b.s.) ata iyi binen.
 şehūde: (f.s.) yaralı.

- şehüliden: (f.mas.) at kişnemesi.
- şeh-vār: (f.b.s.) 1. şaha, hükümdara yakışacak surette. 2. i. iri ve iyi cins inci.
- şeker-güftār: (f.b.s.) sözü şeker gibi tatlı olan.
- şeker-h̄āb: (f.b.i.) tatlı uyku.
- şeker-ḥand: (f.b.s.) sevgilinin tatlı tatlı gülüşü.
- şekīb: (f.i.) sabır, tahammül.
- şekk: (a.i.) şüphe, zan, tereddüt.
- şele: (f.i.) lapa.
- şem'-i ĩzān: (a.i.) fitil, mum, çevgan.
- şem'dān: (a.f.b.i.) şamdan.
- şemem: (f.i.) çarık.
- şems: (f.i.) güneş, hurşid, ḥūr.
- şenbe: (f.i.) gün.
- şeng: (f.i.) haydut, eşkiya.
- şerbet: (a.i.) şerbet, içilecek tatlı şey.
- şeref: (a.i.) 1. [ma'nen] büyüklük, yükseklik, ululuk. 2. övünme, iftihar. 3. üstünlük.
- şereng: (f.i.) zehir, agu.
- şerī'at: (a.i.) 1. doğru yol. 2. Allah'ın emri. 3. ayet, hadis ve icma-i ümmet esaslarına dayanan din kaideleri.
- şerīf: (a. s.) 1. şerefli, mübarek, kutsal. 2. soylu, temiz. 3. (a.s. c. şürefâ) Hz. Muhammed'in torunu Hasan'ın soyundan gelenlere ve Mekke emirlerine verilen bir unvan.
- şer'iyye: (a.s.) şeriata ait, şeriatla ilgili; şeriata uygun.
- şerm: (f.i.) utanma.
- şerm-gīn: (f.b.s.) utangaç.
- şerm-sār: (f.b.s.) utangaç, mahcub, müstahyi.
- şest: (f.i.) 1. okçuların parmaklarına geçirdikleri yüksük, zihgir. 2. balık oltası.
- şeş: (f.sayı.) altı.
- şevher: (f.i.) koca.
- şevk: (a.i.) şiddetli arzu; keyif, neşe.
- şevk-ı cedīd: (a.b.i.) müz. araban kürdi makamının bir adı.
- şey: (a.i.) şey, nesne.
- şeydā: (f.s.) aşktan aklını kaybetmiş, dīvāne, düşkün, şaşkın.
- Şeyḥ Sa'di: (f.i.) İran'm büyük şairi.
- şeytān: (a.i.) şeytan.
- şīb: (f.i.) 1. iniş; aşağı doğru eğiklik, nişib. 2. servet kaybı.
- şībā-zebān: (f.b.s.) sözi açık olan, açık sözlü.
- şīd: (f.i.) Güneş, nur, aydınlık.
- şikāf: (f.s.) "yırtan, yaran" manasına gelerek birleşik kelimeler.
- şikāl: (a.i.) 1. devenin ayağının bağlandığı ip, bukağı, köstek; el ve ayak zinciri. 2. devenin palanını bağlayan ip. 3. üç ayağı sekili (beyaz) at.
- şikār: (f.i.) 1. av. 2. avlama.
- şikāyet: (a.i.) sızlanma, yankınma.
- şiken: (f.i.) büklüm, kıvrım.
- şikenc: (f.i.) 1. büklüm, kıvrım. 2. aldatma, hile, oyun. 3. melodi, nağme. 4. işkence.

şikerden: (f.mas.) avlamak.

şikest: (f.s.) 1. kırılmış, kırık. 2. i. kırma, kırılma.

şimşîr: (f.i.) kılıç.

şināş: (f.s.) "anlayan, tanıyan, bilen" manalarına gelerek birleşik kelimeler meydana getirir.

şināsîden: (f.mas.) anlamak.

şināver: (f.s.) suda yüzen, yüzgeç.

şinev: (f.s.) işiten, dinleyen, dinle.

şinîd: (f.s.) işitilmiş, duyulmuş.

şinîden: (f.mas.) işitmek.

şinîdem: (f.mas.) işittim! (ben)

şîr: (f.i.) arslan.

şîr-i jiyān: (f.b.i.) iri, kükremiş arslan.

şîr: (f.i.) süt.

şîr-i murğ: (f.i.) kuş sütü. mec. bulunmayan şey.

şîr-i süvār: (f.i.) güneş.

şîr: (a.i.) 1. anlama, fehm, idrak. 2. ed. şiir, edebî değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz.

şîr ü inşā: (a.i.) şiir ve nesir.

şîrā: (a.i.) satın alma, satın alınma.

["etmek" yardımcı fiili ile kullanılır].

Şîrāz: (f.i.) İran'da bir şehir.

şire: (f.i.) 1. süt, şîr. 2. şıra.

şîr-gîr: (f.b.s.) 1. arslanı tutacak derecede kuvvetli ve cesur olan. 2. çakır keyif, yarı sarhoş.

şîrîn: (f.s.) 1. tatlı. 2. sevimli, cana yakın, sempatik.

şîrîn-gû: (f.b.s.) tatlı dilli, çerb-zebân.

şîrîn-zebân: (f.b.s.) tatlı dilli, dili tatlı.

şîşe: (f.i.) şişe, sırça.

şitâb: (f.i.) acele, sür'at, çabukluk.

şitâbânîden: (f.mas.) acele etmek.

şitât: (f.i.) dütmanlık, husumet.

ţivâz: (a.i.) dumansız ateş, ateşin şulesi.

şîve: (f.i.) naz, eda.

şîve-ger: (f.b.s.) şiveli, işveli, cilveli.

şîven: (f.i.) ağlama, matem, yas.

Şîzer: (f.i.) Allah, Tanrı.

şodem: (f.mas.) oldum! (ben)

şoden: (f.i.) 1. var olan. 2. giren, giden.

şöhret: (a.i.) 1. ün, ad yapma. 2. ad, san.

şöhret-gîr: (a.f.b.s.) şöhreti yayılmış, ün salmış.

şöhret-yâb: (a.f.b.s.) şöhret bulan, şöhretli.

şu'â': (a.i.) ışın, ışık.

şu'arâ: (a.i. şâir'in c.) şairler, ozanlar.

şubân: (f.i.) çoban.

şud: (f.i.) fayda, kar, kazanç.

şud-deste: (f.b.s.) muzdarip olmak.

şufa'â: (a.i.) şefaath edenler.

şûğ: (f.s.) az, az olan şey.

şûğ: (f.s.) 1. hareketlerinde serbest. 2. neşeli, şen ve oynak [kadın]. 3. açık saçık, hayasız [kadın].

şûğ-çeşm: (f.b.s.) edepsiz, utanmaz, arsız; küstah.

şûğ-gîn: (f.b.s.) kirli, paslı.

şûğ u şeng: (f.b.s.) nazik, güzel.

şukka: (a.i.) parça; kumaş veya kağıt parçası.

şu'le: (a.i.) alev, ateş alevi.

şuma:(f.zam.) şahıs zamiri, siz.
 şumār: (f.i.) hesap, sayı.
 şüm-pey: (f.b.s.) uğursuz, beğenilmemiş.
 şūr: (f.s.) 1. tuzlu. 2. kekremsi. 3.şamata,
 gürültü.
 şūrīden: (f.s.) 1. karışık, perişan. 2. aşık,
 tutkun.
 şūrīş: (f.s.) karışıklık.
 şūy: (f.i.) koca.
 şūyīde: (f.s.) yıkanmış.
 şübhe: (a.i.) şüphe, kuşku.
 şūd: (f.mas.) gitti, geçti; gitme, gidiş.
 şūfūr: (f.i.) haram, dince yasaklanmış şey.
 şükr: (a.i.) görülen iyiliğe karşı gösterilen
 memnurluk, minnettarlık.
 şükūfe: (f.i.) çiçek.
 şükūfiden: (f.mas.) açılmak.
 şükūh: (f.i.) ululuk.
 şükūfte: (f.s.) "açılmış" manasına gelerek
 birleşik kelimeler yapar.
 şükūften: (f.mas.) açılmak.
 şünūden: (f.mas.) işitip tutmak.
 şüst: (f.i.) yıkama.
 şüst-i şūy: (f.mas.) yıkamak.
 şüste: (f.s.) yıkanmış.
 şüsten: (f.mas.) yıkamak.
 şüş: (f.i.) karaciğer.
 şütür-gürbe: (deve ile kedi) deyimi,
 münasebetsiz, manasız.

T

tā: (f.e.) kadar, dek, değin.

ta‘ab: (a.i.) 1. yorgunluk. 2. sıkıntı, zahmet,
 meşakkat, eziyet.
 ta‘ām: (a.i.) yemek, aş.
 taḅ‘: (a.i.) 1. tabiat, huy, yaradılış. 2.
 mühür, damga basma. 3. kitap
 basma.
 tāb: (f.i.) güç, kuvvet, takat.
 taḅ‘a (a.i.) bir kere basılma.
 taḅaḅ-zen (a.f.b.s.) sevici kadın, sahika.
 tāb-dān: (f.i.) pencere.
 tāb-dār: (f.b.s.) parlak ışıklı.
 tā-be: (f.zf) ‘-e kadar’ manasına gelerek
 kelimelerin başına getirilir.
 tābende: (f.s.) parlayan, ışık veren.
 taḅer-zed: (f.i.) bir cins şeker.
 taḅī‘at: (a.i.) doğa, çevre.
 taḅīb: (a.i.) hekim, doktor.
 ta‘bīr: (a.i.) 1. ifade, anlatma. 2. bir manası
 olan söz. 3. deyim. 4. terim. 5. rü'ya
 yorma.
 tāb-istān: (f.i.) yaz mevsimi.
 taḅl: (a.i.) 1. davul. 2. kulak zarı.
 tāc: (a.i.) hükümdar başlığı.
 ta‘cīl: (a.i.) acele ettirme, çabuklaştırma.
 taḅkīm (a.i.) sağlamlaştırma, berkitme.
 taḅşīl: (a.i.) 1. hasıl etme, edilme, ele
 geçme, geçirilme. 2. vergi veya irat
 toplama. 3. ilim öğrenme.
 taḅşīl-i hūner: hūnerli ilim eyle.
 taḅsīn: (a.i.) 1. güzel bulup takdir etme,
 beğenip alkışlama. 2. güzel kılma,
 güzelleştirme.
 taḅt u tāc : (a.i.) taht ve taç; hükümdarlık
 nişanesi.

taḥvīl: (a.i.) 1. değiştirme, değiştirilme, çevirme, döndürme. 2. borç senedi; aksiyon.

tāk: (f.i.) asma.

tākāt: (a.i.) güç, kuvvet.

taḳvā: (a.i.) Allah'dan korkma, Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.

tāl: (f.i.) 1. zil [parmaklara takılan].

tāl-āb: (f.i.) göl, büyük havuz.

tālār: (f.i.) 1. dört direk üzerine yapılan, tahtaboşa benzeyen ve geceleri yatılan yer. 2. büyük oda, salon.

ta'lim: (a.i.) 1. öğrenme, öğretme, öğretim, öğretilme. 2. okutma, ders verme, verilme.

taḫfīf: (a.i.) 1. gönül okşama, gönülü hoş et 2. yumuşatma; yumuşatacak bir ilaç kullanma. 3. rütbe, nişan, maaş artırımını gibi şeylerle sevindirme.

ta'n: (a.i.) sövmeye, yerme, ayıplama.

taḅbūr: (a.i.) müz. tambur, Türk halk müzięinde kullanılan, cura, bulgari, çöğür, baęlama gibi mızrapla çalınan telli çalgılara verilen genel bir ad. [aslı "tunbūr" dur].

ta'ne: (a.i.) çekim, yerme, nefrin.

tanzīm: (a.i.) 1. düzeltme, düzenleme, düzen verme, yoluna koyma. 2. nesir veya nazım olarak yazma.

tār: (f.s.) karanlık.

tār u mār: (f.b.s.) karmakarışık; dağınık; perişan.

tār u pūd: arıř ile argaç.

taḫaf: (a.i.) 1. yan, yön. 2. bölge, yer, memleket, ülke, kıt'a.

taḫāvet: (a.i.) tazelik, taze olma.

tārīḫ: (a.i.) tarih.

taḫz: (a.i.) 1. şekil, biçim, suret, kılık. 2. usul, yol.

tařḫīḫ: (a.i.) sağlığını iade etme, iyiletme.

tařrīḫ: (a.i.) açık açık söyleme, belirtme

taşt: (f.i.) leğen.

tāvūs: (a.i.) tavuskuřu.

ta'yīn: (a.i.) 1. ayırma, belli etme. 2. bir me'mûriyete koyma. 3. tayın, asker ekmeği. 4. erzak.

tāz: (f.i.) koşma, koşuş, ["tek" kelimesiyle tek ü taz olarak kullanılır].

tāz: (f.s.) tüysüz.

tāz-bāz: (f.b.s.) oğlancı, sapık.

tāze: (f.s.) 1. taze, körpe; sulu, yaş. 2. genç. 3. yıpranmamış, yorulmamış.

tāz-ḫīr: (f.b.i.) arkaya atma. arkaya bırakma veya bırakılma. ihtimal.

tāzī: (f.i. ve s.) Arap; Arapça.

tāzīden: (f.mas.) hışım gösterme, saldırma.

ta'zīm: (a.i.) 1. büyükleme, ululama, büyük sayma. 2. saygı gösterme, ikram.

te'ālā: (a.i.) yükselme, ululanma.

teb: (f.i.) hararet.

tebāh: (f.i. ve s.) 1. bozuk, çürük, berbat, harap, mahvolma. 2. yıkılmış, yıkıntı; tükenme.

tebār: (f.i.) asıl, soy, nesil.

tebcīl: (a.i.) ululama, ağırlama, ta'zim, tekrim.

teber: (f.i.) 1. balta. 2. dervişlerin taşıdıkları uzun saplı ve yarım ay şeklindeki balta.

teb-ḥāle: (a.i.) hek. uçuk, dudak kabartısı.

tebīr: (f.i.) ağaçları aşılama, aşı yapma.

tebrīk: (a.i.) "mübarek, kutlu olsun!" deme, kutlama, uğurlu olmasını dileme.

tebş: (f.i.) ateş alevi.

tecnīs: (a.i.) ed. cinas yapma, iki manalı söz (veya mani) söyleme.

tedrīcī: (a. s.) derece derece, yavaş yavaş olan, yapılan.

te'ennī: (a.i.) 1. yavaş gitme, yavaş hareket etme, yavaşlık; gecikme. 2. ilerisini düşünerek acelesiz, dikkatli davranma.

te'essūf: (a.i.) eseflenme, kederlenme, tasalanma; acıma.

tef: (f.i.) 1. sıcaklık, hararet. 2. buhar.

tefsīr: (a.i.) 1. yorum. 2. Kur'an-ı Kerim'in mana bakımından izahı.

tefşire: (f.i.) baklava.

tegil: (f.i.) sakalı yeni çıkmaya başlayan genç, tüysüz.

teh: (f.i.) dip.

tehī: (f.s.) 1. boş. 2. zf. boşuna. 3. hünersiz, marifetsiz; bilgisiz. 4. zf. boşu boşuna, nfile.

te'hīr: (a.i.) sonraya, geriye bırakma, geciktirme, geciktirilme.

tehzīb: (a.i.) 1. ıslah etme, düzeltme; temizleme. 2. çocuğu adam etme.

tek ü tāz: (f.i.) öteye beriye koşuşmalar.

tek-ā-pū: (f.i.) 1. telaş ile koşarak araştırma. 2. dalkavukluk, kavuk sallama.

tek-āver: (f.b.i.) 1. koşucu, seğirtici. 2. yorga yürüyüştü at.

tekdīr: /a.i.) bulandırma, karıştırma.

tekebbūr: (a.i.) kibir gösterme, büyüklük satma.

tekrīm: (a.i.) saygı gösterme, ululama.

tekū: (f.i.) kıvrıkcık saç.

tekye: (a.i.) dayanma, yaslanma, güvenme.

telāş: (a.i.) 1. herhangi bir endişeden kederden ileri gelen heyecanlı ve sıkıntılı durum. 2. endişe, kaygı, tasa, sıkıntı, kuruntu.

tele vü dām: (f.i.) tuzak.

telef: (a.i.) yok etme, öldürme.

telḥ: (f.s.) acı.

telmīḥ: (a.i.) 1. söz arasında kastedilen bir şeyi manalı olarak söyleme, açık söylememe, imalı konuşma. 2. ed. ibarede bahsi geçmeyen bir kıssaya, fıkraya, atasözüne veya meşhur bir şiire, bir söze işaret etme.

temāşā: (f.i.) 1. bakıp seyretme. 2. gezme, teferrüc, tenezzüh.

temāz: (a.i.) cenk etme, savaşma.

temelluḥ: (a.i.) yaltaklanma, dalkavukluk.

ten: (f.i.) beden, vücudun dış yüzü.

tenbel: (f.i.) tembel, üşengeç.

ten-dürüstī: (f.b.i.) vücut sağlığı, sağlamlık

tenende: (f.i.) örümcek.

teng: (f.s.) 1. dar, sıkıntılı [şey, yer], 2.

küçük.

teng-destān: (f.b.s.) eli darlar, züğürtler.

tengnā: (f.i.) 1. dar yer; geçit, boğaz,

derbend. 2. mezar.

teng-rīş: (f.s.) köse, sakalı olmayan.

ten-nihād: (f.b.i.) ram olma.

tensūh: (f.b.s.) 1. pek az bulunan güzel şey.

2. içinde çeşitli güzel kokular

bulunan yuvarlak kutu.

tenūmend: (f.b.i.) gövdeli, iriyarı, vücutlu

kimse.

tenük: (f.s.) yufka, ince, nārin, zayıf, hafif.

ten-zede: (f.b.s.) sessiz, susmuş

tenzūy: (f.b.s.) pek az bulunan güzel şey.

ter ü tāze: (f.b.s.) pek latif, pek körpe.

ter: (f.s.) yaş, ıslak, rutubetli.

terahḥum: (a.i.) merhamet etme, acıma.

terāht: (f.mas.) acelece gitmek, acele

etmek.

terbiye: (a.i.) 1. besleyip büyütme. 2.görgü.

tercemān: (a.i.) tercüman, çevirici, dilmaç.

terceme: (a.i.) tercüme, çevirme.

terhīb: (a.i.) çok korkutma, korkutulma.

terk: (a.i.) 1. bırakma, bırakılma,

koyuverme, salıverme; vazgeçme,

vazgeçilme. 2. boşama, tatlik.

terkīb: (a.i.) 1. birkaç şeyi birleştirip

karişik bir şey meydana getirme. 2.

takım.

tersā: (f.i.) Hıristiyan,

tertīb: (a.i.) 1. dizme, sıralama, hazırlama,

düzene koyma. 2. [matbaa

işlerinde] dizgi. 3. sıra, dizi, düzen.

ter-zebān: (f.b.s.) "yaş dilli" 1. hazırcevap.

2. kalem.

tesettür: (a.i.) örtünme, gizlenme, saklanma

kapanma [kadınlar hak.].

te'şīr: (a.i.) 1. alamet, nişan bırakma. 2.

işleme, dokunma; içe işleme.

teşennüc: (a.i.) buruşma, buruşuk olma.

teşne: (f.s.) susamış.

teşnegī: (f.i.) susama.

teşnī: (a.i.) çok ayıp ve çirkin bulma;

ayıplama.

tevā: (a.i.) havale olunanın havaleyi

ödememesi (hukukta)

tevāzu': (a.i.) alçakgönüllülük gösterme.

tevbe: (a.i.) tövbe, işlenmiş bir günah veya

suçun bir daha işlenmeyeceğine

dâir verilen söz.

tevbih: (a.i.) 1. takdir, azarlama, paylama.

2. memurlara uygulanan bir disiplin

cezası.

tevekkül: (a.i.) işi Allah'a bırakıp kadere

razı olma.

tevsen: (f.i.) başı sert at; mec. s. dikbaşı

adam.

tezārub: (a.i.) vuruşma, zediş.

tıfl: (a.i.) küçük çocuk, gudek.

tībā: (f.s.) birbiri ardınca olmak. peşpeşe

bulunmak.

tīg: (f.i.) kılıç.

tīr: (f.i.) ok.

tīre: (f.s.) bulanık; kara; karanlık.

tīre-şuden: (f.b.i.) bulanmak.

tīşe: (f.i.) 1. balta, nacak, külünk. 2. keser.

tīz: (f. s.) 1. tez, çabuk. 2. keskin. 3. sık.

tîz-dil: (f.b.s.) zekî.
 tu: (f.zam.) sen.
 tûde: (f.i.) yığın, küme.
 tuğra: (f.i.) imza, nişân.
 tuhfe: (a.i.) 1. hediye, armağan, bergüzâr. 2. yeni çıkma, hoşça gider, güzel şey.
 Tuhfê-i Vehbî: (a.b.i.)(Vehbî'nin armağanı)
 Sünbülzâde Vehbî'nin Farsça'dan Türkçe'ye manzum sözlüğü.
 tuhm: (f.i.) tohum.
 tuhm-ı murğ: (f.i.) yumurta.
 tûr: (f.s.) sevilen, sevilmiş, ma'sûk
 turâ: (f.z.) sana.
 turfê: (a.s.) 1. turfa; görülmemiş, yeni, tuhaf, şaşılacak şey. 2. Yahudilerce yenmesi haram olan. 3. kaçınılması gereken.
 turunç: (f.i.) turunç.
 tûti: (f.i.) dudu, papağan cinsinden taklit yapan bir kuş.
 tûy tûy: (f.e.) kat kat.
 tûyî: (f.zam.) sensin!.
 tüccâr: (a.i.) tacirler, satıcılar.
 tûfâğ: (f.i.) büyük kadeh.
 tûffâh: (a.i.) elma.
 tûlengî: (f.i.) aç ve muhtaç olan.
 tünd: (f.s.) sert, şiddetli, haşin.
 tünd-bâd: (f.b.i.) kasırğa, sert rüzgar.
 tünd-hûy: (f.b.s.) sert huylu, titiz.
 türbe (a.i.) 1. mezar. 2. mezar üzerine çatılmış yapı.
 Türkî: (t.f.s.) Türk'e mensup, Türk'le ilgili.
 Türk-tâz: (t.f.i.) 1. hızlı koşmak. 2. çapul, yağma.

tüvân: (f.i.) güç, takat.
 tüvânâ: (f.s.) güçlü, kuvvetli.
 tüvân-ger: (f.b.s.) zengin, paralı.
 tüvân-gerî: (f.b.s.) zenginlik, paralılık.

U

ûd: (a.i.) 1. ağaç, odun, haşeb. 2. ödağacı.
 ulyâ: (a.s.) pek (daha, en, çok) yüce.
 unvân: (a.i.) 1. kitap, mecmua, makale başlığı, ser-levha. 2. ad, isim, lakab, şan. 3. şöhret.
 urâ: (f.z.) ona.
 urâ resed: (f.s) layık olan.
 üst: (f.z.) o, odur!
 ustura: (f.i.) ustura.
 uşul: (a.i.) 1. asıllar, kökler. 2. bir ilmin veya tekniğin asıl mevzûundan önce öğrenilmesi gereken esas, başlangıç bilgi. 3. başlangıç. 4. yol, yöntem, tertip, metod, nizam, kaide, düzen.
 ûtarid: (a.h.i.) astr. Arzıtilek, Merkür.
 ûzâz: (a.i.) ısırma.
 uzlet: (a.i.) bir yana çekilip kendi kendine tenhada yaşama, yalnızlık köşesine çekilme, inzivâ.

Ü

ücret: (a.i.) hizmet karşılığı verilen para.
 üftâde: (f.s.) 1. düşmüş, düşkün; biçare. 2. aşık.
 üftâden: (f.mas.) düşmek.

üftiden: (f.mas.) düşmek.
 ülfet: (a.i.) alışma, kaynaşma.
 ümmîd (f.i.) umut, umma.
 ürd-i behîst: (f.i.) "Cennet gibi, Cennete benzer" Nisan.
 üslûb: (a.i.) 1. farz, yol, biçim, usul. 2. ifade yolu.
 üsrüb: (f.i.) kurşun.
 üstâd: (f.i.) 1. muallim, öğretmen; usta, sanatkâr. 2. bir ilim veya san'at alanında üstün yeri olan kimse.
 üstühân: (f.i.) kemik.
 üstüvâr: (f.s.) 1. sağlam, kuvvetli, kuvvetli, dayanıklı. 2. güvenilir.
 üšküfte: (f.i.) açılmış [çiçek].
 üştür: (f.i.) deve.
 üştür-bîn: (f.b.s.) ince düşünen.
 üştür-hûy: (f.b.s.) deve huylu, kinci.

V

va'de: (a.i.) 1. bir iş için önden belirtilen zaman. 2. bir işi geciktirmek için belirtilen zaman. 3. ecel.
 vaşşûr: (f.i.) peygamber, nebi, resul.
 vahy: (a.i.) bir fikrin veya bir emrin Allah tarafından bir peygambere bildirilmesi.
 vâjun: (f.b.s.) ters, tersine dönmüş, uğursuz.
 vaqâr: (a.i.) ağırbaşlılık, temkinlilik.
 vâ-kerden: (f.mas.) ortaya çıkarma, açıklama.
 vaqt: (a.i.) 1. vakit, zaman. 2. saat, günün

muhtelif saatleri. 3. mevsim. 4. münâsip, uygun zaman. 5. boş zaman. 6. geçim. 7. çağ, zaman. 8. fırsat. 9. muayyen, belirtilen zaman
 vâlâ: (f.s.) yüksek, yüce, bülend.
 vâlâ-nijâd: (f.b.s.) yüce soylu, asil.
 vâlid: (a.i.) baba.
 vâm: (f.i.) borç.
 vâ-pesîn: (f.e.) en gerideki, en sonraki.
 varaq: (a.i.) 1. yaprak, berk. 2. kağıt veya kitap yaprağı. 3. yazılmış kağıt. 4. altın, gümüş ve sair madenlerden dövülerek yapılan ince yaprak.
 vasat: (a.i.) orta, iki şeyin arası.
 vaşf: (a.i.) 1. nitelik, bir kimsenin veya şeyin taşıdığı hal, sıfat. 2. bir kimsenin veya şeyin durumunu, anlatarak tarif etme. 3. övme. 4. gr. sıfat.
 vaţan: (a.i.) yurt.
 vatvât: (a.i.) 1. dağ kırlangıcı. 2. yarasa. 3. korkak ve geveze adam.
 vaż': (a.i.) 1. koyma, koyulma. 2. tayin etme.
 ve's-selâm: (a.nida.) işte o kadar, son söz budur, artık bitti.
 vedâ': (a.i.) ayrılma, ayrılış, Allah'a ısmarladık, Allah'a emanet olun!
 vejeng: (f.i.) 1. yama. 2. düğme.
 veled: (a.i.) 1. çocuk, erkek evlad. 2. oğul. ibn, püser.
 veled-i âgâh: oğul.
 ver: (f.e.) ve, eğer, 've er' den kısaltmadır.

vesme: (a.i.) 1. hayvana vurulan kızgın damga. 2. rastık.

vezağ: (f.i.) kurbağa.

vezâret: (a.i.) vezirlik, paşalık.

vezîr-i a'zam: (a.b.s.) (en büyük vezir) sadrazam, başvekil.

vezn: (a.i.) 1. tartma, tartılma; tartı. 2. ağırlık.

vilâyet: (a.i.) 1. bir şeyi kudretle elde etme 2. birine kefil olma. 3. dostluk, muhabbet. 4. il.

vuqûb: (a.i.) yavaş yürüme.

Y

yâd: (f.i.) 1. hatırlama, anma. 2. hatır, gönül.

yâdgâr: (f.b.i.) 1. yadigar, bir kimseyi veya nesneyi hatırlatacak şey, andaç. 2. mec. sevilmeyen şey.

yâd-gîr: (f.b.i.) unutmama.

yâd-kerden: (f.b.i.) anmak, hatıra getirmek.

yâften: (f.mas.) bulmak.

yağ. (f.i.) buz.

yağçe: (f.i.) donmuş yağmur taneleri, dolu taneleri.

ya'nî: (a.e.) 1. demek, şu demek. 2. sözün kısası, doğrusu, senin anlayacağın.

yâr: (f.i.) dost.

yâran-fürüş: (f.b.i.) dostlarını satanlar.

yâver: (f.i.) yardımcı, imdatçı.

yâverende (f.i.) yardımcı, imdatçı.

yâze: (f.i.) esneme, esnek.

yegâne: (f.s.) biricik, tek.

yegâne-güy: (f.b.s.) Allah'ın birliğine inanan.

yek: (f.s.) 1. bir, tek., münferid. 2. i. birlik, bir oluş.

yek-'ayâr: (f.a.b.i.) tek düzen, tek ahenk.

yek-nişest: (f.b.i.) beraber oturlan kimse.

yek-rân: (f.b.s.) 1. soyu temiz cins at. 2. san ve kırmızı arasında bir nevi at, al at.

yek-sân: (f.b.s.) 1. düz, müstevi. 2. bir, beraber, müsavi. 3. her zaman, bir düziye.

yek-ser: (f.zf.) 1. yalnız başına. 2. bir baştan bir başa. 3. Ansızın

yek-sün: (f.b.s.) düz, müstevi.

yek-şenbe: (f.i.) pazar.

yektâ: (f.b.s.) tek, eşsiz, benzersiz.

yek-zebân: (f.b.s.) 1. bir dilli. 2. ağız birliği eden. 3. aynı dille konuşan.

yelpâze: (f.i.) yelpaze, bād-zen.

yemîn: (a.s.) 1. sağ, sağ taraf, sağ el. 2. and, yemin, sevgend.

yevm: (a.i.) gün.

yevm-i cum'a: cuma günü.

yevm-i işneyn: ikinci gün, pazartesi.

yevm-i sebt: (a.i.) cumartesi.

yezdân: (f.h.i.) Allah.

Z

zâd: (f.s.) "doğma, doğmuş" mânâsına gelerek birleşik kelimeler yapar.

zâde: (f.i.) 1. evlât, oğul. 2. insaniyetli, doğru adam. 3. s."doğmuş,

meydana gelmiş" mânâlarıyla
birleşik kelimeler yapar.
zâden: (f.mas.) doğmak, doğurmak.
zâg: (f.i.) karga.
zağan: (f.i.) çaylak.
zâg-ı siyâh: (f.b.i.) kara karga.
zâhir: (a.s.) 1. görünen, görünücü, açık,
belli, meydanda. 2. zf. elbette,
şüphesiz, öyledir ya. 3. zf. galiba,
zannederim, umulur ki. 4. zf.
görünüşe göre, anlaşılan, meğer. 5.
i. dış yüz, görünüş.
zâ'if: (a.s.) 1. zayıf, güçsüz, kuvvetsiz,
takatsiz, kansız, arık. 2. gevşek,
lâgar, nâ-tüvân. 3. tenbel.
zaḥm: (f.i.) yara.
zaḥmet: (a.i.) 1. sıkıntı, eziyet, rahatsızlık.
2. zor, güç. 3. Yorgunluk
zaḥmîn: (f.s.) yaralı.
zaḥmnâk: (f.b.s.) yaralı.
zâl: (f.s.) ihtiyar, zâlim, acımasız.
zâlim: (a.s.) zulm eden, haksızlı eden.
zamân: (a.i.) 1. zaman, vakit, çağ, devir. 2.
mehil, süre. 3. mevsim
zamm: (a.i.) 1. artıma, katma, ekleme. 2.
a. gr. bir harfin mazmum, zammeli
[yânî o ile] okunması.
zann: (a.i.) 1. sanma, sanı, sezme. 2. şüphe.
zânû: (f.i.) diz.
zânû-zeden: (f.b.s.) diz çökmüş.
zâr: (f.s.) [sesle] ağlayan, inleyen.
zarâr: (a.i.) ziyan, eksiklik, kayıp.
zârî: (f.i.) ağlayıp sızlama.
zarîf (a.i.) zarâfetli, güzel, şık.

zarṭa: (a.i.) osuruk, yellenme.
zâsten (f.i.) doğurmak.
zât: (a.i.) kendi.
zâyi': (a.s.) elden çıkan, kaybolan, yitik.
zâyide-rûd: (f.ö.i.) Isfahan'da bir nehir adı.
zebân: (f.i.) 1. dil, lisan. 2. anat. dil.
zeber: (f.i.) 1. üst. 2. üstün.
zebûn: (f.s.) zayıf, güçsüz, âciz.
zede: (f.s.) "vurulmuş, çarpılmış, tutulmuş,
uğramış, yakalanmış" mânâlarına,
gelerek birleşikler yapar.
zedden: (f.i.) vurmak.
zeft: (f.s.) şişman.
zehr: (f.i.) zehir, ağu.
zehre: (f.i.) 1. öd, safra. 2. yiğitlik, cesaret.
zekî: (a.s.) zeyrek, zekâ sahibi, çabuk
anlayışlı.
zemîn: (f.i.) yer, yeryüzü, arz.
zemistân: (f.i.) kış, kış mevsimi.
zemzem: (a.i.) Kâbe civarındaki meşhur
kuyu.
zen: (f.i.) kadın.
-zen: (f.s.) "vurucu, vuran, atan, çalan"
mânâlarına gelerek birleşik
kelimeler meydana getirir.
zend: (f.i.) 1. Zerdüş'tün kendisine indiğini
iddia ettiği kitap. 2. Eski Farsça'nın
bir lehçesi. [Firdevsî Şehnâme'sinde
zend lehçesinde bulunduğu kelimeleri
kullanarak şiirlerinde kullanmıştır.]
zend-bâf: (f.i.) bülbül.
zend-ḥân: (f.i.) bülbül.
zene: (f.i.) çakmak.
zengî: (f.i.) zenci, siyah adam; Arap.

zen-pāre: (f.b.s.) zampara.

zer: (f.i.) 1. altın, zeheb. 2. akçe, para.

zerd: (f.s.) 1. sarı, asfer. 2. solgun, soluk.

zerde-gūş: (f.b.i.) 1. iki yüzlü, mürâi 2.

korkak.

zerdüşt: (f.h.i.) 1. ateşe tapan, gebr). 2. nur

ve zulmet diye iki ilâh'a inanma

akidesini kuran adam, Zaratustra.

zer-gerî: (f.b.i.) kuyumculuk.

zer-nāvdān: (f.b.i.) altın oluk.

zerrîn: (f.s.) 1. altından yapılmış, altın. 2.

altın gibi sarı. 3. parlak.

zerrîn-kāse: (f.a.b.i.) Güneş.

zevc: (a.i.) 1. çift, tek karşılığı. 2. bir

çiftten her biri. 3. karı ve kocanın

her biri. 4. koca.

zevk: (a.i.) 1. biy. tadım. 2. tatma, tad; hoş

giden hal, haz. 3. tas. ma'nevî haz.

4. boş vakit geçirme; eğlence, 5.

güzeli çirkinden ayırdetme

kabiliyeti. 6. alay etme, eğlenme.

zıbık: (a.i.) bir bitki.

zıdd: (a.i.) bir şeyin karşılığı aksi.

zırh: (f.i.) zırh, demirden örme veya dökme

savaş elbisesi.

zîb: (a.i.) süs, bezek, zînet, zîver.

zîbâ: (f.s.) 1. süslü. 2. yakışıklı, güzel.

zift: (a.i.) kara sakız, katrandan çıkarılan,

kolay kınlan, az sıcakta eriyen katı,

siyah, parlak bir madde olup en çok

gemi kalafatında kullanılır.

zih: (f.i.) 1. kiriş. 2. yay kirişi. 3. kaytan,

şerit. 4. kenar çizgisi.

zihâr: (f.i.) kaşık.

zihi: (a.e.) ne güzel, ne hoş, aferin.

zîn: (f.i.) eyer.

zindân: (f.i.) 1. karanlık, yeraltı

hapishanesi, mahbes, sicn. 2. pek

karanlık, sıkıntılı yer.

zinde: (f.s.) 1. diri, yaşayan, canlı. 2. dinç,

sağlam, güçlü kuvvetli.

zinde-gānî: (f.i.) 1. dirilik, hayat. 2.

yaşayış; geçim, dirilik.

zindegî: (f.i.) zindelik, dirilik, canlılık.

zînet: (a.i.) süs, bezek

zinhâr: (f.e.) sakın! asla, olmaya, aman!

zinhâr-h'âr: (f.b.s.) 1. aman dileyen. 2.

sözünde durmayan adam.

zîn-sân (f.b.e.) bunun gibi, bunculayın.

zîr ü bālâ: (f.i.) aşağı yukarı, altüst.

zîr ü zeber: (f.b.s.) 1. altüst. 2. üst derecede

bulunan kimse, âmir; hâkim.

zîr: (f.i.) 1. alt, aşağı. 2. tîz perde.

zîrâ: (f.e.) çünkü, şundan dolayı ki.

zîrâ': (a.i.) drsekten orta parmak ucuna

kadar olan bir uzunluk ölçüsü.

zîr-dest: (f.b.s.) el altındaki ahâli, el altında

bulunan âciz [halk].

zîre: (f.i.) kimyon.

zirh: (f.i.) cevşen.

zîr-rân: (f.b.s.) binilniş at.

zişt: (f.s.) çirkin.

zîver: (f.i.) süs, bezek, zîb, zînet.

ziyâde: (a.i.) 1. artma, çoğalma. 2. s. artan,

fazla kalan. 3. s. çok bol. 4. s. aşırı.

ziyâfet: (a.i.) 1. misafir kabul etme. 2.

misafire yedirip içirme, şölen.

ziyân: (f.i.) zarar, kayıp [kazançtan].

zūd: (f.s.) çabuk, tek, acele, hemen olan.

zūd-āšnā: (f.b.s.) dost olan kimse.

zūd-reftār: (f.b.s.) çabuk, acele yürüyen.

zūd-rev: (f.b.s.) hızlı, çabuk yürüyen.

zūd-tîz: (f.b.i.) sert, hızlı esen; kasırğa.

zükūr: (a.s.) erkekler.

zūlm: (a.i.) 1. bir şeyi kendi yerinden
başka bir yere koyma. 2. zulüm,
haksızlık, eziyet.

zūlmet: (a.i.) karanlık.

zūr: (f.i.) kuvvet, güç.

zūr-dāred: (f.b.s.) kuvveti olan, kuvvetli.

zūr-kār: (f.b.s.) zorlayan.

zuv': (a.i.) ügeyik kuşu, baykuş.

zūft: (f.s.) aç gözlü.

zūḥal: (a.h.i.) astr. Sekendiz, Satürn
gezegeni, [nahs-ı ekber sayılır,
gam, kaygı vericidir. ahmaklık,
cahillik, pintilik, yalan ve fenalık,
bu yıldızın altında doğanlarda olur].

zūhre: (a.h.i.) astr. Çobanyıldızı, Çulpan
Kervankıran, Venüs.

zūkā: (a.i.) Güneş.

zūkām: (a.i.) nezle.

zükūr: (a.i. zeker'in ç.) erkekler.

zūlf: (f.i.) 1. yüzün iki yanından sarkan saç
lulesi. 2. sevgilinin saçı.

zūmre: (a.i.) bölük, takım, cemaat,
topluluk, sınıf, cins, grup.

zūnbūr: (a.i.) eşek arısı.

خدی حد او کر مفرمایه
 قیلدی از جمله او خلاق کریم
 شان موسایه ایدوب هم تکریم
 هم سلیمانی او علام لطیف
 حکمت و قدرتی ایله عیسی
 نوع انسانی هم اول بی اتباز
 اختلاف صور و السنه دن
 شعر السنه سن اول منان
 هم رسولینه هزاران صلوات
 نطقید روحی خداوند علیم
 عالمینه سبب رحمتدر
 نازل اولدی اکاقران جلیل
 کر چه کم شعر دکلدراو کلام
 فهم ایدوب مرتبه اعجازین
 ابکم اولدی فصیحای عدنان
 ایلدی مدعیانی ملازم
 اولسون اصحابیه صدکونه سلام
 بری از جمله جناب حسان
 بری هم کعب بلا غتپیرا

که انک انعمتدر بی غایه
 حضرت آدمه اسماعیل
 قیلدی ذاتینه اضاقله کلیم
 منطق الطیر ایله قیلدی تلطیف
 طفل ایکن اولدی بشکده کویا
 ایلدی ناطقه ایله ممتاز
 نیجه حکمتلری واردر روشن
 قیلدی مفتاح در کج نهان
 که اودر افصح ارباب لغات
 نه کهر در او کریم ابن کریم
 انس و جنه نه بیوک نعمتدر
 که ایدر شانته عالم تجلیل
 نظم شاعرده نه ممکن اونظام
 ایشیدوب هدهده آوازین
 قالدی حیران بلغای قطان
 جمله سی عجز ایله اولمش مقسم
 که آنک هر بریسی اهل کلام
 نظمینی عالم ایدر استحسان
 کعب بین الفصحیاک اعلا

بری خورشید جهان آرادر
 ایکنسی بیری برندن اعلا
 دائما دولتله رفعتله
 اولسه ل حفظ الهیده مصون
 قدر تحفه مده بلند اولسه سزا
 سلك معناده نه خوش در نظیم
 یازدم وزن رکیک ونادر
 ایلیوب گاهی مراعات نظیر
 هم یازلدی نیچه نیچین سلبس
 انی اول او قیان طفل اصیل
 طبعه البته لطافت کتورر
 کوستروب بعض مجلده ترکیب
 ارتکاب ایتمدم اصلا مرهون
 لغتک ترجمه سی یاننده
 یعنی وضع رقه حاجت یوق
 فارسی و عربی لفظ کثیر
 جای ترکیده ایوب استعمال
 مشترک بعض لغات رنگین
 فهم ایدر انلری ارباب کمال
 ایلدم حرف هجاده ترتیب
 یازدیغم لفظ دلارا اکثر
 نیچه سن حاصل معنا یازدم
 یعنی واردر نیچه رعنا معنا
 بریسی بدر فلك پیاردر
 نه صد فدر کهری همتا
 والدم ماجد پرهمتله
 عمر و اقبال ایدر روز افزون
 انلرک نامنه ایتمدم انشا
 ایتمدم مثلنی کسمه تنظیم
 تا اوله حفظنه هر کس قادر
 گاهی اضدادله قیلدم تعبیر
 نیچه ایها ماله تامیح نفیس
 نکشته شعریده ایبار تحصیل
 حسن تعبیره مبلاست کتورر
 احسن وجهله قیلدم تهذیب
 او قیان اولسه تا کیم مغبون
 یایدر اهل دلک جاننده
 بویله زجت چککه چک حالت یوق
 که اوله السنده شهر تکبیر
 ایلدم انلرایله کشف مأل
 یازیلوب ایتمدم اما تعیین
 طعن و تشنیع ایده طورسون جهال
 او فور ایجد کی هر طفل ادیب
 شعرو انشابه موافق کوهر
 اصطلاح اوزره نه رعنا یازدم
 باقه فسرهنکه بولغز زینرا

کنج محتده ابدوب آه وانين	بوسيدن دل ناشاد وحزين
صانکه ابکم ابدی اول بچاره	بی مجال اولشیدی کفتاره
قیلدی احوال جهانی تحویل	ناکهان لطف خداوند جلیل
اهل دل زمره سی مسرور و بکام	ویزدی دنیا به عجب حسن نظام
اعتبار ایلدی نقاد قدر	بولدی قدرین بنه کالای هنر
صفدر جم چشم دورانی	یعنی بر آصف عالیشان
مسند آرای صدارت ایتدی	زیور صدر وزارت ایتدی
کورمش مثلنی امجاد سلف	دوانه ذاتی ایله کلدی شرف
نجم مسعودی کبی ذاتی سعید	مخلص باکی کبی خلقی حید
که اودر مظهر عدل واحسان	یعنی هبنام خلیل الرحمن
نعمتی ایلدی یوعالی سیر	قیلدی خاصیت اسمی تأثیر
بوله رمز ایتش انی اهل رصد	اسمی مخلصه اودو صد در صد
بولدی وقتنده جهان امنیت	هم اودر ناظم دین ودولت
معدن دانش و پر جود وهم	صاحب سیف و قلم اهل کرم
زمره اهل دل ونکته وران	اولدی دورنده بکام وشادان
کلدی بوبنده یه ده شوق جدید	بوله قدر هنر اولد قده مزید
خاک در کاهنه ایتدم اهدا	ایلیوب یعنی بونظمی انشا
ایده لکاهی احاله نظری	که محادیم کرام کهری
ایشد نلر ایده میل و رغبت	اول شرفله بوله تحفتم شهرت
نه کرائم نایه معلا کوهر	نه محادیم مکارم پر ور
مهر و مه کبی ایکی خیر خلف	نیرین فلک عز و شرف
هر بری مردمک چشم جهان	قره اعین روشن نظران
یرنک مخلصی نوری منیر	بریدر عارف بی مثل و نظیر

هم بیکانه گوی مؤمن در درود اولدی دعا
 مسجدده مزکت دینوزداخی اذان بانگ نماز
 دی امامه پیش نماز هم او یولش پیشوا
 جاهل نادان مرایی صوفیه سالوس دی
 عفت اهلی پاکدامن اهل تقوی پارسا
 رستخیز اولدی قیامت جنته دیرلر بهشت
 دوزخ اولمشدر جهنم آدی قورنیش رها
 فاعلاتن فاعلاتن وز بندز بجز رمل
 ایله عملکله عمل تا اولیه سعک هبا

❖ قطعه دلکش و پر جنبش و خوب ورعنا ❖

بوی قد طوغروسهی پک یا قشقلو زبیا
 صالوب کز مه خرام و بوجه اولدی بالا
 حرکت جنبش رفتار صالوق یورمک
 دلبرک جلوه سیدر ناز و کرشمه تیبیا
 کوکل اکلنجه سی محبوبه دلارام دینور
 یعنی یکتایا اکوز باشی بوق بی همتا
 دیندی سازنده په رامشکرو طنبوره ستا
 ایرلیق نغمه ایله اولیدی سرود و خنبیا
 بکرمک ماندن هم اولیه دیمکدر قالمق
 مثلی مانند کبیر مثلادر کویا
 باد اولسون اوله باشد نشود اولماز هم
 ورنه یوخسه بلی آری عبادر آبا
 روز کوندز بو کون امروز کین کون دیروز

ایتمامش کرچه لغت را تصریح	ایلدیم جمله عجمیدن تصحیح
یا قشور کوهر ایران دیر ایسم	سرمه اهل صفاهان دیر ایسم
نام و لاسی اوله دنیاده	تحفه و هبی سنبل زاده
اوقیاندن بودر انجق مأمول	که ایده خیرد پای مبدول
حفظ ایده سهو و خطادن مولا	حسبنا الله تعالی و کفی

قطعه شرعیه در حرف الف از ابتدا

تکری آدی شیدر و شبذیرویزدان و خدا
یاردیچی آفریننده بزرگی کبریا
وصفیدر پروردگار و کردگار آمرزگار
همدخی پاینده باقیدر همیشه دایما
کورچی یسار و انا بیلچی اولوبزرگ
مرجت او مهربان پاداش خیرله جزا
رزق روزی آتی ایرشدیرچی روزی رسان
شکر و وجد اولدی سپاس راستامدح و ثنا
طغروسوز لوراستکو و خشور و پیغمبر رسول
هم محمد در ستوده بر کزیده مصطفی
باز نویس او قوی و سخوان قرآن نوی چالش بکوش
دکله بشتو اگله در یاب اولدی شد لایق سزا
مردم آدمدر جوانمرد سخاوت و یرنده
ایزدی حق بولنه و یرکی محبندنه بجا
او چیچی برنده اولمشدر ملک آدی سروش
هم اینانمق باوریدن لایق و جا بزوا
کبش ملتدر شریعت راه دین روزه اورج

* این قطعه با نکته زبا چون کل شاداب *

تشنه صومامش قانمش اولاندردخی شیراب
 فر کند سیلک یاردیخی بر سیل صوبی سیلاب
 شیرهدی اوزم صوینه هم بکمره دوشاب
 بال شهد دینوز شیرته شهد ابد و شهد اب
 کلزار و کستان کلی چوق یردخی کلشن
 دنی چایزه مرغ و تروتازه ایسه شاداب
 شهوار دینور پسادشده لایق اولاننه
 لذتیلو صوخوشاب ایو اینجو در خوشاب
 جوهر امقنه دی آب روان یعنی اقبصر صو
 تیره بولا نقدردخی حوضک دبی پایاب
 سرکشته باشی دوغشه دی دوغمه که کشتن
 دزدن یاده صویک دوغمه بی چورتدبسی کرداب
 آتشده او حیوانکه ککرز آدی سغندر
 دبرل صوقوشدن قازه بطاورد که مرغاب
 ماهی بالغتک آدمه شناوردخی یوز کج
 بقونه صویه طالمق صولک طلغه سی خیراب
 دارشکنه معناسی سلیماننی دیمکدر
 قرار و ککرزنده جیوه ژبوه و سیماب
 کوز یاشنه دی اشک و سرشک اغیله کریه
 کریان دیمک اغیلا ییحیدر قانلو صوخوناب
 مقبول معناعیل معناعیل قنعولان
 یکرز او نقوشه یوجها نکم اوله برآب

شب کبچه بو کبچه امشب دخی یارین فردا
 شسته یقاعشه جسامه دینور کرمابه
 درلشدر دخی خویکرده وایرا ژبرا
 پشم بوک پنبه بموق نرم دخی یومشغدر
 سنک طاش سخت قتی مرمره دیرلخارا
 اولدی آینده کلچی ورونده کیدیچی
 رفت کندی کلور آیدهم ایقداش همیا
 فاعلان فعلان فعلان فعلان
 ایله تحصیل هنر تا اوله قدرک اعلا

* قطعه زینده رنگین ادا *

با صکه مراسا که تراسر شما	بن من و بزما واکا مرو را
سن تومرو کتمه و بنشین اوتور	ار بروی کیدرایسک کل بیا
بو یله چنین او یله چنان چون کی	چبستم ندر آن او نیچون چیرا
قتی کدام اوست اودراین بودر	کبستم دیمک کیدراوقنده کجا
نیچه چسان مثلی بسان بیل بدان	بس بکشور نیچه بسی وبسا
دوشکون اولان عاشقه افتاده دی	داخی کوکل قابو جیدر دلر با
دخت قیزه بکبچه پرواک دی	خادم اغادر دخی خواجه سرا
زنکین اولان شخصه توانکر دینور	بهره نصیب اولدی دلچی کدا
خانه دن ویش فقیرک اوی	اسکی حصیرانده کهن بوریا
اشیحی نه آس پردی بمک خوردنی	سیرطوق آج کرسنه وناشنا
پک ابو حلوایمش افروشه هم	شله لپا تفتشره در بقلوا
دکرایسک نصیح ایدرم بن سکا	کگرشوی پند کیم من ترا
مفتعلن مفتعلن فاعلن	اهل معارفله کورش دائمیا

براسه شب پره یلدرز بو جکپدر شبناب
 کیجه دن قالمه شینه کیجه لك اولدی شی
 او بقونك اولی معناسنه اولمش سر خواب
 ره روان بو بجباره دیندی دواسبه اولاغه
 یعنی اباغی اوزنکیده دیمک پا برکاب
 نابید اولدی بلورسن بوق اولاندر نابود
 بولنور ایسه ده يك آرزولساندر نایاب
 مرغزن دیندی مزار آدینه هم کورستان
 قبه با پلش اولان تره به دیرل کوراب
 اوسوز جمله سیده دکله جورمه یوزیکی
 همکی نیک سخن کوش کن روی متاب

* قطعه دلپسند و رونقیاب *

صوکي چولده کیم کورینه سراب شرمسار او تنان نجل کبیدر بچه در چشم بند و چشم آویز احتلام اولغه دینور کوشاسب ناتوان دینلور ضعیف اولمه جاهل و مفلس اولان بی مایه کاسه لبس اول چساق یلا بچیکم بوسوزی سویلم سکا اسکله فاعلاتن مفاعیلن فعالن	دیندی کوراب هم نمایش آب پرده کی اولکیم اوله اهل جاب هم ایازی دیمک دخی اونقصاب هم خیالاتی کیجه نك کوشاب قوتی قالمیان دخی بیتاب مزار دف انکله خانه خراب طال قافلقده اوله شهر تباب این سخن را بگویمت دریاب دشمنکدر کورشد یکنک احباب
---	--

* قطعه بوالعجب از نعمت رب *

نه کوزل یعنی زهی آفد عجیب * دخی شایسته وشابان انساب

* قطعه چون مهر و مه بز تو قزای این کتاب *

آسمان کو کدر کنش خورشید و مهر و آفتاب
 یلدر اختر ماه آی آید نغمه در ماهتاب
 او یائق بیدار از غمش غنوده او یقو خواب
 او یومش خوابیده دونکی کچه دوش و دوشده خواب
 هیبت و حشمت شکوه اعلا دیمک و الا ایش
 جاه منصبدر مراد بنه ایر ندر کما میاب
 ناب طاقف بیج بو کمدر طولاً شقدر دخی
 اصطلاح اولمش دینور فکر و تلاشه بیج و ناب
 فاش ظاهر در خبر معناسی بیغام و پیام
 اولدی رسیدن سؤال ایتمک دخی پاسخ جواب
 بو لاشق آلا بئش آلودن بولشقدر دخی
 خالص و صافی و خاصک اولدی هب مفهومی ناب
 آر میدن دکانونب آکلنجه صبر اولدی شکیب
 بک یلوب کز مک نکا یو یعنی ابو مکرر شتاب
 آ بکیر اولمش صو جمع اولدینی برتاب لاهم
 آسنیا کردر دکر منجی دکر من آسباب
 دست خوشمدر کتور دم خطه ایر ایدین
 کاله ملک بجه کدر بو کتاب مستطاب

* قطعه نادره خوب ادای و نایاب *

آیار اولدی صواریجی صو سز در بی آب
 صو آقوب طولدینی بردانی ستخر و کولاب
 حق قوشی مرغ شب آوزایاغندن اصلور

۱ قابلان اولدی رُبُودَه وَکَرَفَه طوبیلان

۲ نَه وَدَام طووز اقدر بالی آغینه دی سَسْت

۳ یَشَه در سوری سنک کهنله سَسَس اولدر گَش

۴ پره در کیمک چکر که مَلخ وَصَحِر ادی جَسْت

۵ کوه طاع بوجه بَلَنَد وَبوقبشه دیندی فَرَاز

۶ دَسْت وَهَامُون اوه در شَبَاب ایش الحق پَسْت

۷ مَع وَکَر اوردی مجوسی و نصاری بَرَسَا

۸ طایلان صورت مَحْسُوه دی بَت طایدی پَسْت

۹ اِن تَک وَنَاز وَپَرَسَس بوقوشش بو طاپش

۱۰ جَهْلَه سنی التون ایچوندر هَمکی بَهْر زَرَسْت

* قِطْعَه کَه اَوْر اَقْل بَرَسِر لَوْ حَسَن نُوْشْت *

۱۱ کَل چامور آهک کَرَج کَر یچ و قوم رَک وَخَشْت

۱۲ کَار دَیچ اقدر دِخِی نِزَه پَرَنَاب خَشْت

۱۳ طَبِیعه موافق کَبلان هر نه ایشَه دِلَسِنَد

۱۴ خَوْب کوزلدر دخی چر کین اولان نَسَنه زَسْت

۱۵ مَارْت آبی آذَار وَنَجی کونی نُوْرُوْز ایش

۱۶ مَه آیی نَسَنان آبی آدِی دَر آردِ بَهْسْت

۱۷ صَاحِب عَدْلَم اولانک جَهْلَه سی دَانِسُوْرَان

۱۸ اکادی فَهْمِد خَوَالِد اوقودی یازدی نُوْشْت

۱۹ ایشَه کوجه عاده طرزَه دی گَر دَاْرَهَم

۲۰ اولدی طَبِیعت مَنَس داخی نَهَاد وَسَرَسْت

۲۱ آمده کَلْمَش طیب آدی بَحْشَک وَبَرَشْک

۲۲ کَعْت دِی دِی نِکَزَرِک ایدر خَوْشَجَه ایش

اولدی چستان مناسبت دیمکه	براشقلى دیمه مفهومی سبب
فار سئیده دخی هوسبیلدن	عربیتده چنکه آلتی غنچ
بهمه دینسه دوکلی دیر اترک	اسرودیر چغتای یعنی هب
هرزه کوهر که سوزی صناچه اوله	لاف معناسی کزاف و دخی کب
دخت رزد دختر زباده دیمک	عربی ترجمه سی بنت عنب
اولدی بنخاله کور یوند اوچق	دتره مک لره دینور سینه یه شب
سجی کوشش او قومده در خواندن	خواجه استاد دبستان مکتب
فاعلاتن فعلاتی فعلن	سبب رفعت اولور علم و ادب

* قطعه تافلک چون مه تابنده رخست *

۱ ویره سی اولدی پسادست ویشین بیلسادست

۲ ننگدستان زوکه ردلر الی بوش نابدست

۳ دخی پیوسته و همواره و همواره دائم

۴ اولاشتوب بربریشته متصل اولدی چوست

۵ مجلسه برتم دی طومه ایجه ایچ نوشانوش

۶ هم ادب سزک ایدن سر خوشه دیرلر بدست

۷ قالقدی برخاست همنان نک عجله اتدی تراخت

۸ ایچر وکلدی در آمد دخی اونور دی نشست

۹ قاجدی بکر بخت قور بلدی یعنی زهیدد

۱۰ کندی شد چکلدی کشیند او زدی بز قردی شکست

۱۱ دست کبرک هاله معناسی طو تباش قاجقن

۱۲ طوندی بر گرفت دخی بکلدی بنه بدوشت

۱۳ دادرس ایرشن امداد ایچون ایرشدی زهیدد

۱۴ یعنی قور زاره ی زهاندو خلاص اولدی برست

نشکی اولدی صوسزلق هم اومعناده لهاث
 جمله ارکک دیمه مفهومی زبان ایلله ذکور
 مادگان اولدی دیشی جمعی آنک کبی اثاث
 قزطوغورماغه دی زایدن دخت و ایناث
 // دی جماع ایتمک کاند دینلور هم ارفاٹ
 دوشمه آدینه مندش دیدیلر یعنی بساط
 اومتاعینه دی کاجال ودخی دیندی اثاث
 دستیار اولکه اعانت ایده مفهومی نصیر
 یاور ی اولدی مدد ایتمک معناسی غیث
 دیندی قارشمشه آمیخته مزوج کبی
 دی قرشدر مغه شوریدن داخی مٹاٹ
 اولکه تبلدر آنک آدی کسیر و عفشل
 زودرو تیز یور یجی هم اومعناده دلاٹ
 کرویدن دی اینانماغه که ایمان کیدر
 اولدی قدرمه قزولیدن وهم استخاٹ
 صا تون الماغه خریدن دیدیلر یعنی شرا
 داخی کوند رنه فرستادن ایمش هم ابعث
 هرلسانک عربی منتخبیدر چلبی
 فارسی کرچه ایدر طبعه لطافت ابراث

* قطعه در جیم پر گوهر چو کنج *

کوشه در کنج و خزینه اولدی کنج
 نوجوان شول کیمسه در کیم اوله کنج
 صاییده اون بش اولور کرچه سه پنج

آصفیه آویزه و قبه به کعبه دینور
 صارقش اولان نسنه در هشته صالی و پردی هشت
 ارغج ارش نار و بود هم طوقی بافتن
 رشنه در اپلاک سیناد آلدی اگر دی برشت
 اریه جوارزن طرو بغدادیه کندم دینور
 خوشه بشق آدیدر بزراکن داخی کشت
 انکه نسان نانوان کیم دینور انکهچی به
 بوفقه ایش کرده اون آرد بوغردی سرشت
 طوزنمک و تخم مرغ اولدی بو مرطه آدی
 طاووغه دی ماکیان هم رفدان نپیرشت
 چاچه چلیپا دیتور داخی برهن پاپاس
 چاکنه ناقوس دی یعنی گلپسا کنشت
 مغتضیلن فاعلان منسرح اوزانیدر
 کسب کمال ایله کیم اولیه سن بدسرشت

قطعه در نظم لغتهای عرب *

داخی ضاد و طا و ظا و حرف عین	تا و ح و ذال و صاد ای نور عین
باز مسم شاید اوله نقص کمال	قار بسید و قافیه اولقی محال
بشقه اسلو قیله قیلیم خوش نظام	بو سیدن اول سکر حریف تمام
قافیه م اولدی انکه فاخره	ضم ایدوب نازی لغات آخره
هب محلنمده مر تبدر صفوق	اوج لسان اوزره یازلدی اول حروف
هب اوچجیدر عربجه اول لغات	فاعلاتن فاعلاتن فاعلات

* قطعه در تالینن کرده لطافت ایرات *

بزرگ دیندی ایگی به عربجه حرات

شمع ایزان چیرا تمک آدیدر هم مصباح
 طسه معناسی بتمک ودخی بلبال او یله
 شاد کردن دی سوئدر مکه یعنی افراج
 صا قلیق اولدی نهفتن که مالی اخفا
 آشکارا یله واک کردن ایمش هم ایضاح
 گوشه چشم دی کوز او جنبه هم غزاله
 تکریدن دینلور باقغه داخی الماح
 قوجی به دیندی سخن چین دخی تمام او یله
 کو پک اورمه سی لاییدن سک یعنی شباح
 شایکانی دی او جز طوغه رفاغه کک بیدر
 خشک سال اول سه کیم فقط وغلا اوله کلاح
 ایملک ایله یکا آج قیوی ای آچی
 افخ الیاب یا کرامک لی بافتاح

* قطعه درخا چوشکر خانی و بکن استنساخ *

اچاک دالی نهال اولدی هم آنک کی شاخ
 بیراغه برک دینور داله بوداغه دخی فاخ
 کچی بز او غلغه بزغاله دی قورویه بیره
 کوسفند اولدی قیون هم دخی بوینوز درشاخ
 اقلق اولدی شناسیدن هم فهمیدن
 دیندی ظن اتمکه پندار و کان اتمکه راح
 قصر نهمانه خورنق دینلور کیم مشهور
 زینت و حسنه دی رونق دخی گوشک آدی کاخ

عبارت دخی مسافر در سنج
 اوجه یعنی اوزاق پیری سیرین
 صافری غنج و شنج تازوشیوه غنج
 چوق فیورجق صاج آدی حرغول امش
 یوکلمه چین و شکن دی هم شکنج
 سرکلو اولدی زکام آماس شیش
 اوکسور کدر سرفه هم دبرل سکنج
 در دسر باش اغریسی دشوار کوچ
 درد محنت رنج انجمه مرغ
 یاره شول مسهل ایارج حییدز
 دیدیلر اوانده هم ریوند و میج
 باغ روغن جرب باغلو تسنه در
 دینه قنورق ایج یاغی پسه وزدنج
 کوقه یعنی دوکش کوشک
 طولومومباره دی چرغند و روغ
 او قووزئله یونظم داکشی
 اوله سن شجینده طبع و ترکیه سنج

* قطعه در حایسپه راست فروزان چو صبح *

آچیجی اولدی کشانده عمریچه قناح
 دی انا ختر دیه جک رده مرثک و مقتاح
 تگری آدی ایله بانام تحدا بسم الله
 سب خوردم یدم المای الکلت التفاح
 پارلیان تسنه به تابنده و لامع دیتلور

کدر اولسه گوکلده خار خار و سوک ماتمدر
 چغزرمق آه چکمکدر فغان و ناله و فریاد
 بشک کهواره مام ناف ابه قاری دخی بازارج
 چوجق کودک یکی طوغمش اولان نوزاده و نوزاد
 زحم مهر بانی و نوازش او خشمقدر هم
 ستمکر دیندی ظالم کچسه به ظلمه دینور پیداد
 جهالت اولدی نادانی معاذالله دیمک برکس
 یلیجی کچسه درداننده دانش علم و استعداد
 دی طاشلو بیره سنکستان و طاشلق سنکلاخ اولمش
 دخی دیوارک آدی لادود یوارک دبی بشلاد
 چه میکوی نه سو یلرسک نمیدانند بلزلر
 بکسای قنغی بردنسک تویی بیکانه سنسک باد
 مفاعیلن مفاعیلن هر جدر بجر بنگ آدی
 ایشتدم خواجه دن برر شنیدم بک یگ از استاد

✽ قطعهٔ معجزه‌آدا در نزد هر مشکل پسند ✽

کبرایدن خود بین کندوشن بگمش خود پسند
 هم ازون بویلویه هم ممتازه دیرلر سر بلند
 بی نوا دیندی نصیبی اولمسان بیچاره یه
 قلبی محزون هم نیاز اهلی دیمکدر مستمند
 دلستان دلدار تعبیر اولنور دل برلره
 دلکدر کلدز قلب معناسنده بغلامه میند
 آچلش اولدی کشایش بنسته بغلنش دیمک
 هم دوکوم آدی کره اوچقور درشلوار بند

نازخا خلط کلام ایدیحی کبرن لفاف
 طرز و اطواری اولان بی ادبانه کستاخ
 برتغه برتجه دی چاک یارق اولدی شکاف
 کد که رخنه دینور داخی دلکدر سوراخ
 حسد ایدیحی بد اندیش ایکی بوزلو دوروی
 اجه نیک قالی منافق کشتیک آدری ماخ
 تنکنا طاریره دی بوفقه تنک طاردر تنک
 بولغه دیندی فرابخی آچغه بوله فراخ
 نسخنه نادره در فن لغتده بوکتاب
 جمله ارباب هنر ایسه سزا استنساخ

* چخه دلجو قطعه در حرف دالش کرده ام انشاد *

مبارک فرخ و فرخنده و هم مورد آباد
 سونش خرم و دلشاد هم محزوندر ناشاد
 دی پیکر صورته ارتنک بر صورت کتا بیدر
 ایکی مشهور نقاش آدیدر مانی ایله همزاد
 سیه چرده دی اسیر چهره لویه یعنی کندم کون
 ایکی محبوبی چوق شهره دینور مش خلیج و نوشاد
 ایچنده آی کورغش رقیودر چاه نخب هم
 او آیدر ماه نخب ابن مقننع ایلیش ایجاد
 درفش کاویانی شول دری بیراق که ایتمشد
 دمر جی کاوه ضحاک کی انکله ایلدی بر باد
 محابا احتراز اولدی دخی پروا او معناده
 دیمکدر هر نه اولور ایسه اولسون هر چه باد آباد

اولدی قورتلہ رها ساقین ہم استخلاص
دیدی قورتلہ رها ساقین ہم استخلاص
دیدی قورتلہ رها ساقین ہم استخلاص
دیدی قورتلہ رها ساقین ہم استخلاص

باصغہ دیندی بیدن که مراد قدر دوس
غالب اولماغه دی قیروز ودخی استخوان
فارسی وعربی ایلہ سورم شیر وشکر
اوقیان ککودک نوساله ایدر استلذاذ

* قطعه رائیه را از همه رنگین شمار *

یک برایکی دو سه اوج درده دی چار و چهار
۱
هشت سکنزه طغورده دخی اوندک تمام
۸
لیلی به پنجاه دی شصت دینور الشمس
۵۰
سکسانه هشتاد دی طقسان اولجسه بود
۸۰
اوجده بری سه یکی درده بری چار یک
۱۰۰۰
هب بوقیاس اوزره تااونده قیلورسک قرار

آخر آحاده بریم کتورسک همان

جمله ایکنی دوم کنی اوور آشکار
نیم یارم یاریسی نیمه تونیدر درست
صایسی قاجدر دیمک چندایکی کره دوبار

طتلو ك و لمكدر شكر خند و لطيفه بنده در
 داشتن طومق نشودن ايشيدوب طومق ديمك
 هم قبول ايتك پذيرفتن نصيحت اولدى بشد
 سر كش اولدر كيم اطاعتسز اوله بد خوى اوله
 مشت بو حرق سله در سيلي اوررل ميز تشد
 بورغه آن اولدى تكاور ياغزه شبنديزى
 اسب آن اشكنلو رهوار و قوله آتدر سمند
 كويلرك بيلكج كى سوز صاحبي دهقان ايش
 روستاوده ديمك كويدير هم اول معناده كند
 ايفك باش اوزره قورل او كرنورسك معرفت
 كريساموزى هترباى ترابرسر نهند

* قطعه در ذال بحوائش كه كنى استلذاد *

دور كردن اوزاق ايتك كه عربجه اشغاد
 دى قلدانغه جنيدن او معناده نباد
 زود رفتار او كه يك بوريه يعنى حد حاد
 پويه كردن يوريمك سرعته هم احواد
 در شدن كرمكه دبرل كه آنك كيبى وقوب
 كندز ايندن ايش يعنى پكورهك انفاذ
 باره پاره ديمه در انك و شقه شقه
 پارچه فقهوى كرايه هم او معناده جذاذ
 قاوغه ديندى كاونه كه عباره كويدن
 صارعك آدینه دستار دينور هم مشوان

ناز تو بسر تازہ کسکین تیرہ ہم کسب ایله تور
 ناز ظلمت حصہ در تیر و دینور معشوقہ تور
 خاک طیرا قدر طلوم خیک اولدی خنیر آدی جوک
 ہم دیکندر خار شاشمش خیر شمسک آدی خور
 داد و پردی دید کوردی ہم توتون معناسی دود
 دار طوت کچ اولدی دیرو و دیدیلر اوزاغه دور
 زفت ششمان قاره ساق زفت ہم آج کوز لوزفت
 اکلیچی زار اشاغه زیر کوچ قونده زور
 کان معدن کین ہم کیر لو غضبدر دبر کون
 کارایش کیر آلت معهوده اعنی اولدی کور
 مردمک ماش و قیوندر مبش داخی قاره موش
 مار خسته ہم یلاندر میریک قارنجہ مور
 بر نشاط آور مثلدر بونظم دلیکشم
 نوش آیدن معنای رنگین ایدر کسب سرور

* زهی این قطعہ شاهانہ چون افسر پراز کوهر *

اولو سلطانہ شاهنشاه دی حکم ایدیچی داور
 دخی اورنگ تخت و تاج ایمش دیہم ہم افسر
 ستم ظلم و شکایت بچارہ ہم داد خواهان دی
 جهان کبیتی رعایا زبردست اقلیدر کشور
 دینور ہم بادشاهہ شهر بار و خسرو و دارا
 عدالت داد اطاعت ایدیچیدر امرہ فرمانبر
 مکان جای وزمین زدر قلمرو الہ کی اولکا
 بودر مشہوری مغرب باختر مشرق اولہ خاور

پازده اون بش ديمك بشيوزه پانصد دینور
 اون يکده بيور دخی يوز يکده دی صد و هزار
 بويله جفا سن فلک صا ايستز ايتندی بگا
 چرخ چنن جور خود کوردمر ابي شمار

* قطعه باصنعت اعانت لطافت کستر *

بارکش بوک چکچيدر دخی خواهد استر
 خيرا لاغ اشکه ديشدی قاطر در استر
 مده پستان بکشا آج قيامه يعني مپوش
 باقرم مينکرم هم دخی نمانا کوستر
 ناز بالش ديمه يوز يصد يعني ممانا مده در
 جامه خواب اولدی بلاق هم دوشه دبرسه کستر
 ديشدی بورغانه دواج ودخی يصدق بالين
 چلر شت چار مشفه ديرل که دوشکدر پستر
 هيزم وهميه اودوندر کوز آدی انکشت
 قور اخکر ديشلور هم کولنه خاکستر
 اسکنه بورغو ديمکدر که ذرو کور دولگرن
 بچتی اره دخی الهم بختی اولش دستر
 فوندرک خايه سنه کند بدستر ديشلور
 کندو سکلاب وسکابی ودخی يبدستر

* این مثلث قطعه از پیمانۀ جور است و خور *

بارمپوه بريتاقدر فستی رنگ اولیدی بور
 پاریلدر قوجه آدم پیر اوغلدرداخی بور

فرومایه دی صوبیسر شخصه بد اختر او غرسزم
 تلبکی آج و مختساجه دینور جری اولان بیزر
 سخنی آدم جوانمرد باغشلا بیجی بخشنده
 خسبس والیجغه ناکس دینور استکلو خواهشگر
 محمد بن کنوردم بویله اینجو بویله جوهر هم
 ز ایران من بیبا وردم چنین درو چنین کوهر

✽ قطعه چون مهر رخشان در جهان پرتو نثار ✽

رخشان ات پسر لایبجی رخشنده پارلق تابدار
 يك لطافتلو طراوت سلو دیمکدر آبدار
 عاشق معناسی اولش دوستار و دوستدار
 بر برینه راست کلمک دوچار بله دوچار
 داد کر عینک ایدمجیدر جبر ایدبجی زور کار
 فرصت و عصر و زمان داخی هوادر روز کار
 قوچغه دیندی د راغوش و داخی آغوشن
 هم قوجاق اولدی کار المی قوجاغه در کار
 ساخن دوزمک دخی بول طاقدیر بک و ساز
 منتظر در ساز مندو یک موافق ساز ساز
 شو لکه ما کولاندن همخوش اوله خوشخور دینور
 هم کواردن سکر مک هضمی آسان خوشکوار
 اولدی فکر اتمک نهیدن هم سکالش اوبله در
 ایشده تاخیر و نانی ایلمکدر بر دو بار
 صلح معناسنده در یعنی بار شمی آشتی
 چنک ایمش برخاش ورزم و کیرودار و کار زار

سپاه هم سپه لشکر دینور باشو غه سر کرده
سپهد دیندی سر دازه سپهسالار سر عسکر

سیر قلغان زره جوشن جبه زرخ آبدنر جمله
قلج شمشر و تیغ و نیزه مزراق دشمنه در خنجر

دمور آهن قلاهی ارز باقر مس روی تو جدر هم
دیمشلقور شونه اسرب کومشدر سیم اتون زد

دک زدر یا کی کشتی رنپسی ناخدا یل باد
آحق یلکن کشاده باد بان بغلو دمور لنگر

یعین اولسه مشونزدیک سلطان ترا سلاطینه
اوز اقدن کور بین از دور داخی باقی دیمک بنکر

✽ زخویش آگاه باشد انکه کرد این قطعه را از بر ✽

پدر بابا پسر فرزند او غلدر هم انا مادر
قرنداشیدر برادر دادر و همشیره در خواهر

تیا اولدی پوک بابا شیره او غلونک او غلغلو
نیسه هم قزاوغلو در برادر زاده در اقدن

دیشی در ماده عورت زن دینور طول عورته کالم
از اوادی شوی و شوهر یعنی زوج ارکک دیمکدر تر

دو کون سور او بون بازی ضیافت اولدی مهمانی
سوتمک شادمانی با کوره دوشیره فرزند دختر

خصم لر جمله خویشاوندونزدیکی یقینلقدن
اوی اوغل پسندر هم اوی بابا پدر اقدر

کشی زاده اولان والان زاده و بالک و هر در
تبار و خاندان قوم و قبیله جمله سی یکسر

نومید او کیم ما بوس اوله حیف اولمش افسوس و درینغ

هم انتقام المی دماوردن اولدی طوٹ بکیر

تیزوی تنسوخت آدی خوش بوی ابو قوقولیدر

غایت لطیف اشکرف تنسخ دیمکدر بی نظیر

صوباشیبه داروغه دی دخی کلانتر محاسب

کرچه کلان معناسیدر جیله لغتله رده کیر

منفعان منفعان مجرر جزدر بو کهر

جوهر کی حفظ ایلمسه شایسته مخدوم وزیر

✽ قطعه در راز کهر هاشده کنجینه راز ✽

چوق رسا چوق بیه بسیار مخور اندک آز

اولدی خرسند قناعت ابدیحی حرصه دی آز

کند نادر پرصه سبر صار مساق ققوبوی

دینلور قوقمشه کندیده صوغان یعنی پیاز

اولدی پروند قور مساق که دیمکدر پروزه نک

ابنه کانی وغلامپاره به دبر لیمچه باز

مول اویناش دخی دیوسه دینور کرد نکل

روسپی به جاف جلب دی باشی اچق سرباز

یصی پهن اینجهده باریک ستر اولدی قالن

اینلو پهنما قصه کونه واوزن داخی دراز

قوش بی حینه و بوری بجه لانه بووه در

مرغ قوش بال قنندر دخی اوچمق پرواز

فانده سودو کزند اولدی ضرر صاندی فروخت

رایکان دی اوچوزه بقمته هم اورناق انباز

* قطعه چون آب کمر پاس و امریز *

بعض برخی شمعی اکنون دخی نیز

هست وارد نیست بوقدر نسنه چیز

پک طلو سرشار دستید رسبو

ارج بنوش صاچ پفشان دوک بریز

قول رهی بنده گوله زنگی عرب

نفرن دلبر جاریه اولدی کمنیز

دی تهره ناسره قلب اچمه به

اولش الداغی فریب پول پشیز

فورقودریم وهراس و ترس و باک

قاچه جق بر در دخی جای کرین

کت برو هم اوربزن بکرین قاچ

قار شقاق شورش و غوغا سستیز

بویه بلك بکچه قوشقی ترکساز

دخی پک چاپک کیدندر کر مخیز

شور طوزلو زرف و مع یعنی در پک

قوی چاه و قویچیدر چاه ویز

تند باد اولدی قمرغه زود تیز

هم دخی خشم و غضبدر تند تیز

مغز ایچیدر کیم عربجه لب دینور

بسته فسقدر قوری اوزم مویز

باد زن پلپازه در دخی دینور

باد بیزن بناد بناد بناد بیز

صیانت آدی فلاخن چوبانه دیندی شبان

ایمق انداختن طپاش اینجی سنک انداز

کرم و سردینه باقلماز بو فنا دنیانک

ایله وقتنی ضایع دیمه قبش باز او قویاز

* این قطعه فرخنده دم چون روز روشن دلفروز *

سرباش و پیشانی الن ابرودی قاشه چشم کوز

ککریک مره مردم بیک بینی بوروندن زوی یوز

رخساروخ عارض یکاق دندان دپشدر لب طوداق

آغز دهان دیل زبان کفتار ایمش معناده سوز

سینه کوکس بوغاز کلویشکنج مفهومی بلیک

وارن دیمش لرد برسکه پشت ارقه اولمش دوش اوموز

انگشت پرمق دست ال زانودیز اولدی لای ایق

دکانو بولرک و چه و تچار در سودا اگران

دادوستد آکش و برش کالاقاش ارزان او جوز

کرما و تابستان یاز ساحل مجلدر ککر مسیر

بغمور باران برف قار داخی بو اوندن ابر و میغ

کردن بیوندن ایتمک کردن دی گردان دویچی

مکرای مال و جاه را میشل ایتمه خال و منصبه

عیا و مظارف کسب اینویب جمله حسودک بغربن اون

پیش او کدر ایلو و ایسلرودی پیشانیش
 اکسکه کم دینلور اولدی زیاده دخی پیش
 خرده بین اولکه بقار دقتله هر ایشده
 هر شیک عاقبتن فکر ابدیچی دور اندیش
 قایمه در لغزش و غلطیده بو ارنمشدر
 قویو یا چلق که ایاغه یا پشور دیندی چلبش
 اکدن کندوبتن نسنه به دیرلر خودرو
 کند و خود هم حصمه کند و سنه دیرلر خویش
 میسه مستوره اولان یعنی صقیفه خانون
 عاقله معتمد قادینه هم دیندی خدیش
 پیش مزد اولکه مقدم و بریلور اجرتدن
 حاضر آمده دخی او کده دیمکدر در پیش
 قانه خون و طمره رک دی ابریکدر دخی ریم
 یاره ریش و آجیان قلبی کدر دن دریش
 ایکلبش نالش وزاری دخی کو ملک خندن
 دیندی سخن به ایله کولکه هم خنده خریش
 ماده کاو اولدی اینک بوزاغبسی کو ساله
 هم صفر کاو قیونک دیشسی سی ماده مېش
 دی عناد اوزره اولان کافر ناکردیده
 پک چقا کاره ده تعبیر اولنور کافر کبش
 زهر ایچمک کبیدر آجی سوز آدم اولانه
 سخن تلخ بمر دست چو نوشیدن نیش

* کویت قطعه رنگین بکوش *

سن همان سی ابله ای نور بصر
علم و عرفان صاحبین ابرار عزیز

* قطعه سینه رادر سینه کن بهتر هوس *

کلدی آمد کولدی خندید آنکه اولکم کیسه کس

قوی روضه دنباله و دم دی بیر معناسی کس

صوا و مقدر دم زدن همدم مصاحب راز سر

اوفلک هم ظاهر اولمقدر دمیدن دم نفس

سسو یلشدم کفتی یلش ایسدم دانستی

بسکه از بسکه نیجه چوقدن یتر داخی زبیس

اوکده کیدن پیشرو کپروقلان یسمانده در

صکره سیدر و اسپن هم صکره در هم آکسه پس

سار بان صوران دوه اشتر یولاریدر چهار

بائک پک سس چک در ابر آیدیه اولمش جرس

عقر به کزد م دخی صد پایه دبر لر طر طله

هم اور مجکدر تننده اولدی سنک آدی مکس

فشی سر کین و سبلوب سپورمه اولمش رفتروب

چور چوبه سو پندی به خاشاک دی هم خاروخس

آبدان یعنی مشانه بول ایمش شاشا چمین

اضطرطه تیر و فارسی کافله کوه اولدی نجس

او کزنورسک بن کپی سن تو بیاموزی چومن

میل ایدر سک کور کدن بر کنی از دل هوس

* قطعه در شبن منشین تانکنی در دل خویش *

کُروغ اولدی یلان زور ایله مراد فدر
 دروغزن دی بلانجی به هم دخی خراص
 تکو قورجق اولان صاچه دیندی جعدکی
 دی چیزه قبل یولا جق نسنه به دخی مخصاص
 توانگری دیمه زنگنک اولدی یعنی غنا
 زوکرده خشته دینور هم زوکر نلکده خصاص
 شو نسنه که اوله آگری دینور کج و معوج
 دی طوغسری ایتمکه راست کردن و اتراص
 ذیل آدی نال دخی صنخ ایش او معناده
 کوجک که او بنایه بازیگر اولدی هم رقاص
 عفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات
 بو بحر ایچنده بولور کوهراستین غواص

* قطعه در ضاد بخوان سینه تپی از اغراض *

یاقق افروختن اولدی عربیسی ارماض
 شمشک چاقه سیده رخشش ایش هم ابراض
 رزه قرپندی دیمکدر که قراضه ککیدر
 کاردود بندی مقص آدینه یعنی مقراض
 ایش کورن آلدی قیدر ساره مالی رشوت
 قرض باشک هم اودنج آلیق ایش استقراض
 دیده بان کوزجی دیمکدر هم او معناده رقیب
 همدخی کوز قیامق اولدی کلوج و اغراض
 دینلور باغجی به رزبان دخی ناطور اوبله
 باغچه یالیز دیمک روضه کپی جمعی ریاض

طوشنك آدی اكر چه خنر كوش

دی یلان وعده به خواب خنر كوش

قاچدی بكر بخت گرفته طوشمش

كده كربه دینور فاره به موش

ضار یلوب قوجنه دراغوش دیمك

بر دینور كو كسه قوجا قدر آغوش

هم قولاق توزی بناكوش اولدی

كویه فنكوش قولقدر دخی كوش

صاحب عقله خرد منند دینور

عقله اوص دیر چغتای یعنی هوش

عقلی نقصانه سراسیمه دینور

بایلوب كندوبی یلز مد هوش

حی ومل باده شمرابك آیددر

بزه در جرم وكنسناه ایچمه منوش

سوز سخن سویلیچیدر كویا

تن زده شو یلمین یعنی خموش

اودی یغمورلق آدی بارانی

اویله اوسته كیلن بالابوش

بویله سن كندو قاشك صاتم

توچنین كاله خودرا مفروش

✽ زصاد قطعه صافست یاك وخالص وخالص ✽

ذغو ومینه اریك آیددر غیر بجه اجالص

دراز دیندی اوزن نسنه به هم اویله شناص

دی اورشماغه زدش یعنی تضارب دیمه در
اولدی غوغا غلبه انبر آتک کی هیاط
دیده دن قطرة اشکم دوکلور دل مجروح
معنا بنام محمد * اسمی خون دلدن ایده سن اسنباط

* قطعه در ظا که بظا هر همه رنکین الفاظ *

دیندی خشم ایتکه ارغیدن وتازیدن نکاظ
بدمنش اولدی فناخویلو هم اویله جُنعاظ
جنسکه پیکار دینورمش متراد فسدر حرب
دخی جنک ایتمه ستیزیدن هم اویله تماظ
دیدد یلر اویقودن اویغنه بیدار شدن
کوزیکی آچ که اومعناده ایمش اسبقاظ
هم فرورزنده وبارق دیمه در پارلیچی
آتشک شعله سنه دیندی تبش یعنی شواظ
کزائن اولدی نهفته دخی مکتوم اویله
دیندی حفظ ایتکه پاسیدن اومعناده لحاظ
دیمش ابودرمکه اعجال وشتا بایندن
یعنی تعجیل آتک کی بی هم اویله اینکاظ
کوشواره کویه معنا سنه در قرطه مثال
طوت قولاغک که لالی کیدر بوالفاظ

* قطعه در عین وعیان چون مهراز خبط الشعاع *

قوله باز دیندی معناسی عربجه اولدی باع
کز دخی ارشون دیمکدر کیم مراد فدر ذراع

صافلق اولدی نکهد اشئن و خول دیمک
 صغناجق یرک آدیده پناکاه وانضاض
 امکه دیندی مزیدن دخی مص اوپله ایمش
 دی اضرمغه کزیدن هم اودرعض وعضاض
 اولدی ایندرمه فروکزدن واهباط اوپله
 دیندی قالدیرمغه افراشئن وهم انضاض
 بزه یارب ایکی دینباده ایشی آسان ایت
 سهل الامر بدارین لنا یافضاض

✽ قطعه درطاکه زخویست بجد افراط ✽

یوله هنجار دینورمش عریسنده صراط
 هم اوزاقلق دیمه مقنومیده دوری وشطاط
 صفالک پک قباسی بلمه وهلوفه ایمش
 کوسه په دیندی تنک ریش او معناده سناط
 قاره قولاغه فرائق دینلور داخی عنناق
 ایری ارسلان دیمه در شیرزیان کبی عطساط
 اوی قوشینه دینور کوف دخی ضوع اوپله
 یراسه آدی شب انکیر هم اولدر وظواط
 طسه معناسی قزم کربیه مراد فدرهم
 شاد کامی دی سونمکله که مانند نشاط
 یاورنده دخی یاردجی معاون ککیدر
 داد کردن دیمه عدل ایتک ایمش هم اقساط
 بالواسه دیشلور ایپله که برآدیده خیط
 ایکنه نک یوردیسی سوفار دخی سم خیباط

شیر سود ماست بوغوندر توه یاغی مسکه
فله دبرول آغزه قیغسه نوایران دوغ

بیقافق شستن و بیقانشه شوینده دینور

چرک دی کبره دخی کبر ایله پاسه آزوغ

دیرطوب دیوشیریلن چیده و بوجیده ایش

دیندی پروند قماش صارقبسنه بوغچه به بوغ

قاپرن کیمسه به دیونه دغزلزن دینور

دخی مجمول اولان نسنه به دبرول آشوغ

طنلو دیلاو به دینور جرب زبان شیرینکو

شاعره دیندی سخنساز ویلان اولدی دروغ

جاهله جاهله رفعتی کلور عالمده

علم افزاز معارفدر اولان صاحب توغ

✽ قطعه خون بوی عنبر قوت آرد در دماغ ✽

سرخه کجشک و کوکر چندر کبوتر قارغه زاغ

خنج باقوش او کیکدر فاخته قوزغون کلاغ

داخی فر لقیج پرستو آشیان اولدی بو

کاغ آتش قارغه و قوزغون صداسی کاغ کاغ

زنده کافی دیرلک اولدی زندکی صاعلق دیمک

جان روان و مرک اولومدر مرده اولمش زنده صاع

یک طلوی لبریز اومه نصاده لبالب اوپله در

هم دخی شاعر قد حدرد یک بیوک اولسه تقاع

چاغ وقت امامجم خاطر سوال ایتدیکجه دیر

صاع اولاسک برینه باشد دماغت کوک چاغ

ايجمك آشامیدن وهم اقتباع واقمتاع
 یونمغه دیندی فرو بردن دینور هم ابتلاع
 اولدی نوپسد او محدث یکی ایجاد اولنان
 داخی پیدا کردن ایجاد ایتک هم اختراع
 شبد اولشد در کنش داخی آنک کبی ذکا
 ایشغه آیدینلغه پرنودینور یعنی شعاع
 شمشکه دیرلدر خوش اولش هم اول معناده برق
 پارلیق اولدی در خشکیدن نظیری التماع
 دیندی قور قتمغه پاکانیدن و ترهیب هم
 خوف ایتکدر هراسیدن مالی ارتباع
 آدامق اولدی فریبیدن که عین آنک کبی
 دی فریبانیدن آدامغا یعنی انخداع
 اولدی پوشانیدن اورتمک تستر کبیدر
 هم آچلمقدر کسانیدن مالی انجملاع
 حقددر انجق قائل اولماغه هم اوبماغه سزا
 انما الحق حقیق بالرضا والاتباع

✽ قطعه در غین بعین دل وطبعست فروغ ✽

کوسترش اولدی تمنایش بوجه رتبه آفروغ
 هم اوزن بویلو به هم دیندی وقاره آموغ
 ایتمک بازه و خیاره ککرمک آروغ
 اولدی آمیغ قارشمش دینور آرنسنه به شوغ
 روشنایی دینور ایدنلغه روشن آیدین
 دخی آیدینلغه هم بار لایشه دیندی فروغ

* سمرع کوه قافست ابن قطعه ام برونق *

بوشدر نهی ظلو بر صواب و کوزه بردق

تیره شدن بولانق هم جو یبار ارمق

اصمراق سپردن کوندردی هم فرستاد

سچمک کزیدن اولدی داخی ستادن المق

قانعیه دی ربودن بلك دخی دویدن

قاچق کر یختن هم پویدن اولدی قوشمق

بون کسه یه دی کودن فرتوت هم بونا مش

شیداد لودیمکدر ک الیوه شاشقین احق

پیرایه وزیب وزیر آرایش اولدی زینت

آراستن بزتمک پیراستن طونامق

آبستن و سترون یوکلو قصر دیشلر

طوغماغه دیندی زادن هم زاستن طوغرمق

اورمق زدن لکدرن تپمه اور یچی یعنی

چکمک کشیدن اولدی انکیختن قوپره ق

اویشار ایکن بوتلق معناسی باختن هم

بازیدن اوینا مقدر بازیچه در اویونجق

مستفعلن " فاعولن مستفعلن فاعولن

حقه توکل اییدن دائم اولور موفق

* قطعه کافی که معنی راگنداکسیرنک *

شبهه کرد در جلوه لی نازک کوزلدر شوخ و شنگ

عشوهار بوس اوپشدر شرم اوتمق عارنک

جوی شیر اول صو که آتش بر زمان شیرین ایچون
 کوهکن فرهاد و کوه بی ستون دلدیگی طاغ
 اصفهان شهرنده کی نهرک آدی زاییده رود
 بر مین باغچه در یاننده آنک چار باغ
 راه بول کمراه ازغون ضایع اولمش کم شده
 هم قولوز رهنما و بدرقه رهبر سراغ
 باقی بیفر وز بیار اینجا کتور بونده دیمک
 شمعدان اولدی لکن یاغش فنیله دی چراغ
 باقی ایچون شول دهر دن داغلی داغینه هم
 کی قین داخی عربچه یا قیدر کی یعنی داغ
 بوکام بر کلسه تاندر اوقو بلبل کبی
 سیر کلزاره نه حاجت اشته بودر باغ راغ

* قطعده در فاکهر برچوصد ف *

سویسوه هر یکا در سوی طرف	رده ورسته وزده جمله سی صف
کل قیلجم دیمه در قاودر خف	زند و آتش زنه چاقمق آدیدر
سنگچه دی طلویه قاره خشف	صاحب بخت خنک داخی صاوق
سوخته یاغمشه دی یا لکه تف	اولدی یاغق اربک سوز و کداز
مشرک در عربی ایله خزف	صاقسینک آدی سفال اما کیم
دیندی قابلو مبعیه داخی کشف	قور بغا غوک دی آرغه کاریز
کوش ماهی ایشیدر سک دی ضدف	اینجو معناسنه در هر وارید
داخی حیوان یبه جک نسنه علف	هم ستور اولدی بنک حیوانی
فاز سیده کوپو که دیرلر کف	مشرک جمله لسانده صابون
ایله کسب هنزای خیر خلف	اب وجدک کی جد اوزره اولوب

فہم ودانشہ اولور اقران ایچندہ سرفراز
 کیم او فور سہ بو کابی باشنہ طاقسون چلنک

* قطعہ در لامل ہمالش بچہا نست محال *

غازہ گلکونہ قز لجه کہ ایدر زخری آل

وسمہ فاشہ چکیلان راستغہ دیرلر بکہ خال

بزولایت آدیدر فرخار کہ دلبری چوق

هر طرفدن صالحان صاچہ دینورمش فرخال

چشم زخم اولدی نظر د کہ نعوذ باللہ

دشمنک داخی فنا یورمہ سی صانوسی شکال

قیروان ک و کارک اطرافی ستارہ یلدر

یکی آی ماہ نو اولدی عربی آدی ہلال

چشم سوزن دیمہ مفہومیدر ایکنہ دلکی

ہم او معنادہ دخی اوق کزی اولمش سو فال

آدی عنقا قوشنک وار ایسہ سیرغ ایش

قنادک باشلری شہر دخی او یلہ شہبال

دیشی آیو یہ چقل کا ہیجہ طاغلردہ آشوب

طوغر ر آو او حیوانی کہ دیرلر کڑ شال

خاک سار اولکہ توز و طو پراغہ بولاشمش اولہ

ایق التندہ سورنمش تپہ لشمش پامال

دیندی آموختن اکرنمکہ کسب ایلیکہ

ہم حیرام اولدی شغور دخی مسیراد حلال

صاچق افشاندن ور یختن اولمش دوکک

پر شدہ طولمش اولان پک طلور در مال مال

پیوه طول کر میده قمن مشدر زنجی سعزسه
 هم زبق آدی میچاچنک اولدی دخی چیز چنک
 کان جاع آلت معهوده نك آدی نره در
 فرج کس هم آب پشت اویش منی ارکن ملنک
 کورنایناودغسر باشی طازلق ککل کچل
 کر صاغردیرلر چولاغه چنک دی طویاله بلنک
 قرمزی سرخ و سیاه قاره بشل سیر آق سفید
 کوك کبود و صاری زرد و بویه فام و کونه رنگ
 منج و زنبور آری کند و قوغان بال انکین
 طنلونوشین آجی تلخ و زهر نیش و هم شرنک
 خرس ابو بوزینه میون سک کو پکدر کرک قورد
 شیر ارسلان دلیکی روپاه و دخی قبلان بلنک
 قور بغایه دی وزغ قبلوم بغایه سنک پشت
 ینکجه خرچنک و کرپی خاز پشت و پنجه چنک
 کبک ککلک آنجه باشه طوغان شهبازه هم
 چابلق آدی غلبواژ وزغن طور ناک کلمنک
 یای کبان زه کرش پیکان دهرن توك اوج
 هم نشان آماج او قدر تاوک و تیر و خدنک
 دزد خرسز ایب رسن آور کتور آویز اص
 بول کسیمی راهزن شهر تلوسی شنک و ممشک
 پشمه دیرلر سوار و بول دور میچی ره نورد
 هم بیان کتمک پیاده رقتن اکلمک درنک

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

رایتکشان علم و معارف اولور علم

* قطعه چومشک ختن بوی دهد در مشام *

بام سحر قوشلغه چاشت دی اخشام شام

چاشته بک ایش وقت ضعیفاده طعام

سایه دینور کولکه به سایه زده جن طوتان

فوکشویه همسایه دی طامه دخی دیندی بام

باور اینا نغی بین آدیده سوکند ایش

شاهده دیرل کواه رهنه کر و بورجه وام

ترکیه فزاک دی کسمه یه برکستوان

زین ایسردر که دیزکنه دیرل لکام

کام دماغه دینور داخی مراد و مرام

آدیمه هم فارسی کافله آد اولدی کام

نام دیمک آد ایش آدی چیقان نامدار

شهرت و شانی اولان کسه به دیرل بنام

تریمه سر شخصیسه نایخته دیمک اصطلاح

پخته دینور پشمشه چیک دیمه معناسی خام

رم سوری داخی رمد اورکشه رم کرده دی

دکلنش آرام ایش یعنی مطیع اولدی رام

آه و فغان اینکه مائمه شیون دینور

داخی مراده ارن کیمسه یه دیرل بکام

هر چه بخواهی بجوهر نه دیرل سن دیله

لطف ایدرا احسان ایدر سا که اورب الانام

اولدی قالیچه نه مال کچه نك آدی نمد

هکبه خرچین و غر از ایمش او قبل قاره چوال

یاشده کیم اولسه برابر اکا همزاد دینور

دخی مانند کبی مثل ونظیر اولدی همال

ضصه دن ایکلمه فکر ایله شکر ایت حقه

شکر ایزدکن ازاندوه میندیش و غسال

* این قطعه را کشیده ام از میم در رقم *

کاتب دبیر خامه و کلک اولدی هم قلم

مکتوبک آدی نامه یازلمش نوشته هم

کز لک قلمزاشه و عینک دی کوز لکه

پشم دوات کورچه دیمش لبقه به عجم

درهم اودر که بورتشه قارش بورش اوله

بریرینه یناشمش اولانه دینور بهم

دیوانخانه آیدده تالار ایمش دخی

شخناه پادشاه سر اینده کی حرم

اولش پرسته بسله عورت مقوله سی

چا کر قول اولدی دخی پرستار ایمش خدم

یک قوتلونسنه اولدی همایون همایی

وقت مبارکه دینور هم نجسته دم

خم کوپ دیمکدر اگری خم و کز دینور دخی

بوکلوملوب طولاشمش اولان تسنه خم بجم

پاپوشه پایدان ودخی کفش و سردینور

هم چزمه موزه و چاروغک آدیدرشم

دو کشتن قاچق ایمن کال بوز غونلق دیمکدر هم
 شخوده یاره لو آت کشفک اولمش شخوایدن
 چه دوشسه باغه قطره قطره دیرلر زاله و شبتم
 شکفتن کپی معناده آچلمقدر شکوفیدن
 صالتمقدر خرامیدن چانییدن چیدن هم
 بیومک اوزامق نشوونما بولمده بالیدن
 نوانغمه هزار خوشنواصوتی ابوبلسبل
 سراییدن قوش اوتک نغمه ایتمکدر سراییدن
 بو باغ ایچنده اولدم کل کی کولمک ایچون صولمش
 درین ککشن شدم بر مهرده چون نل بهر خندیدن

✽ این قطعه شایان از بهر یاران ✽

خوبان کورلر کویچی خندان	بوسیدن او تک عهد اولدی پیمان
صالیچی یه دیرلر چان هم	اویسه دیمکدر داخی خرامان
پیند مارا پیری کورلر	باقق نکاه و کوز جی نکهمان
راندید آردر سوزدی قیودن	بکشود آچدی قابو جی دربان
راندن نه دیرسک سورمک دیمکدر	اولمش سنکک آدی مکسران
کردم رفوشه ایتمک کاهی	هم نادم اولدم کستم پشیمان
کیرلر نهمان و بلا و هویدا	کور بیچیدر یعنی نمایان
الدایچی یه دیندی فریبا	دیو اهرمن هم جنبله شیطان
شهباز بان دی سوزی فصیحه	سوزیلن آدم مرد سخندان
آغاز اول ایش باشلمقدر	موکینه دیرلر انجام و پایان
آغر کران وینی سبک هم	آنلردر آنها بونلردر اینشان
یکسان نباشد اولماز برابر	پردل بهادر قورق هر اسان

* زحرف نون بود این قطعه ام شایان فهمیدن *

افندی اکلہ ضکم دشمنک ایتمکدرا فندی دن
 جفا و جور ایتمش آزار و انجتمکده رنجیدن
 دخی دشنام سوک سرزنش تو بیخ ایتمکدر
 ملامت ایتمک بدسوئیتمک اولدی نکوهیدن
 تأسف ایتمه در افسوس کردن طعنه در نغزین
 ستوهیدن طنز ایتمکدر هم اول معناده غرمیدن
 تملق لایه یا الطعنیق اولدی جابلوسیدن
 دینور عذر ایتمکد پوزش هم آنک کچی پوزیدن
 فراموشی اوتمق یادکردن یعنی ایتمکدر
 هدیه اولدی دستاویز ایشدر مک رسانیدن
 شود هم میشود اولور دخی اولماز ایتمش نبود
 شدن باشیدن اولمقدر دخی صاچقده باشیدن
 کیدن کچی کاهیدن دیمکده اکسک ایتمکدر
 صغتمق اولدی کجایش آنک مفهومی کچیدن
 راقق اولدی افکندن یوار لایچیدر غلطان
 دینور هم دوشمکه افتادن آنک کچی افیتدن
 صغیش نسنه در افسرده طوکش نسنه افسرده
 فراهم آمدن جمع اوله نومشایتمکده فرخیدن
 چن اولور برابر دیمکد ایش کی یودیکسون
 ایشتمکدر بشنیدن هیده کوز کورمک دخی دیدن
 دینور شایاش تحسین و آفرین ایتمک محله
 ضکم زیده منتخب نسنه بکمکدر پسندیدن

در خور آنکه نیم او که لایق دکلم
و سردی الله بسکبار خداداد بمن

* قطعه کوه که قدرش میشناسد قدر دان *

دی مسافر قوندیغی اوصا حینه میربان
هم مسافر میر و مهمان اولدی داخی میهمان
بربری اردنجه پیدر پی سنکیر ایز داخی پی
هم سنکچون از پی تو آنکچون بهر آن
از برای اودی آنک ایچون اورا اکا
بویجلاین زینسان وانجلاین آنچنان
آنشان اوانلرک هم اینشان بوانلرک
پادشاهلردر ککیان کپلردیمک اولدی کیان
چتر چادر اوبه خرکاه و اوتا قدر بارگاه
یک بیوک چادر دیمک هم کولکه لکدر سایان
کوک سپهر اولدی زجل کیوان عطارد تیر ایش
اولیکره پروین دیرلر عرش اعلا کر زمان
مشرقی برجیش و مریخک آدی بهرام هم
زهره ناهید صمان اوغریسی اولمش کمکشان
مرز بوم اولدی وطن سرحد سنور پیدر دخی
مرز سرحد آدیدر سرحد اغاسی مرزبان
پاس حفظ اینک دخی بر ربعی ایش کیجه نک
بوسیدن کیجه بکچیسنه دیش پاسبان
ران اویلق چاقشیره شلواره ده رانین دینور
قوله آت یسکران بنلشدن کنایه زیران

کیراز اولکم بک طو تیچیدر | شولکم قاجچی اولدی کزیزان
 شاید سر ادر بیلد کر کدر | بایسته لازم چوقدر فراوان
 مستغلان بحر رجسدر | او کرن بیاموز قولایدن آسان

✽ قطعه چون جامه چسبیده بالای سخن ✽

جامه اوابه دی طو نلق تنه تن داخی بدن
 طونه شلوار دینور کوملکه هم پیراهن
 پوستین کورک صکر بیان بقه ففتان قبا
 آستین بک یکی نو اولدی انکدر دامن
 خلعت فاخره اسکسون ورنه اطلسدر
 پرنیان نقشی اولان نوعه دینور اطلسدن
 کبش سموره دخی بک ابو کور که دینلور
 لیک شیرازده خلعت دیو گوش ایتدم بن
 چشن بیرامه ضیافت کونته دیرلر هم
 چوق جواهرلی اولان تاجه دینور مش کرزن
 خاتمک آدی نکین و یوزکک انکشتر
 درزیشک پوکسی انکشنه ایکنه سوزن
 درز یونجیه نکنده بینه لیدر زنده
 بینه نک آدی ورنک انکاه دی دوکته به سن
 پینه دوز اسکی دیکچی وکراهه اسکی
 دوخنن دکمک امش داخی بریده کسین
 بر مغاز و دخی فغیاز دیمک شر بتلاک
 یعنی بخشش دیوشاکردک الینه ویریلن

دینلورمانی نقاش کتا یینه دخی
 کرچه انجیل شریفک آیدر انکلون
 کله مند اولدی شکایت اید. احوالندن
 زجت ودردی اولاندر دخی رنجور و بخون
 دیدیلر تنبل اولان کیمسه به نکش و هو شا
 ایشتی کور مکه پک سعی ایدن آدم بشکون
 اتلو جانلویه شو مننادی فر به سمن
 دخی لاغر آریغه دیندی نزار اولدی زبون
 ترسنه د و نمشه معکوس اولانه منخوسه
 باز کونه دینلور همدخی وارون و نکون
 خیری در او دیمه معناسی دیگر کون اولمش
 در لو در او دیمه چک برده دینور کونا کون
 محقه نک آدی بکساره عربه کوردونه
 دوند بیکچون دیدیلر کولره چرخ کردون
 کاست نقصان دخی پک اکسه کمتر دینلور
 هم کینه دیمک اسکلو زیاده افزون
 رنک نیرنکه الدانه بو چرخ دونک
 نقش الوان دیو کوستر دیکیدر بو قلمرن

* قطعه در واو چونو باوه باغ مینو *

شر مکین اوتانیچی اولسدی قادندر بانو
 میره زن قوجه قاری سحر اید یجیدر جادو
 بری بریته طولاشمش دیمه در بیچسایچ
 موی قیل شانه طرق سماج بلو کیدر کپسو

دیندی زردشت که کیم پامش مجوس ایچون کاب
هم مجوسک او قشلارینه دیرلر موبدان
یلاکو طاشی فسانه سحر افسون و فسون

داخی افسانه حکایت هم دینورمش داستان

بیخته اولمش التمش نسنه پرویزن الک

دوکه در کوپیدن ومهراس معناسی هوان

آقیچی جویان چکیدن طلاق بارد یاغی

هم اولوق میراب ایمش التون اولوق زرناودان

اولدی همانچلمش خلیده سخ شیش بریان کیاب

میچکد طملار دیمک قان طملایچی خونچکان

یشمل اولمش در بوغبار لشمش بریدن کسمه در

مخ ایلاک معناسنه کلش ککمکدر استخوان

یاره زخم و یاره لو زخین و داخی زخناک

دی تشیح اولمشه ناسور و بزخون طولوقان

یل میان اولمش وسط معناسنه داخی کاور

قوشاغه دیرلر کرهم اینجه بلالو مو میان

فارسی او کردندم اولدم بویله طنلو دیلاوین

پارسی آموختم ککشم چین شیرین زبان

* قطعه خوب معنیست چین عشوه نمون *

طشره بیرون و بیرون ایچرویه دیندی درون

چوره پیرامن او معناده ایمش پیرامون

اولدی مفهوم خداوند همان صاحب ورب

یوق نظیری و مشالی دیمک اولمش بیچون

خشك قوری یاش تراوتلغه دیرلر گباه
 قوری چراگاه ایش اولدی صمان آدی کاه
 کیجه بی احیا ایدن شخصی دی شب زنده دار
 هم دخی شخیز اودر وقت سحر بامگاه
 ایله توکل دیمک اولدی بناوه بکن
 صافلنه جق برکمین یعنی صغنیق پناه
 کلبه کوچک مجزه در مختصری خانه وش
 حق بولنه یا پلان تکیه کی خسانقا
 کاغد زردی برات اسمنه طغرا نشان
 پادشاهک و یردیکی دیرلک ایش نان شاه
 صاریه کیر یوه دی بول کوستریجی رهمنون
 ایشلک اولان اولو بول آدی ایش شاهراه
 ویرمه مده چک بکش قومه دیمکدر منه
 ال بستان استه جوی استه دیرسه نخواه
 آنسز اولان ناکهان هم دخی ناکاه ایش
 وقته دی هتکام و کاه کاهجه دیمکده کاه
 استرایسک معرفت یاغمه کاده دیله
 کرتو بخواهی هنرزد من آو بخوا

* بود این قطعه ام خسار دانش را چو آینه *

دی رسم وعادته آیین البته هر آینه
 قدیمی اولدی دیرین هم اول معناده دیرینه
 بولمش بر خزینه خسرو پرویز وقتنده
 که کنج شایگان دیرلر خزینه داخی کنبینه
 بوجق پیغوله کاشانه دیمکدر مختصر خانه

قاصفك آدی زهار اولدی بغل قولتقدر

هم تراش ائمه ستردن ايكودر پهلو

پهلوانه يل والب وكو رشه كشتی دی

كوجلو قوتلو توانادخی قوت نبرو

جاودانی ایله جاویدای و دایم

راحت آسایش جنت کی همچون مینو

سبب المنادر ابو به دخی ابو ادر

نار انار واریك انواعنه دیرل آقو

اصمه ناك واوزم انكور قورقدر غوره

اولدی كلنار كرازوشنه در آقو بالو

انبرو دوكلل انبرد دینور امروده

شفترنك ایله هلو ايكبسده شغتاو

دیندی بارنك تورنجبه بیو كیدر نارنك

دخی لیون اغاجی اولدی درخت لیو

بارو برمیوه و نرقنده یمش نو باوه

بهترین پل ابو سیدر ابونیک و نیکو

هند وانه دینلور قابوز قاون كرمك

خر بزه ايكبسنگ آدی قبق اولدی كدو

زیره كون و بو زرلك تخمی داخی سیند

چورك اوتینه دی بوغنج و مارولدر گاهو

این سخن رابو سوزنیک شنودكله ابو

فارسی بلین آدم اوله من نادره كو

* همچو کهر هاست این قطعه بدیهیم شاه *

فرار سن بشکنی یب یب دیمک آهسته آهسته

قدح طولسه پیاله دی قریش داخی اشکسته

نمسی اولیان یعنی جاداته دی بر بسته

آنک ضدی دخی بیره دوشمش سبره بر بسته

اکا بر قابوسی ایشکینه درگاه دیرزکیم

ایشکدر آستان و آستانه داخی آخسته

طیبک باقیدینی فاروره آدی پیشیار اولمش

علاجک آدینه دارو دینور بیمار ایش خسته

اگر چه صبر اوقی قلیحقی خلاص اولقی ایش جستن

ابومصراعنه وصف اصطلاحی اولدی بر بسته

مأل شوی دیده ارکوروب شب اولان عورت

تکاحک آدیدر کاپین ایاغی باغلو پابسته

بود ستاویز سنبل زاده در ارباب عرفانه

کستان معارفدن کتورهش تازه کلدسته

* قطعه از درج سخن چون کهر ناسفته *

عقلی طاغلمشه حیرانه دینور آشفته

هم اومغناده هم آشمش اولان آشفته

دلکش قلب آچی اولدی مسیره کلکشت

هم شکوفه چیمک آچلمش اولان اشکفته

طنلو اویقویه شکر خوابدی خفتن اویومق

اویومش با تمشه خسبیده دینور هم خفته

پیلور چرچی دیمک پیله جزیره دینلور

پولیجه سفته ایش داخی دلمش سفته

دو ستر میکسترد بو کلهن طوقمیش نسنه پشیمینه
 خصومت دشمنی و دیوسنی معناسی خلندر
 کوکلده اولسه کز لو عداوت دیندی بکنینه
 طوداق طوداغه اولسه لب بلب املک مکیدن هم
 کوکس کاسه کوکین اوسینه دیرل سینه بر سینه
 دینوزمش زنگله چق چق ایدن خلخاله آبقده
 بلارک کیم طاقر محبوبه لر قولینه دسنینه
 نه شنه صالی کوئدر چار شنبه اربا در هم
 خپینه پخشنبه دیندی یوم ججه آدینه
 دنی شنبه یوم سینه هم احدیکشنبه اولندر
 مبارک یوم ائینک دوشنبه دیندی آدینه
 شکر گفتار اولور می طوطی ططم کی هر کس
 مصفا ایچجه سینه سن مانند آینه

* قطعه همچو کلی در شیشه *

کار پنهان دخی کیرلوایشه	بیلدی جاسوس بدانت ایشه
کار دان ایش بیلیمی هر د آدم	فکر ایدر یعنی کمد اندیشه
مقصه کاز و بیغدی بروت	هم صقال ریش و صیقا قدر ریشه
مشکن قیرمه حذر قیل زنه ارب	آب کینه دخی مینا شبشه
اجر تپله ایش ایدندر مزدور	مز دا جرت دخی صنعت پلشه
بیج کوک اولدی قو بارمق گندن	نی قمشدر همیشه ا کدر ییشه
دیرکه دیندی شون بالته تبر	دور پو سوهان کسر در یشه
کیچه کوند زده بشان روز همان	او قو میل ایله ذوق و عیبه

* خوشا این قطعه رعنا مصرعهای نوجسته *

نکاریدن دینور نقش ایتمکه نقشه نکار اما

دخی محبوبه دیرلهم صوانمش اولدی اندوده

سیرزا اولمش طلق اود زهره داخی آق جگر درشش

دینورهم بکر که کرده باغ صق آیدر رود

دینور که سار طاغنه تیغ کوه او سمنده سور یسی

دیه معنا سیدر پشته یغن مفه و میدر توده

توا محو و تائف اولوق تباہ آنک کی اولمش

دخی هیچ اولدی بوج وهم حبث شولدر که بیهوده

همان آثار فیضا فیض وهی الهیدر

دکلدر کسبله حسن ادا طبع سخنکوده

* قطعه کوه زردریای دلم دیگر بجوی *

خالصه سارا دینور مش یعنی عنبر شاهبوی

پک ایوسی عود مندل عود اغاجی داربوی

نافه مشک اول کو بکدر کیم دوشر جیر اندن

چین اقلیمنده در اما او آهو بشقه صوی

خط بر آورده هنوز تویی بلور مش تازه

دی نکل تویسز اولان محبوبه یعنی ساده روی

جانقزاجان ارتن مرده کش ادم اولدورن

دید یلمر معشوقه جانان و محله آدی کوی

انجمن مجلس قز شد بجه دی کرما کرما کا

اولدی کرم الفت ایو کور شمه تر در داخی خوی

رستمک بابا سید زال ودخی پک اختیار

قرصقالویه دینور آمیزه موی وهم دوموی

فیه وفه کور که دیندی سپور که چاروب
خاک کروبه سپورندی سپورلش رفته

نومیندار که سن صاعه که دانم بلورم

سویلك گفتن سو یلمشه دیرل گفته

دکله جوهر کی بیل قدرنی اینه ضایع

کوشوار اولسه سزایویله در ناسفته

☆ چه رنگین قطعه هر حرفش بصدرا نکشت آیدوده ☆

ازلش هم سورلش نیشینه شاییده دخی سوده

اورلشدر کستسته آشوب پیرانسه فرسوده

شوده مدح اولمش آرموده هم صناعتشدر

امین وسالم امین یعنی راحت اولمش آسوده

خدبووکی دیمکدر پادشاهک امر بدر فرمان

بورمق اولدی فرمودن بیورلشده فرموده

ابولک ضاعلق اولمش بندرستی کبی بهبودی

ایدی بود اولغه بودن دینور اولمش دخی بوده

قارشمق اولدی آمرش دخی آمیختن او یله

بولاشق اولدی آلودن بولاشمش نسنه آلوده

دی سوزکی آدینه پالونه پالودن دخی سوزمک

سوزلشدن کنایه پلته نک آیدیه پالوده

پولک اولسه قدح پمانه دی او چلک دیمکدر هم

جهان پیاکرن دنیایی اولچولمشده پیوده

قبیله دودمان ودوده اول معناده در انجق

توئدن مومدن حاصل اولان ایسدر دخی دوده

چرخ زرین کاسه یعنی آسمان
 ظلمت اوادی رنگ شاه رنگبار
 کیمه معناسنده در زلف زمین
 راحتیه خوش چکن یل شاه سال
 یل شد یداسد کده دیر لر دیو باد
 نه ضد ف اولدی طقورقات آسمان
 سوز بیوکلر ده سبخندر آفتاب
 آخشیجان هم عناصر آیدر
 دین فروشان اولمش اصحاب ریا
 یک قدیمی نسنه در پای چنار
 دیندی تعظیم ایتمکه زانوزدن
 دولت واقبال آب بی لجام
 لطفله احیسا ایدر پر پا کمد
 فائده کوردی دیمکدر طرفه بست
 فکری یک یا کلس اولان کوتاه بین
 کجلاک آمدی دیمک شب در گذشت
 کل شکفته گیر لو اولمشدر عیان
 اصلی بو قدر نه بند ارد این سخن
 کلدی اکلندی رفت و سنک بست
 بولسه ایش صورت دی آب آمد بکار
 یک قولای ایشه دینور موی و خیر
 خاک رنگین دینسه التوند هر اد
 یکدی فرصت دملری آهو گذشت

هم کونشد رزم آتش فشان
 صوکار بنه دینورمش رودبار
 استدیکی برده طوران خوش نشین
 شیر مرغ اول نسنه کیم اوله محال
 مرکب جم بو هوا یه اوایش آد
 چار باغ ایسد عناصر در همان
 کشش زرماه نوای کامیاب
 چونکه پیری برینک اضداد یدر
 کیمز افسه داخی نقد ناز و ا
 سالخورده اولدی نهایت اختیار
 ناولک انداز اولدی خلقه طمن ایدن
 آب در جوی تودولت سنده تام
 آشکار ایلر دیمک پیدا کمد
 همسخنی بار موافق یک نشست
 مشورت بیر بنه دیر لر کار بین
 هم ایش ایشدر یکدی اب از سر گذشت
 اسبخوان بست اصافی ابتدی بیان
 آره اغزین بر لبش انکشت زن
 تمسه برایش دینور صورت بست
 آیش بختین ایشه ویرمکدر قرار
 موزه وکل اولدی معناده عسیر
 فرصت ال ووردی دیمکدر دست داد
 بیقلوب کتسون دیمکدر سیک بدشت

جند یلر ایچنده بک اعلا بنیچی شهسوار
 قوسن اول اندر گه بک سرت اوله یعنی تند خوی
 اوجی اگر لش جریت چوکان دخی هم صولجان
 جند یلر آنوب انکله طوتدیغی طوپه دی کوی
 اولدی اگر لش خجده بوکلان پیچیده هم
 ایکی فات بسنه دوتا وقت وقت اولمش نوی نوی
 شوخ آچق مشر بلونازک طبع هم حاضر جواب
 کیر او پاسلو شوخ کین ویا بقمدر شست شوی
 کم تیکدر ضایع اولمش نسنه درنگلمته هم
 یافتن بولوق دیمک هم آره مقدر جستجوی
 قاریشق غوغا ایله صبت و صدا شور و شغب
 فتنه آشوب وزیران آسیب سوز صا و کفتکوی
 کرتودانی سن یلورسک به ازین بوندن ابو
 می شناسم اکرم فرمایور سوبله بکوی

✽ مشوی در اصطلاحات عجم ✽

کاتب جان باری رحمتاب	فخر عالم شهنه چارم کتاب
آب حضر او لش دخی علم لدن	ایلیوب از بر اتمه یاد کن
پادشاهدر سایه بز دان دیمک	بار داده ایلمش دیوان دیمک
روز نوروزی تو دینسه مال	رزقکی احسان ایدر اول لایزال
دیدیلر اصحاب کهمفه هفت تن	هم کونشدر یوسف زرین رسن
آب هریم دی صلاح وعفته	داحی سرسبزی دینورمش دولته
عبسی ششماهه اولمش میوه لر	دیش رس ترقنده کیم اول بتر
دیدیلر اعجام بی شرم و ادب	کعبه علیا به خاتون عرب

سرت ایلدی بک بومشدی آمد فرود
 مضطرب اولسه کشی شد دسته دی
 غالب اولدوقده دینورمش سکه زد
 دیندی خود سیرا کیم بی پاك اوله
 چوق یلوب کزدی دیمکدر قطر هزد
 بک معاینه کیمسه کافر ماجرا
 حدینی بلدردی دیمکدر مراد
 غالب اولدوقده دینورمش دست برد
 ایشتم کرد ایلدی غوغا نزاع
 اولدی رسوای سرش بیضه شکست
 بی سرو پادر پریشان حال اولان
 چشم دارنده شو کیم امید ایدر
 التونه غرق ایلدی درزر گرفت
 دیمک اولمش آتش آید از چنار
 هم کدوی و چماری دیسه لر
 بر بریته کفو اولان لرینک و کم
 پیشکش معناسی اولمش ترجسان
 قوتی وارزور دارد در جکر
 ترک ناموس ایتمه آب رومر بز
 بر ابو نسته تلف اولسه اکر
 کردینورسه طشت از بامش فتاد
 ایشیدلسه سری کیم مکتوم ایلدی
 کورد برن بولسن ایشین خلقه همان

ادولتی ارترسه دی آتش فرود
 هم منساره آدینه کلد سننه دی
 منتخب نسننه دخی روی سپید
 سینه بطاق اولکله بغری چاک اوله
 هیچکاره بوش سورینن شخص بد
 همدخی ناداشت بی شرم و حیسا
 دینلورسه برخرش کاله نهاد
 بوز یلوب مغلوب اولدی باز خورد
 همدخی شبخوش کرد ایتدی وداع
 کلدی اوچاله پروزا ونشست
 چونمانده صکره دن بی مال اولان
 کوز لکه چشم فرنگی د بیدیلر
 داخی طوتدی شعله لندی در گرفت
 اویمه دیغک بردن اولور آشکار
 بر بریسه اویمز ایکی نسننه لر
 هم سر طاروس طاوس است هم
 سنبل تر داخی زلف دلبران
 یعنی عفو ایله دیمکدر در کبدر
 هر جت ایله دیمکدر یزی بریز
 دینلور دیگر نمی بندد کمر
 سبری فاش اولدی دیمک اولور مراد
 بخیه اش بر روی کار اقتاده دی
 مار میکرد بدست دیکر ان

هم دینور مش مشکل ایشه کار سخت	بخت دندان خای پک منحوس بخت
هم قبول ایتدی دیمکدر بر گرفت	منصبه ایردی زقم بر سر گرفت
دایخی معزوله دینور قرآن خوان	کبر عنوان ایلیاندر سر کران
دم مخور الدانمه سن ای کامکار	هم ابو کون دوستی یار نوبهار
آشکاره ایلدی دیدار کرد	عزالت ایتدی روی بر دیوار کرد
یعنی بواسلوب اوزره زین دست	یالهی الحقی اولان دیوار پست
بی محابا بولد یغن برخوش علف	خانه کن شولدر کیم اوله ناخلف
اختیاری قامدی الده هسان	اولدی معناده زد سنش شد عنان
دامن افشاندن هم اعراض ایلک	دل نموده انتفات ایتش دیمک
هم دخی منقار کل اولش زیسان	خاتم کو یسا دهان دلبران
عزالت ایتدی در پس زانونهاد	قاجدی معناسینه گلش پشت داد
آنی ترک ایتدی دیمک اولور عیان	کرد از و پهلوتی دینسه همان
دست بر افشاندن اولکیم ترک ایده	حاضر اولش پایچه پالازده
دم فرو رفتن مشقت چکمه در	مار خوردن درد رجت چکمه در
یعنی چوق شیلردن المش اعتبار	کرک باران دیده کوزمش زور کار
مغز پوسیده دگلش عقلی تمام	سیرینی افشا ایدن کوتاه بام
نوخبر الدی دیمک چشمش چمید	هم دخی بیدار مغز اولدی رشید
پک اوزون بویلو کوزل سرور وان	پور پینلر ناز ایله دامنگشان
هم مصور آدیدر چهره کشا	پور کور ملیکی دیمکدر رونما
باز آورد ایتدی یعنی اعتذار	پافشرد اولدی دیمکدر بر قمار
پک طار لده قده دینور آمد بئک	اعتذار ناملایم عذر لئک
دی بجای او آنک حقیقده هم	طار یلور سه دینلور آمد بهم
عقلنی شاشیرسه دیرلر خیره شد	پک غضبلندی دیمکدر تیره شد

دارد و در زبردانیش چراغ
 شخص مصر و عهدینورمش سایه دار
 اولمش ابروزن اشارت ابدیچی
 ترك دنبا ایلین خانه فروش
 بی سبب مغرور اولاندر بادسر
 دستخبر کوسو کیچی بد سوزلودر
 ابله و احمق اولاندر کاوریش
 سبز پای و شوم پی مذموم اولان
 دیندی بد پرتوا کاکیم سخت زشت
 شوکله مضحک اوله رسوای و معلوم
 قاضی کیرنگ او کیم خوشگوی اوله
 عارسز جراره دیرل جسته کیر
 شوخ چشم اول یوزی آحق بیجا
 چاوشک آدی سیدپوش اولدی هم
 قولدیمک مفهومیده حلقه بکوش
 قاپوبولداشیله افران همکنان
 اولدی خدمتکارک آدی پیش کار
 حاضر اولشده طوررجان بر میان
 ایسلر و چکدی دیمکدر برکشید
 حاضر اولور آستین برمی زند
 اینجه فکر ابدیچی اشتر بین ایش
 قاپو جیلر کتخداسی منیر بار
 طبل پنهان میرند دینسه مال

شاهدی حاضر در ابله سن قراع
 نعل در آتش اولاندر بی قرار
 کرمران آق سوروب پک کیدیچی
 بی عیال و سرسری خانه بدوش
 پک رذیل آدم کس زن کون خر
 سرکه ابرو اولکه اشکی یوزلودر
 بی سبب عذرو بهانه خشک ریش
 نامبارک مقدمی مشموم اولان
 هم تکبر ایلیان کردون سرشت
 دیر عجم بازیچه زن کی و روم
 خواجه نصرالدین کی دلجوی اوله
 هم میا تکبر اوله بی غار و حقیر
 زور ابله آلان دلچی خرکدا
 محضر قاضی یسه ده اولمش علم
 هم کوله معناسی اوامش سفته کوش
 جمله سبک سوزی بردر بکر بان
 هم کیر بسته دخی خدمتگذار
 اوصانوب بیرار اولان آمد بیجان
 اکلدی مفهومی اولمش بر رسید
 هم اکلا لایق دیمک اورارسد
 داخی اشترخوی صاحب کین ایش
 اسکیدر چوق ایش بلور کهنه سوار
 شول ایشی صافلر که سترانک محال

کز او مفسد اولدی کوه آستین
 کیجه کوندر بجه خور شید و ما
 کز او معنایه دینور مش در لباس
 جوض ماهی آسمانده برج حوت
 ناتوان بین دشمن و داخی حسود
 هم نشان فقر ایمش انکشت نیل
 اولدی خسپوشی نفاقیله ریا
 عهدنی بوزن کشی ز نهار خوار
 دست و یازد ایندی سعی و اهتمام
 خست اولدی کر به در زندان سرا
 کیر لوحیله کر به در انبان ایمش
 یک فنا ایله سوزلد کده ابو
 خاک شد خور و حقیر اولدی دیمک
 دستکاری ایلمکدر کسب و کار
 بان و بزوب صاوماته چب اذن دینور
 هم چب انداز اولکه ایشی ترس اوله
 رخت بسته ایلمش عزم سفر
 اجدی سرین عود در حجر نهاد
 کیر لوسوز مفهومی اولمش زیر لب
 دی سماطک آدینه خوان دراز
 ابله و اخیق اولاندر خیره سیر
 ذی تواضع ایلمچی به سر فیکن
 مدعی و خصم دامنگیر ایمش

عیب فاحش باز کوه بوستین
 شخص مشومه دینور زاع سباه
 هم مجیم آیدر اختر شناس
 هم دخی دم در کشید ایندی سکوت
 یک فقیره دیدیلر کبسه کبود
 شول کرانجان و کرانغایه ثقیل
 آب زیر کاه مکر ناسزا
 هم سیه کاسه لیم نابکار
 پر شده پیمانہ اش عمری تمام
 یوزه کولیچی ایمش کندم نما
 خوابگاه غول بودوران ایمش
 طبعن ایدوب دیرل شکر کر به دیو
 مار شیدانی نه دیرسک انکرک
 صاع الک آدینه دیرل دست کار
 قوجیه به غمازه ناخن زن دینور
 راه خوانیده دینور ایساک بوله
 خیمه زد دیرل مقیم اولسته اگر
 آشکار اولدی دیمکدر روی داد
 بر دلم اتمک ای چکمه تعب
 یک ملوث اکل ایدن شطرنج باز
 هر ایشن خوش فهم ایدندر دیده ور
 آدمی تکدیو ایدندر دلشکن
 خاطری قالمش اولان دلگیر ایمش

دینلورسه نان در روزن فتاد	بی مشقت دواته ایسردی مراد
ریش ناطوری کند بالطقنور	بازی خایه عبت ایشه دینور
سنگ در قندیل پرفکر وتلاش	غافل اوله حاضر وقتدیل باش
این باو پهلوزند دینسه تمام	بواکابکز دیمک اولور مرام
خانه تبریک ایتسه فرزند عجم	دیر ایشکم بور یایی میکنم
رندو فرزند اولدی غایده ظریف	میوه دل شعروانشای لطیف
خواجده اولمش ناوک انداز ادب	بیج اوشاغه دیدیلر مادر جلب
حرف ساکندر زده ای پرهیز	اسره استون آدیدر زیر روزبر
پک پریشان بازیدر پای کلاغ	پوصویه کپرسه دی کرده پای زاغ
جاده موی دخی موینه کورک	دیر عجم شاعر لری محبوبه ترک
بی ادبک ایتسه هم بر شخص بد	طعن ایدوب دیرلر که ترکی میکنند
پک بیاض اولسه ایواولسه شکر	آدینه آنک طبرزد دیدیلر
پنجره معناسی اولمش تابدان	باجه موری کیم چقراندن دخان
پاککی وموسی دیمکدر استره	اولدی اروکن دخی جنبه ستره
دی بولت آدینه پیل آبکش	هم دخی شیر سوار اولمش کونش
امتراجی بد اولاندرد بد قار	کیک در شلوار بی صبر و قرار
نسنه ضایع اولسه دی سیاب شد	پک نخچیل اولدی دیمکدر آب شد
سوزده پاکش طویجی در حرف کیر	خرده کیر اول عیب ارایجی حقیر
سوزیمه دخل ایتدی دیمکدر مراد	دیر ایسم آنکشت بر حرفم نهاد
بکذار از من قوبنی حالیمه سن	یعنی انجمنه بی مشکن بمن
پک غضبنا که دینور مش خیر شیر	ظلم دست انداز او تمه یاد کیر
چشم دلبر آهوی دنباله دار	پک کسوجک محبوبه دیرلرنی سوار
اصلی نسلی پک اولاندرد کوهری	نازلی بسلمکده سایه پروری

سوزی یعنی اولاندز مرده گوی	حشمت و دارا تسله بارنگ و بوی
فکر و دقتلوا اولان در خرده دان	دیدیلر حاضر جوابه تر زبان
زیر و بالا نیست شک و شبهه بوق	زیر بالا گوی شو لکیم خلطی چوق
منتظر در امره دامان بر زده	کیر لوسر بسته معین سر زده
اوله معهوده ایشارت سوزلی	اکا دیر لکیم زبان زر کیری
کندوبی مدح ایلیاندز خود فروش	مفسد و الحق منافق زرده گوش
شیر کیر اولدز کیم اوله نیم مست	فاسق و فاجر دیمک سایه پرست
آتش تر اولدی معناده شراب	شیشه آب خشک رونق آب و تاب
دلبرک تمنازی آهوسفید	دست شست اولدی دیمکدر تا امید
داخی رام اولدی دیمکدر تن نهاد	یعنی دعوت ایلدی آوازه داد
اولدی بد آغاز خویش سوزی بوش	پرنیان خوی اولکم اوله خلقی خوش
ساده لوح اولمش او معناده مجاز	شو لکه بک احق اوله دامن دراز
چیره دست اولمش دخی آنک کبی	صنعتند ماهره پرکار دی
سعی ایدوب چوق ایش کورندردی بودست	سعی ایدوب چوق ایش کورندردی بودست
دیدیملر آیق تر بنه پنایمزد	بک کوکاسر ایش طو بیجی کار دزد
تن زند معناسیدر اولور خوش	دیندی مغلوب و زبونه شست گوش
کیرک یوسف متمدن بی گناه	قوت و قدرت دیمکدر دستگاه
هر که سگ رامیکشد او میکشد	سن چکر سن فکر اتمه کار بند
اولدی مقصد کندوسی نفعن ارر	تیشه سوی خود زند دینسه اگر
یعنی آنک جاننیدر ملتزم	روی او بیند دیمک مفهومی هم
فارده کز اما بلور سر اولسون ایز	شویله در معناده کج دار و میریز
بولنان بوغیریدن امید کس	دیشه زدر آستین اینست و بس
ز تبه و حالندن اتمکدر سوال	در چه تیری دینسه مفهوم و مال

هم میان باچه سور شد رمك ديمك	غرق بران بردن اذ خال ايلك
داخی خفت وخير تدر يحي ايشه	سر كرفته ديندى بفعلاشمشه
هم دخي زلف خطا جرم ونگاه	ديندي مجرم كيمسه به تامه سياه
عهدگي بوزمه مشو پيمان شكن	توبه ايساله جسام بر ايرسنتك زن
اويله در هم آستين افشاندن	فارغ اولمقدر ورق كرداندن
بزرگكاه صاغ اولام دائما	معنى جنان متن وجنان شما
هم وداع ايتدم دعا كقتم ديمك	دست وپاي خود در دم چكدم امك
جان كرو جامه كرو باش جان فدا	بوكه اولسيدى ديوايتك رجا
تحفة وهبي ده تيدى والسلام	دى سر آمد اولسه بر نسنه تمام

* بوتار بجيله ذيل تحفه مسكى الختام اولدى *

زهي منظومه كيم پوسته حسن نظام اولدى
 وزير اعظمك نام شريف بقبيله بنام اولدى
 كه توردم سنبلستان هتردن برك سبرمدر
 كل وسنبل كبي پيرايه قورق انام اولدى
 قوريجمه موقوت نندن بلام اصلا افتخار ايتيم
 مجرد لطف حقيله پذيراي ختام اولدى
 او قونديجه دعاي خيره مظهر اولده در مقصود
 بو مطلب بنده تا كامة اقصاي مرام اولدى
 هزاران شكر ايدوب حقه ديدم انعام تار بجن
 بحمد الله بوزيا تحفه وهبي تمام اولدى

طبعت هذه الرسالة المنظومة * في دار الطباعة المعمورة *

* للدولة العثمانية المنصورة *

١٣١٩١

* الفقير عبد الرحمن رئيس دار الطباعة *

اولدی نو کتسه یکی دوات بولان	داخی هندوزاده در بداصل اولان
باد هرزه وعده در کیم اصلی یوق	هم سبککار اولکه کذب و فسق چوق
بی وفا مفهومیدر یاران فروش	مرغ ترک معناسی اولمش عقل وهوش
شخص مانوسه دینور کم گر مخون	الفنی اوله صفنا بخش درون
کیجه کوندر آدی اولمش خشک ور	یک دلیدر خشک معز و خشک سر
گرچه شاهد اوله معناده کوزل	شاهد بازار اما مبتذل
برحماده دینسه شهرتی و کسلی	بلده تک بمناری بودر حاصلی
لیل اولمش زنده ناف و زنده خوان	اصفهانده باغچه در نقش جهان
دلکش شاه پیرزده بر باغچه هم	شیخ سعدی آنده مدفون ارم
داخی گلگشت مصلح خوش مکان	خواجهم حافظ آنده فردوس آشیان
آب رگنی هم آنک ارم اغیدر	منبعی الله انکیر طاعیدر
قاریشق سوز صا و دیمک گفت و شنید	ترک واعراض ایلمدی دامن کتید
پزده افکن اولدی شخص بی جبا	هر کیمی کورسه سون زود آیشنا
ن فروداده شو کیم غایت مطیع	دست مریدی دینسه مفهومی شفیع
دی انابی اکاکیم جهلی عیان	اولمش احق بلرده شیشه گرد نان
سخت پیشانی اولاند بوزی یک	چار حایه عورتی چوقدر دیمک
دی شمشیدی اکاکیم زنباره در	عورت ایچون جان و زین بیچاره در
هم طبق زن دیدیلر سحاقه به	کند و کبی عورته مشتاقه به
یا گرفت ابتدی جماع و اختلاط	اولدی معناده منی آب نشاط
دوکش اولمش در دخی شول نابکار	کیم ایدر زنباره به عورت شکار
زن بزد اول خبه کیم رسوای عام	قلیه خوار اولدی کیدی بین العوام
معلم اولان شخصه دیر لزاز باز	آره لغده ایش دوزیحی کار ساز
تاز خیر و چار میخ اول فعل خام	کوه دلال اولدی ناز تک غلام

KAYNAKÇA

- Ahmet Vefik Paşa; Lehçe-i Osmanî, (Haz: Recep Toparlı), TDK Yayınları, Ankara 2000.
- Akay, Hasan; İslâmî Terimler Sözlüğü, İşaret Yayınları, Ankara 1995.
- Akçay, Yusuf; Manzum Sözlüklerin Modern Sözlükçülüğe Uygulanabilirliği, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/4 Summer 2009.
- Akçay, Yusuf; Osmanlı Dönemi Sözlükçülüğü ve Karahisarî'nin Şâmilü'l-Luga İsimli Sözlüğü Üzerine Bir İnceleme, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2010.
- Aksan, Doğan; Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim, TDK Yayınları, Ankara 2007.
- Aksoyak, İsmail Hakkı; Osmanlı Türkçesi, Grafiker Yayınları, Ankara 2009.
- Akün, Ömer Fâruk; 'Sünbül-zâde Vehbî', İslâm Ansiklopedisi, MEB Yayınevi, İstanbul 1993, C.XI. s.238-242.
- Alkan, Mustafa; Mecmû'a Millî Kütüphane 2727 [Sühba-i Sıbyân, Tuhfe-i Şâhidî, Tuhfe-i Vehbî, Aruz Risalesi Vs.] (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2008.
- Altun, Kudret; Tuhfe-i Kusurî, Tazmîn-i Şahidî, (İnceleme-Metin-Sözlük), Laçın Yayınları, Kayseri 2002.
- Banarlı, Nihat Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB Yayınevi, İstanbul 1998.
- Banguoğlu, Tahsin, Türkçenin Grameri, TDK Yayınları, Ankara 2000.
- Beyzâdeoğlu, A. Süreyya; Sünbülzâde Vehbî, Şûle Yayınları, İstanbul 2000.
- Beyzâdeoğlu, A. Süreyya; Lutfiyye, MEB. Yayınevi, İstanbul 2004.
- Bingöl, Zekeriya; Sözlük Ve Sözlükçülük Üzerine Bir Araştırma, Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi Sayı:9, Mayıs 2006.
- Bursalı Mehmet Tahir; Osmanlı Müellifleri, Yayıncılık Matbaası, İstanbul 1975.
- Caferoğlu, Ahmet; Türk Dili Tarihi I-II, Alfa Yayınları, İstanbul 2001.

- Cebecioğlu, Ethem; Tasavvuf Terimleri Ve Deyimleri Sözlüğü, Rehber Yayınları, Ankara 1997.
- Çelik, Erol; Mezîd-zâde Ayıntabî Nazmü'l-Ferâid, (Metin, sözlük, indeks, tıpkıbasım), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın 2008.
- Çınar, Bekir; Miftâh-ı Lisân Manzum Türkçe-Fransızca Sözlük, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.
- Devellioğlu, Ferit; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2000.
- Dilçin, Cem; Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara 2000.
- Dilçin, Cem; Yeni Tarama Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara 1983.
- Duman, Musa; Yapıları Ve Kullanılışları Bakımından Arapça Ve Farsça Tamlamalar, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1987.
- Eleskerğızı, Tayyibe; Sadıggızı, Cemile; Hüsam'ın Geciken Armağanı (Akt. Cengiz Alyılmaz)
- Ercilasun, Ahmet Bican; Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara 2008.
- Erdem, Mehmet Dursun; "Osmanlı Dönemi Manzum Çocuk Sözlükleri ve Bir Lugât-ı Sıbyân Yazması", Hece Aylık Edebiyat Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, Yıl 9, S. 104-105, Ağustos-Eylül 2005, s. 178-189.
- Erdem, Mehmet Dursun; Manzum Sözlükler ve Tuhfe-i Āsım, International Journal of Central Asian Studies, Volume 10-1, Editör in Chief: Choi Han-Woo, The International Association of Central Asian Studies Intitute of Asian Culture and Development, p. 197-216, Korea 2005.
- Eren, Hasan; Türklük Bilimi Sözlüğü, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 1998.
- Ergin, Muharrem; Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yayınları, İstanbul 2002.
- Eyüboğlu, İsmet Zeki; Türkçe Kökler Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul 1989.
- Gibb, Wilkinson; Osmanlı Şiir Târihi, (Çev: Ali Çavuşoğlu), Akçağ Yayınları, Ankara 1996, I-II, III-V.

Görmez, Dursun; Yayaköylü Ahmed Reşîd Efendi'nin Şerh-i Nuhbe-i Vehbî Adlı Eseri(İnceleme-Metin) s.222-446, Manisa 2008.

Gülensoy, Tuncer; Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara 2007, I-II.

Gülhan, Abdülkerim; “Manzum Sözlük Nazmü’l-Leâl’in Dil ve Üslûp Özellikleri Üzerine Bir Değerlendirme”, Celal Bayar Üniversitesi II. Uluslararası Türk Tarihi ve Edebiyatı Kongresi, 11-12-13 Kasım Manisa 2005.

Gülensoy, Tuncer; Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara 2003.

Gümüş, Zehra, Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Şerhleri, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 2/4 Fall 2007

Gümüş, Zehra; Pîrî Paşa-zâde Cemâlî Mehmed b. Abdülbâkî, Tuhfe-i Mîr [Tuhfe-i Şâhidî Şerhi] (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım), (Dan: Doç. Dr. Atabey Kılıç), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Kayseri 2006.

Hacıeminoğlu, Necmettin; Karahanlı Türkçesi Grameri, TDK Yayınları, Ankara 2003.

İmamoğlu, Ahmet Hilmi; Farsça-Türkçe Manzûm Lügatler ve Şâhidî'nin Sözlüğü, (İnceleme-Metin) (Yayınlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1993.

İnal, Mahmut Kemal; Son Asır Türk Şairleri, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2000.

İnce, Yılmaz; Manzum Sözlükler ve “Şemsî'nin Cevâhirü'l-Kelimât'ı Üzerine Bir Dil İncelemesi.” Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 12, S: 2, s.175-182, Elazığ 2002.

İsen, Mustafa; Horata, Osman; Macit, Muhsin; Kılıç, Filiz; Aksoyak, İsmail Hakkı; Eski Türk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara 2006.

Kalaycı Sevinç, Devrim; Sünbülzade Vehbi(Lutfiyye), Bosnalı Sabit, Enderunlu Vasıf ve Nedim'in Divan Ve Mesnevilerinde Atasözü Ve Deyimler, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2007.

Kanar, Mehmet; Farsça-Türkçe Sözlük, Say Yayınları, İstanbul 2010.

Karaismailoğlu, Adnan; “Manzum Sözlüklerimizden Tuhfe-i Remzî”, Millî Kültür, S. 74, Temmuz 1990, s. 60-61.

Kartal, Ahmet: Tuhfe-i Remzî, Akçağ Yayınları, Ankara 2003.

Kaşgarlı Mahmud; Dîvânu Lüğâti't-Türk, (Tıpkı basım), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.

Kaşgarlı Mahmud; Dîvânu Lüğâti't-Türk, (I-IV), (Çev: Besim Atalay) TDK Yayınları, Ankara 1992.

Kılıç, Atabey; Bosnavî Mehmed Necip, Sübha-i Sıbyân Şerhi Hediyetü'l-İhvân (İnceleme-Metin), Laçın Yayınevi, Kayseri 2007.

Kılıç, Atabey Denizlili Mustafa Bin Osman Keskin ve Eseri Manzûme-i Keskin Turkish Studies Türkoloji Volume 2/3 Summer 2007.

Kılıç, Atabey; Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği ve Türkçe-Arapça Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân, Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları, sayı 20, 2006/1.

Kılıç, Atabey; Manzum Sözlük Mecmuası (Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 4026) Tuhfe-i Vehbî, Tuhfe-i Şâhidî, Sübha-i Sıbyân, Laçın Yayınları, Kayseri 2007.

Kılıç, Atabey; “Manzum Sözlüklerimizden Manzûme-i Keskin”, Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler, Turkish Studies Publication, Ankara 2007, s. 229-233.

Kılıç, Atabey; Mustafâ Bin Osmân Keskin, Manzûme-i Keskin, Laçın Yayınları, Kayseri 2001.

Kılıç, Atabey; “Süleymaniye Kütüphanesi Reşid Efendi 977’de Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmuası Hakkında”, Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu, 25-27 Nisan 2007 Erzurum.

Kılıç, Atabey; “Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân-1(İnceleme)” Turkish Studies, S. 2, Ekim-Kasım-Aralık 2006, s. 81-100.

Kılıç, Atabey; “Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân -2- (Metin)”, Turkish Studies, S. 3, Kış 2007, s. 29-71.

Kılıç, Atabey; “Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Şâhidî (Metin)”, Turkish Studies, S.6, Tunca Kortantamer Özel Sayısı 2, Güz 2007, s. 516-548.

- Kılıç, Atabey; “Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbî (Metin)”, Turkish Studies, C. 1, S.4, Bahar 2007, s.410-475.
- Kırbıyık, Mehmet; “Miftâh-ı Lisân Adlı Manzum Fransızca-Türkçe Sözlük Üzerine”, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S.11, s. 184-200. 2002.
- Korkmaz, Zeynep; Türkiye Türkçesi Grameri, TDK Yay., Ankara 2003.
- Korkmaz, Zeynep; Zülfikar, Hamza; Akalın Mehmet ve Diğerleri; Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri, Yargı Yayınevi, Ankara 2001.
- Köksal, M. Fatih, Edirneli Nazmî Mecmâu'n-Nezâir, (İnceleme- Tenkitli Metin), (Doktora Tezi), (Dan: Osman Horata), Hacettepe Üniversitesi, Ankara 2001.
- Kutlu, Şemseddin, Divan Edebiyatı Antolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul 1983.
- Küçük, Recep; Sünbül-zâde Vehbî'nin Farsça Divançesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale 2010.
- Külekçi, Numan- Karabey, Turgut; Sünbülzâde Vehbî-Tuhfe, Edebiyât Fakültesi Yay., No: 57, Erzurum 1990.
- Levend, Agâh Sırrı; Türk Edebiyatı Tarihi-I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, C. 1., Ankara 1998.
- M. Fuad Köprülü; Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yay., Ankara 2004.
- Mengi. Mine; Eski Türk Edebiyatı Târîhi, Akçağ Yay., Ankara 2002.
- Muallim Nâcî; Osmanlı Şâirleri, Akçağ Yay., Ankara 2000.
- Ölker, Perihan; Klâsik Edebiyatımızda Manzum Lügat Geleneği ve Mahmûdiyye, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/4 Summer 2009
- Öz, Yusuf; Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri, Selçuk Üniversitesi Yay., Konya 1999.
- Öz, Yusuf; “Tuhfe-i Vehbî Şerhleri”, İlmî Araştırmalar, S. 5, İstanbul 1997, s. 219-232.
- Öz, Yusuf, Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler, TDK Yay., Ankara 2010.
- Özkan, Mustafa; Türkçenin Ses Ve Yazım Özellikleri, Filiz Kitabevi, İstanbul 2001.
- Öztürk, Şeyma; İsmâil Hakkı Bursevî'nin İki Tuhfesi, Tuhfe-i Vesîmiyye, Tuhfe-i Aliye (Metin-Tahlil-Tahkik) (Yüksek Lisans Tezi) 1999.

- Pala, İskender; Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, L&M Yay., Ankara 2003.
- Sürelli, Bahadır; XVIII: Yüzyıl Osmalı Şiirinde Değişim ve Sünbülzâde Vehbî'nin Şevk-engiz'i, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2007.
- Şemseddin Sâmî; Kâmûs-ı Türkî, Çağrı Yay., İstanbul 2002.
- Taymas, Abdullah Battal; İbn-i Mühennâ Lugatı, TDK Yay., Ankara 1997
- Tietze, Andreas; Anadolu Türkçesindeki Yunanca, İslavca, Arapça ve Farsça Ödünçlemeler Sözlüğü, (Der: Mehmet Ölmez), Simurg Yay., İstanbul 1999.
- Timurtaş, Faruk Kadri; Tarih İçinde Türk Edebiyatı, Boğaziçi Yay., İstanbul 2000.
- Tulum, Mertol; Tarihî Metin Çalışmalarında Usul, Deniz Kitabevi, İstanbul 2000.
- Yakar, Halil İbrahim: "Manzum Sözlüklerimizden Tuhfe-i Fedâî", Turkish Studies, S. 6, Tunca Kortantamer Özel Sayısı 2, Güz 2007, s. 1015-1025.
- Yakar, Halil İbrahim; Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Nazm-ı Ferâ'id, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/4 Summer 2009
- Yalın, Mehtap; Sünbülzâde Vehbî'nin Şevkengiz Mesnevisinin Karşılaştırmalı Metni Ve Konuların İncelenmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Samsun 2007.
- Yavuzarslan, Paşa; Osmanlı Dönemi Türk Sözlükçülüğü, Tiydem Yay., Ankara 2009.
- Yavuzarslan, Paşa; Türk Sözlükçülük Geleneği Açısından Osmanlı Dönemi Sözlükleri Ve Şemseddin Sâmî'nin Kâmûs-ı Türkî'si, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 44, 2 (2004) 185-202
- Yılmaz, Emel; Yyaköylü Ahmed Reşid Efendi'nin Şerh-i Nuhbe-i Vehbî Adlı Eseri(İnceleme, Metin, Dizin, S.1-221), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Manisa 2008.
- Yöntem, Ali Cânib; 'Sünbülzâde Vehbî', Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, İÜEF., C1, S.2. İstanbul 1948.
- Yurtseven, Necmettin; Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Manzum Lugatler ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbe'si, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2003.

ÖZGEÇMİŞ

17.09.1984 tarihinde Kayseri’de doğdum. İlkokul öğrenimimin ardından sınavla Sema Yazar Anadolu Lisesi’ni kazandım ve bir yılı İngilizce hazırlık olmak üzere, ortaokul ve liseye bu okulda devam ettim. 2002 yılında girmiş olduğum üniversite sınavı sonucunda, Kayseri Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandım. Mezun olduktan sonra çeşitli dershanelerde Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak çalıştım. 2009 yılında Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı öğrencisi olarak kabul edildim.